

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**EKONOMİ YÖNETİMİNİN KARAR ALMA VE
UYGULAMA SÜREÇLERİNİN OPTİMİZASYONU:
ETKİNLİK, VERİMLİLİK VE ALTERNATİF
MALİYETLERİN EKONOMİ POLİTİĞİNDE
PARADİGMA DEĞİŞİMİ**

ÖMÜR URAS

2502140101

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HALİL TUNALI

İSTANBUL 2019

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**EKONOMİ YÖNETİMİNİN KARAR ALMA VE
UYGULAMA SÜREÇLERİNİN OPTİMİZASYONU:
ETKİNLİK, VERİMLİLİK VE ALTERNATİF
MALİYETLERİN EKONOMİ POLİTİĞİNDE
PARADİGMA DEĞİŞİMİ**

ÖMÜR URAS

2502140101

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HALİL TUNALI

İSTANBUL 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ÖMÜR URAS Numarası : 2502140101
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : İKTİSAT Danışmanı : PROF. DR. HALİL TUNALI
Tez Savunma Tarihi : 14.05.2019 Saati : 14.00
Tez Başlığı : EKONOMİ YÖNETİMİNİN KARAR ALMA VE UYGULAMA SÜREÇLERİNİN OPTİMİZASYONU: ETKİNLİK, VERİMLİLİK VE ALTERNATİF MALİYETLERİN EKONOMİ POLİTİĞİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ.

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. AHMET İNCEKARA		Kabul
2- PROF. DR. HALİL TUNALI		Kabul
3- PROF. DR. NAZIM EKREN		KABUL
4- PROF. DR. AHMET FARUK AYSAN		Kabul
5- DOÇ. DR. BURCU KIRAN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. YUSUF TUNA		
2- DOÇ. DR. MURAT USTAOĞLU		

EKONOMİ YÖNETİMİNİN KARAR ALMA VE UYGULAMA SÜREÇLERİNİN OPTİMİZASYONU: ETKİNLİK, VERİMLİLİK VE ALTERNATİF MALİYETLERİN EKONOMİ POLİTİĞİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ

Ömür URAS

ÖZ

Günümüzde küreselleşmenin ve entegrasyonun artması sonucunda hem ülke içindeki hem de ülkenin dışındaki gelişmeleri izleyen, değerlendiren ve bu gelişmelere göre önlemler alarak politika oluşturan, kurumlar ve politikalar arası koordinasyona dayalı bir ekonomi yönetimi anlayışı gelişmiştir. Bu tezin amacı; Türkiye'nin ekonomi yönetimi konsepti oluşturma ihtiyacını ve çabasını ortaya koymak ve bu çabaya yönelik bir model önerisi sunmaktır. Bu doğrultuda tezin kapsamında Türkiye'nin, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile temel makroekonomik veriler ve kurumsal altyapı itibarıyla karşılaştırılması yapılmıştır.

Ülkede, ekonomi yönetiminde koordinasyona ilişkin 1980'li yıllardan itibaren çeşitli düzenlemeler yapılarak kurumlar oluşturulmaya çalışılmış ve bu girişimler 2000'li yıllarda da sürdürülmüştür. 1980'li yıllarda; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşler Başkanlığı ile Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu oluşturulurken; 2000'li yıllarda ise bu amaca yönelik olarak Ekonomik ve Sosyal Konsey, Ekonomi Koordinasyon Kurulu, Finansal İstikrar Komitesi kurulmuştur. Bununla birlikte 2007 yılından itibaren 2016 yılına kadar Başbakan yardımcılarının, 2016 yılından itibaren ise Başbakan'a "ekonomik konularda genel koordinasyon" görevi verilmiştir. Tezde, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ndeki yeni yapılanmada, bu anlayışın sürdürülmesi ve geliştirilmesi gerektiği ekonometrik analiz ile ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi Yönetimi, Koordinasyon, Makroekonomik Performans

**OPTIMIZATION OF DECISION AND IMPLEMENTATION
PROCESSES OF ECONOMIC MANAGEMENT: PARADIGM
SHIFT IN ECONOMIC POLICY OF EFFICIENCY,
PRODUCTIVITY AND ALTERNATIVE COSTS**

Ömür URAS

ABSTRACT

Today, as a result of globalization and integration, an understanding of economic management based on coordination between institutions and policies has been developed which monitors and evaluates developments both within the country and international, and creates policies by taking measures according to these developments. The purpose of thesis is to demonstrate the effort and need Turkey's economy management concept and present a model for this effort. In this respect, Turkey was compared developed and developing countries in terms of basic macroeconomic data and corporate infrastructure.

In the country, since the 1980s on coordination in economic management, various arrangements have been made to establish institutions and these initiatives have continued in the 2000s. In 1980's years; While the Economic, Social and Cultural Affairs Department and the Money-Credit and Coordination Board were established, In 2000, the Economic and Social Council, Economic Coordination Board and Financial Stability Committee were established for this purpose. However, from 2007 onwards, the Vice Prime Minister until 2016, and from 2016 onwards, the Prime Minister was given the task of "general co-ordination in economic matters". In the thesis, it has been revealed that by econometric analysis this understanding should be maintained and developed in the new structure of the Presidential Government System.

Keywords: Economic Management, Coordination, Macroeconomic Performance

ÖNSÖZ

Ülkeler, ekonomilerini daha etkin bir şekilde yönetebilmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla oluşturulan kurum ve kuruluşlar çeşitli amaç ve görevlere sahip bulunmaktadır. Ekonomi yönetimine dair oluşturulan sistemde hem birimler hem de politikalar arası koordinasyon önem arz etmektedir. Rekabetin ve aynı zamanda entegrasyonun hızla arttığı bir ortamda, ülkeler, ekonomilerini alternatif maliyetleri dikkate alarak, optimizasyonun, etkinliğin ve verimliliğin sağlandığı ve koordinasyona dayalı bir şekilde yönetmeyi amaçlamaktadır.

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alan Türkiye de, bu amaç doğrultusunda çeşitli kurum ve kuruluşlar oluşturmaktadır. Tezin amacı; ekonomi yönetimi açısından Türkiye'ye ilişkin bir model önerisinin sunulmasıdır. Özellikle makroekonomik politikalarda koordinasyonunun ön plana çıkarıldığı söz konusu modelde, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sonrasında ortaya çıkan yeni yapı göz önünde bulundurularak ekonomi yönetimi ve koordinasyonun bu sistem içerisindeki önemi ve fonksiyonları değerlendirilmektedir. Söz konusu yapı, yenilenebilir makroekonomik model ve mimari bileşenleri olarak; şirketler kesimi, finans kesimi, işgücü piyasası ve kamu otoritesi boyutları açısından incelenmektedir.

Tez kapsamında Türkiye'nin ekonomi yönetimine dair birimler ve makroekonomik göstergeler gelişmiş ülke örnekleri (ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa, Kanada) ile yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülke örnekleriyle (Çin, Brezilya, Rusya, Hindistan, Güney Afrika, Endonezya) mukayeseli şekilde analiz edilmektedir. Tezin literatür taramasında karşılaşılan önemli bir zorluk; kurumlar ve politikalara ilişkin çeşitli yayınlar olmakla birlikte, doğrudan "ekonomi yönetimine" dair bütüncül kaynakların yetersizliği olmuştur. Bu bakımdan tez, literatürdeki boşluğa önemli bir katkı sağlamaktadır.

Tez sürecinde, idari görevlerinin arasında zamanını ayıran ve yönlendirmeleriyle tezimin gelişimine değerli katkılar sunan danışman hocam Prof. Dr. Halil TUNALI'ya; tez izleme komitesinde yer alan, değerli hocam Prof. Dr. Ahmet İNCEKARA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Tez konusunun belirlenmesi ve araştırılması süreçlerinde önemli desteği bulunan; ayrıca 2012 yılından beri kendisinin asistanlığını yapmaktan onur ve mutluluk duyduğum değerli hocam Prof. Dr. Nazım EKREN'e çok teşekkür ederim. Ayrıca, çalışmanın ampirik kısmında görüşlerini ve bilgilerini paylaşarak katkılar sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Burcu KIRAN BAYGIN'a, Doç. Dr. Aycan HEPSAĞ'a ve Araş. Gör. Tuğçe ACAR'a da teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca gösterdikleri destekler için Ailem'e de teşekkür borçluyum. Sadece tez sürecinde değil, her zaman desteğini ve yardımını hissettiğim Dr. Öğr. Üyesi Emir KAYACAN'a da çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EKONOMİ YÖNETİMİNİN TANIMI, ROL VE FONKSİYONLARI	4
1.1.1. Makroekonomik Yapı ve İlişkiler Sistemi ile Bileşenleri.....	14
1.1.1.1. Makroekonominin Tanımı ve Amacı.....	19
1.1.1.2. Makroekonominin Kapsamındaki Temel Konular	21
1.1.1.2.1. İstihdam	22
1.1.1.2.2. Fiyat İstikrarı.....	25
1.1.1.2.3. Ekonomik Büyüme.....	26
1.1.1.2.4. Bütçe Dengesi	30
1.1.1.2.5. Dış Denge	31
1.1.1.3. Makroekonomik Denge ve Bileşenleri	33
1.1.2. Kurumsal ve Organizasyonel Yapı.....	35
1.1.2.1. Ekonomi Yönetimindeki Temel Ulusal Kurumlar.....	36

1.1.2.2. Ekonomi Yönetimine Etki Eden Temel Uluslararası Kuruluşlar	39
1.1.3. Operasyonel Sistem	41
1.2. KARAR ALMA VE UYGULAMA SÜREÇLERİNİN YAPISI	
VE ÖZELLİKLERİ.....	48
1.2.1. Koordinasyon	48
1.2.2. Optimizasyon.....	52
1.2.3. Etkinlik.....	54
1.2.4. Verimlilik	56
1.2.5. Alternatif Maliyet	58
1.3. EKONOMİ POLİTİK PERSPEKTİF	61
1.3.1. Akademik Analizler.....	62
1.3.2. Uygulama Modelleri.....	65

İKİNCİ BÖLÜM: TEORİK LİTERATÜR VE ÜLKE UYGULAMALARI

2.1. AKADEMİK YAKLAŞIMLARIN EKONOMİ YÖNETİMİNE	
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	68
2.1.1. Ana Akım Ekoller.....	70
2.1.1.1. Modern İktisadi Düşüncenin Temelleri: Merkantilizm	
ve Fizyokrasi.....	70
2.1.1.2. Klasik ve Neo-Klasik Ekol.....	75
2.1.1.3. Keynesyen İktisat Ekolü.....	81
2.1.1.4. Monetarist Ekol	85
2.1.2. Konjonktür Öncelikli Okullar	89
2.1.2.1. Keynesyen Konjonktür Teorisi.....	90
2.1.2.2. Monetarist Konjonktür Teorisi	90

2.1.2.3. Rasyonel Beklentiler Konjonktür Teorisi	92
2.1.2.4. Reel Konjonktür Teorisi.....	93
2.2. ÜLKELERİN MAKROEKONOMİK TERCİH VE ÖNCELİKLERİ	94
2.2.1. Gelişmiş Ekonomilerde Makroekonomik Görünüm	
ve Ekonomi Yönetimi	96
2.2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	96
2.2.1.2. İngiltere.....	104
2.2.1.3. Japonya	108
2.2.1.4. Almanya	112
2.2.1.5. İtalya.....	116
2.2.1.6. Fransa	120
2.2.1.7. Kanada.....	123
2.2.2. Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomilerde	
Makroekonomik Görünüm ve Ekonomi Yönetimi.....	125
2.2.2.1. Çin	126
2.2.2.2. Brezilya.....	130
2.2.2.3. Hindistan.....	133
2.2.2.4. Rusya	136
2.2.2.5. Güney Afrika	139
2.2.2.6. Endonezya	142
2.2.2.7. Türkiye	146
2.2.3. Ülke Örnekleri Açısından Genel Değerlendirme	154
2.2.3.1. Gelişmiş Ülke Örnekleri	154
2.2.3.2. Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	155

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE İÇİN EKONOMİ YÖNETİMİ VE KOORDİNASYON MODELİ ÖNERİSİ

3.1. EKONOMETRİK ANALİZ	158
3.1.1. Literatür Taraması	158
3.1.2. Amaç ve Kapsam	163
3.1.3. Metodoloji.....	164
3.1.4. Ampirik Uygulama.....	167
3.1.5. Bulgular ve Değerlendirme	176
3.2. ANALİTİK ÇERÇEVE.....	178
3.2.1. Kurumsal ve Organizasyonel Yapı.....	181
3.2.2. Fonksiyonel ve İşlevsel Yapı	183
3.3. TÜRKİYE TECRÜBESİ.....	186
3.3.1. 2000 Yılı Öncesinde Ekonomi Yönetiminde Kurumsal Yapılanma	186
3.3.2. 2000 Yılı Sonrasında Ekonomi Yönetiminde Kurumsal Yapılanma	188
3.4. ÖNERİNİN GEREKÇESİ VE YAPISI	192
3.4.1. Makroekonomik Performansın İyileştirilmesi	192
3.4.2. Makroekonomik Kapasitenin Arttırılması	195
3.4.3. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Ekonomi Yönetimi ve Koordinasyon Yapısı.....	203
3.4.4. Modelin Bileşenleri ve İçeriği	209
SONUÇ.....	217
KAYNAKÇA.....	223
ÖZGEÇMİŞ	251

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ekonomik Yapı ve İlişkiler Sistemi	17
Tablo 2: Verimlilik Türleri ve Hesaplanma Yöntemleri.....	57
Tablo 3: Tercih ve Değerlere Dayalı Politize Olmuş Yönetim Modeli	65
Tablo 4: Kurallara Dayalı Depolitize Olmuş Yönetim	66
Tablo 5: ABD'nin Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	97
Tablo 6: İngiltere'nin Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	104
Tablo 7: Japonya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)	109
Tablo 8: Almanya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	112
Tablo 9: İtalya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)	117
Tablo 10: Fransa'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	121
Tablo 11: Kanada'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)	124
Tablo 12: Çin'in Makroekonomik Görünümü (2000-2017)	127
Tablo 13: Brezilya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	131
Tablo 14: Hindistan'ın Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	134
Tablo 15: Rusya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)	137
Tablo 16: Güney Afrika'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	140
Tablo 17: Endonezya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	143
Tablo 18: Türkiye'nin Makroekonomik Görünümü (1980-2000).....	147
Tablo 19: Türkiye'nin Makroekonomik Görünümü (2000-2017).....	152
Tablo 20: Gelişmiş Ekonomilerde Makroekonomik Değişkenlerin Ortalama Değerleri (2000-2017)	155
Tablo 21: Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomilerde Makroekonomik Değişkenlerin Ortalama Değerleri (2000-2017).....	156

Tablo 22: LEPİ için ADF Test Sonuçları.....	168
Tablo 23: D(LEPİ) için ADF Test Sonuçları	168
Tablo 24: LEPİ için Philips-Peron Test Sonuçları.....	169
Tablo 25: (D)LEPİ için Philips-Peron Test Sonuçları	169
Tablo 26: ADF ve PP Birim Kök Testi Sonuçları	169
Tablo 27: LEPİ için Zivot-Andrews Birim Kök Testi Sonuçları.....	170
Tablo 28: FLEPİ için Zivot-Andrews Birim Kök Testi Sonuçları	171
Tablo 29: Zivot Andrews Birim Kök Testi Sonuçları.....	171
Tablo 30: Model Tahmin Sonuçları	173
Tablo 31: 1 Gecikme için ARCH LM Test Sonuçları.....	174
Tablo 32: 12 Gecikme için ARCH LM Test Sonuçları.....	175
Tablo 33: 1 EGARCH Model Tahmin Sonuçları	175
Tablo 34: Türkiye'nin Makroekonomik Görünümü (1980-2017).....	194
Tablo 35: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Birleşen Bakanlıklar	205

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Üretim Olanakları Eğrisi.....	60
Grafik 2: EPI için Zivot-Andrew Birim Kök Testi Grafiği	170
Grafik 3: Korelogram Grafiği	172
Grafik 4: ARIMA Grafiği	174

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Politikalarda Hedef, Araç ve Amaç İlişkisi	8
Şekil 2: Döngüsel Akım Şeması	16
Şekil 3: Ekonomik Etkinlik ve Bileşenleri	55
Şekil 4: Konjonktür Devreleri.....	89
Şekil 5: Amerika Birleşik Devletleri’nde Hükümet Sistemi	100
Şekil 6: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı.....	204
Şekil 7: Ülke Strateji Matrisi	210
Şekil 8: Koordinasyon Faktörleri ve Döngüsü.....	214
Şekil 9: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Ekonomi Yönetimi.....	215

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	:	Aynı eser
a.g.e.	:	Adı geçen eser
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	:	Araştırma Geliştirme
BDDK	:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Bs.	:	Baskı
Ed	:	Editör
EKK	:	Ekonomi Koordinasyon Kurulu
EPI	:	Ekonomi Performans İndeksi
GSMH	:	Gayrisafi Milli Hasıla
GSYH	:	Gayrisafi Yurtiçi hasıla
ICD	:	International Capacity Development
IMF	:	International Monetary Fund
Md	:	Madde
OECD	:	Organisation for Economic Co-operation and Development
Ort	:	Ortalama
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
ss.	:	Sayfa sırası
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDK	:	Türk Dil Kurumu
WTO	:	World Trade Organization

GİRİŞ

Ülkelerin ekonomilerinin yönetilmesi gerektiği düşüncesi, antik Yunan filozoflarına kadar köklü bir geçmişe sahip olmakla birlikte, teorik altyapısının oluşturulması ve sistemli bir şekilde uygulanması yirminci yüzyılda başlamıştır. 1929 Ekonomik Krizi'ne kadar ortaya çıkan iktisadi düşünceler, devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini savunurken; söz konusu krizin ardından eleştirileriyle paradigma değişimine neden olan Keynes, maliye politikası uygulamaları başta olmak üzere devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunmuştur. Keynes'ten yaklaşık otuz yıl sonra Monetaristler maliye politikalarından ziyade para politikalarının etkinliğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte konjonktür dalgalanmalarını odak noktasına alan iktisadi yaklaşımlar ortaya çıkmış ve bu şekilde genel olarak “ekonomi yönetimine” dair kurumsal ve fonksiyonel altyapılar şekillenmeye başlamıştır.

Ekonomi yönetimi, ekonomik içerikli çeşitli iş, işlem, faaliyet, vazife ve kuruluşlar arasında uyum ve düzen sağlamayı, ilişkileri yönetmeyi ima etmektedir. Ekonomi yönetiminin temel amaçları, kamu otoritesinin ekonomi konusunda rol ve fonksiyonunu güçlendirme, ekonomik hedeflere daha hızlı ve kaliteli şekilde ulaşma olarak ifade edilebilir. Koordinasyon ve senkronizasyon işlevini de içeren bu yaklaşım, imkân ve kaynakların etkin ve verimli kullanımı, karar alma ve uygulamalarda alternatif maliyetleri dikkate alma konseptine de vurgu yapmaktadır. Oldukça farklı boyut ve bileşenleri bulunduğundan, ekonomi yönetiminin hem ekonomi politik hem de kurumsal ekonomi ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Genel çerçeve olarak, karar alma ve uygulama süreçlerinde etkinlik ve verimlilik kurumsal ekonomi boyutuna, alternatif maliyetler ise ekonomi politik perspektife işaret etmektedir.

Ekonomi bilimi, fiilen çalışmakta veya işlemekte olan sistemi (ekonomik yapı ve ilişkiler sistemini), eş anlamlı olarak bu süreç işlerken onarmak, yeniden yapılandırmak ve güçlendirmek gibi son derece karmaşık ve hassas bir rol ve fonksiyon görmektedir. Bu nedenle, ekonomi yönetimi esas itibarıyla, ekonomi politikasının teorik literatürü ve uygulama modelleri ile yakın ilişki içindedir. Tezde,

pozitif ve normatif ekonomik yaklaşımlar, ekonomi politik ve kurumsal ekonomi prensipleri ve kuralları entegre bir şekilde ele alınacaktır.

Küresel kriz sonrası dönemde, gelişmiş ve yükselen piyasa ekonomilerinde ekonomi yönetimlerinin karar alma ve uygulama süreçleri birçok açıdan tartışılmaya başlanmış, yeniden yapılandırma çalışmalarının sayısı artmıştır. Tezde öncelikle bu literatürün değerlendirilmesi yapılacaktır. Yükselen piyasa ekonomilerinde, iktisat teorisi ve politikasındaki felsefi unsurların veya arka planın farkındalığı özel bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, söz konusu ekonomilere ve Türkiye'ye ilişkin analizlere de bir bölüm ayrılacaktır.

Tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Kavramsal çerçevenin ele alındığı birinci bölümde ekonomi yönetiminin tanımı, rol ve fonksiyonları açıklanmaktadır. İlk bölümde, makroekonominin tanımı, amacı ve kapsamındaki meseleler izah edilerek, ekonomi yönetiminin kurumsal ve organizasyonel yapısı ulusal ve uluslararası düzeyde değerlendirilecektir. Cumhurbaşkanlığı sistemi öncesindeki dönemde ekonomi yönetimindeki başlıca ulusal kurum ve kuruluşlar Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankasıdır. Ayrıca, Ekonomi Bakanlığı başta olmak üzere, Kalkınma Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Rekabet Kurumu da ekonomi yönetimindeki diğer kuruluşlar olarak sıralanmaktadır. Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve derecelendirme kuruluşları ise ülkelerin ekonomi yönetimine etki eden temel uluslararası kuruluşlar arasında yer almaktadır. Tezde bu kurum ve kuruluşlar ve ekonomik yapı ve ilişkilerin yönlendirilmesinde uyguladıkları politikalar açıklanacaktır. Ardından, ekonomi yönetiminde karar alma ve uygulama süreçlerinin yapısı ve özellikleri koordinasyon, optimizasyon, etkinlik, verimlilik ve alternatif maliyet boyutlarıyla incelenecek; ekonomi yönetimine ilişkin literatürde yer alan ekonomi politik perspektif yaklaşıma sahip çalışmalar sunulacaktır.

Teorik literatürün ve ülke uygulamalarının incelendiği ikinci bölümde ise; öncelikle, iktisat okullarının ekonomi yönetimine dair yaklaşımları izah edilmeye çalışılacaktır. Modern iktisadın temelleri olarak kabul edilen Merkantilizm ve Fizyokrasi ile Klasik Ekol, Keynesyen Ekol, Monetarist Ekol ve Konjonktür

Öncelikli Ekoller ile diğer yaklaşımların ekonomi yönetimine ilişkin görüşleri ve aralarında farklılıklar ikinci bölümde ele alınacaktır. İkinci bölümün ikinci ana başlığında ise, tezin, Türkiye'nin ekonomi yönetimine dair bir model sunma amacı doğrultusunda ülke örneklerine yer verilecektir. Bu noktada, başlıca gelişmiş ülkelerin (ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, Japonya, İtalya ve Kanada) ve yükselen piyasalar ile gelişmekte olan ekonomilerin (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika, Endonezya ve Türkiye) temel makroekonomik göstergelerindeki 2000-2018 yılları arasındaki değişimler ve güncel veriler karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilecektir. Temel makroekonomik göstergeler olarak; GSYH, işsizlik oranı, enflasyon oranı, ekonomik büyüme oranı, faiz oranı, bütçe dengesinin GSYH içerisindeki oranı, cari dengenin GSYH oranı ve döviz kuru seçilecektir. Söz konusu verilere ise IMF ve OECD'nin veritabanlarından ulaşılmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise ekonomi yönetimi açısından Türkiye'ye ilişkin bir model önerisinin sunulması amaçlanmaktadır. Özellikle makroekonomik politikalarda koordinasyonunun ön plana çıkarıldığı söz konusu modelde, Cumhurbaşkanlığı sistemi sonrasında ortaya çıkan yeni yapı göz önünde bulundurularak, ekonomi yönetimi ve koordinasyonun bu sistem içerisindeki önemi ve fonksiyonları açıklanacaktır. Bu yapı, yenilenebilir makroekonomik model ve mimari bileşenleri olarak şirketler kesimi, finans kesimi, işgücü piyasası ve kamu otoritesi boyutları açısından değerlendirilecektir. Üçüncü bölümün son kısmında ise, koordinasyon konseptinin uygulandığı dönemini kapsayan, Türkiye'nin 1986-2018 yılları arasındaki makroekonomik performansı ekonometrik analiz ile değerlendirilerek, tezde önerilen model gerekçelendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EKONOMİ YÖNETİMİNİN TANIMI, ROL VE FONKSİYONLARI

Ekonomi, Yunanca'da “ev yönetimi” anlamına gelen “oikonomia” kelimesinden türemiştir.¹ İngilizce'de “economics”, Fransızca'da “économie” ve Almanca'da “wirtschaft” olarak geçen ekonomi kavramının yerine, Arapça kökenli bir kelime olan “iktisat” da literatürde yaygın şekilde kullanılmaktadır.

Ekonominin bir sosyal bilim olarak kabul edilmesi 18. yüzyılda İskoçyalı Felsefe Profesörü Adam Smith'in çalışmalarına dayanmaktadır. Smith, 1776 yılında yayınladığı “Ulusların Zenginliği (The Wealth of Nations)” adlı eseri ile ekonomi konularında ilk sistematik incelemeyi gerçekleştirmiş ve bu nedenle “ekonominin kurucusu” olarak tanınmıştır.

Literatürde, ekonomi kavramıyla ilgili farklı bilim adamları tarafından yapılan çeşitli tanımlara ulaşmak mümkündür. Ekonomi; mal ve hizmetlerin üretim, değişim ve tüketim faaliyetlerini ve bu işlemlerle uğraşan birey ve örgütlerin davranışlarını inceleyen bir sosyal bilimdir.² Krugman, Wells ve Graddy'e göre bir sosyal bilim dalı olarak ekonomi; ürün ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı ve tüketimini incelerken, sistem olarak ise toplumun üretim faaliyetlerini koordine etmektedir.³ Mankiw'e göre ise ekonomi, toplumun kıt kaynaklarını nasıl yönettiğinin incelenmesidir.⁴ Bade ve Parkin ise ekonomiyi, bireylerin, işletmelerin, hükümetlerin ve tüm toplumun kıt kaynaklar karşısındaki seçimlerini inceleyen bir sosyal bilim olarak açıklamaktadır.⁵ Colander'e göre ise, belirli karar mekanizmaları, toplumsal

¹ Dotan Leshem, “Oikonomia Redefined”, *Journal of the History of Economic Thought*, C: 35, S: 1, 2013, s. 43.

² Dominick Salvatore, Ulugene A. Diulio, *İktisat: İlkeler ve Kavramlar*, Çev: Osman Aslan vd., Ed: Cem Alpar, Ankara, Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, 1983, s. 1.

³ Paul Krugman, Robin Wells, Kathryn Graddy, *Essentials of Economics*, 2. Bs., New York, Worth Publishers, 2011, s. 2.

⁴ Gregory Mankiw, *Principles of Economics*, 2. Bs., Fort Worth, Harcourt Publishers, 2001, s. 4.

⁵ Robin Bade, Micheal Parkin, *Foundations of Microeconomics*, Boston, Addison Wesley, 2002, s. 5.

gelenekler ve siyasi gerçekler çerçevesinde insanların ihtiyaç ve arzularının nasıl koordine edildiğinin incelenmesidir.⁶

Konuyla ilgili tanımlar dikkate alındığında, “alternatifler arasındaki seçimlerin yönetilmesi” gerekliliğinin ve “koordinasyon sürecinin” ekonomik faaliyetler içerisinde önemli bir unsur olduğu anlaşılmaktadır.

Ekonomi bilimi, hanehalkı, firma ve kamu kuruluşları gibi ekonomik birimlerde görülen ekonomik gelişmelerin; düzey, yön, şekil ve sürecinin yapısını ve özelliklerini bilimsel bir çerçevede analiz etmektedir. Ekonominin temelinde; “Ne üretilecek? Nasıl üretilecek? Kimin için üretilecek?” şeklinde üç temel soru bulunmaktadır. Bu soruların yanıtları ise ekonomideki tercihleri ve piyasalarda devletin rolünü belirlemektedir.⁷

Ekonomi, iktisadi olayların en önemli birkaç belirleyicisini veya nedenini soyutlayarak; ilkeler, kuramlar ya da modeller geliştirir. Bu sayede, işsizlik, enflasyon, gelir dağılımı ve cari açık gibi sorunları önleyecek veya hafifletecek politikalar geliştirmeyi amaçlamaktadır.⁸ Farklı düşünürler tarafından çeşitli tanımları yapılan ekonomi kavramı; bu çalışmanın kapsamında, belirli kurallara dayanan ve farklı birimlerin karar ve uygulamaları tarafından etkilenen bir sistemi ifade etmektedir.

Bir sistem olarak ekonominin yönetilmesi gerektiği fikri, tarihin eski dönemlerinden itibaren kabul edilen bir anlayış olmuştur. Eski Yunan filozofları ekonominin ilkelerini sıralarken, Helen şehir devletlerindeki ekonomi yönetiminin verimli olmasına dikkat çekmiştir. Merkantilistlerden Adam Smith’e kadar geçen dönemde temel amaç iç ve dış makroekonomik dengenin sağlanması olmuştur.⁹

Ulusal ekonominin makro boyutta yönetilebilmesi için gerekli tedbirler, 1930’lu yıllara kadar sınırlı sayıda filozofun bireysel olarak üzerinde çalıştığı bir alandır. Ancak, Büyük Buhran ile birlikte ekonomi tarihinde ilk defa, krizden

⁶ David Colander, **Economics**, 6. Bs., Boston, McGraw-Hill Irvin, 2006, s. 4.

⁷ Arthur O’Sullivan, Steven M. Sheffrin, Stephen j. Perez, **Macroeconomics: Principles, Applications and Tools**, 7. Bs., Boston, Prentice Hall, 2012, s. 4.; David Begg, Stanley Fisher, Rudiger Dornbusch, **Economics**, 4. Bs., England, McGraw-Hill Book Company, 1994, s. 2.

⁸ Salvatore, Diulio, **a.g.e.**, s. 1.

⁹ Soumitra Sharma, “The Evolution of Macroeconomic Management”, **Macroeconomic Management**, Ed: Soumitra Sharma, Londra, Macmillan Press Ltd., 1995, s. 2.

etkilenen devletler ekonomilerini düzeltebilmek için sisteme müdahale etmeleri gerektiğini fark etmiş ve makroekonomi yönetimlerini geliştirmek için bir dizi önlem almak zorunda kalmıştır.¹⁰ Bu dönemde John Maynard Keynes, o döneme kadar ön planda olan mikro analize dayalı görüşlerin yaşanan bunalımı açıklamakta yetersiz kaldığını ileri sürmüş ve makro analiz olarak bilinen yeni bir çerçeve oluşturarak, makroekonominin farklı bir disiplin niteliğine kavuşmasını sağlamıştır.

Ekonomik gelişmeler ile göstergeleri izleme ve bu değerleri ekonomik birimler açısından yorumlama; iş dünyasının stratejilerine destek olma, ekonomi yönetimi yaklaşımını güçlendirme bakımından özel önem taşımaktadır.

Ekonomi yönetimi, “kamusal kaynak ve imkânlarla genel olarak makro düzeyde özel olarak da mikro düzeyde belirlenen ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla ekonomi bürokrasisini (kurum, insan kaynakları, mali imkân ve olanaklar, yasal düzenlemeler anlamında) yönlendirme süreci” olarak ifade edilebilir. Ekonomi yönetim sürecinde; planlama, organize etme, yönlendirme, kontrol etme ve başarıya ulaşma büyük önem arz etmektedir. Daha genel bir ifadeyle, uygulama, takip etme ve sonuçlandırma ekonomi yönetiminin temel fonksiyonlarındandır.¹¹

Ekonomi yönetimi, kamu otoritesinin piyasaları (mal ve hizmet, işgücü, finans gibi) düzenleme ve denetlemesi olarak tanımlanabilir. Ekonomi yönetimi, sahip olduğu politika enstrümanları yoluyla ve karar alma ve uygulama süreçleriyle ekonomiye doğrudan ve/veya dolaylı şekilde müdahale etmektedir. Bu nedenle, ekonomi yönetiminin müdahale ve düzenleme sürecinde hedeflediği sonuçlara ulaşabilmesi, vizyon-hedef-strateji bileşenler setini belirleme, güncelleme ve koordine etme kalitesine bağlıdır.

Ekonomi yönetimi (macroeconomic management) kavramı uzun ve kısa vade kriterlerine göre farklı şekilde tanımlanmaktadır.¹²

- Uzun vade açısından ekonomi yönetimi, ekonominin zor zamanlarında uygulanan etkin bir idare metodu olarak görülmektedir. Bu açıdan,

¹⁰ A.e., s. 3.

¹¹ Nazım Ekren, “Ekonomi Yönetiminin Performansı: Stratejik Değişim ve Yenilenme İhtiyacı”, **Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – II**, İstanbul, Grant Thornton, 1999, s. 7.

¹² Sharma, a.g.e., s. 1-2.

ekonomi yönetimi; temel ekonomik hedeflere ulaşabilmek amacıyla ulusal devletler ve/veya uluslararası kuruluşlar tarafından dizayn edilen kapsamlı politika tedbirleri seti olarak kabul edilmektedir. Ulusal kaynaklardan mümkün olan en iyi şekilde faydalanılması, istikrarlı ve uzun dönemli bir büyüme için üretim potansiyelinin değerlendirilmesi ve dağılımdaki mevcut eşitsizliklerin giderilmesi, söz konusu temel hedefler arasında yer almaktadır.

- Kısa veya orta vade perspektifinden ekonomi yönetimi ise makroekonomik istikrar anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, milli gelir, istihdam ve fiyatlar genel seviyesinde görülen dalgalanmaların azaltılması ve ulusal gelirin tam istihdam seviyesinde sürdürülmesi çabasını ifade etmektedir.

Ekonomi yönetiminin temel amacı, ekonomik istikrar ve güveni sağlayıcı rol ve fonksiyon görmektir. Makroekonomik koordinasyonun temel amaçları hükümetin ekonomi yönetimi konusunda rol ve fonksiyonunu güçlendirme, ekonomik hedeflere daha hızlı ve kaliteli şekilde ulaşma olarak ifade edilebilir. Ekonomi yönetimi ve koordinasyon, pozitif ve normatif yaklaşımları entegre edecek bir çerçeve dikkate alınarak tasarlanmaktadır. Ekonomi yönetiminin; fiilen devam eden süreçleri onarma, yeniden yapılandırma ve güçlendirme gibi fonksiyonlarda bulunması nedeniyle, oldukça farklı boyut ve bileşenleri bulunmaktadır.

Hükümetlerin; iktisadi aktörlerin etkin bir biçimde faaliyette bulunmasını sağlayacak bir ortam oluşturmak için, uygun makroekonomik politikalar geliştirme sorumluluğu bulunmaktadır. Makroekonomi politika alanı, her boyutta ekonomik davranışı etkileyen, birbirine bağlı bir dizi politikanın birleşimidir. Söz konusu politikalar; enflasyon, sermaye birikimi, kaynakların kullanımı, döviz gelirleri, ödemeler dengesinin sürdürülmesi, dış borçlanma ve ekonomik büyüme gibi konularda etkileşim içindedir. Bununla birlikte, bütün ülkelerin koşullarına uygun olarak genelleştirilebilecek bir politika seti bulunmamaktadır. Politikaların ve kurumların uygunluğu; bir ülkenin gelişme seviyesi, büyüklüğü ve doğal donanımı

bakımından değişim göstermektedir.¹³ Bu bağlamda, “politikanın zaman ve mekanın bir fonksiyonu” olduğu vurgulanmaktadır. Diğer bir deyişle, ekonomik aktiviteyi açıklamak için kullanılan makro iktisadın temel zihinsel prensipleri zamanla yavaş yavaş gelişirken, politika kararları, iç ve dış ekonomik olaylar ortaya çıktıkça ve hükümet hedefleri değiştikçe önemli ölçüde revize edilmektedir.¹⁴

Hükümetlerin ekonomileri yönetme biçimlerini anlamak için politika hedefleri, araçları ve politika amaçları arasındaki ilişkileri kavramak gerekmektedir.

Şekil 1: Politikalarda Hedef, Araç ve Amaç İlişkisi

Kaynak: Joseph G. Nellis, David Parker, **Principles of Macroeconomics**, Harlow, Pearson Education Limited, 2004, s. 15.

Hedefler, hükümetler tarafından ortaya konan ve politika araçları ile ulaşılmaya çalışan ölçülebilir çıktıları içermektedir. İstihdamın 500 bin kişi arttırılması, ekonomik büyümenin yıllık %7 gerçekleşmesi veya enflasyon oranının %3 olarak belirlenmesi, politika hedeflerine örnek gösterilmektedir. Hedefler belirlendikten sonra, hükümet bu hedeflere ulaşmak için kullanacağı araçları seçmektedir. Araçlara örnek olarak; vergi rejiminde değişim, faiz oranlarında düzenlemeler, teşvik mekanizmaları ve kredi düzenlemeleri gibi uygulamalar gösterilmektedir. Nihai politika amacı ise, hükümetin; istikrarlı fiyatlar, tam istihdam veya güçlü ve sürdürülebilir ekonomik büyüme gibi zaman içinde başarıya ulaşmaya çalıştığı sonuçtur.¹⁵

Öncelikler dikkate alınarak, ekonomi yönetiminin hedefleri sınıflandırılabilir. Bu çerçevede, kısa vadeli hedefler, uzun vadeli birincil hedefler ve uzun vadeli ikincil hedefler ayrımı yaygın olarak kullanılmaktadır. Kısa vadeli hedefler arasında tam istihdamın ve fiyat istikrarının sağlanması ile ödemeler

¹³ The World Bank, **World Development Report 1983: Management in Development**, New York, Oxford University Press, 1983, s. 64.

¹⁴ Joseph G. Nellis, David Parker, **Principles of Macroeconomics**, Harlow, Pearson Education Limited, 2004, s. 1.

¹⁵ **A.e.**, s. 15.

bilançosunun iyileştirilmesi yer alırken; uzun vadeli birincil hedefler arasında üretim artışı, kaynak tahsisinin, gelir ve servet dağılımının iyileştirilmesi, toplumsal ihtiyaçların tatmini ve belirli bölge ve endüstrilerin korunması yer almaktadır. Uzun vadeli ikincil hedefler arasında ise özel tüketim kalıplarının iyileştirilmesi, arzın güvence altına alınması ve çalışma saatlerinin azaltılması gibi amaçlar bulunmaktadır.¹⁶

Ekonomi yönetiminin temel fonksiyonu; dört temel makroekonomik sektör olan reel sektör, kamu sektörü, finans sektörü ve dış ekonomik sektöre ilişkin analiz ve projeksiyonlar çerçevesinde makroekonomik politikaların oluşturulması ve izlenmesidir.¹⁷

Ekonomi yönetiminin işlevleri oldukça fazla detaya indirgenebilirse de, iki esas alan, temel belirleyici özellik taşımaktadır. İlk alan ekonomik veri ve bilgileri izlemek ve değerlendirmektir. Bu konjonktürel gelişmelerle ilgilenmek kadar, daha önce alınan karar ve uygulamaların gerçekleşme düzeylerinin de önemine vurgu yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle “makroekonomik performans” işlevsel alanın önemli bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.

Makroekonomik performans, belirlenmiş makro ekonomik hedeflere ulaşılması amacıyla ekonomik kaynakların optimal oranlarda bir araya getirilerek kullanılması sonucunda elde edilen başarı olarak tanımlanabilir.¹⁸ Yüksek reel GSYİH büyüme oranı, düşük enflasyon oranı, düşük işsizlik oranı ve pozitif cari işlemler dengesi, bir ülkenin makroekonomik politika yapıcılarının dört temel amacını oluşturmaktadır.¹⁹ Literatürde OECD'nin “büyülü elması (magic diamond)” olarak anılan bu dört performans endeksi, ülkelerin makroekonomik performanslarını

¹⁶ Ekren, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁷ Minister of Finance and Economic Planning of Rwanda Republic, “Macroeconomic Management”, (Çevrimiçi) <http://www.minecofin.gov.rw/index.php?id=64&L=data%3A%2F%2Ftext%2Fplain>, 12 Nisan 2017.

¹⁸ Selim Şanlısoy, Mehmet Çetin, “Türkiye Ekonomisinde Politik İstikrarsızlık-Makro Ekonomik Performans İlişkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C: 32, S: 2, 2017, s. 207.

¹⁹ Know Lovell, Jesus T. Pastor, Judi A. Turner, “Measuring Macroeconomic Performance in the OECD: A Comparison of European and non-European Countries”, **European Journal of Operational Research**, S: 87, 1995, s. 507.

açıklamak üzere yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.²⁰ Sıralanan bu dört performans kriteri haricinde, kamu borcu ve döviz kuru da makroekonomik performans analizinde dikkate alınmaktadır.²¹

Temel makroekonomik göstergelerin ve dengelerin periyodik şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi, performans analizi olarak da ifade edilmektedir. Bu işlev, rutin bir özellik taşımaktadır ve ekonomik istikrarın önemine ve yansımalarına işaret etmektedir. İkinci alan, kurumsallaşma sürecinin oluşum, gelişim ve etkileriyle ilgilidir. Ekonominin bütününün, bireylerin, kuruluşların ve devletin ekonomik imkân ve kaynaklarının geliştirilmesi, evrensel ölçülerde etkin kullanımı sürdürülebilir mukayeseli pozisyon için kilit bir rol ve fonksiyon görmektedir. Bu işlev oldukça kritik bir özellik taşımakta, ulusal ekonomik güvenlik ve ulusal ekonomik savunma konseptinin önemine ve yansımalarına vurgu yapmaktadır.

Ekonomik güvenlik, ulusal güvenliğin bir alt türü olarak kabul edilmekte, belirli bir refah seviyesinin ve ulusal gücün sürdürülebilmesi için gerekli olan kaynaklara, finansmana ve piyasalara erişimin sürdürülebilir olmasını ifade etmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren önem kazanan ekonomik güvenlik; kamu sisteminin güvenliği, finansal sistemin güvenliği, uluslararası ticari yapının güvenliği, enerji güvenliği, istihdam güvenliği, üretim güvenliği ve fiyat istikrarı gibi birçok konuyu bünyesinde barındırmaktadır.²²

Ekonomi yönetimi, aslında pek çok çeşitli alt sistemin bir araya gelerek oluşturduğu ve dengeyi amaçlayan genel bir sistemi ifade etmektedir. Ekonomi yönetiminin kapsamında aşağıda sıralanan fonksiyonlar yer almaktadır:²³

- Makroekonomik istikrarın gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi; mali, parasal ve diğer politikalar kullanılarak milli gelir, istihdam, fiyatlar genel düzeyi ve diğer değişkenlerin kontrol edilmesi.

²⁰ Marinko Skare, Danijela Rabar, "Measuring Sources of Economic Growth in OECD Countries", **Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics**, C: 28, S: 4, 2017, s. 386.

²¹ Chia-Nan Wang, Anh Luyen Le, "Measuring the Macroeconomic Performance among Developed Countries and Asian Developing Countries: Past, Present, and Future", **Sustainability**, C: 10, S: 10, 2018, s. 1.; Nazım Ekren, Elçin Aykaç Alp, Mete Han Yağmur, "Macroeconomic Performance Index: A New Approach to Calculation of Wellbeing", **Applied Economics**, C: 49, S: 53, 2017, s. 5462.

²² Şükrü İnan, Yakup Doğan, "Ekonomik İstihbaratın Uluslararası Ekonomik Güvenlik ve Güç İlişkilerine Etkileri", **Journal of Strategic Research in Social Science**, C: 4, S: 1, 2018, s. 45-46.

²³ Sharma, **a.g.e.**, s. 2.

- Kaynak dağılımının sağlanması; çeşitli kamusal ve özel mallarda muhtemel seçenekler arasında ulusal önceliğin gözetilmesi.
- Ekonomik faaliyet ve piyasaların düzenlenmesi.
- Ekonomik eşitliğin sağlanması için gelir ve refahın kamu kaynakları kullanılarak faktörler arasında yeniden dağıtılması.

Temel başlıklar altında sıralanan bu unsurlar, ekonomi yönetiminde görev alanların aynı anda makroekonomik boyutta çeşitli sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Söz konusu sorunlar, aşağıda örnekleri sunulan bazı soruların cevaplanmasını gerektirmektedir:²⁴

- İç ve dış mali dengesizlikleri gidermek için para, maliye ve döviz kuru politikalarının uygun bileşimi nedir?
- Ekonomik büyümeyi teşvik etmek için hangi politikalar tercih edilmelidir?
- Para politikası nasıl tasarlanmalıdır? Enflasyon hedeflemesi para politikasının performansını nasıl etkilemektedir?

Sıralanan unsurlar dikkate alındığında, makroekonomi yönetim stratejisinin “politika karışımı bir yaklaşım (policy-mix approach)” olduğu anlaşılmaktadır. Örnekleri sunulan sorulara çözüm getirmeyi amaçlayan ekonomi yöneticilerinin doğru analiz yapabilmesi ve doğru politikalar üretebilmesi için bilgilerin ve istatistiklerin doğru bir şekilde, sistematik olarak ve zamanında mevcut olması gerekmektedir.²⁵ Ekonomi yönetiminin tüm yönleri açısından iyi bir bilgi sisteminin oluşturulması temel bir ihtiyaçtır. Hızlı değişimin yaşandığı dünyada, politika ve programlarda gerekli olan sistematik uyumun elde edilmesi, güncel gelişmeleri takip etmeyi sağlayan güvenilir gözlem mekanizmaları ile mümkündür.²⁶

Özellikle 1980’li yıllardan itibaren hız kazanan küreselleşme, bütün ekonomileri uluslararası boyutta mal, hizmet ve finansal piyasalar yoluyla birbirine

²⁴ Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chong Huey Wong, “Macroeconomic Management: An Overview”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chong Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, s. 1.

²⁵ Süleyman Yaşar, **Global Ekonomide Makro Ekonomi Yönetimi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2005, s. 1.

²⁶ The World Bank, **a.g.e.**, s. 71.

bağlamıştır. Artık günümüzde sadece bir ülkenin makroekonomik verilerine bakarak o ülke ekonomisini anlayabilmek, başarılı makroekonomik politikalar üretebilmek için yeterli değildir. Dolayısıyla, takip edilecek bilgi ve istatistiklerin aynı zamanda diğer ülkelerin de verilerini içermesi gerekmektedir. Bu dönüşüm, makroekonomi yönetimine yeni bir boyut kazandırmıştır. Diğer bir ifadeyle, günümüzde bir ülkenin ekonomisini yönetenler, dünyadaki bütün ekonomilerin özelliklerini, diğer ülke ekonomilerinin kırılgan noktalarını ve makroekonomik kurumlarını dikkate almaları gerekmektedir.²⁷ Nitekim, makroekonomik yönetimin zorluğu; değişen iç ve dış ekonomik koşullar karşısında doğru ve etkin ekonomi politikaları oluşturabilmektir.²⁸

Küresel ve ulusal gelişmeler ekonomi yönetimlerinin, uyguladıkları politikalarda yapısal dönüşümlere yönelmelerini gerekli kılmaktadır. Böyle bir dönüşümdeki en önemli mesele, ekonomik gücün piyasa ve kamu arasında dengelenme sürecinin yapısı ve özelliğinin belirlenmesinde yoğunlaşmaktadır.²⁹

Ekonomi yönetimi ve koordinasyonun işlevsel amacı ve politika seti, bu işlevi yerine getirecek yapının organizasyonel ve fonksiyonel tercih ve önceliklerini şekillendirmektedir. Bu yaklaşım, ülkelerin ve ekonomik birimlerin ihtiyaç ve taleplerine göre belirlenmekte ve güncellenmektedir. Sürecin en önemli bileşeni bu tercih ve önceliklerde yer aldığından, oldukça hassas bir analiz gerektirmektedir. Paydaşlarla kapsamlı ve uzun vadeli iletişim ve diyalog, kaliteli yönetim sistemi özel önem taşımaktadır. Bunun için güvenilirliği yüksek, karşılıklı veri ve bilgi paylaşımının oluşturduğu kaliteli farklılık üretebilme yeteneği gelişmiş koordinasyon sistemi oluşturmak gerekir. Fonksiyonel yapı bir anlamda ekonomi yönetimi ve koordinasyonun yasal görev, yetki ve sorumluluğunu yansıtmaktadır. Fonksiyonel yapı beş ana operasyonu içermektedir:

- Birincisi, veri, bilgi ve göstergeleri izlemeye odaklı rutin uygulama ve süreçlerin geliştirilmesidir.
- İkincisi, yeni tespitlere ve güncellenmeye odaklı operasyonel ve kurumsal yapıyı iyileştirmedir.

²⁷ Yaşar, **a.g.e.**, s. 2.

²⁸ The World Bank, **a.g.e.**, s. 64.

²⁹ Ekren, **a.g.e.**, s. 7.

- Üçüncüsü, ihtiyaç duyulan konularda araştırmalar yapılmasıdır.
- Dördüncüsü, önerilen teklifler için etki analizleri gerçekleştirilmesidir.
- Son olarak ise karar ve uygulamaları, gelişmeleri ile birlikte raporlamak ve ilgililere aktarmak ve sunmaktır.

Literatürde, ekonomi yönetimine yakın bir kavram olarak “ekonomi yönetişimi (economic governance)” kavramı da yer almaktadır. Ekonomi yönetimi hakkındaki bazı çalışmalarda “yönetişim” kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Yönetişim kavramı, ekonomi alanında 1970’li yıllardan itibaren kullanılmaya başlanmış; 1990’lı yıllardan itibaren ise yaygınlık kazanmıştır. Ancak bu dönemlerde kullanımına bakıldığında, kavramın özellikle “kurumsal yönetim (corporate governance)” kapsamında ele alındığı görülmektedir.³⁰ Sosyal bilimler açısından yeni bir kavram olarak nitelendirilen “yönetişim (governance)” kavramı, “hükümet etme” anlamındaki “yönetim (government)” kavramından farklı bir anlamı ifade etmekte ve farklı bir bağlamda kullanılmaktadır. Yönetim kavramı, hiyerarşik özellikteki bürokratik yapıya ait bir yönetim anlayışını temsil ederken; yönetişim kavramı ise yönetim sürecinde rol oynayan aktörler ve kurumlar arasındaki etkileşimi, formel niteliği bulunmayan kişi, grup ve kuruluşların katılımını, hiyerarşik bürokratik yapı haricinde, hükümet dışı aktörlerin de etkin bir şekilde yönetim faaliyeti içerisinde yer almasını ifade etmektedir.³¹

Ekonomik yönetişim (economic governance), mülkiyet haklarını koruyarak, sözleşmeleri yerine getirerek ve uygun fiziki ve kurumsal altyapıyı sağlamak için toplu eylemde bulunarak ekonomik faaliyeti ve ekonomik işlemleri destekleyen süreçlerden oluşur. Bu süreçler resmi ve gayri resmi kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Ekonomi yönetişimi kapsam olarak, farklı koşullardaki çeşitli kurumların performansını karşılaştırmakta ve dönüşümlerini incelemektedir.³²

³⁰ Avinash K. Dixit, “Economic Governance”, **The New Palgrave Dictionary of Economics**, 2. Bs., Ed: Steven N. Durlauf, Lawrence E. Blume, New York, Palgrave Macmillan Publisher Ltd., 2008, C. 2, s. 668.

³¹ Mehmet Yüksel, “Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 3, 2000, s. 145.

³² Dixit, **a.g.e.**, s. 668.

Ekonomi yönetişimi, ekonomik faaliyetler için genel ereve oluşturan tüm kuralları ifade etmektedir. Bu kuralların şeffaf, öngörülebilir ve güvenli bir şekilde uygulanması; kapsayıcı bir büyümeyi hızlandıracak istikrarlı ve sağlam bir ekonomi oluşturmaya, yeni istihdam alanları oluşturacak yatırımları gerçekleştirmeye ve yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olur. Ekonomi yönetişimi, hem özel sektör hem de kamu sektörünün işleyişi açısından özel bir öneme sahiptir. İyi işleyen, şeffaf finansal ve mali politikalar, ekonomik gelişmeye ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda, sadece güçlü, iyi yönetilen ve şeffaf kamu kurumları, hizmetlerini tüm nüfusa etkin bir şekilde sunabilmektedir. Ayrıca, sadece şeffaf, etkin ve etik faaliyet sürdüren özel girişimler paydaşlarının ve müşterilerinin güvenini tam olarak kazanabilmektedir.³³

Kısacası; temel ekonomik hedeflere ulaşabilmek amacıyla ulusal devletler ve/veya uluslararası kuruluşlar tarafından dizayn edilen kapsamlı politika tedbirleri seti olarak tanımlanan ekonomi yönetimi, özellikle 2000’li yıllarda daha fazla üzerinde tartışılan bir konu haline gelmiştir. lkeler, küreselleşme ile birlikte etkileşimin arttığı ve bu nedenle ulusal lkte başlayan krizlerin hızla uluslararası nitelik kazandığı günümüz ekonomisinde politika üretme ve uygulama konusunda daha fazla sorun yaşamaktadır. Bu durum, ekonomi yönetiminde görev alan otoritelerin ulusal ve uluslararası verileri düzenli ve detaylı bir şekilde takip ederek koordinasyonun yüksek olduğu bir kurumsal yapı içerisinde politika üretmelerini gerekli kılmaktadır.

1.1.1. Makroekonomik Yapı ve İlişkiler Sistemi ile Bileşenleri

Tezin bu bölümünde ekonomi yönetimi açısından önem arz eden makroekonomik yapı ve ilişkiler sistemi ile bileşenleri, makroekonominin kurumsal ve organizasyonel yapısı ile operasyonel sistemi incelenmektedir.

³³ Swiss State Secretariat for Economic Affairs, “Economic Governance: A Stronger Economy Through Better Economic Governance”, (evrimii) <https://www.seco-cooperation.admin.ch/dam/secocoop/de/dokumente/strategie/transversale-themen/economic-governance.pdf.download.pdf/Economic%20Governance.pdf>, 13 Nisan 2017

Ekonomi bilimi, temelde; mikroekonomi ve makroekonomi olmak üzere iki boyuta ayrılmaktadır. Mikroekonomi, bireylerin (tüketiciler) ve ekonomideki diğer karar birimlerinin (firmalar) davranışları ile ilgilenir. Ekonomide hangi mal ve hizmetlerin üretileceğine, fiyat ve miktarın nasıl oluştuğuna dair araştırmalar mikroekonominin inceleme alanına girmektedir. Bir malın üretimine karar verilmesi, fiyatının belirlenmesi ve tüketicilerin o mala yönelik taleplerini belirleyen unsurlar mikroekonomi alanında incelenmektedir. Makroekonomi ise, tek bir firmanın veya bir endüstrinin üretimiyle ya da tek bir tüketicinin davranışını incelemek yerine, ülke çapındaki üretim miktarını belirleyen faktörlerle ilgilenir. Diğer bir ifadeyle; makroekonomi, birimlerin oluşturduğu bütün ekonomiye ait olan genel konuları incelemektedir.³⁴ Örneğin; bir firmanın istihdam etmesi gereken işçi sayısı mikroekonominin çalışma alanına giren bir konu iken, ekonominin istihdam kapasitesinin artırılması ve işsizlik sorununun önlenmesi makroekonominin çalışma alanına girmektedir.

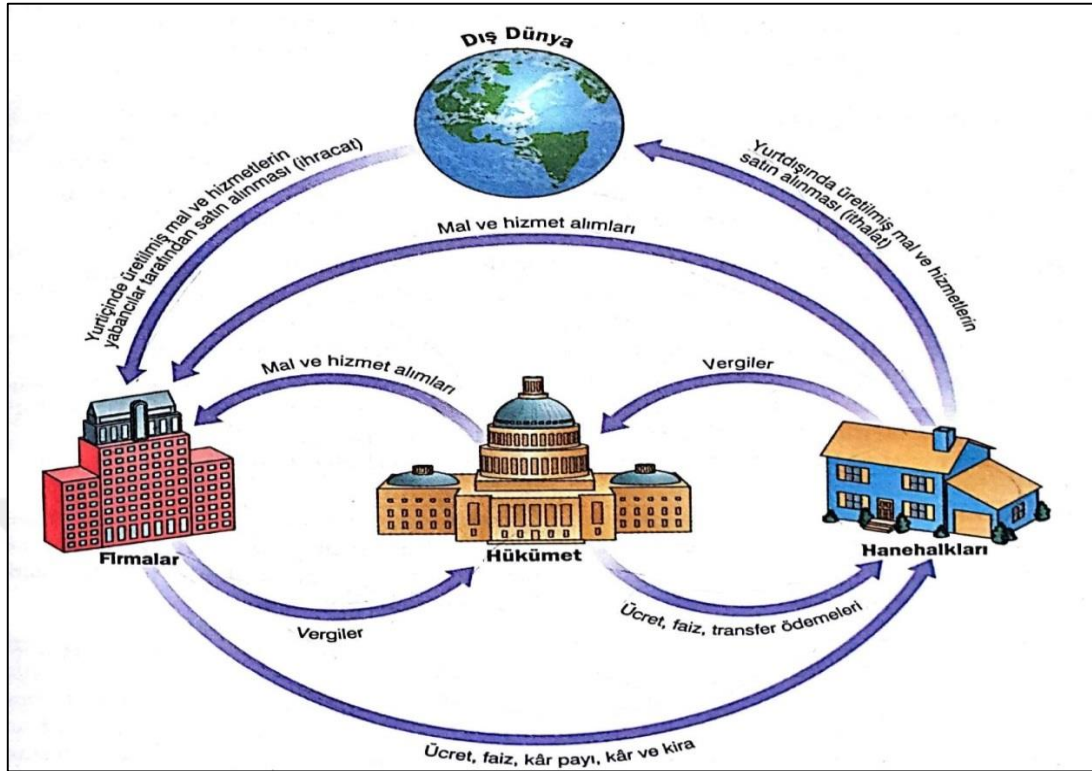
Özetlemek gerekirse; mikroekonomi; tüketiciler, yatırımcılar ve işletmeler gibi bireysel karar birimlerinin iktisadi davranışlarını incelerken; makroekonomi ise, ekonomiye daha geniş bir perspektiften yaklaşarak; toplam üretim, istihdam ve fiyatlar genel düzeyi gibi toplulaştırılmış iktisadi faaliyetleri bütün ekonomi veya genel sektörler boyutunda incelemektedir.³⁵

Makroekonomik sistemdeki ilişkileri anlayabilmek için ekonomideki katılımcıları; hanehalkı, firmalar, devlet ve dış dünya olmak üzere dört grupta toplamak gerekmektedir.³⁶

³⁴ Karl E. Case, Ray C. Fair, Sharon M. Oster, **Ekonominin İlkeleri**, 9. Bs., Çev : Selahattin Bekmez, Ed: Ertuğrul Deliktaş, Metin Karadağ, Mehmet Güçlü, Ankara, Palma Yayıncılık, 2011, s. 8.

³⁵ Manfred Gartner, **Macroeconomics**, 2. Bs., Essex, Pearson Education Limited, 2006, s. 1.

³⁶ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 404.

Şekil 2: Döngüsel Akım Şeması

Kaynak: Karl E. Case, Ray C. Fair, Sharon M. Oster, **Ekonominin İlkeleri**, 9. Bs., Çev : Selahattin Bekmez, Ed: Ertuğrul Deliktaş, Metin Karadağ, Mehmet Güçlü, Ankara, Palma Yayıncılık, 2011, s. 8.

Makroekonomik sistemde katılımcılar ve aralarındaki ilişkiler Şekil-2’de yer alan döngüsel akım şeması aracılığıyla sunulmuştur. Hanehalkı bireyleri, firmalar özel sektörü, hükümet kamu sektörünü ve dış dünya ise yabancı ülke ve kurumları temsil etmektedir. Şekil-2’deki şemaya göre;

- Hanehalkı, özel sektörde veya kamu kuruluşlarında emeğini arz ederek karşılığında ücret almaktadır. Hanehalkı ücretin haricinde, sisteme katılım biçimine göre faiz, rant veya kâr payı da elde edebilmektedir. Ayrıca, devletin karşılığında mal ve hizmet satın almaksızın bireylere yapmış olduğu sosyal yardımlar gibi transfer ödemeleri de hanehalkının gelirine eklenmektedir. Vergiler, yurtdışından mal ve hizmet alımları (ithalat), yurtiçinden mal ve hizmet alımları ise hanehalkının giderlerini oluşturmaktadır.

- Firmalar ise hanehalkına ve devlete mal ve hizmet satmakta; hanehalkına ücret, hükümete ise vergi ödemektedir. Ayrıca ürettiği mal ve hizmetleri yurtdışına satarak ihracat gerçekleştirmektedir.
- Devletin ekonomideki rolü tartışmalı bir konu olmakla birlikte, genel olarak, firmalardan ve hanehalklarından vergi toplamakta; bunun karşılığında, firmalardan mal ve hizmet alımı gerçekleştirmekte ve hanehalklarına çeşitli ödemeler sunmaktadır.
- Makroekonomik sistem içerisinde dördüncü aktör ise dış dünyadır. Dış dünya referans ülke haricindeki ülkeleri, kurumları ve firmaları kapsamaktadır. Dış dünya ile ekonomik ilişkiler genellikle ithalat ve ihracat olarak gerçekleştirilirken, finansal sistemlerin altyapısının gelişmesi neticesinde sermaye hareketleri de önemli paya sahip olmuştur. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren hızlanan küreselleşme ile birlikte ekonomi içerisinde dış dünyanın rolü giderek önem kazanmış ve ödemeler dengesine bağlı konular makroekonominin temel meseleleri arasına girmiştir.

Tablo 1: Ekonomik Yapı ve İlişkiler Sistemi

Sektörler	Sektörel İçerikler	Temel Fiyatlar	Ekonomi Dışı Faktörler
Reel Kesim	• Tarım • Sanayi • Hizmetler	Enflasyon Oranı	Ekonomi Hukuku, Ekonomi Ahlakı, Değer Yargıları, Siyasi Yapı.
Finansal Kesim	• Piyasalar • Kurumlar • Araçlar	Faiz Oranı/Faiz Dışı Fiyatlama	
Kamu Kesimi	• Kamu Harcamaları • Kamu Gelirleri		
Dış Kesim	• Mal ve Hizmet Hareketleri • Sermaye Hareketleri	Döviz Kuru	

Kaynak: Nazım Ekren, “Ekonomi Yönetiminin Performansı: Stratejik Değişim ve Yenilenme İhtiyacı”, **Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – II**, İstanbul, Grant Thornton, 1999, s. 9.

Genel olarak makroekonomik yapı açıklanmaya çalışıldığı şekilde oluşmakla birlikte ekonomi yönetiminin bu sistem içerisinde ilgilendiği dört temel kesim bulunmaktadır.

Reel kesim; tarım, sanayi ve hizmet sektörleri tarafından oluşmaktadır. Temel fiyatları (göstergeleri) Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve Üretici Fiyat Endeksi'ndeki (ÜFE) değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan enflasyon oranıdır. Reel sektör; toplam üretim, yatırım ve istihdamdaki değişimleri açıklama ve bu sayede politika yapıcılara hedeflerin sürdürülmesi bakımından rehber olma ve ekonomik ortamdaki beklenmedik değişimlere karşı tedbir alınmasını sağlama açısından önem arz etmektedir. Ancak, hem olayların analizi hem de uygun politikaların tasarlanması, sistematik ve zamanında sunulan doğru ekonomik bilgi ve istatistikleri gerektirmektedir.³⁷

Finansal (mali) kesim ise, iktisadi faaliyetlerin finansmanında rol oynayan banka, mali aracı ve sigorta şirketleri gibi kuruluşların bulunduğu kesimi ifade etmektedir. Temel fiyatlandırması ise faiz oranlarında gerçekleşmektedir. Bu nedenle finansal sistemdeki değişimler faiz oranları üzerinden incelenmektedir. Sistem içerisinde faizsiz ürün ve hizmetler de yer almakta, ancak finansal kesimdeki payı düşük kalmaktadır.

Kamu kesiminde, devletin gelir ve giderleri ile bu kalemlerdeki değişimlerin ekonomideki toplam talebe ve toplam arza olan etkileri analiz edilmektedir. Bütün bu analizler, hükümetin uygun bir vergi politikası veya kamu harcama yönetimi ile sektörler veya devlet kurumları arasında daha iyi bir bütçe tahsisi sağlamasına yardımcı olur.³⁸ Uluslararası karşılaştırmalarda genellikle ülkelerin bütçe açıklarının GSYH içerisindeki payı dikkate alınmaktadır.

Dış kesim ise, referans bir ülkenin diğer ülkelerle yapmış olduğu mal ve sermaye hareketlerini içermektedir. Bu gelişmeler Ödemeler Dengesi (balance of payment) üzerinden takip edilmektedir. Ülkelerin dış kesimdeki fiyatlandırması ise döviz kurlarına yansımaktadır. Ayrıca, "cari açığın GSYH içerisindeki payı"

³⁷ Minister of Finance and Economic Planning of Rwanda Republic, **a.g.e.**, (Çevrimiçi) 20 Mart 2018

³⁸ **A.e.**, (Çevrimiçi) 20 Mart 2018

Ülkelerin dış kesimlerine dair mukayeseli analizlerinde kullanılan en önemli göstergelerinin başında gelmektedir.

Ekonomik yapı ve ilişkilerin analizi bakımından iki önemli husus bulunmaktadır. Birincisi, ekonomik yapıyı oluşturan farklı kesimlerin ve bu kesimlerde rol oynayan temel değişkenlerin özellikleri ve karşılıklı ilişkileridir. İkinci önemli husus ise, ekonomideki fiyatlama mekanizmalarıdır. Piyasa ekonomileri açısından ikincisi daha fazla önem arz etmektedir. Söz konusu fiyatlar (enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuru) farklı ekonomik kesimlerin özelliklerini genel hatlarıyla yansıtmakta ve bu değişkenler arasında yakın ve karmaşık ilişkiler bulunmaktadır. Enflasyon oranı mal ve hizmetlerin, faiz oranı ulusal paranın ve döviz kuru ise yabancı paranın fiyatıyla ilişkilidir. Bu değişkenlerin arasında ekonomik yapı ve ilişkilere bağlı nispi bir denge mevcuttur. Ekonominin farklı sektörlerinden etkilenen bu üç değişkenin birbirini etkileyebileceği de dikkate alınmalıdır. Diğer bir ifadeyle, ekonominin i dengesi (reel ve finansal kesimler) ile dış dengesi arasında nispi bir denge söz konusudur. Bu dengelerin bozulması, alternatif maliyetleri etkileyerek ekonominin genel performansı üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilmektedir.³⁹

1.1.1.1. Makroekonominin Tanımı ve Amacı

Ekonomi disiplini içerisinde makroekonomi, toplam veya toplulaştırılmış olarak nitelenen ekonomik faaliyetleri incelemektedir. Diğer bir ifadeyle, ekonomik faaliyetlerin kümülatif sonuçlarını değerlendirmektedir. Toplulaştırılmış değerler; çeşitli piyasalardaki ürünlerin, hizmetlerin, çalışanların ve değerlerin özetlenmiş ekonomik ölçümlerini ifade etmektedir.⁴⁰

Makroekonomi; ulusal gelirin, harcamaların ve çıktıların ölçülmesi ve belirlenmesi ile istihdam ve fiyatlar genel düzeyi gibi daha geniş ölçekteki ekonomik konularla ilgilenmektedir. Ayrıca, lkeler arasındaki ithalat ve ihracat hareketleri ile

³⁹ Ekren, **a.g.e.**, s. 9.

⁴⁰ Paul Krugman, Robin Wells, **Macroeconomics**, 2. Bs., New York, Worth Publishers, 2006, s. 142.

uluslararası piyasalardaki sermaye akışları başta olmak üzere, uluslararası ekonomideki gelişmeler de makroekonominin araştırma sahasına girmektedir.⁴¹

Makroekonomi, ekonominin genel yapısı, performansı ve davranışıyla ilgilidir. Makroekonomistlerin temel amacı; mal ve hizmetlerin toplam çıktısına (GSYH), işsizlik, enflasyon ve uluslararası işlemlere ilişkin olarak ekonomideki toplulaştırılmış eğilimlerin altında yatan belirleyicileri analiz etmektir. Makroekonomik analiz, özellikle kısa dönemli GSYH dalgalanmalarının (iş çevrimleri) nedeni ile etkisini ve uzun vadeli GSYH trendinin (ekonomik büyüme) ana belirleyicilerini tespit etmeye çalışmaktadır.⁴² Bu sayede, bir taraftan ekonominin işleyişine dair teoriler oluşturulurken, diğer taraftan da ekonomi politikaları geliştirilmektedir.

Makroekonomik olaylar ekonominin genelinde yaşanan “toplulaştırılmış” eğilimleri göstermekle birlikte, kişilerin yaşamları ve refahı üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bir ülkedeki toplumun refahı için, tatmin edici düzeyde makroekonomik performansın sağlanması oldukça önem arz etmektedir. Başarılı makroekonomik yönetime sahip bir ekonomide, düşük işsizlik ve enflasyon ile sürekli ve istikrarlı ekonomik büyüme trendi sağlanmaktadır. Bunun aksine, makroekonomik yönetimin başarısız olduğu durumda, o ülkenin vatandaşlarının yaşam standartları ve istihdam fırsatları üzerinde olumsuz bir etki gözlemlenmektedir.⁴³

Makroekonomik performans birçok farklı alan ve buna bağlı olarak farklı gösterge veya değişken dikkate alınarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, ekonomi yönetiminin performansının değerlendirme ölçüsü olarak sadece tek değişkeni ya da tek göstergeyi dikkate almak, ekonomik yapı ve ilişkiler sisteminin oldukça karmaşık bir özellik taşıması ve ekonomi yönetiminin faaliyette bulunduğu içsel ve dışsal çevre şartları nedeniyle oldukça güçtür. Ekonomik performansı etkileyen bir dizi faktör bulunmakla birlikte öne çıkan unsurlar; mevcut kaynak ve/veya imkânların miktarı ve kalitesi, yatırımcılar ve çalışanların tutum ve

⁴¹ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 1.

⁴² Brian Snowdon , Howard R. Vane, **Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State**, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 2005, s. 1.

⁴³ **A.e.**

yaklaşımları, ekonomi yönetiminin yapısı ve özellikleri şeklinde sıralanmaktadır. Başarılı bir ekonomi yönetiminin sürdürülebilir performans avantajına da sahip olduğu ifade edilmektedir.⁴⁴

Makroekonomik performansın analizinde kullanılan temel beş gösterge ve üç denge bulunmaktadır. Bu göstergeler ve dengeler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Büyüme Oranı
- İşsizlik Oranı
- Enflasyon Oranı
- Faiz Oranı
- Döviz Kuru
- Bütçe Açığı/GSYH
- Cari İşlemler Açığı/GSYH
- Kamu Borç Stoku/GSYH

Sıralanan bu göstergelerden büyüme oranı ile işsizlik oranı “reel göstergeler”; enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuru ise “piyasa göstergeleri” olarak değerlendirilmektedir. Bütçe açığının GSYH içerisindeki payı ile kamu borç stokunun GSYH içerisindeki payı kamu gelir gider dengesine ilişkin veriler sunarken, cari işlemler açığının GSYH içerisindeki payı ise ülkenin dış ticaretine dair önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

1.1.1.2. Makroekonominin Kapsamındaki Temel Konular

Makroekonomi, bir bütün olarak ekonominin yapısı, performansı ve davranışlarıyla ilgilidir. Makroekonominin ilgilendiği temel konular; mal ve hizmetlerin toplam çıktısı, işsizlik, enflasyon ve uluslararası işlemlerdir.⁴⁵ Kamu kesiminin gelir-gider dengesini de göz önünde bulunduracak şekilde daha kapsamlı bir sınıflandırmayla makroekonominin temel konuları; istihdam, fiyat istikrarı, ekonomik büyüme, bütçe dengesi ve dış denge olarak sıralanabilir .

⁴⁴ Ekren, **a.g.e.**, s. 7.

⁴⁵ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 1.

Bu konularla ilgili olarak makroekonomistler, ekonomideki trendlerin altında yatan belirleyicileri analiz ederek anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Özellikle, makroekonomik analiz, GSYH'daki kısa dönemli dalgalanmaların (iş çevrimlerinin) nedenini ve etkisini; daha uzun vadedeki ekonomik büyümenin temel belirleyicilerini açıklamayı amaçlamaktadır.⁴⁶ Sıralanan konular ülkelerin makroekonomik performansları hakkında önemli bilgiler sunan temel göstergelerdir. Bu nedenle, hükümetler her bir mesele için çeşitli politikalar geliştirerek çözüm getirmeyi amaçlamaktadır.

1.1.1.2.1. İstihdam

İşgücü, istihdam edilenler ile işsizlerin toplamından meydana gelmektedir. Nüfusun bu iki grubu birlikte, bir ülkede gerçekleşen mal ve hizmetlerin üretimi için, piyasada belirlenen bedel karşılığında faaliyette bulunan mevcut işgücü arzını temsil etmektedir.⁴⁷

İstihdam, geniş anlamda tüm iktisadi kaynakların, dar anlamda ise emek faktörünün üretim sürecinde kullanılmasını ifade etmektedir.⁴⁸ İstihdam edilen kişiler; referans dönemde, ücret veya kâr için herhangi bir ürünün üretiminde veya hizmetin sunulmasında rol alan çalışma çağındaki kişileri ifade etmektedir.⁴⁹

Bir ülkede işgücünün istihdam edilmeyen kısmı, ekonomik ve sosyal açıdan çok önemli bir sorun olan işsizliği ortaya çıkarmaktadır. İşsizlik ise, kişinin belirli bir dönem içinde çalışabileceği bir işten mahrum olması, diğer bir ifadeyle referans dönemde çalışmaması ve başında durabileceği bir işinin olmaması şeklinde tanımlanmaktadır.⁵⁰ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) kriterlerine göre işsizliğin üç

⁴⁶ A.e.

⁴⁷ ILO, “Labour Force”, (Çevrimiçi) https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470304/lang--en/index.htm, 20 Eylül 2018.

⁴⁸ Sabahaddin Zaim, **Çalışma Ekonomisi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997, s. 169.

⁴⁹ ILO, “Employment”, (Çevrimiçi) https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470295/lang--en/index.htm, 20 Eylül 2018.

⁵⁰ TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, **Ekonomik Kavramlar ve Göstergeler: Reel Ekonomi**, Ankara, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, 1997, s. 25.

temel özelliği bulunmaktadır. Buna göre bir kişinin işi yoksa, işbaşı yapmaya hazırsa ve aktif olarak iş arıyorsa, o kişi “işsiz” konumundadır.⁵¹

İşsizliğin yalnızca ekonomik yönden değil, sosyal ve siyasi yönlerden de çeşitli maliyetleri bulunmaktadır. Bu maliyetler bireyler (hem işsiz hem de çalışanlar), aileler, sosyal gruplar veya sınıflar, hükümetler ve genel olarak toplum tarafından farklı şekillerde karşılanmaktadır. İşsizliğin bireyler üzerindeki etkisi kişinin istihdam halinde veya işsiz olmasına bağlı olarak değişmektedir. İstihdam edilen bir kişi için, işsizliğin yüksek olması bir taraftan reel ücret artışını baskılayarak diğer taraftan da daha yüksek ücretli veya daha tatmin edici iş bulma imkânını azaltmaktadır. İşsiz olan birey açısından ise işsizliğin maliyeti, gelirden yoksun olmayı ifade etmektedir. Toplum açısından maliyeti ise, belirli bir dönemde daha az üretim düzeyinin oluşmasıdır. Hükümetlere maliyeti ise ekstra sosyal güvenlik harcamalarını ve vergi kayıplarını içermekte, ayrıca oy kaybına yol açmaktadır. Sınıflar açısından işsizlik, güç dengesinin işçi kesiminden işveren kesimine doğru yönelmesine neden olur. Psikolojik yönden bireylerin statü kaybına ve saygısını yitirmesine neden olan işsizlik, aynı zamanda toplumda huzursuzluğa, suç oranlarının, hastalıkların ve ölümlerin artmasına neden olmaktadır.⁵² Örneğin; bu konuda yapılan çalışmalar işsizlik ile intihar arasında nedensellik ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır.⁵³

Hükümetler işsizliği önleme ve istihdamı artırma bakımından iki temel amaca sahiptir. Bu amaçlardan birincisi, tam istihdam ve yüksek büyüme hızı elde ederek milli geliri artırma; ikincisi ise, işsizliğin neden olacağı toplumsal ve ekonomik sorunları ortaya çıkmadan önlemedir.⁵⁴

⁵¹ ILO, “Labour Underutilization”, (Çevrimiçi) https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470306/lang--en/index.htm, 20 Eylül 2018.

⁵² Raja Junankar, **Economics of the Labour Market: Unemployment and the Costs of Unemployment**, New York, Palgrave Macmillan, 2016, s. 393-395.

⁵³ T.A. Blakeley, S.C.D. Collings, J. Atkinson, “Unemployment and suicide. Evidence for a causal association?”, **Journal of Epidemiology and Community Health**, C: 57, S: 8, 2003, s. 594.; Glyn Lewis, Andy Sloggett, “Suicide, deprivation, and unemployment: record linkage study”, **British Medical Journal**, S:317, 1998, s. 1283.; Halil Tunalı, Seren Özkaya, “Türkiye’de İşsizlik-İntihar İlişkisinin Analizi”, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C: 5, S: 2, 2016, s. 56.

⁵⁴ Adem Korkmaz, Adnan Mahiroğulları, **İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları: Türkiye ve AB Ülkeleri**, 2. Bs., Bursa, Ekin Yayınları, 2007, s. 85.

İşsizlik sorunuyla mücadele konusunda kabul edilen geleneksel yöntem, yüksek oranlarda ekonomik büyümenin sağlanmasıdır.⁵⁵ Ekonominin büyümesi neticesinde istihdamın da artması beklenmektedir. Bununla birlikte, günümüzde yaşanan “istihdam yaratmayan ekonomik büyüme” olarak da isimlendirilen “istihdamsız büyüme” olgusu, bu bakış açısını tartışmalı hale getirmiştir.⁵⁶ İstihdamsız büyüme; “bir ekonomide yüksek büyüme performanslarının gerçekleşmesine rağmen o ekonomi içerisinde işsizliği azaltabilmek amacıyla yeterli derecede iş imkânlarının oluşturulamaması sonucu ortaya çıkan olgu” olarak tarif edilmektedir.⁵⁷

Makroekonomik teorideki bu gelişmenin haricinde, hükümetlerin işsizlik konusunda çözüm bulma çabaları işsizlikle mücadelede belirli yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Dünyadaki uygulamalar incelendiğinde; işsizlikle mücadele konusunda uygulanan politikaların “aktif emek piyasası politikaları” ve “pasif emek piyasası politikaları” olmak üzere iki kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Pasif emek piyasası politikaları, işsizliğin ortaya çıkardığı maddi sorunları telafi etme amaçlı gelir desteğine dayalı olan, genellikle işsizlik sigortası, işsizlik yardımı, kıdem ve ihbar tazminatı olarak sunulan uygulamalardır. Aktif emek piyasası politikaları ise, bir taraftan, işsiz kalan kişilerin iş bulmalarını ve işgücü piyasasının gerektirdiği nitelikleri kazanmalarını amaçlayan, diğer taraftan ise, işverenleri yeni istihdam alanları oluşturmaya teşvik eden uygulamalardır.⁵⁸ Türkiye örneği dikkate alınarak yapılan bir ampirik araştırmada aktif emek piyasası politikaları uygulamaları ile işsizliğin düşürülmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.⁵⁹

Kısacası, işsizliğin ekonomik ve sosyal etkilerini dikkate alan tüm hükümetler, aktif ve pasif politikalar aracılığıyla işgücü piyasalarına müdahalede

⁵⁵ Özlem Işığışık, **İstihdam ve İşsizlik**, 2. Bs., Bursa, Dora Yayınları, 2014, s. 162.

⁵⁶ Ömür Uras, “Türkiye’de İstihdamsız Büyümenin Analizi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s. 43.

⁵⁷ Sevgi Butev, “Türkiye Ekonomisinde İstihdamsız Büyüme Sürecinin Ekonomik Analizi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 42.

⁵⁸ Korkmaz, Mahiroğulları, **a.g.e.**, s. 86.

⁵⁹ Hüseyin Önder, Özer Özçelik, **Türkiye’de Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği: Ampirik Bir Uygulama**, İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2011, s. 53.

bulunmaktadır.⁶⁰ Dolayısıyla, makroekonominin incelediği ve politika geliştirmeyi amaçladığı temel sorunların başında istihdamın artırılması ve gelir (hasıla) düzeyinin yükseltilmesi gelmektedir.

1.1.1.2.2. Fiyat İstikrarı

Makroekonomistlerin ilgi alanına giren diğer bir sorun ise, fiyat istikrarının sağlanmasıdır. Fiyat istikrarı, fiyatlar genel seviyesinin değişim oranı ile ilgili bir kavramdır. Özellikle merkez bankalarının temel hedefleri arasında gösterilen fiyat istikrarının sağlanması; ekonomik birimlerin kararlarını etkilemeyecek seviyede düşük bir oranın sürdürülmesini ifade etmektedir. Literatürde bazı ekonomistler bu seviyenin %0 olduğunu ileri sürerken, bazı ekonomistler ise enflasyon seviyesinin sıfır olmasının ekonomideki durgunluğu yansıttığını ve likidite tuzağından sakınmak amacıyla fiyat istikrarını sağlayan seviyenin %1-4 arası olması gerektiğini savunmaktadır.⁶¹

Fiyatlardaki istikrarsızlık deflasyon veya enflasyon olarak ortaya çıkmaktadır. Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli bir artış; deflasyon ise, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli bir düşüştür.⁶² Enflasyon ve deflasyon oranları fiyatlar genel seviyesini değil, bu seviyedeki yüzdelik değişimleri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, enflasyonun varlığı, fiyatlar genel seviyesinin yüksekliği ile değil, belirli dönemlerdeki değişimlerine bağlı olarak ölçülmektedir.⁶³

Nedenlerine göre enflasyon; talep enflasyonu ve maliyet enflasyonu olmak üzere iki çeşittir. Ekonominin genel dengesinin bozulması sonucunda “toplam talep” artışlarının önemli ve sürekli fiyat artışlarına neden olması durumunda talep enflasyonu oluşur. Talep enflasyonunun önlenmesinde bütçe, para ve kredi politikaları uygulanır. Maliyet enflasyonu ise, maliyetlerdeki artışların fiyatlar genel düzeyine yansması sonucunda ortaya çıkar. Ücret, vergi ve hammadde fiyatlarındaki

⁶⁰ Recep Varçın, **İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2004, s. 2.

⁶¹ Olivier Blanchard, David R. Johnson, **Macroeconomics**, 6. Bs., Boston, Pearson, 2012, s. 524.

⁶² Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 404.

⁶³ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 132.

artış maliyet enflasyonuna neden olurken, piyasayı düzenleyici ve rekabeti teşvik edici önlemlerle bu türdeki enflasyon kontrol altına alınmaya çalışılır.⁶⁴

Enflasyonun aynı zamanda sosyal maliyeti de bulunmaktadır. Enflasyon oranının yüksek olduğu bir ekonomik ortamda, ürün ve hizmetlerin fiyatları hızlı bir şekilde yükselir ve yaşanan bu durum karşısında kişilerin satın alma gücü azalır ve ortalama yaşam standardı düşer. Söz konusu ortamda satın alma gücünü koruma amacıyla ücretler de yükseltilir ise, bu durum talepte artış yaşanmasına neden olarak enflasyonun tekrar yükselmesine yol açabilmektedir.⁶⁵

Enflasyon seviyesinin yüksekliğinin haricinde, seviyede yaşanan istikrarsızlık da ekonomi açısından önem arz etmektedir. Fiyatlar genel seviyesindeki hızlı değişimler; borç alacak ilişkisi, toplu pazarlık mekanizması, vergi rejimi ve tasarruf kararları gibi ekonominin çeşitli boyutlarındaki işlemleri olumsuz açıdan etkilemektedir.⁶⁶

1.1.1.2.3. Ekonomik Büyüme

Bir ekonominin görünümünü ortaya koyan en temel gösterge; belirli bir dönemde üretilen mal ve hizmet miktarını ifade eden toplam çıktı (üretim) düzeyidir. Durgunluk ve depresyon dönemlerinde toplam üretim düzeyi azalırken, ekonomik genişleme dönemlerinde ise artmaktadır. Üretim düzeyinde kısa dönemli artış ve azalışlar ise konjonktürel dalgalanmalar olarak adlandırılmaktadır.⁶⁷

Bir ülkeye mensup ekonomik birimlerin belirli bir dönemde (genellikle bir yılda) ürettikleri nihai mal ve hizmetlerin toplam değerine gayri safi milli hasıla (GSMH) denilmektedir. Gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) ise, bir ekonomide belirli bir dönemde üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam değerini ifade etmektedir. Bu

⁶⁴ TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, **a.g.e.**, s. 10-11.

⁶⁵ Robert E. Hall, Marc Lieberman, **Macroeconomics: Principles and Applications**, 6. Bs., South Western, Cengage Learning, 2013, s. 127.

⁶⁶ O'Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 101.

⁶⁷ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 402.

değerde, üretimde kullanılan faktörlerin yerli veya yabancı olması dikkate alınmamaktadır.⁶⁸

Ekonominin üretim düzeyi ile istihdam yakından ilişkilidir. Üretim artışı, yeni istihdam alanlarının oluşturulmasını sağlarken; istihdam artışı ise ekonomideki talebi canlandırarak yeni yatırımları teşvik etmektedir.

Makroekonomik sistemin iyi işlemesi için gerekli olan politika ve araçlarda görüş ayrılıkları olmasına karşın, temel hedefler üzerinde genel bir görüş birliği oluşmuştur. Makroekonomistlerin üzerinde uzlaştığı temel hedefler arasında “ekonomik büyümenin sağlanması” ilk sıralarda yer almaktadır.⁶⁹

Ekonomik büyüme; belirli bir dönemde reel GSYH’da meydana gelen sürekli artış olarak tanımlanmaktadır.⁷⁰ Tanımdan anlaşıldığı üzere, gerçekleşen olgunun ekonomik büyüme olarak nitelendirilebilmesi için “reel GSYH’da bir artışın yaşanması” ve bu artışın “sürekli olması” gerekmektedir. Bu nedenle, ekonomik büyümenin kısa dönemli statik bir olgu değil, uzun dönemli dinamik bir olgu olduğu vurgulanmaktadır.⁷¹ Ayrıca tanımda, yıllık fiyat artışlarından arındırmak üzere “reel GSYH” kavramı kullanılmıştır. Reel GSYH; bir ülkenin sınırları içinde belirli bir yılda üretilen nihai mal ve hizmetlerin temel (baz alınan) bir yılın piyasa fiyatları üzerinden değerini göstermektedir.⁷²

Herhangi bir değişkenin büyüme hızı; söz konusu değişkenin bir dönemden diğer bir döneme geçişte yaşadığı yüzdesel değişimdir. Bir önceki yıla göre reel GSYH’da gerçekleşmiş bulunan artış olarak tanımlanan ekonomik büyüme hızı aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:⁷³

$$\text{Büyüme Hızı} = (\text{Reel GSYH}_t - \text{Reel GSYH}_{t-1}) / \text{Reel GSYH}_{t-1}$$

Büyüme, iktisadi refah artışının temel ölçüsü olarak kabul edilmektedir. Ancak, bir ekonomideki gerçek (net) refah artışının belirlenmesi için ülkenin yıllık

⁶⁸ TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, **a.g.e.**, s. 1-3.

⁶⁹ Wiliam J. Baumol, Alan S. Blinder, **Macroeconomics: Principles and Policies**, 12. Bs., South Western, Cengage Learning, 2012, s. 98.; Hall, Lieberman, **a.g.e.**, s. 121.

⁷⁰ Sabri Ülgener, **Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986, s. 411.

⁷¹ Sami Taban, **İktisadi Büyüme: Kavram ve Modeller**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008, s. 1.

⁷² Erdal Ünsal, **İktisadi Büyüme**, Ankara, İmaj Yayıncılık, 2007, s. 4.

⁷³ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 160.

nüfus artış hızının da dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü bir ekonomideki büyümenin, yıllık nüfus artışından düşük veya eşit olması durumunda, söz konusu artış bireylerin refahına yansımamaktadır. Bu nedenle, net refah artışının tespit edilebilmesi amacıyla brüt büyüme hızı yıllık nüfus artış hızından arındırılmaktadır. Bu durum aşağıdaki şekilde formülleştirilmektedir:

$$\text{Net Büyüme Hızı} = \text{Brüt Büyüme Hızı} - \text{Nüfus Artış Hızı}$$

Ekonomik büyüme makroekonomistler tarafından izlenen ve politika geliştirilmeye çalışılan bir alandır. Brüt büyüme hızı, ülkenin üretim kapasitesindeki değişimleri incelenmek için kullanılan bir veri iken; net büyüme hızı bireylerin refah seviyesinde meydana gelen değişimleri analiz etmek için kullanılmaktadır.

Büyüme oranlarında izlenen uzun dönemdeki trend, ekonominin yapısında meydana gelen bir dizi değişimle ilişkilidir. Toplam çıktı, istihdam, talep, ithalat ve ihracat gibi makro değişkenlerin kompozisyonunda meydana gelen değişimler “yapısal değişimler” olarak adlandırılmaktadır. Ülke ekonomisinde; tarım, sanayi ve hizmet sektörleri arasındaki geçiş, ekonomik büyüme oranlarına ve kaynaklarına yansımaktadır.⁷⁴

Ekonomistler; bir ülke sınırları içerisinde yılda üretilen toplam mal ve hizmetlerin miktarını gösteren reel GSYH'daki değişimleri takip ederek ekonomik büyümeyi ölçmektedir. Reel GSYH'nın nüfustan daha hızlı artış göstermesi durumunda, kişi başına düşen hasıla yükselmekte ve bu sayede toplumun yaşam standardı gelişmektedir.⁷⁵

Ekonomistlere göre, iki temel mekanizma uzun vadede kişi başına düşen GSYH'yı arttırmaktadır. Bunlardan biri, işçi başına düşen sermaye miktarındaki artış olarak tanımlanan sermayenin derinleşmesidir. Sermayenin derinleşmesi işgücüne kıyasla bir ekonomide binalar ve malzemeler gibi sermaye stokunda yaşanan artışı ifade etmektedir. Bir diğeri ise, teknolojik ilerlemedir. Ekonomistlere göre teknolojik ilerleme, ekonominin daha verimli bir şekilde çalıştığı, daha fazla çıktı ürettiği, ancak sermaye ya da emek gibi daha fazla girdi kullanmadığı anlamına gelir. İlave

⁷⁴ Yahya Sezai Tezel, **İktisadi Büyüme**, Ankara, Ankyra Yayıncılık, 1997, s. 57-60.

⁷⁵ Hall, Lieberman, **a.g.e.**, s. 122.

olarak, günümüzde ekonomik büyüme açısından beşeri sermayenin rolü de ön plana çıkmaktadır.⁷⁶

Yalnızca sermaye kaynaklı bir büyüme uzun vadede sürdürülememekte ve cari açık olmak üzere birçok problemi beraberinde getirmektedir. Bu nedenle sürdürülebilir büyüme açısından toplam faktör verimliliği ön plana çıkmaktadır. Toplam faktör verimliliğindeki artış sonucunda gerçekleşen büyüme, başta teknoloji olmak üzere eğitimden alt yapıya kadar pek çok alanın gelişmesini sağlamakta ve daha kalıcı olmaktadır.⁷⁷

Büyüme üzerine yapılan son dönemdeki araştırmalar sermaye birikimi ve teknoloji düzeyini de etkileyen unsurları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Büyümenin temel-dip belirleyicileri olarak adlandırılan bu faktörler; coğrafya, ticaret-entegrasyon, kültür ve kurumlar şeklinde sıralanmaktadır.⁷⁸

Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için bazı önkoşulların gerekli olduğu belirtilmektedir. Bu koşulların başında; piyasaların iyi işlemesi ve mülkiyet haklarının tam anlamıyla korunması gelmektedir.⁷⁹ Yatırımların artması için gerekli olan altyapıyı oluşturan bu koşulların gerçekleşmesi neticesinde ekonominin büyümesi beklenmektedir.

Literatürdeki araştırmalar istikrara yönelik makroekonomik politikaların toplam çıktı üzerinde oldukça güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Enflasyonun kontrol altına alınması, vergi politikalarının tüketimi ve yatırımı teşvik edecek şekilde düzenlenmesi, AR-GE'ye yatırım yapılması ve dış ticaretin geliştirilmesi gibi makroekonomik politikaların büyüme üzerinde pozitif etkileri bulunmaktadır.⁸⁰

⁷⁶ O'Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 159.

⁷⁷ İlayda İsabetli, Halil Tunalı, "Toplam Faktör Verimliliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi", **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, C: 10, S: 18, 2018, s. 190.

⁷⁸ Ünsal, **a.g.e.**, s. 286-287.

⁷⁹ İlker Parasız, **Modern Büyüme Teorileri: Dinamik Makro Ekonomiye Giriş**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 1997, s. 4.

⁸⁰ OECD, **Ekonomik Büyüme Anlamak**, İstanbul, TÜSİAD Yayınları, 2005, s. 11.

1.1.1.2.4. Bütçe Dengesi

Bütçe; devlet daire ve kurumlarının bir mali yılda (1 Ocak-31 Aralık) yapmayı tasarladığı hizmetler ve söz konusu hizmetlerin gerektirdiği giderler ile bu giderlerin karşılanacağı gelirlerin tahmini miktarını gösteren ve bunların uygulanmasına ve yürütülmesine izin veren bir kanundur.⁸¹

Ülkelerin mücadele ettikleri bir diğer temel makroekonomik sorun bütçe açıkları ve kamu borçlarıdır. Kamusal bütçe; “kamu kesiminin gelecek bir dönem için harcama dengesini yansıtan ve yasama organı tarafından yürütme organına kamu harcaması yapma ve kamu gelirlerini toplama konusunda verdiği yetkiyi gösteren belge” olarak tarif edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, parlamento, yürütme organına önceden tahmin edilen miktar kadar gelir toplama ve harcama yapma yetkisi vermektedir.⁸² Kamu harcamaları; devlet tarafından satın alınan mal ve hizmetleri ve sosyal güvenlik ile refah için vatandaşlara yapılan transfer ödemelerini içerir. Devletin gelirleri belirli bir yıldaki harcamalarını aştığında bir bütçe fazlası oluşur. Hükümet, belirli bir yılda vergi ya da harçlardan elde ettiği gelirden daha fazlasını harcadığında ise bir bütçe açığı oluşur.⁸³

Bütçe, devletin gelir ve giderlerinin birlikte gösterildiği belgeyi ifade etmekle birlikte, bir ekonomi politikası aracı olarak da kullanılmaktadır. Bütçenin denk olması, fazla veya açık vermesi ekonomiyi etkileyen önemli göstergelerdir. Bütçe aracılığıyla siyasi iktidarlar, milli gelirin önemli bir kısmını hizmet ve mal alımı ya da transfer harcamaları yoluyla kullanmaktadır. Bu işlemler ise, ekonomik faaliyetlere ve grupların ekonomik davranışlarına etki etmektedir. Bütçenin etkin ve dengeli bir şekilde kullanılması ekonomik kalkınmayı hızlandırabileceği gibi; yanlış kullanılması ise kaynakların israf olmasına ve gelir dağılımının bozulmasına neden olabilmektedir.⁸⁴ Bütçenin üç temel fonksiyonu bulunmaktadır:⁸⁵

⁸¹ TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, **Ekonomik Kavramlar ve Göstergeler: Kamu Maliyesi**, Ankara, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, 1997, s. 5.

⁸² Yusuf Akça, **Bütçe ve Devlet Muhasebesi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1998, s. 2.

⁸³ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 348.

⁸⁴ Akça, **a.g.e.**, s. 2.

⁸⁵ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 481-482.

- Bütçe, belirli gruplara (yaşlılara, çiftçilere, öğrencilere) ya da bölgelere destek veren ve diğer gruplara vergiler koyan politik bir dokümandır.
- Bütçe, hükümetin yerine getirmek istediği temel hedeflerin bir yansımasıdır.
- Bütçe, hükümetin ekonomiyi nasıl yönetmesi gerektiği hakkındaki bazı düşüncelerin somutlaştırılmasıdır.

Vergilerin azaltılması ve kamu harcamalarının arttırılması ekonomi yönetimi açısından kısa dönem için cazip politika araçları olmakla birlikte, geniş bir bütçe açığının oluşmasına ve ulusal borcun yükselmesine neden olabilmektedir. Genişleyen bütçe açığı ve artan ulusal borç miktarı ise uzun dönemde etkileri tersine çevirmektedir. Bu durum, günümüzde ABD başta olmak üzere pek çok gelişmiş ekonominin mücadele ettiği temel sorunların başında gelmektedir.⁸⁶

Hükümetler bütçe açıklarının ve kamu borçlarının yükselmesini önlemek ve dengede sürmesini sağlamak amacıyla para politikası ve maliye politikası tedbirlerine başvurmaktadır. Bu nedenle, politika koordinasyonun sağlanması, bütçe dengesinin tahsis edilmesine de destek olmaktadır.

1.1.1.2.5. Dış Denge

Küreselleşme ile birlikte ülkeler “açık ekonomi” niteliği kazanarak diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini hızla arttırmıştır. Mal, hizmet, gelir ve finansal varlıkları kapsayan bu işlemler sonucunda ülke ekonomileri açık veya fazla verebilmektedir. Bu nedenle dış denge, makroekonominin kapsamındaki bir başka temel konudur. Dış denge, genellikle, ticaretle ve ödemelerde kısıtlamaya gerek kalmadan, ekonominin büyüme beklentileriyle uyumlu şartlarda sermaye akımları tarafından sürdürülebilecek bir cari hesap pozisyonu olarak tanımlanır. Bu pozisyonda uluslararası rezervlerin seviyesi yeterli ve göreceli olarak istikrarlıdır.⁸⁷

⁸⁶ Blanchard, Johnson, **a.g.e.**, s. 59.

⁸⁷ Chorng-Huey Wong, “Adjustment and Internal-External Balance”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chorng-Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, s. 11.

Bir ülkenin diğer ülkelerle yaptığı işlemler ödemeler dengesi hesaplarında özetlenmektedir.⁸⁸ Ödemeler dengesi, ödemeler bilançosu adı verilen ve bir ekonominin yabancı ekonomilerle yaptığı dış ticaretini (cari işlemler kalemi), kısa ve uzun vadeli döviz ve altın hareketlerini (sermaye ve altın işlemleri kalemi) gösteren kayıt sisteminin belli bir dönemdeki sonucunu ifade etmektedir.⁸⁹ Daha genel bir ifadeyle, ödemeler dengesi; belirli bir zaman diliminde, hanehalkı, işyeri ve hükümetler ile dünyanın geri kalanının sakinleri arasındaki mal, hizmet, gelir ve finansal varlıkların işlemlerini ölçen bir hesap sistemidir.⁹⁰

Standart muhasebe ilkelerini benimsemesi nedeniyle ödemeler bilançosunda çift kayıt sistemi işlemektedir. Çift kayıt muhasebe sistemine dayandığı için ödemeler bilançosu daima denktir. Ancak işlemlerin ekonomik niteliği bakımından açık veya fazla verebilir. Örneğin, diğer ülkelerle yapılan işlemler sonucunda elde edilen döviz, verilen dövizden fazla ise “ödemeler dengesi fazlası”; aksi durumda ise “ödemeler dengesi açığı” meydana gelmektedir.⁹¹

Ödemeler dengesi istatistiklerinin toplanmasına ilişkin uluslararası standartlar açısından Uluslararası Para Fonu’nun (IMF) üye ülkelere rehber olarak hazırladığı Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu El Kitabı dikkate alınmaktadır. Bu sayede, ödemeler dengesi konusunda uluslararası karşılaştırma yapılabilmektedir.⁹²

Ekonomistler, ödemeler dengesindeki uluslararası işlemleri; cari işlemler hesabı, finans hesabı ve sermaye hesabı olmak üzere üç başlık altında incelemektedir. Söz konusu ölçütler, bir ülkenin dünyanın geri kalanıyla olan ticaretinin en kapsamlı resmini ve bir ülkenin hisse senetleri, tahviller ve emlak gibi varlıklarına ilişkin ticaretinin sonuçlarını sunar.⁹³ Ayrıca ödemeler dengesi

⁸⁸ Krugman, Wells, Graddy, **a.g.e.**, s. 541.; Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 333.

⁸⁹ TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, **Ekonomik Kavramlar ve Göstergeler: Ödemeler Dengesi**, Ankara, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, 1997, s. 5.; Savaş, **a.g.e.**, s. 277.

⁹⁰ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 393.

⁹¹ Vural Fuat Savaş, **Politik İktisat**, 6. Bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2008, s. 277.

⁹² TCMB, “Ödemeler Dengesi İstatistikleri”, (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>, 20 Mayıs 2017.

⁹³ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 393.

bilançosunda, sıralanan üç genel hesabın haricinde “net hata noksan” ve “rezerv varlıklar” olmak üzere iki kalem daha yer almaktadır.⁹⁴

Sermaye hesabı; sermaye transferleri, üretilmeyen, finansal olmayan varlıklardaki değişimleri kapsamaktadır. Finans hesabı ise; özel sektör ve hükümet tarafından mevcut finansal ve üretilen varlıkların (hisse senetleri, tahviller, gayrimenkuller) alım satımını içerir. Cari işlemler hesabı; mal ve hizmet dengesi, transfer ödemeleri ve faktör gelirlerinin toplamından oluşmaktadır. Bir ülkenin mal ihracatı ile mal ithalatı arasındaki fark, dış ticaret dengesini (trade balance) oluşturmaktadır. Bu işlemlere; hizmet ithalat ve ihracatı ile işçi gelirleri gibi karşılıksız transfer giriş ve çıkışları ilave edildiğinde ulaşılan değer ise cari işlemler dengesini (current account balance) sunmaktadır.⁹⁵

Ödemeler dengesinin cari işlemler hesabı politika yapıcılar açısından önemli bir değişkendir. Literatürdeki ampirik araştırmalar cari işlemler açığının GSYH'ya oranının %5'in üzerinde olması durumunu uzun dönemde sürdürülemez olduğunu göstermektedir.⁹⁶

Kısacası, bir ülke ekonomisinin uzun dönemde sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi için bu ilişkilerin dengeli bir biçimde sürdürülmesi gerekmektedir. Özellikle küreselleşmeyle birlikte artan dış ilişkiler, ekonomi yönetimini başarılı bir şekilde sürdürülmesi açısından incelenen temel konular arasında yer almıştır.

1.1.1.3. Makroekonomik Denge ve Bileşenleri

Bir ekonomide tüketim harcamaları (C), gayri safi özel yurtiçi yatırım (I), hükümet harcamaları ve yatırımları (G) ile net ihracatın (X-M) toplamı gayri safi yurtiçi hasılaya eşittir. Bu durum aşağıdaki eşitlik ile gösterilmektedir:⁹⁷

$$GSYH = C + I + G + (X - M)$$

⁹⁴ TCMB, **a.g.e.**, (Çevrimiçi) 20 Mayıs 2017.

⁹⁵ Krugman, Wells, Graddy, **a.g.e.**, s. 543.

⁹⁶ Luis Carranza, “Current Account Sustainability”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chong-Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, s. 98.

⁹⁷ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 420

Makroekonomik dengeyi gösteren bu eşitlikte üç farklı alt denge bulunmaktadır. Eşitlikte yer alan (S - I) tasarruf ve yatırım dengesini, (T - G) kamu kesiminin gelir gider dengesini ifade eden bütçe dengesini ve (X - M) ise ülkenin dış ticaret dengesini göstermektedir. Söz konusu eşitlik aşağıdaki şekilde formülleştirilmektedir:⁹⁸

$$(S - I) + (T - G) = (X - M)$$

Makroekonomik dengeyi gösteren eşitlikte yer alan unsurlar arasındaki ilişkiler de çeşitli ekonomik sorunları yansıtmaktadır:⁹⁹

- Tasarrufların yatırımlardan daha az olması ($S < I$) durumunda; özel kesimin tasarruf açığı verdiği ve yatırımlarını borçlanma yoluyla gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.
- Kamu gelirlerinin kamu harcamalarından daha az olması ($T < G$) durumunda; kamu kesiminin gelir açığı sorunu yaşadığı ve açığın finansmanını borçlanarak karşıladığı anlaşılmaktadır.
- İhracatın ithalattan daha düşük olması ($X < M$) durumunda ise; ekonomide cari açık sorunu yaşandığı ve portföy yatırımları veya yabancı sermaye yatırımları ile bu açığın finanse edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Ülke ekonomilerinde, kamu gelir gider ve dış ticaret gibi iki dengede aynı anda açık verilmesi söz konusu olabilmektedir. Literatürde bu durum “ikiz açık” olarak adlandırılmaktadır. Ekonomide aynı dönemde bütçe açığı, cari açık ve tasarruf açığının olması durumu ise “üçüz açık” olarak adlandırılmaktadır.¹⁰⁰

Genel olarak ekonominin dengesini yansıtan bu bakış açısının haricinde, mal piyasalarında ve faktör piyasalarındaki dengeler de makroekonomi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla ekonomide genel bir dengeden bahsedilmesi için mal piyasalarında toplam arzın toplam talebe; işgücü piyasalarında emek arzının emek

⁹⁸ Richard G. Lipsey, Paul N. Corant, Christopher T.S. Ragan, **Economics**, 12. Bs., Boston, Addison-Waley, 1999, s. 837.

⁹⁹ Mahfi Eğilmez, **Makroekonomi**, 6. Bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 2014, s. 186.

¹⁰⁰ Evren İpek, Özlem Ayvaz Kızılgöl, “Türkiye Ekonomisinde Üçüz Açık”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, C: 16, S: 3, 2016, s. 427.

talebine; para piyasalarında para arzının para talebine ve son olarak mali piyasa dengesini yansıtan fon arzının fon talebine eşit olması gerekmektedir.¹⁰¹

1.1.2. Kurumsal ve Organizasyonel Yapı

Ekonomi, tezin kapsamında, “belirli kurallara dayanan ve farklı birimlerin karar ve uygulamaları tarafından etkilenen bir sistem” olarak tanımlanmıştır. Tanımda yer alan “birimler” kavramı ise, ekonomi yönetiminde rol alan veya etki sahibi olan kurumları içermektedir.

Ekonomi yönetiminde ulusal ve uluslararası boyutta çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Ulusal kurumlar, ekonomi yönetiminde karar alıcı pozisyonunda ve süreçlere doğrudan etki edebilme potansiyeline sahipken; uluslararası kurumlar ise ekonomi yönetimini dolaylı olarak etkilemektedir.

Günümüzde ülkelerin ekonomi yönetimlerinde rol alan çeşitli kurum, kuruluş ve bakanlıklar bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Tüm ülkelere ve durumlara uygun tek bir politika seti mümkün olmadığı gibi, ekonomi yönetimi açısından da geçerli tek bir kurumsal düzenleme de bulunmamaktadır. Politika ve kurumların uygunluğu, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine, büyüklüklerine ve mevcut kaynaklarına bağlı olarak değişebilmektedir.¹⁰² Örneğin bir ülkenin ekonomi yönetiminde sanayi bakanlığı daha etkin iken, diğer bir ülkede tarım bakanlığı önem kazanabilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı sisteminden önceki dönemde ekonomi yönetimi ve politikasında ön planda olan bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları aşağıda sıralanmaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile bu yapı değişmiştir. Sistem değişikliği sonrasında ortaya çıkan yeni yapı tezin son bölümünde analiz edilmektedir.

¹⁰¹ Cafer Unay, **Makro Ekonomi**, Bursa, Vipaş Yayınları, 2001, s. 10-11.

¹⁰² The World Bank, **a.g.e.**, s. 64.

1.1.2.1. Ekonomi Yönetimindeki Temel Ulusal Kurumlar

Ekonomik sistemde genel olarak; kişiler (hanehalkı), özel kesim (firmalar), kamu kesimi ve dış âlem olmak üzere toplam dört farklı kesim bulunmaktadır. Çeşitli derecelerde ekonominin işleyişine katkı sağlayan bu kesimler arasında özellikle ekonomiye dair politika oluşturma fonksiyonunu kamu kesimi üstlenmektedir. Kamu kesimi; merkezi hükümet, belediyeler ve kamu iktisadi kuruluşları gibi kamu hukuku tüzel kişilerinden oluşur. Kamu kesiminin ekonomi politikası açısından önemli kuruluşları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹⁰³

- Maliye Bakanlığı*: Birinci görevi, maliye politikasının hazırlanmasına yardımcı olmak ve maliye politikasını uygulamaktır. Bunun yanında, devlet hesaplarını tutmak, saymanlık hizmetlerini yapmak; harcama politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması ile devlet bütçesinin hazırlanması, uygulanması, uygulamanın takibi ve yönlendirilmesine ilişkin hizmetleri yürütmek; gelir politikasını geliştirmek, uygulamak ve devlet gelirlerini tahsil etmek gibi ekonomi yönetimine doğrudan etki eden çeşitli görevleri bulunmaktadır.¹⁰⁴ Bütçenin kontrolü sayesinde, maliye bakanlıkları geleneksel olarak 1945 yılına kadar ekonomik yönetimde üstün bir rol oynamıştır. Ancak 1945'ten sonra, planlama ajanslarının kurulması, gelişmekte olan ülkelerde önemli bir kurumsal gelişmeyi temsil etmiştir. Bu ajanslar, maliye bakanlıklarının kısa vadeli hedeflerini destekleyen, orta ve uzun vadeli perspektifler geliştirmeyi amaçlamışlardır.¹⁰⁵
- Merkez Bankası: Merkez bankası birçok ülkede özel kesim kuruluşu kabul edilmekle birlikte devletin parası üzerinde kullandığı yetki bir kamu yetkisidir.¹⁰⁶ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kuruluş kanununda bankanın temel amacı "fiyat istikrarını sağlamak" şeklinde belirtilmiştir.

¹⁰³ Eğilmez, **a.g.e.**, s. 43.

* 9 Temmuz 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 703 No'lu KHK ile Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı birleştirilerek "Hazine ve Maliye Bakanlığı", Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı ise "Ticaret Bakanlığı" haline gelmiştir.

¹⁰⁴ "Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", md. 2., (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.178.pdf>, 20.06.2017.

¹⁰⁵ The World Bank, **a.g.e.**, s. 66.

¹⁰⁶ Eğilmez, **a.g.e.**, s. 43.

Bu amaç doğrultusunda uygulanacak para politikasını ve yararlanılacak para politikası araçlarını doğrudan kendisinin belirleme yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çalışmamak kaydıyla Banka, hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını desteklemektedir.¹⁰⁷

- Hazine Müsteşarlığı: Ekonomi yönetiminin temel ulusal kurumlarından bir diğeri ise Hazine Müsteşarlığı'dır. Devletin taşınır ve taşınmaz her türlü malvarlığını korumak, yönetmek ve değerlendirmek; devlet gelirlerini toplamak ve giderde bulunacak kurumlara dağıtımını sağlamak; devletin iç ve dış borçlanmasını yürütmek; devlet adına sermayedarlık işlemlerini yerine getirmek; madeni paranın basımını ve dolaşımını sağlamak Hazine'nin klasik görevleri arasında yer almaktadır. Bunlara ilave olarak, günümüzde; devletin dış ekonomik ilişkilerini yönetmek ve uluslararası ekonomik kurumlar nezdinde devletin temsilini sağlama görevleri de Hazine'ye verilmiştir. Türkiye'de ise Hazine Müsteşarlığı'nın görevleri genel olarak; kamu para akımı yönetimi, kamu kesimi borç yönetimi ve kamu paylarının mali açıdan yönetimi şeklinde üç başlık altında toplanmaktadır.¹⁰⁸

Sıralanan bu üç kuruluşun haricinde, Ekonomi Bakanlığı başta olmak üzere, Kalkınma Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Rekabet Kurumu da ekonomi politikalarının oluşturulmasına etki etmektedir.

Ekonomi yönetiminin başarıya ulaşabilmesi için, esnek ve pragmatik bir yaklaşıma sahip kurumların oluşturulması gerekmektedir. Pragmatik ve esnek bir yaklaşımın etkili olabilmesi ise; temel ekonomik politikaları tasarlayabilecek, değerlendirebilecek ve düzenleyebilecek kabiliyetli kurumları gerektirir.¹⁰⁹

¹⁰⁷ "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu", md. 4., (Çevrimiçi), http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4b4d0592-f3e1-46d2-9814-11e0ad94ab7c/TCMB_Kanun.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-4b4d0592-f3e1-46d2-9814-11e0ad94ab7c-m4fukXa, 20.06.2017.

¹⁰⁸ Mahfi Eğilmez, "Hazine ve Maliye Politika Politikaları: 1980-2010 Dönemi Türkiye Deneyimi Neler Söylüyor?", **Ekonominin Güncel Sorunları**, Ed: Kenan Mortan, Ahmet Tiryaki, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 174-176.

¹⁰⁹ The World Bank, **a.g.e.**, s. 66.

Ekonomi politikalarının etkili bir şekilde uygulanması, ilgili otoriteler arasında kapsamlı bir koordinasyon gerektirir. Etkin koordinasyon, politika yapımcıların belirlenen politika hedeflerini verimli bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlar. Dolayısıyla, ekonomi yönetiminde rol alan kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması önem arz etmektedir.

Ekonomi politikalarının genel olarak bir bütünlük içinde değerlendirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerde para politikası veya faiz politikası ekonomik istikrarın sağlanması açısından yeterli olmakta, zaman zaman ise özellikle vergi düzenlemeleri yoluyla maliye politikaları devreye sokulmaktadır. Ancak durum gelişmekte olan ülkeler açısından biraz daha karmaşıktır. Çünkü bu ülkeler açısından hedef yalnızca mevcut ekonomik durumun istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi değil, aynı zamanda daha iyi bir dengeye geçişin de sağlanmasıdır. Bu ülkelerde verimliliğin arttırılmasına ilişkin yapısal düzenlemeler gerektiği gibi, ekonomideki mevcut dengesizlikleri giderecek politikalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu politikalar para politikası ve maliye politikasının yanı sıra gelirler politikasını da kapsamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki bu durum, hem politikalar hem de kurumlar açısından işbirliğini zorunlu hale getirmektedir.¹¹⁰

Dünya Bankası tarafından 2014 tarihli “Risk ve Fırsatlar (Risk and Opportunity)” adlı raporun yedinci bölümü, makroekonomik politikalarda kurumların önemini vurgulamak üzere “daha iyi politika sonuçları için daha güçlü kurumların inşası (building stronger institutions for better policy outcomes)” alt başlığıyla sunulmuştur. Raporda; politika yapımcılar arasındaki koordinasyon eksikliklerinin, çeşitli makroekonomik hedefleri gerçekleştirmek amacıyla kullanılan politika araçlarında optimal dağılımın gerçekleşmesini engelleyebileceği belirtilmektedir.¹¹¹

¹¹⁰ Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, **Ekonomi Politikası: Teori ve Türkiye Uygulaması**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2004, s. 88.

¹¹¹ The World Bank, “Managing Macroeconomic Risk: Building stronger institutions for better policy outcomes”, **Risk and Opportunity: Managing Risk for Development**, Washington D.C., World Bank, 2013, s. 226.

1.1.2.2. Ekonomi Yönetimine Etki Eden Temel Uluslararası Kuruluşlar

Ekonomi yönetiminde doğrudan rol oynayan ulusal kurumların haricinde, sürece ve politikalara etki eden bazı uluslararası ekonomik kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşların başında ise Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (The World Bank), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve kredi derecelendirme kuruluşları yer almaktadır.

Uluslararası alanda, ekonomi yönetimine etki eden temel kuruluşların başında Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund – IMF) gelmektedir. Uluslararası Para Fonu, 1944 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nin New Hampshire eyaletine bağlı Bretton Woods bölgesinde yapılan toplantı sonunda kurulması kararlaştırılmış ve 1947 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Fonun amaçları; uluslararası parasal işbirliğini teşvik etmek, uluslararası ticaretin genişlemesini ve dengeli büyümesini kolaylaştırmak; kambiyo istikrarına katkı sağlamak, çok taraflı ödeme sisteminin kurulmasına yardım etmek ve ödemeler dengesizliği yaşayan üyelere yeterli koruma önlemleriyle kaynak temin etmek olarak sıralanmaktadır. Uluslararası Para Fonu, küresel parasal işbirliğini güçlendirmek, finansal istikrarı sağlamak, uluslararası ticareti kolaylaştırmak, yüksek istihdam ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmek ve dünyadaki yoksulluğu azaltmak için çalışan, günümüzde 189 ülkenin üye olduğu bir organizasyondur.¹¹²

Uluslararası Para Fonu’nun Kapasite Geliştirme Enstitüsü (International Capacity Development - ICD), üye ülkelerin yetkililerine “ekonomik yönetim” konusunda eğitim vermek üzere 1964 yılında kurulmuştur. Eğitim, Washington, D.C.’deki IMF merkezinde IMF bölgesel eğitim merkezleri vasıtasıyla, diğer bölgesel eğitim kurumları ve ulusal hükümetlerle işbirliği içinde veya çevrimiçi (online) kurslar vasıtasıyla sağlanmaktadır.¹¹³ 1964 yılındaki kuruluşundan bugüne kadar, 189 üye ülkeden binlerce yetkili hem Washington’da hem de çeşitli ülkelerde IMF Enstitüsü’nden eğitim almıştır. Eğitimler özellikle politika yapımcıların

¹¹² IMF, “About The IMF”, (Çevrimiçi) <http://www.imf.org/en/About>, 12 Nisan 2017.

¹¹³ IMF, “Capacity Development Training”, (Çevrimiçi) <http://www.imf.org/external/np/ins/english/training.htm>, 12 Nisan 2017.

lkelerinin ekonomisinin yönetimlerinde karşılaşabilecekleri; finansal programlama ve politikalar, para ve döviz işlemleri, kamu finansmanı, finans sektörü ve makroekonomik istatistikler gibi konularda yoğunlaşmaktadır.¹¹⁴

Ülkelerin ekonomi yönetimlerine etki eden bir diğer uluslararası kuruluş ise Dünya Bankası'dır. 1944 yılında kurulan Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (International Bank for Reconstruction and Development), kısa süre sonra Dünya Bankası (The World Bank) olarak anılmaya başlanmıştır. Başlangıçta, verdiği kredilerle II. Dünya Savaşı nedeniyle harap olan ülkelerin yeniden inşasına yardımcı olmayı amaçlayan kuruluş; zamanla, barajlar, elektrik şebekeleri, sulama sistemleri ve yollar gibi altyapı çalışmalarını yoğun bir şekilde destekleyerek yeniden yapılandırmadan ziyade ülkelerin kalkınmasına odaklanmıştır. 1956 yılında bünyesinde Uluslararası Finans Kurumu'nun (International Finance Corporation) kurulması sonucunda Dünya Bankası, gelişmekte olan ülkelerdeki özel şirketlere ve finansal kuruluşlara borç vermeye başlamıştır.¹¹⁵ Bu sayede Dünya Bankası, ülkelerin ekonomi yönetimleri üzerinde etki eden kuruluşlar arasına girmiştir.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin etkilendiği diğer bir uluslararası kuruluş ise Dünya Ticaret rgt'dr. Örgüt, lkelerarası mal ve hizmet ticaretinin mümkün olduğunca öngörülebilir, serbest ve olağan şekilde gerçekteşebilmesi amacıyla gereken çerçeveyi oluşturmak, bu doğrultuda kuralları koymak ve uygulamak için kurulmuştur. Dolayısıyla WTO'ya ye olan ülkeler, bu örgütün karar ve uygulamalarından etkilenmektedir.¹¹⁶

Ekonomi yönetimine etki eden uluslararası kuruluşların bir diğeri ise Standart and Poor's (S&P), Fitch ve Moody's gibi kredi derecelendirme kuruluşlarıdır. Kredi değerliliği genel olarak, kredi açılacak devletin borcunu zamanında ve tam olarak deyebileceğinin belirlenmesi amacıyla ölçülmektedir. Söz konusu kuruluşların ülkelerin makroekonomik verilerini analiz ederek belirledikleri kredi notu, o ülkelerin uluslararası piyasalardan borç alacakları zaman önemli bir gösterge niteliği

¹¹⁴ Khan, Nsouli, Wong, **a.g.e.**, s. 1.

¹¹⁵ The World Bank, "History", (evrimii) <http://www.worldbank.org/en/about/history>, 12 Nisan 2017.

¹¹⁶ Eğilmez, Kumcu, **a.g.e.**, s. 103-106.

taşımaktadır.¹¹⁷ Yatırım yapılabilir seviye Standart and Poor's ve Fitch için “BBB-”, Moody's için “Baa3” olarak belirlenmiştir.¹¹⁸

1.1.3. Operasyonel Sistem

Hükümetler; ekonomik büyüme, fiyat istikrarı, işsizlik, iç ve dış borçlar gibi sorunlar ile mücadele edebilmek amacıyla makroekonomi politikaları geliştirmektedir. Politika kavramı genel anlamıyla “belirli bir amaca ulaşmak için karar alınması ve bu kararın uygulanması” olarak tanımlanmaktadır. Ekonomi politikası ise “belirli iktisadi amaçlara ulaşmak için karar alınması ve bu kararın uygulanması” olarak tarif edilmektedir.¹¹⁹

Ekonomi politikası, bir ekonominin hedeflenen doğrultuda ilerlemesini sağlamak amacıyla birtakım araçların kullanılmasıdır. Bu politikalar, araçların seçimi kadar, tercih edilen politikadaki araçların bileşimini de içermektedir. Diğer bir ifadeyle, araçlar ve kullanım biçimleri ekonomi politikasını etkilemektedir. Ekonomi politikası literatürde genel olarak üç alt politikaya ayrılmaktadır:¹²⁰

- Para Politikası
- Maliye Politikası
- Dış Ticaret ve Döviz Kuru Politikası

Ekonomi yönetimi, ülkelerindeki maliye bakanlığı, merkez bankası ve hazine müsteşarlığı gibi kurumlar aracılığıyla para politikası, maliye politikası ve dış ticaret politikasını kapsayan genel bir ekonomi politikası oluşturmaktadır. Oluşturulan politikalar sonucunda ise, ekonomi alanındaki hedeflere istikrarlı bir şekilde ulaşılması amaçlanmaktadır.

Ekonomi yönetiminin operasyonel sistemdeki temel araçlarından biri olan para politikası, ekonomideki para miktarının ve dolayısıyla faiz oranlarının

¹¹⁷ Eğilmez, “Hazine..”, **a.g.e.**, s. 184.

¹¹⁸ Yusuf Çolak, “Türkiye’nin Makroekonomik Değişkenleri ile Kredi Notları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Moody’s Örneği”, **Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi**, Sayı: 1, 2017, s. 66.

¹¹⁹ Savaş, **a.g.e.**, s. 13.

¹²⁰ Tümay Ertek, **Makroekonomiye Giriş**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004, s. 124-125.

değiştirilmesini içermektedir.¹²¹ Bu politikalar toplam talebi etkileme yönüne bağlı olarak “genişletici (expansionary)” ve “daraltıcı (contractionary)” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Örneğin genişletici para politikası uygulanan dönemlerde faizler düşürülerek piyasadaki toplam talebin artırılması amaçlanmaktadır.¹²²

Para politikası, çeşitli para politikası araçları ile para miktarının ayarlanarak milli gelir, istihdam ve fiyatlar genel düzeyi gibi makroekonomik değişkenlere yön verilmesi olarak tanımlanmaktadır.¹²³ Para politikası, hükümet ile işbirliği halinde, merkez bankası tarafından yürütülmektedir.¹²⁴ Para politikası, hükümetlerin ve merkez bankalarının borçlanma maliyetini (yani faiz oranını) ve ekonomideki kredi ve likiditenin mevcudiyetini etkilemesi için alınan tedbirler olarak tanımlanmakta ve böylelikle genel talebi ve arzı etkilemektedir. Maliye politikası değişiklikleri genellikle ulusal bütçe tablolarında yıllık olarak ilan edilirken, para politikası değişiklikleri daha sürekli ve sürekli olarak otoriteler tarafından herhangi bir zamanda ilan edilmekte ve bu, genellikle rekabet eden faiz oranlarının seviyesini ve yapısını (banka kredileri ve tasarruf oranları gibi) hızla etkilemektedir.¹²⁵

Maliye politikası, dar anlamda, Keynes doktrini üzerine şekillendirilen ve devletin bütçe kanalıyla yaptığı harcama artışının milli gelir ve istihdam üzerindeki yükseltici etkisini; geniş anlamda ise, devletin vergi gelirleri, kamu harcamaları ve kamu teşebbüsleri ile giriştiği ekonomik faaliyetleri ifade etmektedir.¹²⁶

Maliye politikası, devlet harcamaları ve vergilendirmenin düzeyleri ve bileşimiyle ilgilidir. Maliye politikasındaki değişiklikler genellikle çoğu ülkede yılda bir kez açıklanmaktadır. Ekonomilerdeki (hem merkezi hem yerel) hükümet harcamalarının ölçeği ve buna karşılık gelen vergilendirme ölçeği (hem kişisel hem de kurumsal) göz önüne alındığında, mali politika, ulusal harcamaları ve ekonomik faaliyetleri doğrudan etkilemek için güçlü bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu

¹²¹ Baumol, Blinder, **a.g.e.**, s. 233.

¹²² Krugman, Wells, Grady, **a.g.e.**, s. 506.

¹²³ Etem Hakan Ergeç, “Para Politikasının Yürütülmesi ve Para Politikası Araçları”, **Para Politikası**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 75-76.

¹²⁴ Ertek, **a.g.e.**, s. 125.

¹²⁵ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 5.

¹²⁶ İzzettin Önder, “Maliye Politikası: Kavramlar, Etkinliği ve Sınırları”, **Maliye Politikası 1**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2016, s. 3.

bağlamda, maliye politikası talep yönetiminde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.¹²⁷

Maliye politikası; hükümetin vergi ve harcamalarda değişiklik yaparak ekonomiyi etkilemesidir.¹²⁸ Daha geniş bir ifadeyle, vergi, harcamalar, borçlanma, destekleme, teşvik gibi mali araçları kullanarak ekonomik hedeflere ulaşmayı amaçlayan politikalardır. Genişletici maliye politikası, vergilerin azaltıldığı ve devlet harcamalarının arttırıldığı bir politikadır. Daraltıcı maliye politikasında ise, vergiler arttırılmakta ve devlet harcamaları azaltılmaktadır.¹²⁹ Devletin vergilerin ve harcamaların kontrolünü içeren maliye politikaları; tahsis etme, dağılım yapma ve istikrar sağlama şeklinde üç temel fonksiyona sahiptir. Tahsis etme, kaynakların özel ve kamusal mallar arasında kullanılmasını ifade etmektedir. Dağılım, gelir veya refahın adil bir şekilde toplumda paylaşılmasıdır. İstikrar ise, ekonomik büyüme, fiyat istikrarı ve sürdürülebilir dış denge hedeflerinde makroekonomik amaçların desteklenmesini kapsamaktadır.¹³⁰

Maliye politikası en genel tanımıyla belirli ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla kamu maliyesi araçlarının kullanılmasıdır.¹³¹ Para politikasına benzer şekilde maliye politikaları da toplam talebi etkileme yönüne bağlı olarak “genişletici” ve “daraltıcı” olarak iki grupta sınıflandırılmaktadır. Örneğin, genişletici maliye politikalarının uygulandığı dönemde vergiler azaltılıp kamu harcamaları arttırılarak toplam talebin yükseltilmesi; daraltıcı maliye politikalarının uygulandığı dönemde ise vergilerin arttırılması ve kamu harcamalarının azaltılması sonucunda toplam talebin düşürülmesi amaçlanmaktadır.¹³²

Ekonomi yönetiminin operasyonel sistemdeki temel araçlarından bir diğeri ise dış ticaret ve döviz kuru politikasıdır. Dış ticaret politikası, dış ticaretin hacmini ve yönünü etkilemek için döviz kuru politikasına ek olarak hükümetin aldığı

¹²⁷ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 4-5.

¹²⁸ Baumol, Blinder, **a.g.e.**, s. 195.

¹²⁹ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 407.

¹³⁰ Samir El-Khouri, “Fiscal Policy and Macroeconomic Management”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chong-Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, s. 201.

¹³¹ Nevzat Şimşek, “Maliye Politikası ve Makro Ekonomi Yönetimi: Temel Kavramlar ve İlişkiler”, **Prof. Dr. Aytaç Eker’e Armağan, Kamu Maliyesinde Seçme Yazılar**, Ed.: Tolga Saruç, Temel Gürdal, Nurullah Altun, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 161.

¹³² Krugman, Wells, Grady, **a.g.e.**, s. 433.

tedbirleri içermektedir. Bu önlemler; ödemeler dengesi sorunlarının düzeltilmesi, istihdam seviyesinin korunması, ekonomik büyümenin teşvik edilmesi ve ülkelerarası işbirliğinin geliştirilmesi gibi birçok nedenden kaynaklanabilmektedir. Önlemler; ihracat için prim, vergi iadesi, ucuz girdi desteği, sübvansiyonlar; ithalat için gümrük vergileri ile kota ve ambargo gibi diğer korumacı uygulamaları içermektedir.¹³³

Döviz kuru politikası, bir ülkenin para biriminin dış değerinin seviyesini ve yönünü etkilemek için döviz piyasalarına devlet ve merkez bankası tarafından müdahale edilmesini ifade etmektedir. Döviz piyasalarına müdahale derecesi, ülkenin döviz kuru için belirlenmiş hedefine bağlıdır. Döviz kuru politikası, bir ülkenin iç ve dış ticaret ve sermaye akışları için, diğer bir ifadeyle, cari işlemler dengesi ve sermaye hesapları için önemli etkilere sahiptir. Aynı zamanda, döviz kuru politikası; uluslararası sermaye akışlarını ülkeye yönlendirebilmek için uygulanan faiz oranları neticesinde ülke ekonomisindeki para politikasını da etkileyebilmektedir.¹³⁴

Döviz kuru rejimleri “esnek” ve “sabit” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Esnek döviz kuru rejiminde ülke parasının değeri serbest piyasada belirlenmektedir. Böyle bir ortamda talebin artması sonucunda döviz kuru yükselirken, talebin düşmesi sonucunda da döviz kuru azalmaktadır. Döviz kuru talebi; faiz oranları, fiyatlar veya piyasa beklentileri tarafından etkilenmektedir. Sabit kur rejiminde ise hükümet müdahaleleriyle döviz kurunun belirli bir seviyede sürdürülmesi amaçlanmaktadır.¹³⁵

Ekonomik yapı ve ilişkileri etkilemede ve yönlendirmede, para politikası ve maliye politikası olmak üzere geleneksel iki politika kullanılmaktadır. Bu politikalar özellikle “toplam talebin yönetiminde” kullanılmaktadır. Ancak, esas sorunu üretim ve yatırım olan bir ekonomide sadece maliye ve para politikalarının uygulanması ya istenen sonucu verememekte ya da belirlenen hedeflere oldukça yüksek maliyetlerle ulaşılmaktadır. Bu nedenle, maliye ve para politikalarına ilave olarak “gelirler politikası” da ekonomik düzenlemelerde kullanılmaktadır. Ülke ekonomisinin

¹³³ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 5-6.

¹³⁴ **A.e.**

¹³⁵ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 29.

özelliklerine göre her üç politikanın da entegre bir şekilde değerlendirilmesi ve tasarlanması, ekonomi yönetimin başarısında önem arz etmektedir.¹³⁶

Ekonomi hukuku, ekonomi yönetiminde kullanılan diğer bir operasyonel sistem aracıdır. Kavramsal olarak dünyada ilk kez 20. yüzyılda ortaya çıktığı, Türkiye’deki gelişiminin ise 1980 yılı sonrasında başladığı ifade edilen ekonomi hukuku, en geniş haliyle “ekonomik koordinasyonun hukuku” olarak tanımlanmaktadır.¹³⁷

Ekonomi hukuku, dar ve geniş anlamda olmak üzere iki boyutta incelenmektedir. Dar anlamda ekonomi hukuku, devletin ekonomik hayata müdahalesini ifade eden; malların ve hizmetlerin üretimini ve tüketimini düzenleyen otoriter ve müdahaleci hukuktur. Bu anlamda ekonomi hukukunun konusu, ekonomik yaşamın çeşitli düzenleme ve sözleşmelerle devletçe yönlendirilmesi, düzenlenmesi ve denetlenmesidir. Bu sayede devlet üretim ve tüketim üzerinde etkin düzenlemeler getirebilir. Dolayısıyla dar anlamda ekonomi hukuku, ekonomi politikasının bir aracı olarak da değerlendirilebilir. Geniş anlamda ekonomi hukuku, “yönlendirme” fonksiyonun haricinde ekonomideki tüm işlemlerin “güvence altına alınmasını” da içermektedir. Geniş anlamda ekonomi hukuku; devletin, özel sektörün ya da her ikisinin birlikte faaliyetinden ortaya çıkan ekonomik gelişme ve organizasyonu düzenleyen hukuk dalıdır. Bu yasal düzenlemelerin temel amacı ise, toplumun ve bireylerin ekonomik faaliyetlerinin korunması sonucunda ekonomik düzeninin sağlanması ve geliştirilmesidir. Bu nedenle, ekonomi hukuku mevcut dengeleri korumayı ve belirli bir düzen çerçevesinde gelişme ve hareketliliği sağlamayı amaçlamaktadır.¹³⁸

Genel olarak literatürde makroekonomi politikaları arasında; para politikası, maliye politikası ve dış ticaret ile döviz kuru politikası ele alınmakla birlikte, söz konusu politikaları daha detaylandırılmış bir şekilde inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Nellis ve Parker tarafından yapılan sınıflandırmaya göre, yukarıda

¹³⁶ Ekren, **a.g.e.**, s. 9.

¹³⁷ Önder Perçin, “Ekonomi Hukuku: Hukukun Sınıflandırmasında Paradigma Kayması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 59, S: 2, 2010, s. 280.

¹³⁸ Murat Baykal, “Hukuk-Ekonomi İlişkisi ve Ekonomi Hukuku Üzerine”, **Ankara Barosu Dergisi**, C: 66, S: 4, 2008, s. 84-85.

bahsi geçen politikaların haricinde, aşağıdaki politikalar da makroekonomi politikaları arasında yer almaktadır:¹³⁹

- Arz yönlü politikalar: Arz yönlü ekonomi olarak da adlandırılan bu politikalar, bir ülke ekonomisinde toplam mal ve hizmetlerinin arzında sürdürülebilirlik ve büyümeye dair olan problemlerle mücadele için alınan önlemleri kapsamaktadır. Dolayısıyla, arz yönlü politika, mal ve hizmetlerin toplam talep seviyesine etki etmeyi amaçlayan maliye ve para politikaları ile çelişmektedir. Arz yönlü önlemler, özellikle bir ülkenin verimliliğini ve çıktısını etkileme amacı taşımaktadır. Bunlar, yeni teknolojilerin uygulanmasını, rekabetin ve girişimin teşvik edilmesini, kamu varlıklarının özelleştirilmesini, işgücü verimliliğini ve hareketliliğini artırma çabalarını ve uluslararası pazar ekonomisinde rekabet gücünü artırmaya yönelik diğer önlemleri içerebilir.
- Fiyatlar ve gelirler politikası: Fiyatlar ve gelirler politikaları, mal ve hizmet fiyatlarının belirlenmesi ile ücret seviyelerinin düzenlenmesini içeren, piyasa ekonomisi çerçevesinde hareket eden devletin ekonomiye doğrudan müdahalesinin örnekleri olarak nitelendirilmektedir. Bu politikaların; genel enflasyon üzerinde kontrol ve ekonomideki istihdamın korunması olmak üzere iki temel amacı bulunmaktadır. Buna ek olarak, fiyatlar ve gelirler politikaları, faiz, ücret, kira ve rant gibi faktör gelirlerinin milli ekonomi içerisinde dağılımını önemli ölçüde etkilemektedir. Genellikle bu politika; nominal ücretlerin artış oranı için bir standart getirilmesi ve fiyatlardaki artışların bağlı olacağı kuralların tespit edilmesi şeklinde iki kriteri belirlemek üzere ortaya çıkmaktadır. Örneğin; enflasyona yol açmaması için ücret artışlarının beklenen ortalama işgücü verimliliğiyle aynı oranda yükseltilmesi, bu standartlar arasında yer almaktadır.¹⁴⁰
- İstihdam politikası: Hükümetlerin iş yaratma ve bu sayede işsizliği azaltma çabaları ile ilgilidir. İstihdam politikaları, toplam talebin

¹³⁹ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 4-7.

¹⁴⁰ Ertan Oktay, **Makro İktisat Teorisi ve Politikası**, 3 Bs., İstanbul, Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, 2002, s. 283.

uyarılmasıyla dolaylı olarak uygulandığı gibi; yeni istihdam alanları oluşturma ve işgücüne yönelik eğitim programları gibi arz yönlü bir şekilde doğrudan uygulamaları da içermektedir.

Makroekonomik hedeflerdeki çeşitlilik, bu hedeflere ulaşmak için tercih edilen enstrümanların da farklı olmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, seçilen enstrümanların diğer makroekonomik değişkenler üzerinde de etkisi söz konusudur. Bu durum, otoritelerin tercihlerini ve kararlarını zorlaştırmaktadır.

Ekonomi politikasının; yüksek istihdam, fiyat istikrarı ve ekonomik büyüme gibi temel hedeflerini gerçekleştirmek için uygun araçların seçimi, belirli makroekonomik sorunların nedenlerinin ayrıntılı analizine bağlıdır.¹⁴¹ Bununla birlikte, ekonomi yönetiminde politika seçimi açısından bazı zorluklar yaşanmaktadır. Bu zorluklar arasında; ülkenin makroekonomik göstergelerine dair verilerin bir kısmının güncel olmaması; hükümetin ne yapılması gerektiğine karar vermesi, gerekli siyasi desteği sağlaması ve kararlarını yürürlüğe koyması için uzun süre gerekmesi gibi durumlar sıralanmaktadır. Bununla birlikte, ekonomilerin hantal yapısı da uygulanması planlanan politikaların seçimlerini zorlaştırmaktadır. Tüm bu nedenlerin sonucunda, politikaların ortaya çıkışı ile ekonomi üzerindeki etkisi arasındaki zaman farkını ifade eden “istikrar politikalarında gecikmeler” yaşanmaktadır.¹⁴²

Çeşitli makroekonomik sorunlar için farklı politikalar bulunmaktadır. Ekonomi yönetimindeki otoriteler, işsizlik, cari açık ve enflasyon gibi belirli sorunlar karşısında bir veya birden çok politika geliştirebilmektedir. Nitekim ekonomi yönetiminin politika karışımı yapısı bu tercihlerin çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Ancak, söz konusu politikaların etkinliği açısından belirli sınırlar bulunmaktadır. Para politikaları açısından “likidite tuzağı” veya maliye politikaları açısından “yüksek borçlar” bu sınırların örnekleri olarak sunulmaktadır.¹⁴³

¹⁴¹ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁴² Baumol, Blinder, **a.g.e.**, s. 278.

¹⁴³ Blanchard, Johnson, **a.g.e.**, s. 192-196.

1.2. KARAR ALMA VE UYGULAMA SÜREÇLERİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

Ekonomi yönetiminin görev, yetki ve sorumluluğu, ekonomik birimlerin taleplerini evrensel standartta, uluslararası kalitede ve en azından ihtiyaç duyulan minimum düzeyde karşılamaktır. Ekonomik birimlerin faaliyetlerinde alternatif maliyet, verimlilik ve etkinlik prensiplerini dikkate almak zorunda kalacakları ortamı oluşturma ekonomi yönetiminin önemli fonksiyonları arasında yer almaktadır.

Ekonomi yönetiminde sorunlu alanlara ilişkin kararların alınmasında ve bu kararların uygulanmasında dikkate alınması gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Politikaların etkin bir şekilde uygulamaya geçirilmesi için, süreçlerin tüm aşamasında bu ilkelere önem verilmesi gerekmektedir. Koordinasyon, optimizasyon, etkinlik, verimlilik ve alternatif maliyet olarak sıralanan bu unsurlar aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

Karar alma ve uygulama süreçlerinin yapısı ve özelliklerine dair sıralanan bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, her bir unsurun teknoloji ile yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle ekonomi yönetiminde başarılı performans ortaya koymak isteyen ülke otoritelerinin teknolojik gelişmeye önem vermesi gerekmektedir.

1.2.1. Koordinasyon

Genel anlamıyla, koordinasyon; “belirli bir sonucu elde etmek için birleşik sırayla hareket etmek” olarak tanımlanmaktadır. Ekonomi disiplini, ekonomik hayatın koordinasyonunu analiz etmek olarak görülebilir ve ekonomik denge ise genellikle uyumlu sonuçlar olarak tasvir edilir.¹⁴⁴ Koordinasyon, ekonomik içerikli çeşitli iş, faaliyet, vazife ve kuruluşlar arasında uyum ve düzen sağlamak, faaliyetler arasında bağımlılığı yönetmektir.

¹⁴⁴ James W. Friedman, “Introduction and Overview”, **Problems of Coordination in Economic Activity**, Ed: James W. Friedman, New York, Springer Science & Business Media, 1994, s. 3.

Politika koordinasyonu dar ve geniş olmak üzere iki boyutta tanımlanmaktadır. Dar boyutuyla politika koordinasyonu, ülkelerin ekonomi politikalarının izlenmesi ve özellikle fiyat istikrarı ile ilgili makroekonomik göstergelerin bozulmasına neden olacak uygulamaların önlenmesi ile sınırlı kalmaktadır. Geniş boyutuyla politika koordinasyonu ise, dar boyuttaki kapsamının ötesinde ortak politika hedefleri ve bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak araçların seçimini içeren daha kapsamlı bir işbirliğini ifade etmektedir.¹⁴⁵

Ekonomi politikaları açısından koordinasyon önemli bir kavramdır. Ekonomi politikaları modellerinde; veriler, araçlar ve amaçlar olmak üzere temel üç unsur yer almaktadır. İktisat politikalarının veya kalkınma planlarının oluşturulmasında karşılaşılan en önemli sorunların başında, amaçlar arasında tutarsızlıklara yol açan koordinasyon eksikliği gelmektedir. Örneğin; tüketimin düşürülmesi amacıyla faiz oranlarının yükseltilmesi, istihdamın arttırılmasını hedefleyen bir ekonomide koordinasyon eksikliği nedeniyle tutarsızlığa neden olmaktadır. Ayrıca, koordinasyon, seçilen ekonomi politikasının tam zamanında uygulamaya geçirilmesi bakımından da ayrı bir önem arz etmektedir.¹⁴⁶

Ekonomik koordinasyonun gerekçeleri genel olarak aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹⁴⁷

- Farklı politikaların amaçlarının çatışmasını önlemeye yardımcı olur.
- Politikaların etkinliğine katkı sağlar.
- Politikaların birbiri üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasına yardımcı olur.
- Ekonomik performansı yükselterek sosyal refahın arttırılmasını sağlar.
- Politikaların sorumluluklarının ve sınırlamalarının arttırılmasını ve kuralların belirlenmesini sağlar.

Makroekonomi üzerinde önemli etkileri bulunan çeşitli politikaların farklı amaçlara yönelmesi ekonomi yönetimi açısından olağan bir durumu yansıtmaktadır.

¹⁴⁵ Jürgen von Hagen, Susanne Mundschien, “The Political Economy of Policy Coordination in the EMU”, **Swedish Economy Policy Review**, Sayı: 8, 2001, s. 120.

¹⁴⁶ Savaş, **a.g.e.**, s. 29-33.

¹⁴⁷ Hilmi Çoban, Fatih Deyneli, “Ekonomik Koordinasyon ve Türkiye’de Ekonomi Koordinasyon Kurullarına Bakış”, **Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C: 10, S:1, 2014, s. 14.

Bununla birlikte, amaçların birbiriyle çatışması politikaların etkinliğinin azalmasına neden olmaktadır. Bu bakımından, ekonomik koordinasyona en temel gerekçe olarak politikaların etkinliğinin sağlanması gösterilmektedir. Ekonomik koordinasyon, makroekonomik etkileri olan bütün politikaların belli kurallar çerçevesinde eşgüdümünü ifade etmektedir. Söz konusu politikalar arasında özellikle maliye politikaları ve para politikaları ön plana çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, ekonomik koordinasyon kavramıyla genellikle vurgulanmak istenen, ekonomi politikalarının iki önemli ögesini oluşturan maliye ve para politikalarında koordinasyonun sağlanmasıdır.¹⁴⁸ İki politikanın da benzer amaçları bulunmakla birlikte bu amaçları gerçekleştirmek için tercih ettikleri araçlar, diğer politika üzerinde olumsuz etkiye neden olabilmektedir. İki politika arasındaki etkileşimin olumlu yönde kullanılması ise etkin bir koordinasyon ile sağlanmaktadır.

Para ve maliye politikalarının etkinliği, üzerinde tartışılan ve kesin bir sonuca varılamayan bir konudur. Meselenin özünde Monetaristler ile Keynesyen doktrinin tartışması yer almaktadır. En genel haliyle; Monetaristler, para politikasının, Keynesyen iktisatçılar ise maliye politikasının daha etkin olduğunu ileri sürmektedir. Bununla birlikte, ne Keynesyenler tarafından savunulan maliye politikasının ne de Monetaristler tarafından öne planda tutulan para politikasının makroekonomik hedeflere ulaşmada tek başına yeterli olmadığı görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, seçilen bir politika aracının diğer politikada kullanılan araçlara bozucu etki yapması gösterilmektedir. Bu durum, politika koordinasyonunu gerekli kılmaktadır.¹⁴⁹

Makroekonomik politikanın başlıca amacı, fiyat istikrarı ve ödemeler dengesi bağlamında sürdürülebilir ekonomik büyüme sağlamaktır. Bunun için, para ve maliye politikaları alanında karar alıcılar arasında yakın bir koordinasyon sağlanması önemlidir. Bu politika alanlarından birinde tercih edilen tedbirlerin sonucu, kaçınılmaz olarak, diğer politika alanındaki etkilere bağlı olacaktır. Etkin politika koordinasyonu olmadan, yüksek faiz oranları, döviz kuru baskısı, hızlı enflasyon ve

¹⁴⁸ A.e., s. 14-16.

¹⁴⁹ Ayfer Özyılmaz, "Para ve Maliye Politikaları Arasındaki Koordinasyonun Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkinliği", **Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences**, C: 2, S:1, 2016, s. 28.

ekonomik büyümeye olumsuz etki yapan finansal istikrarsızlık ortaya çıkabilir. Bununla birlikte, para ve maliye politikaları, her biri kendi hedefleri, kaynakları, kısıtlamaları ve teşvikleri olan farklı resmi organlar tarafından tasarlanmakta ve uygulanmaktadır.¹⁵⁰ Genellikle, para politikaları merkez bankası tarafından, maliye politikaları ise maliye bakanlığı ve hazine müsteşarlığı tarafından yürütülmektedir. Bu kurumların amaçları ve uygulamaları ise çoğu kez çelişebilmektedir. Ekonominin bir bütün olarak daha fonksiyonel çalışabilmesi için her iki otorite arasında koordinasyon mekanizmasının geliştirilmesi gerekmektedir.¹⁵¹ Politikalara karar veren ve uygulayan otoritelerin çeşitliliği, kurumlar arası koordinasyonun da önemini göstermektedir.

Sadece politikalar açısından değil, kurumlar arası koordinasyonun da ekonomi yönetimi açısından önemi bulunmaktadır. Çeşitli kuruluşların farklı alanlarla ilgili faaliyette bulunması, olumlu sinerji üretmede ortak bakışı ve eylemi gerektirmektedir. Mikro çerçevedeki ana odağın, makro çerçevedeki entegre yaklaşımla uyum göstermesi ekonomi yönetiminde senkronizasyon kalitesini arttırmaktadır.

Koordinasyonu, ekonomi yönetimi birimlerinin tek elden yönetimi olarak ele almamak gerekir. Öte yandan, hem icra hem de denetim görevine sahip kuruluşların tek elde toplanması da operasyonel çelişkilere neden olmaktadır. Birçok birimin tek elde toplanması, genel koordinasyondan daha çok, koordinasyondan sorumlu ekonomik birimin içsel koordinasyonu sorununu gündeme getirmektedir.

Yakın tarihli küresel ekonomik krizin deneyimi, şokları etkili bir şekilde giderebilmek için makroekonomik politikalar arasında koordinasyon ihtiyacını güçlendirmektedir.¹⁵²

¹⁵⁰ Bernard Laurens, Enrique G. Piedra, “Coordination of Monetary and Fiscal Policies”, **IMF Working Paper WP/98/25**, 1998, s. 5., (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9825.pdf>, 01 Haziran 2017.

¹⁵¹ Çoban, Deyneli, **a.g.e.**, s. 15.

¹⁵² Muhammad Farooq Arby, Muhammad Nadeem Hanif, “Monetary and Fiscal Policies Coordination: Pakistan’s Experience”, **State Bank of Pakistan Research Bulletin**, C: 6, S:1, 2010, s. 4.

1.2.2. Optimizasyon

Optimizasyon kavramının kökünde yer alan “optimum” kavramı mikro ve makro ekonomi bakımından “en uygun koşulları” belirtmek üzere kullanılmakta; optimum nüfus, optimum üretim veya optimum fiyat gibi ekonomik terimlerle kullanılmaktadır.¹⁵³

Ülkelerin ekonomi politikalarında optimizasyon sağlanmasına ilişkin çeşitli araştırmalar bulunmaktadır.¹⁵⁴ Bu araştırmaların bir kısmı kriz veya borç yönetimi gibi çeşitli durumlarda özellikle maliye veya para politikaları arasındaki seçimleri incelemektedir. Diğer kısmında ise tercih edilen ekonomi politikasında kullanılacak araçların optimizasyonu araştırılmıştır.¹⁵⁵ Bazı araştırmalarda ise seçmen davranışları açısından etkili olan işsizlik ve enflasyon gibi ekonomik sorunların optimizasyonu incelenmektedir.¹⁵⁶

Ekonomi politikalarının seçiminde ve uygulanma sürecinde dikkate alınması gereken kavramların başında optimizasyon gelmektedir. Bu bağlamda optimizasyon “ekonomi koşulları dikkate alındığında tercih edilmesi gereken en uygun politika karışımı” olarak tanımlanabilir.

En genel anlamıyla optimizasyon; belirlenen amaç fonksiyonunu maksimize veya minimize etme görevi olarak ifade edilmektedir. Ekonomi alanı çerçevesinde başta gelen optimizasyon problemleri arasında; sabit gelirli bir tüketicinin faydasını en yüksek düzeye taşıyacak mal ve hizmet tüketimini gerçekleştirme çabası veya bir firmanın kârını en yüksek seviyeye ulaştıracak ve maliyetleri en düşük seviyeye

¹⁵³ Fuat Ergin, “Optimum”, **Ak İktisat Ansiklopedisi**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1973, s. 727.

¹⁵⁴ Eisuke Sakakibara, “Dynamic Optimization and Economic Policy”, **The American Economic Review**, C: 60, S:5, 1970, s. 826.; Giancarlo Gandolfo, Maria Luisa Petit, “Optimization in Continuous Time and Policy Design in the Italian Economy”, **Annales d'Économie et de Statistique**, S: 6/7, 1987, s. 311.; Cristiano Cantore, Paul Levine, Giovanni Melina and Joseph Pearlman, “Optimal Fiscal and Monetary Policy, Debt Crisis and Management”, **IMF Working Paper**, WP/17/18, s. 20.; Houyang Do, Ye Guo, Xuan Liu, “How does the timing of markets affect optimal monetary and fiscal policy in sticky price models?”, **Economic Modelling**, S: 72, 2018, s. 237.

¹⁵⁵ Marko Koethenbuerger, “How do local governments decide on public policy in fiscal federalism? Tax vs. expenditure optimization”, **Journal of Public Economics**, S: 95, 2011, s. 1516.

¹⁵⁶ William R. Keech, “Elections and Macroeconomic Policy Optimization”, **American Journal of Political Science**, C: 24, S: 2, 1980, s. 345.; Joel M. Guttman, Yochanan Shachmurove, “Dynamic optimization of political popularity in an empirical macroeconomic model”, **Public Choice**, S: 66, 1990, s. 51.

indirecek büyüme politikası için üretime katılması gereken faktörleri belirleme amacı gösterilmektedir.¹⁵⁷

Optimizasyon, bir sistemdeki mevcut kaynakların (işgücü, zaman, kapital, süreçler, hammadde, kapasite, ekipman gibi) en verimli şekilde kullanılarak, maliyetin minimize edilmesi; kârın, kapasite kullanımının ve verimliliğin maksimize edilmesi gibi belirli amaçlara ulaşmayı sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Optimizasyon, karar verme süreçlerini hızlandırmakta ve karar kalitesini arttırmaktadır. Bu nedenle, karşılaşılan problemlerin etkin, doğru ve gerçek zamanlı çözümü için optimizasyondan yararlanılmaktadır.¹⁵⁸

Literatürde optimizasyon çalışmalarında kullanılan “optimalite” kavramının kaynağı akılcı (rasyonel) davranıştır. Optimalite genel olarak iktisat literatüründe, bir toplumun tüm amaçlarından oluşan sosyal refah fonksiyonuna ulaşip ulaşmadığını veya ne ölçüde ulaşıldığı göstermektedir. Ekonomide optimalite, “Pareto Optimalitesi” denilen bir kavram ile değerlendirilmektedir. Bu kritere göre; eğer amaçlardan birinin seviyesi diğer amaçların hedeflenen seviyeleri azaltılmadan artırılabilirse optimalite sağlanamamış demektir. Örneğin; bir ekonomide ödemeler bilançosu dengeli bozulmadan istihdam seviyesi artırılabilirse o ekonomide optimizasyonun sağlanmadığı ifade edilmektedir.¹⁵⁹

Ekonomik birimlerin amaçlarını gerçekleştirebilmeleri, ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesiyle ilişkilidir. İmkân ve kaynakların miktarı ve kalitesi, karar ve uygulamaların sonuçlarını etkilemektedir. Bu nedenle, ekonomi yönetiminde kaynakların etkin kullanılması ve planlanan amaçlara ulaşabilmek amacıyla, uygulanan politikalarda optimizasyonun sağlanması önemli bir kriterdir.

Ekonomi yönetimi açısından optimizasyon, belirlenmiş makroekonomik hedeflerin maksimize edilmesi için, ve/veya makroekonomik göstergelerde muhtemel bozulma trendinin minimize edilmesi için bir araya getirilmesi gereken politika ve uygulamalara işaret etmektedir.

¹⁵⁷ Donald Rutherford, “Optimization Problem”, **Dictionary of Economics**, New York, Taylor&Francis, 2005, s. 297.

¹⁵⁸ Metin Türkay, “Optimizasyon Modelleri ve Çözüm Metodları”, (Çevrimiçi) <http://home.ku.edu.tr/~mturkay/indr501/Optimizasyon.pdf>, 22 Temmuz 2017.

¹⁵⁹ Savaş, **a.g.e.**, s. 23.

1.2.3. Etkinlik

Ekonomi yönetiminde ve buna bağlı olarak politikaların oluşturulması ve uygulanması süreçlerinde göz önünde bulundurulması gereken olgulardan bir diğeri ise “etkinlik” kriteridir. İngilizce literatürde “efficiency” olarak yer alan “etkinlik” kavramı, bazı kaynaklarda “etkenlik” olarak da yer almakta ve genel olarak; “mevcut teknoloji ve kaynaklarla mümkün olan en yüksek seviyede üretimin gerçekleştirilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Verimlilik (üretkenlik) kavramında çıktıların önem verilirken, etkinlik kavramında ise girdilere önem verilmektedir.¹⁶⁰ Bununla birlikte Wildavsky etkinliği, verimliliği de içerecek şekilde; “hedeflere en düşük maliyetle ulaşılması veya belirli bir kaynakla en yüksek hedefe ulaşılması” olarak tanımlamaktadır.¹⁶¹ Eatwell ise “etkinlik (efficiency)” ve “yararlılığı (usefulness)” ekonomi disiplinin temel iki amacı olduğunu, bu disiplin alanında üretilen teorik ve ampirik araştırmaların söz konusu amaçlara hizmet ettiğini vurgulamaktadır.¹⁶²

Etkinlik, işletme boyutunda; işgücü, hammadde, malzeme gibi girdilerin daha önce belirlenen amaçlar doğrultusunda üretim sürecinde hangi derece etkin ya da yeterli kullanıldığını gösteren bir değerlendirme kriteridir.¹⁶³

Etkinlik ve etkililik literatürde birbirinin yerine sıkça kullanılmasına karşın, bu iki kavram farklı anlamlara gelmektedir. Etkinlik kaynak kullanımıyla ilgili bir gösterge iken; etkililik ise amaçlara ulaşma derecesini ifade etmektedir. Örneğin; bir işletmenin hedeflerine ulaşamamasına rağmen kaynak kullanımının iyi olması durumunda, işletmenin etkin olduğu ancak etkili olmadığı belirtilmektedir.¹⁶⁴

Mikroekonomi boyutuyla teknik etkinlik; bir imalatçının minimum girdi ile kabul edilebilir kalitede maksimum çıktı üretme kabiliyetinin ölçüsüdür. Ekonomik

¹⁶⁰ Mustafa Aysan, “Etkenlik”, **Ak İktisat Ansiklopedisi**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1973, s. 292.

¹⁶¹ Aaron Wildavsky, “The Political Economy of Efficiency: Cost-Benefit Analysis, System Analysis, and Program Budgeting”, **Public Administration Review**, C: 26, S: 4, 1966, s. 292.

¹⁶² John Eatwell, “Institutions, Efficiency, and the Theory of Economic Policy”, **Social Research**, C: 61, S: 1, 1994, s. 35.

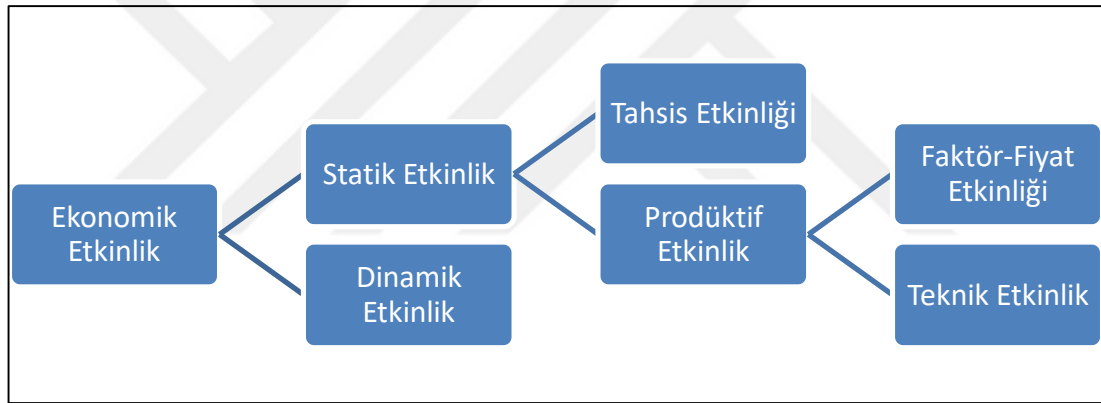
¹⁶³ Süleyman Yükçü, Gülşah Atağan, “Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 23, S: 4, 2009, s. 3.

¹⁶⁴ A.e., s. 7.

etkinlik ise; bir organizasyonun ürününü mümkün olan en düşük maliyetle üretme ve dağıtma kabiliyetinin ölçüsüdür.¹⁶⁵

Etkin bir ekonomi, insanların taleplerini en az maliyetle üretebilen ekonomidir. Sistemdeki kaynaklar, hedefler doğrultusunda verimli bir şekilde kullanılmaz ise o ekonominin etkin olmadığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁶ Nitekim doğru karar vermek ve doğru işler yapmak sahip olunan kapasitelerin iyi kullanılmasını sağlamaktadır. Planlanan sonucu en az çaba ve maliyetle elde etmek, fayda ve kârlılığın artmasına imkân sağlamaktadır.

Piyasa ekonomisi çerçevesinde ekonomi yönetiminin temel amacı, ekonomik prensipler ve kriterler ışığında, etkinliğin sağlanmasıdır.¹⁶⁷ Ekonomik etkinlik ve bileşenleri aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Şekil 3: Ekonomik Etkinlik ve Bileşenleri

Kaynak: Nazım Ekren, “Ekonomi Yönetiminin Performansı: Statejik Değişim ve Yenilenme İhtiyacı”, **Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – II**, İstanbul, Grant Thornton, 1999, s. 8.

Ekonomik etkinlik, genel olarak kaynakların etkili bir şekilde kullanımını ifade etmektedir. Ekonomik etkinliğin birincil alt bileşenlerinden olan dinamik etkinlik, daha efektif organizasyon sistemleri, yeni ürün ve hizmetler ile süreçler oluşturulmasına ve kullanılmasına imkân sağlayan yenilikleri içermektedir. Statik etkinlikte ise, kaynakların belirli bir zaman dilimindeki kullanım yapısı ve özelliği ön plana çıkmaktadır. Statik etkinliğin alt unsuru olan prodüktif etkinlik, üretim süreçlerindeki kaynakların önceki durumlara göre daha efektif kullanımını; tahsis

¹⁶⁵ Haşmet Başar, **Terminology of Economics, Finance and Human Resource Management**, İstanbul, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 1998, s. 94-95.

¹⁶⁶ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 14.

¹⁶⁷ Ekren, **a.g.e.**, s. 9.

etkinliği ise, üretim maliyetleri, toplumun zevk ve tercihleriyle uyumlu çıktı düzeyini belirtmektedir. Diğer taraftan, prodüktif etkinliğin de iki alt bileşeni bulunmaktadır. Bu bileşenlerden faktör - fiyat etkinliği, maliyetleri minimize eden üretim operasyonu ile; teknik etkinlik ise, faktörlerde veya bazı süreçlerde değişiklik gerektirmeden aynı üretim miktarının elde edilmesi gibi konulardaki etkinliği kapsamaktadır.¹⁶⁸

1.2.4. Verimlilik

Verimlilik, ekonomi yönetiminde göz önünde bulundurulması gereken bir diğer kriterdir. Diğer birçok performans oranı gibi verimlilik, “çıktı ve girdi arasındaki bir oran” olarak anlaşılmaktadır. Verimlilik ölçümünde, hangi çıktıların ve girdilerin dikkate alındığına bağlı olarak sermaye verimliliği, işgücü verimliliği gibi birçok farklı oran oluşturulabilir.¹⁶⁹

Genel anlamıyla verimlilik, üretim sürecine dâhil olan çeşitli faktörler ile bu sürecin sonunda elde edilen ürün ve hizmetler arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Verimlilik; üretim sürecinde kaynakların savurganlık yapılmadan, en iyi şekilde değerlendirilmesidir.¹⁷⁰

Bir mal veya hizmet üretimi sonucunda elde edilen çıktı ile bu çıktıyı oluşturmak için kullanılan girdi arasındaki ilişki olarak tanımlanan verimlilik; mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan emek, sermaye, arazi, malzeme, enerji, bilgi gibi çeşitli kaynakların etkin kullanımını göstermektedir. Yüksek verimlilik ise, aynı girdi seviyesiyle daha fazla çıktı elde etmektir. Verimlilik genel olarak aşağıdaki formülle ifade edilmektedir:¹⁷¹

$$\text{Verimlilik} = \text{Çıktı} / \text{Girdi}$$

¹⁶⁸ A.e.

¹⁶⁹ Samuel Ellion, “Definition and Effect of Productivity on Corporate Performance”, **OMEGA International Journal of Management Science**, C: 15, S: 5, 1987, s. 390.

¹⁷⁰ Yükçü, Atağan, **a.g.e.**, s. 4.

¹⁷¹ Joseph Prokopenko, **Verimlilik Yönetimi**, Ankara, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 2003, s. 19.

Yöneticiler, ekonomistler, mühendisler ve politikacılar için verimlilik; kurumsal, sektörel ve ulusal ekonomi düzeylerinde önemli bir karşılaştırma aracı olarak kullanılmaktadır.¹⁷² Diğer bir ifadeyle, bir ülkenin büyüme ve gelişme performansını ölçmekte kullanılan en önemli gösterge verimliliğidir.

Ülke ekonomilerinin başarı seviyelerinin tespit edilmesinde ve ülkeler arası karşılaştırmada kullanılan en yaygın ölçütlerin başında “ulusal verimlilik” göstergesi gelmektedir. GSYH’nin çalışan sayısına bölünmesiyle elde edilen değer ulusal verimliliğin göstergesi olarak kabul edilmektedir.¹⁷³

Verimlilik göstergeleri; her bir faktörün üretime ayrı ayrı katkısını ifade eden “kısmi verimlilik”, birden fazla faktörün üretime katkısını gösteren “çoklu faktör verimliliği” ve faktörlerin tamamının bir arada üretime katkısını gösteren “toplam faktör verimliliği” olmak üzere üç grupta incelenmektedir.¹⁷⁴

Tablo 2: Verimlilik Türleri ve Hesaplanma Yöntemleri

Verimlilik Türü	Hesaplanma Yöntemi	Örnek Hesaplama
Kısmi Verimlilik	Çıktı / Tek Girdi	Üretim Miktarı / İşgücü
Çoklu Faktör Verimliliği	Çıktı / Birden Fazla Girdi	Üretim Miktarı / İşgücü + Sermaye
Toplam Faktör Verimliliği	Çıktı / Tüm Girdilerin Toplamı	Üretim Miktarı / İşgücü + Sermaye + Hammadde + Enerji

Kaynak: Süleyman Yükçü, Gülşah Atağan, “Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C: 23, S: 4, 2009, s. 5.

Verimliliğin ulusal refahı artırmadaki rolü, günümüzde yaygın bir şekilde kabul görmektedir. Gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ülkelerde, ekonomik kalkınmanın temel kaynağı verimlilik artışıdır. Diğer taraftan, kalkınmanın yavaşlamasına, durmasına veya gerilemesine ya verimlilik artışındaki azalma eşlik

¹⁷² A.e.

¹⁷³ Halit Suiçmez, “Türkiye Ekonomisinin Verimlilik Performansı”, (Çevrimiçi) <http://content.csbs.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/P445.pdf>, 25 Eylül 2018.

¹⁷⁴ Şeref Saygılı, Cengiz Cihan, Hasan Yurtoğlu, *Türkiye Ekonomisinde Sermaye Birikimi, Verimlilik ve Büyüme (1972-2003)*, İstanbul, TÜSİAD Yayınları, 2005, s. 92.; Yükçü, Atağan, a.g.e., s. 5.

etmekte ya da bizzat neden olmaktadır. Bu nedenle günümüzde tüm ülkeler hem beşeri hem de maddi sermayelerini daha etkili kullanmanın yollarını araştırmaktadır. Bu bağlamda, teknolojik gelişme özel önem taşımaktadır. Nitekim her ülkenin en önemli ekonomik sorunlarının başında, ekonomik kalkınma sürecinde kaynakların verimli ve optimal bir şekilde kullanımı gelmektedir. Makro düzeyde verimlilik artışına etki eden faktörler; hükümet politikasını, ekonomik ve sosyal politikayı ve stratejileri, iş çevrimlerini ve uluslararası rekabeti, doğal çevreyi, nüfusu ve yapısal değişimleri kapsamaktadır.¹⁷⁵

Verimlilik politikası; “bir ülkenin verimli olabilmesi ve bu nitelikteki varlığını geliştirip sürdürebilmesi için belirlediği hedeflere ulaşmada izleyeceği yol, yöntem, strateji” şeklinde tanımlanabilir. Verimliliğin arttırılmasına yönelik geliştirilecek politikalar maliye ve para politikasının haricinde; üretim, istihdam, yatırımlar, teknoloji, büyüme, sanayi, ar-ge gibi reel ekonomi değişkenleriyle yakın ilişkilidir.¹⁷⁶

Verimlilik hesaplamalarında “zaman” unsuru da önemli bir kriter olarak dikkate alınmaktadır. Elde edilen sonuçlarla, bu sonuca ulaşmak için harcanan zaman arasındaki ilişki de verimlilik açısından önem arz etmektedir. Evrensel bir ölçü olarak nitelenen zaman, insan kontrolü dışında olması nedeniyle objektif bir payda olarak kabul edilmekte ve istenen sonucu elde etmek için harcanan zaman azaldıkça, sistemin verimliliği artmaktadır. Bu bilgi aynı zamanda, belirli amaçlara ulaşmak için uygulanması planlanan ekonomi politikalarında zaman unsurunun da önemini göstermektedir. Bu nedenle, politikalar ve politikaları uygulayan kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması verimlilik açısından önem arz etmektedir.¹⁷⁷

1.2.5. Alternatif Maliyet

Ekonominin doğasında seçim yapma davranışı bulunmaktadır. İyi seçimler yapabilmek için ise maliyet ve fayda karşılaştırılmalıdır. Kıtlik ilkesi gereği,

¹⁷⁵ Prokopenko, **a.g.e.**, s. 14.

¹⁷⁶ Halit Suiçmez, “Verimlilik Ekonomisi ve Politika Arayışları”, **Verimlilik Dergisi**, S: 4, 2013, s.33.

¹⁷⁷ Prokopenko, **a.g.e.**, s. 19.

ekonomide yapılan her bir seçimin alternatifi mevcuttur. Ekonomide kaynaklar sınırlıdır ve farklı şekillerde kullanılabilir.¹⁷⁸

Ekonomi yönetiminde dikkate alınması gereken alternatif maliyet, genel anlamıyla, üretim faktörlerini bir mal veya hizmetin üretiminde kullanma sonucunda, o kaynakların başka bir mal veya hizmetin üretiminde kullanmaktan vazgeçilmiş olunması nedeniyle katlanılan fedakârlığı ifade etmektedir.¹⁷⁹ Fırsat maliyeti (opportunity cost) olarak da adlandırılan alternatif maliyet, bir seçim yaptığımız veya karar verdiğimizde vazgeçtiğimiz en iyi alternatifi belirtmektedir.¹⁸⁰ Kısacası, ekonomide kıt kaynakların kullanılmasında alınan her bir kararın, alternatifi olması nedeniyle bir maliyeti bulunmaktadır. Bununla birlikte, kararların erken veya geç alınması da hatalı sonuçlar doğurabilmektedir; diğer bir ifadeyle, tercih aşamasında harcanan zamanın da bir alternatif maliyeti bulunmaktadır.¹⁸¹ Bu durum özellikle uygulanan politikaların zamanlamasının önemini ortaya koymaktadır.

Bir ekonominin mal ve hizmet üretme yeteneği, emek, doğal kaynaklar, fiziki sermaye, insan sermayesi ve girişimcilik dâhil olmak üzere üretim faktörleri tarafından belirlenir.¹⁸² Alternatif maliyet tüketim kararlarında olduğu gibi, üretim kararlarında da geçerlidir. Örneğin; belirli bir bütçe ile yapılan harcamalardaki tercihlerin alternatif bir maliyeti olduğu gibi, sınırlı kaynaklarla gerçekleştirilen bir üretimin de çeşitli alternatiflerinden kaynaklanan alternatif bir maliyeti bulunmaktadır.

Alternatif maliyetler dikkate alınarak, mevcut olan kaynaklarla mümkün olan üretim düzeyleri “üretim olanakları eğrisi” aracılığıyla gösterilmektedir. Üretim olanakları eğrisi (production possibilities curve), mevcut üretim kaynaklarının tam ve etkin kullanılması sonucunda bir ekonomide üretilebilecek ürünlerin mümkün olan kombinasyonlarını gösteren eğridir.¹⁸³ Üretim olanakları sınırı (production

¹⁷⁸ O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 29.

¹⁷⁹ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 17.

¹⁸⁰ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 27.

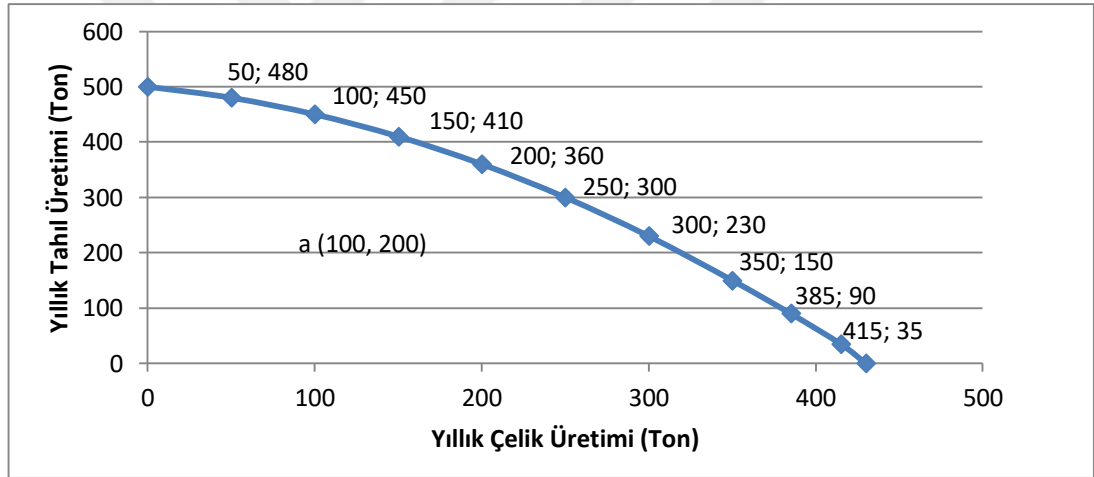
¹⁸¹ John W. Payne, James R. Bettman, “When Time is Money: Decision Behavior under Opportunity-Cost Time Pressure”, **Organizational Behavior and Human Decision Process**, C: 66, S: 2, 1996, s. 131.

¹⁸² O’Sullivan, Sheffrin, Perez, **a.g.e.**, s. 31.

¹⁸³ **A.e.**

possibilities frontier) olarak da adlandırılan eğri, ekonomide geçerli olan; kısıtlı seçim, fırsat maliyeti ve kıtlık ilkelerini yansıtmaktadır.¹⁸⁴

Üretim olanakları eğrisi, üretimde maksimum verimliliğin sağlandığı durumda mevcut kaynak düzeyiyle elde edilebilecek iki ürün veya hizmetin maksimum çıktı seviyelerini göstermektedir.¹⁸⁵ Üretim olanakları eğrisinin bir örneğinin sunulduğu Grafik 1’de, mevcut olan üretim faktörleri ile çeşitli miktarlarda üretilebilecek iki ürünün kombinasyonları gösterilmektedir. Bu örneğe göre; ekonomide bir yılda 480 ton tahıl üretimi yapılırsa 50 ton çelik üretimi; 300 ton tahıl üretimi yapılırsa 250 ton çelik üretimi yapılabilir. Üretim olanakları eğrisi ile eksenler arasında kalan kısımda tercih edilen bir üretim noktası (a) ise kaynakların etkin kullanılmadığını ve tam istihdam düzeyinin sağlanmadığını göstermektedir.

Grafik 1: Üretim Olanakları Eğrisi

Kaynak: Arthur O’Sullivan, Steven M. Sheffrin, Stephen J. Perez, **Macroeconomics: Principles, Applications and Tools**, 7. Bs., Boston, Prentice Hall, 2012, s. 132.

Ekonomide en önemli karar birimlerinden biri olan devletin de yaptığı harcama ve yatırım kararlarının da alternatif maliyeti bulunmaktadır. Örneğin; bütçeden sağlık hizmetlerine ayrılan bir harcamanın alternatif maliyeti istihdam oluşturacak yeni iş alanları yaratmak olabilmektedir. Dolayısıyla, ekonomi yönetiminin karar alma ve uygulama süreçlerinde otoritelerin ilgilendiği konuların başında alternatif maliyet gelmektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında, alternatif

¹⁸⁴ Case, Fair, Oster, **a.g.e.**, s. 32.

¹⁸⁵ Nellis, Parker, **a.g.e.**, s. 9.

maliyetlerin dikkate alınması, gelecekteki kararların kalitesinin artırılmasını sağlamaktadır.¹⁸⁶

Ekonomi politikasında amaçlar “veri (belirli)”, araçlar ise “bilinmeyen” olarak kabul edilmektedir. Diğer bir ifadeyle; ekonomi politikası oluşturulurken önce amaçlar belirlenmekte, ardından bu amaçlara ulaşmak için kullanılacak araçların seçilmesi gündeme gelmektedir. Ancak bu aşamada diğer önemli bir kriter ise alternatif maliyeti de kapsayan “amaç-arac dengesinde” sağlanmasıdır. Araç seçim sürecinin en başında yapılması gereken ilk değerlendirme, aracın sebep olacağı maddi ve manevi masrafla, amaca ulaşmaktan sağlanacak maddi ve manevi yararın mukayese edilmesi; yani fayda maliyet analizinin gerçekleştirilmesidir.¹⁸⁷ Bu analiz, sadece o aracın seçimiyle ilgili değil, diğer araçların seçimi konusunda da alternatif maliyet değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin; vergi kayıplarının önlenmesi için kurulması planlanan bir kuruluşun maliyeti, söz konusu vergi kaybından fazla ise bu durumda “amaç-arac dengesi” bakımından bir tutarsızlık olduğu tespit edilecek ve vergi oranlarının düşürülmesi gibi alternatif araçlar değerlendirilecektir.

Belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmada birden çok uygulama, yaklaşım ve karar seçeneğinin bulunması, vazgeçilenlerin de göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. Ekonomik birimler açısından kıt kaynaklar ve sınırlı seçenekler arasında rasyonel tercih yapma ekonomi yönetimi için özel önem taşımaktadır.

1.3. EKONOMİ POLİTİK PERSPEKTİF

Ekonominin politika ile ilişkisi yüzyıllardır incelenen bir konudur. Adam Smith’in 1776 yılında yayımladığı “Ulusların Zenginliği (Wealth of Nations)” eserinden, 1848 yılında John Stuart Mill’in Politik Ekonominin İlkeleri eserine kadar, günümüzde “ekonomi (veya iktisat)” olarak isimlendirdiğimiz bilim dalı “politik ekonomi (political economy)” olarak ifade edilmiştir. Kavramın 17. yüzyılda ilk kez kullanıldığı öne sürülmektedir. Bu terim büyük ölçüde, ekonominin

¹⁸⁶ Robert E. Hoskin, “Opportunity Cost and Behavior”, *Journal of Accounting Research*, C: 21, S: 1, 1983, s. 78.

¹⁸⁷ Savaş, a.g.e., s. 30.

politikadan bağımsız olmadığı düşüncesini yansıtmaktadır. Bu nedenle, tarihsel perspektiften politika, ekonomiyi etkileyen bir unsur olarak değil, belirleyen bir unsur olarak nitelendirilmektedir.¹⁸⁸

Politik ekonominin temel soruları; “Devletin ekonomideki rolü nedir? Devlet ekonomide nasıl bir rol oynamalıdır? Devlet oynadığı bu ekonomik rolü daha iyi şekilde nasıl oynar?” şeklinde sıralanmaktadır. Bu soruların cevapları ise sadece ekonomiyi değil, önemli ölçüde politikayı da ilgilendirmektedir. Dolayısıyla politik ekonomi (veya ekonomi politik); bir taraftan ekonominin kurallarını, diğer taraftan ise politikanın kurallarını inceleyen ve bu kuralları, devletin ekonomik rolünü belirlemek, açıklamak ve düzenlemek için bir araya getiren bir bilim dalıdır.¹⁸⁹

Özetle, ekonomi politik; politik kurumlar ve ortam ile iktisadi sistem arasındaki etkileşimi ekonomi, hukuk, siyaset ve sosyoloji gibi bilim dallarından faydalananarak araştıran disiplinler arası bir alanı ifade etmektedir.¹⁹⁰

1.3.1. Akademik Analizler

Ekonomi yönetiminin, ekonomi politik perspektifinden değerlendirildiği akademik çalışmaların başında Chowdury tarafından gerçekleştirilen araştırma gelmektedir. Chowdury çalışmasında; bazı ülkelerdeki hükümetlerin optimal düzeyde karışık politika seçimlerinde başarılı olmasının ve diğerlerinin başarılı olamamasının nedenlerini incelemiş ve kurumsal değişim ihtiyacını vurgulamıştır. Çalışmasında özellikle kısa süre içerisinde ekonomik başarıya ulaşan Asya ülkeleri örneğine dikkat çeken Chowdury, söz konusu ülkelerin başarısının ardında “açıklık (nötr ticari rejim)” ve “aktif hükümet müdahalelerinin” olduğunu belirtmektedir. Chowdury’ye göre; piyasa ve hükümet başarısızlıklarının minimize edilmesi için kurumların oluşturulması gerekmektedir. Özetle, ekonominin liberalleşmesi ile birlikte kurumsal yapıların oluşturulması, idari ve anayasal reformların

¹⁸⁸ Allan Drazen, **Political Economy in Macroeconomics**, Princeton, Princeton University Press, 2000, s. 3.

¹⁸⁹ Savaş, **a.g.e.**, s. 1.

¹⁹⁰ **A.e.**

gerçekleştirilmesi makroekonomik performansın sürekli iyileşmesindeki temel unsurlar olarak saptanmıştır.¹⁹¹

Makroekonomik politika oluşturmaının ekonomi politik değerdendirmesini yapan Kaplan ise, Latin Amerika ÷lkelerinde yaşanan krizler ve teknokratik yñnetimin sñz konusu krizler karşısındaki politikalarını değerdendirmiştir. Tarihlerindeki enflasyon krizleri tecr÷besi nedeniyle bñlgenin seşildiğini belirten Kaplan, 1961-2011 yılları dñnemi iēin on yedi Latin Amerika ÷lkesini incelemiştir.ēalıřmada, enflasyon krizlerinin, başkanlık kabinelerinde daha fazla teknokratların yer almasına neden olup olmadığı ve öyle olması durumunda teknokratların beklendiği gibi mali aēıdan muhafazakâr bir tutum sergileyip sergilemediği araştırılmıştır. Araştırmanın sonuēlarına göre, geēmiřteki enflasyonist krizlerin Latin Amerika'daki politika yapıcılar ÷zerindeki etkisi dikkat çekici olarak nitelendirilmektedir. Ekonomi Danışmanları Endeksi (Index of Economic Advisors) kullanılarak ÷lkeler arası karşılaştırma yapılan ēalıřmada, son yarım y÷zyıl boyunca on altı Latin Amerika ÷lkesinde yaşanan enflasyon krizleri incelenmiştir. Enflasyonla ilgili olumsuz tecr÷besi olan ÷lkelerdeki h÷k÷metlerin genellikle daha fazla mali disipline sahip oldukları, bununla birlikte teknokrat bakanların yñnetimde görev almasının daha sıkı bütē politikalarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹²

Politika koordinasyonu, makroekonomi yñnetiminin temelini oluşturan amaēlardan birisidir. Literatürdeki ēalıřmalar incelendiğinde, politika koordinasyonuna yñnelik ēalıřmaların özellikle ekonomik ve parasal birlik çerēevesinde ekonomi yñnetiminin tasarımıını oluşturan Avrupa Birliği'ne yñnelik olduğu tespit edilmektedir. Hagen ve Mundschenk, ēalıřmalarında Avrupa Birliği ÷ye ÷lkelerinde tek para politikası ile ulusal maliye politikalarının etkileşimlerinin sonuēlarını uzun ve kısa vade perspektifinden değerdendirmiştir. Araştırmada, uzun vadede para ve maliye politikalarının bağımsız olduğu ve bütē aēıklarından kaynaklanan sorunlar haricinde koordinasyona ihtiyaē duyulmadığı belirtilmiştir.

¹⁹¹ Anis Chowdury, "Political Economy of Macroeconomic Management: The Need of Institutional Change", **International Journal of Social Economics**, Sayı: 26, 1999, s. 390-400.

¹⁹² Stephen B. Kaplan, "The Political Economy of Macroeconomic Poicymaking: Economic Crises and Technocratic Governance", **Working Paper 2014-18**, The George Washington University, Institute for International Economic Policy, 2014, s. 1-29. (ēevrimiēi)
<https://www2.gwu.edu/~iiep/assets/docs/papers/2014WP/KaplanIIEPWP201418.pdf>, 15 Mayıs 2017.

Ancak kısa vadede nominal talepteki değişimler reel hasılayı etkilediğinde, birlik düzeyindeki toplam çıktının belirlenmesinde para ve maliye politikaları etkileşim içindedir. Bu durum, ulusal maliye politikaları ile Birliğin tek para politikası arasında çatışma yaşanmasına neden olmaktadır. Hagen ve Mundschenk, AB'deki otoritelerin politikaların çatışmasından kaynaklanan kısa vadeli etkileri göz ardı ettiğini, ancak daha etkin bir makroekonomi yönetimi için koordinasyonun gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Nice Antlaşması çerçevesinde üyelere kurumsal altyapı oluşturma imkânı sunulan ekonomi politikalarında “gelişmiş koordinasyon düzenlemeleri (enhanced coordination arrangements)” aracılığıyla daha etkin koordinasyon mekanizmaları kurulabileceği ifade edilmiştir.¹⁹³

Ekonomi yönetiminin Federalist yönetim biçimlerinde etkisini inceleyen çalışma Rodden ve Wibels tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; Federalizm ve makroekonomik politika ile ilgili mali kurumlar, politik kurumlar ve makroekonomik sonuçlar arasındaki ilişkiye ilişkin altı temel hipotez test edilmiştir. Araştırmada belirtilen önermeleri test etmek için, 1978 ve 1996 yılları arasında on beş federasyonda bütçe dengesi ve enflasyonun zaman serisine dayalı kesit analizi uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; diğer şartlar eşit olmak kaydıyla, federasyonlardaki harcamaların merkeziyetten uzaklaştırılmasının derecesinin artmasıyla bütçe açığının ve enflasyonun azalması arasında ilişki bulunmaktadır. Ayrıca federasyonlardaki alt birimlerin kendi kaynaklarına bağlı gelirler yerine diğer bölgelerin gelirlerine bağlılığın artmasının daha fazla bütçe açıklarına ve yüksek enflasyon oranlarına neden olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ulusal hükümette görev alan parti ile alt bölgelerdeki partilerin ilişkisinin de önemli olduğu vurgulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, merkezi hükümetteki partinin alt bölgelerde çoğunluğu sağlaması, daha düşük bütçe ve enflasyon oranlarıyla sonuçlanmaktadır. Ulaşılan bu sonucun literatürde karşılaştırmalı bir biçimde incelenmediği bu nedenle alanda yapılacak bir çalışmanın literatüre önemli derece katkı sağlayacağı ifade edilmektedir.¹⁹⁴

¹⁹³ Hagen, Mundschenk, **a.g.e.**, s. 134-135.

¹⁹⁴ Jonathan Rodden, Erik Webbels, “Beyond The Fiction of Federalism: Macroeconomic Management in the Multitiered Systems”, **World Politics**, 2002, S: 54, s. 526-528.

1.3.2. Uygulama Modelleri

Kapasite üretmede ve performans iyileştirmede, ülkelerarası farklılıklar kamu otoritesinin, ekonomi yönetiminin rol ve fonksiyonunun önemine işaret etmektedir. Planlar, programlar, strateji dokümanları ve eylem planları ekonomi yönetiminin değişen işlevlerini yansıtmaktadır. Başarılı modeller, içsel tutarlılık kadar ülke ihtiyaçları ile imkânlarının kullanım biçimine bağlı bulunmaktadır.

Tablo 3: Tercih ve Değerlere Dayalı Politize Olmuş Yönetim Modeli

Dönemi	1945-1976
Genel Özellikleri	• Hükümet ekonomi yönetiminde temel sorumluluğu üstlenmektedir • İşgücü, sermaye ve finansın yönetiminde doğrudan müdahale ve gönüllü/tercihe dayalı ön kabuller söz konusudur • Politikalar başarılı olduğunda, fakat ekonomik kriz hızla politik kriz haline gelebildiği durumlarda, hükümet acil kredi uygulamalarına yönelmektedir.
Uygulamalar	• Direkt kontroller (üretim, tüketim, değişim) • Gelirler politikası (formel, informal) • Döviz kuru yönetiminin önemsiz olması (Bretton Woods'un politik kontrolü) • Mali/Parasal otonomi (önemli bir karşılıklı ilişki olmaması) • Politika üretme sürecinin merkezileşmiş olması (sendika temsilini de içermektedir) • Genişleyen kamu sektörünün doğrudan kontrolü. İşveren durumunun veri olarak ele alınıp politik tartışmaların ağırlık kazanması • Uluslararası işbirliği (entegrasyon yerine)

Kaynak: Peter Burnham, “The Politics of Economic Management in 1990s”, **New Political Economy**, C: 4, S: 21, 1999, s. 43.; Nazım Ekren, “Ekonomi Yönetiminin Performansı: Stratejik Değişim ve Yenilenme İhtiyacı”, **Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – II**, İstanbul, Grant Thornton, 1999, s. 7-8.

Küresel ve ulusal boyuttaki gelişmeler, ekonomi yönetimlerini, uyguladıkları politikalarda yapısal dönüşümlere zorlamaktadır. Dönüşümdeki en önemli husus ise, ekonomik gücün piyasa ve kamu arasında dengelenme sürecinin yapısı ve özelliğinde yoğunlaşmaktadır.¹⁹⁵

¹⁹⁵ Ekren, **a.g.e.**, s. 7.

Tablo 4: Kurallara Dayalı Depolitize Olmuş Yönetim

Dönemi	1990’lar
Genel Özellikleri	• Görev, yetki ve sorumlulukların yeniden düzenlenmesi ve yeniden tahsisi (operasyonel bağımsızlık yönetsel rol ve fonksiyon) • Sorumluluk, açıklık ve politikanın dışsal güvenilirliği (mali kurallar, IMF kuralları) • Hükümetin manevra alanını kısıtlayan kuralların kabulü (European Restructuring Monitor - ERM, World Trade Organization- WTO)
Uygulamalar	• Merkezileşmiş döviz kuru yönetimi, sabit döviz kuru sistemlerinin tercih edilmesi (ERM/ dönüşüm kriterleri/EMU) • Politika kredibilitesini artırmak amacıyla kurumsal yeniden düzenleme (merkez bankası bağımsızlığı, mali kurallar) • Maliye, para ve döviz kuru politikalarının karşılıklı ilişkileri • Politika yapma sürecinin ademi merkezileşmesi • Deregülasyon (finansal piyasaların yeniden düzenlenmesi) • Sendikaların yasal açıdan marjinalleşmesi (endüstriyel yaklaşım ve politika tercihleri arasındaki sınırların yeniden çizilmesi, odaklanmanın hükümetten yasa uygulayıcılara kaydırılması) • Devlet içinde yönetim hiyerarşisinin yeniden düzenlenmesi • Uluslararası işbirliğinden bölgesel entegrasyonlara yönelme (EU; NAFTA; APEC vs.)

Kaynak: Peter Burnham, “The Politics of Economic Management in 1990s”, **New Political Economy**, C: 4, S: 21, 1999, s. 44.; Nazım Ekren, “Ekonomi Yönetiminin Performansı: Stratejik Değişim ve Yenilenme İhtiyacı”, **Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – II**, İstanbul, Grant Thornton, 1999, s. 8.

Ekonomi yönetiminin uygulama modellerine ilişkin detaylı bir çalışma İngiltere ekonomisindeki gelişmeler göz önüne alınarak Peter Burnham tarafından yapılmıştır. Çalışmada, 1945-1976 arası dönemde hâkim olan “tercih ve değerlere dayalı politize olmuş yönetim” anlayışı ile 1990’lı yıllarda yaygınlaşan, kurallara dayalı depolitize olmuş bir ekonomi yönetiminin uygulandığı model karşılaştırılmaktadır.¹⁹⁶

1990’lı yıllarda görülen depolitize model “politikanın sonunun geldiğini” ya da “politik yaklaşımların politika üretme sürecinde tümüyle dışlandığını” ifade

¹⁹⁶ Peter Burnham, “The Politics of Economic Management in 1990s”, **New Political Economy**, C: 4, S: 21, 1999, s. 42.

etmemektedir. Bu eğilimin esas özelliği, karar alma sürecinin politik özelliğini ortadan kaldırmaya öncelik vermesidir. Bu modeldeki temel amaç, hükümet kontrolünü artırmak ve politikaların istenmeyen sonuçlarını azaltmaktır.¹⁹⁷

¹⁹⁷ Ekren, **a.g.e.**, s. 8.

İKİNCİ BÖLÜM

TEORİK LİTERATÜR VE ÜLKE UYGULAMALARI

İktisat politikası teori ve uygulamaları farklı perspektiflerle incelenmekte ve tartışılmaktadır. Ekonomi yönetimine dair teoriler sunan çeşitli ekonomik yaklaşımlar, günümüze kadar oluşan bilgi birikimi ve tecrübeler çerçevesinde analiz edilmektedir. Konuya ilişkin teorik çerçeve, farklı sistemlerin ve ideolojilerin düşünce yapısını yansıtmaktadır. Disiplinler arası içeriğe sahip bu yapı; uluslararası ilişkiler, siyaset ve ekonominin kesişim alanında bulunmaktadır.

Bu bölümde öncelikle akademik yaklaşımların ekonomi yönetimine dair politikaları ve uygulamaları incelenmektedir. Akademik yaklaşımlar ekonomi yönetimine dair görüşleri çerçevesinde; ana akım ekoller ve konjonktür öncelikli okullar olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmektedir.

Akademik yaklaşımların ardından, gelişmiş ülkelerin ve yükselen piyasaların ekonomi yönetimine ilişkin tercih ve öncelikleri ele alınmaktadır. Gelişmiş ekonomiler kapsamında Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.), İngiltere, Japonya, Almanya, İtalya, Fransa ve Kanada örneklerine yer verilmekte; Çin, Brezilya, Hindistan, Rusya, Güney Afrika, Endonezya ve Türkiye ise yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler örneklerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, ülkelerin makroekonomik görünümleri temel göstergelerle sunulduktan sonra makroekonomik politika tercihleri ve ekonomi yönetimleri değerlendirilmektedir.

2.1. AKADEMİK YAKLAŞIMLARIN EKONOMİ YÖNETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Makroekonomik araştırmaların esas amacı, ekonominin işleyiş biçimine, belirli politikalara verilen tepkilere ve istikrarsızlığa neden olabilecek çeşitli arz ve talep şoklarına dair kapsamlı bir anlayış geliştirmektir. Ekonominin nasıl işlediğine dair bir dizi görüşten oluşan ve mantıksal bir çerçeve (veya teori) içinde düzenlenmiş makroekonomik teori ise, ekonomik politikanın tasarlandığı ve uygulandığı temeli oluşturmaktadır.

Teoriler kısaca, gerçeğin basitleştirilmesidir. Gerçek yaşamın karmaşıklığı dikkate alındığında, basitleştirme işleminin gerekliliği anlaşılmaktadır. Gerçek hayatın basitleştirilmesini amaçlayan ekonomistler için temel zihinsel problem, ekonomik faaliyette bulunan milyonlarca bireyin birbirleriyle etkileşim halindeki karmaşık davranışlarının belirli modellerde nasıl yansıtılacağıdır. Bu sorun çeşitli modellerin ve teorilerin ortaya çıkmasının kaynağını oluşturmaktadır. Kabul edilebilir bir ekonomik büyüme oranını elde etmeyi ve istikrarsızlığı azaltmayı amaçlayan tutarlı ekonomi politikalarının tasarımı, temel makro değişkenlerin hareketlerini tatmin edici bir şekilde açıklayabilen ve ampirik kanıtlarla reddedilmeyen, içsel olarak tutarlı teorik modellerin mevcudiyetine bağlıdır. Bu modeller, makroekonomik istikrar ve büyüme yaratabilecek kurum ve politikaların geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için bir düzenleme çerçevesi sunmaktadır. Bununla birlikte, yirminci yüzyıl boyunca ekonomistler, ekonominin “doğru” modeli hakkında esaslı bir şekilde ayrılığa düşmüş ve bunun sonucunda, söz konusu anlaşmazlıklar ve tartışmalar makroekonomik düşüncenin tarihini meydana getirmiştir.¹

Ekonomik teoriler ve modeller sosyal bilimlerin adeta laboratuvarı görevini yerine getirmektedir. Teoriler ve modeller, bir ekonomik olgunun nedenlerinin ve sonuçlarının incelenmesinde hangi faktörlerin önemli olduğuna karar verirken ekonomistlere yardımcı olmaktadır. Başarılı bir teori, ekonomistlerin alternatif eylem biçimlerinin sonuçları hakkında daha iyi tahminler yapmasını ve böylelikle toplumun seçtiği hedeflere ulaşma olasılığını en üst düzeye çıkarmasını sağlamaktadır.

Tezin bu bölümünde, iktisat tarihinin farklı dönemlerinde ortaya çıkmış olan teorik yaklaşımların, ekonomi yönetiminin kapsamındaki politika tercihleri açısından görüşleri detaylı şekilde incelenmiştir. Bazı teoriler ekonomi yönetimi bakımından devletin piyasanın işleyişine müdahale edilmemesi gerektiğini savunurken, bazı teoriler ise para veya maliye politikalarını ön plana çıkarmaktadır. İktisadi düşünce tarihinin çeşitli dönemlerinde ortaya çıkan bu görüşler genel hatlarıyla aşağıda sunulmaktadır.

¹ Brian Snowdon , Howard R. Vane, **Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State**, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 2005, s. 3-4.

2.1.1. Ana Akım Ekoller

Literatürde iktisadın tarihi genellikle Merkantilizm ve Fizyokrasi ile başlamaktadır. Bu nedenle tezin bu kısmında öncelikle bahsi geçen yaklaşımlar ele alınmakta ve ardından Klasik, Keynesyen ve Monetarist Ekollerin ekonomi yönetimine dair bakış açıları üzerinde durulmaktadır.

2.1.1.1. Modern İktisadi Düşüncenin Temelleri: Merkantilizm ve Fizyokrasi

Literatürde modern iktisadi düşüncenin doğuşu Merkantilizm ve Fizyokrasi'ye dayandırılmaktadır.² Genellikle “bulyonizm (bulluonism)” olarak adlandırılan Merkantilizm'in ilk aşamaları, Avrupa'da hızla genişleyen ticaret hacmini destekleyecek altın ve gümüş gibi değerli madenler açısından kıtlık yaşanan bir dönemde ortaya çıkmıştır. Merkantilist politikalar değerli madenlerin ülkeye girişini arttırmayı, bununla birlikte bu madenlerin ülkeden çıkışını engellemeyi amaçlamıştır.³ Daha genel bir ifadeyle Merkantilizm, iktisadi milliyetçiliği benimseyen devlet politikalarını ve değerli madenlerin ülkede toplanmasını amaçlayan dış ticaret politikalarını içermektedir.⁴

Önde gelen Merkantilist yazarları arasında 1620'li yıllardaki çalışmalarıyla Thomas Mun ve Edward Misselden gösterilirken, James Steuart tarafından yayınlanan “Politik Ekonominin İlkeleri (Principles of Political Oeconomy)” adlı eser ise akımın son Merkantilist çalışması olarak nitelendirilmektedir.⁵

Genel bir sınıflandırmayla 1500-1750 yılları arasındaki dönem olarak kabul edilen Merkantilizm çağında, her yazar kendi ilgili alanına giren bir konuyla ilgili araştırmalar ve gözlemler yaparak bunları yayına dönüştürdüğü için, tüm katkıları

² Gianni Vaggi, Peter Groenewegen, **A Concise History of Economic Thought: From Mercantilism to Monetarism**, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s. 3.

³ E. K. Hunt, Mark Lautzenheiser, **History of Economic Thought: A Critical Perspective**, 3. Bs., New York, M. E. Sharpe Inc., 2011, s. 20.

⁴ Immanuel Wallerstein, **Mercantilism and The Consolidation of The European World-Economy 1600-1750**, California, California University Press, 2011, s. 37.

⁵ Lars G. Magnusson, “Mercantilism”, **A Companion to The History of Economic Thought**, Ed: Warren J. Samuels, Jeff E. Biddle, John B. Davis, Oxford, Blackwell Publishing, 2003, s. 46.

sentezleyen ve Merkantilizm'in temel ilkelerini ortaya koyan bir çalışma bulunmamaktadır. Bütüncül bakış açısının eksikliği, o dönemdeki üniversitelerde “ekonomi” ile ilgili ayrı bir disiplinin olmamasıyla ilişkilendirilmektedir.⁶

İngilizce’de tüccar anlamına gelen “merchant” kelimesinden türetilen Merkantilizm, Adam Smith’in Ulusların Zenginliği (The Wealth of Nations) adlı eserinde “mercantile system” olarak isimlendirilmektedir. Smith, Merkantilizm’in odağında altın ve gümüş gibi değerli madenlerin ülkede birikmesini sağlayan dış ticaret dengesinin yer aldığını vurgulamaktadır.⁷ Smith’e göre Merkantilist iktisadi düşüncenin mimarı, 1621 yılında yayınladığı “İngiltere'den Doğu Hindistan'a Olan Ticaret Üzerine (A Discourse of Trade from England unto the East Indies)” ve 1628 yılında yazılan ancak 1664 yılında yayınlanan “Dış Ticaret Yoluyla İngiltere'nin Hazinesi (England's Treasure by Forraign Trade)” adlı eserleriyle Thomas Mun’dur.⁸

Merkantilizm üzerine araştırmalar yapan Heckscher ise Merkantilizm’i; uygulama (ekonomi politikası), teori (dış ticaret dengesi vs.) ve dünya görüşünden (sekülerizm, materyalizm) oluşan bütüncül bir sistem olarak tasvir etmektedir.⁹

Merkantilistler devletin gücünün ve zenginliğinin artmasına büyük önem vermiştir. Ekonomik aktivitenin temel amacının tüketmek değil üretmek olduğuna inanan Merkantilistler, bu düşüncelerini uluslararası ticarete de yansıtmıştır. Onlara göre, yüksek üretimle birlikte iç talebin düşük kalması, ihracatı teşvik edecek ve bu sayede devletin gücü ve zenginliği yükselecektir. Ücretlerin, uluslararası rekabette avantaj sağlamak için düşük kalmasını savunmuşlardır. Merkantilistlere göre devlet, uygun dış ticaret dengesini elde etmek için ihracatı teşvik etmeli; buna karşın tarifeler, kotalar, sübvansiyonlar ve çeşitli vergilerle ithalatın düşürülmesini sağlamalıdır. Üretimi ise hükümet müdahaleleri ile arttırmalı ve regülasyonlarla dış ticareti kontrol altında tutmalıdır.¹⁰

⁶ Harry Landreth, David C. Colander, **History of Economic Thought**, 4. Bs., Boston, Houghton Mifflin Company, 2001, s. 46.

⁷ Adam Smith, **An Inquiry Into The Nature and Causes of The Wealth of Nations**, Chicago, University of Chicago Press, 1977, s. 558.

⁸ Landreth, Colander, **a.g.e.**, s. 51-52.

⁹ Eli Heckscher, **Mercantilism- Volume 1**, New York, Routledge, 1994, s. 33-44.

¹⁰ Landreth, Colander, **a.g.e.**, s. 46-48.

Genel bir sınıflandırmayla Merkantilist düşüncenin temel ilkeleri yedi madde halinde sunulmaktadır:¹¹

- Değerli madenlerin (altın ve gümüş) zenginliğin temel kaynağı olduğu düşüncesi: Merkantilistler ülkenin zenginliğinin, sahip olduğu değerli madenlere denk olduğunu düşünmüştür. Onlara göre, güç ve zenginlik için ülkenin değerli madenlere sahip olması gerekmektedir.
- Milliyetçilik: Bütün ülkelerin aynı anda ithalattan fazla ihracat yapması mümkün değildir. Bir ülkenin ihracatını ve zenginliğini arttırması, ancak başka bir ülkenin refahının azalması ile mümkündür. Sadece güçlü ülkeler kolonilere sahip olabilir, ticaret yollarını yönetebilir, savaşları kazanabilir ve dış ticarete kazanır. Milliyetçilik aynı zamanda militarizmi de beraberinde getirmektedir. Merkantilistler özellikle güçlü bir donanmaya büyük önem vermiştir.
- Yurtiçinde üretilemeyen hammaddelerin ithalatının gümrük vergisinden muaf tutulması ve hammadde ihracatının sınırlandırılması: Merkantilistler, tüccarların çıkarlarını gözetmiştir. Tüccarlar yaptıkları ihracat neticesinde ülkeye altın ve gümüş gibi değerli madenleri getirerek ülke zenginliğine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle onların çıkarlarını koruyucu politikalar izlenmiştir.
- Sömürgecilik ve sömürgeci ticaretin tekelleşmesi: Merkantilistler sömürgeciliği desteklemiş ve sömürgeleri sürekli ana ülkeye bağımlı tutmak istemiştir.
- Geçiş ücretlerine, vergilere ve nakliyat sınırlamalarına muhalefet: Merkantilistler ticareti ve özellikle ihracatı sınırlayan bu uygulamalara karşı çıkmıştır. Bununla birlikte, dış ticarete ayrıcalıklar kazanmaya önem verilmiştir.
- Güçlü bir hükümet: Merkantilistlere göre, ticari hedefleri desteklemek için güçlü bir merkezi hükümete ihtiyaç vardı. Hükümet dış ticaret yapan

¹¹ Stanley L. Brue, Randy R. Grant, **The Evolution of Economic Thought**, 8. Bs., USA, South-Western Cengage Learning, 2013, s. 13-16.

şirketlere tekel ayrıcalıkları sunmuştur. Ancak bu durum rekabeti sınırladığı gerekçesiyle ülke içinde uygulanmamıştır. Tarım, madencilik ve sanayi sektörleri devlet tarafından sübvansiyonlarla desteklenmiş ve gümrük vergileriyle ithalattan korunmuştur. Ayrıca, hükümet üretim yöntemlerini ve malların kalitesini yakından düzenlemiştir.

- Çalışkan ve fazla bir nüfusun önemi: Hem ülkenin askeri gücü bakımından, hem de emek arzı bakımından önem arz etmektedir. Emek arzının yüksek olması ücretlerin düşük olmasını sağlayacaktır. Bu durum ise maliyetleri düşürerek, dış ticaret açısından avantaj sağlamaktadır.

Özetle, Merkantilizm’de ulusal çıkarlara öncelik verilen güçlü bir devlet anlayışı hâkim olmuş, değerli madenlerin ülkeye girişini ve hazinenin zenginleşmesini sağlayacak dış ticaret fazlası oluşturulması amaçlanmış, bu amaç doğrultusunda tarifeler ve kotalar uygulanmıştır.

Modern iktisadi düşüncenin oluşmasında rol oynayan diğer bir iktisadi akım ise Fizyokrasi’dir. Fizyokrasi, ticareti ön planda tutan Merkantilist düşünceye ve özellikle Fransa’daki rejimin feodal karakterine karşı 18. yüzyılda ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. Bu okulun temelleri, 1756 yılında François Quesnay’in ekonomi üzerine yazdığı ve daha sonra “Encyclopedie” adlı kitapta birleştirdiği makalelerle kurulmuştur.¹²

Fransa’da 1750’li yıllarda ortaya çıkan Fizyokrasi, iktisadi düşünce tarihi bakımından kısa bir dönemi oluştursa da, etkileri bakımından sonuçları önem arz etmektedir. Özellikle düşünürlerinin tamamının Fransa’da olması, kısa süreli bir dönemi (1750-1780) kapsaması ve entelektüel lider olan François Quesnay’a bağlı savunucuların bulunması nedeniyle ilk iktisat ekolü olarak tanımlanmaktadır.¹³

Fizyokrasi, 18. Yüzyılda Fransa’da ortaya çıkan, temel zenginlik kaynağının tarımsal üretim olduğuna inanan ve bu nedenle tarım ürünlerinin fiyatlarının ve vergilerinin yüksek tutulması gerektiğini ileri süren bir düşünce akımıdır. Bu akım, ekonomik sistemde doğal düzenin varlığını ve serbest ticareti savunmaktadır. Bu

¹² Yves Charbit, “The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy”, **Population-E**, Çev: Arundhati Virmani, 2002, C: 57, S: 6, s. 856.

¹³ Landreth, Colander, **a.g.e.**, s. 46-48.

düşünce akımının ortaya çıkmasında, tıp doktoru olan ancak daha sonra araştırmalarını ekonomi alanında gerçekleştiren, üretim ve bölüşüm konusunda öncül bir analiz olarak kabul edilen “ekonomi tablosu”nu oluşturan François Quesnay ile Anne Robert Jacques Turgot’un çalışmaları etkili olmuştur.¹⁴

Fizyokratlar için ekonomik aktivitenin temel motivasyon kaynağı kazancın maksimize edilmesidir. Fizyokratlara göre fiyatlar piyasada serbest rekabet çerçevesinde belirlenmelidir. Merkantilistlerin aksine devletin ekonomiye müdahalede bulunmaması gerektiğini ileri süren Fizyokratlar, “bırakınız yapsınlar (laissez faire)” felsefesini benimsemiştir.¹⁵

Fizyokratların temel ilkeleri ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹⁶

- Doğal düzen: Fizyokratlar, “doğal düzen” yorumunu iktisadi düşünceye eklemiştir. Nitekim “fizyokrat (physiocrat)” kelimesi “doğanın kuralı” anlamına gelmektedir. Fizyokratlara göre, Newton’un fizik dünyasında olduğu gibi, doğal düzen insan topluluklarını da yönetmektedir.
- Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler (laissez-faire, laissez-passer): Vincent de Gournay’e (1712-1759) atıfta bulunulan bu ifade, “insanların devlet müdahalesi olmadan istedikleri gibi yapmasına izin ver” anlamına gelmektedir. Hükümetler, ekonomik ilişkilere müdahalelerini minimum düzeyde tutarak; hayatı, mülkiyetin ve sözleşme özgürlüğünün korunmasının ötesine taşırmamalıdır. Bu yüzden Fizyokratlar, serbest girişim ve ticareti sınırlayabileceği endişesiyle hemen hemen tüm kısıtlamalara karşı çıkmıştır.
- Tarımın önemi: Fizyokratlar, endüstrinin, ticaretin ve mesleklerin faydalı olduğunu ancak kısır olduklarını düşünmüştür. Onlara göre yalnızca tarım üretkendi, çünkü üretimde kullanılan kaynakların değerinin üstünde bir net üretime sahipti.

¹⁴ Philippe Steiner, “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, **A Companion to The History of Economic Thought**, Ed: Warren J. Samuels, Jeff E. Biddle, John B. Davis, Oxford, Blackwell Publishing, 2003, s. 63-71.

¹⁵ Landreth, Colander, **a.g.e.**, s. 64-65.

¹⁶ Brue, Grant, **a.g.e.**, s. 36-37.

- Toprak sahibinin vergilendirilmesi: Fizyokratlar, yalnızca tarım arazisinin net değer üretmesi nedeniyle vergilendirmenin de toprak sahiplerine yönelik yapılması gerektiğini savunmuştur.
- Ekonomideki unsurların birbiriyle ilişkisi: Özellikle Quesnay ve genel olarak Fizyokratlar, malların ve paranın ekonomi içindeki dairesel akışını analiz etmiştir.

Fizyokratların öncüsü Dr. Quesnay olmakla birlikte; Marquis Victor Riqueti de Mirabeau, Pierre Mercier de La Riviere, Guillaume-François Le Trosne, Abbe Nicolas Baudeau, Pierre-Samuel Dupont de Nemours gibi isimler de bu akımın diğer temsilcilerini oluşturmaktadır. Ortaya koydukları teoriler ve modellerle Adam Smith, David Ricardo, Thomas Malthus ve Karl Marx gibi iktisatçıları etkilemesi, bir düşünce liderinin olması ve onun görüşünü destekleyen temsilcilere sahip olması nedeniyle Fizyokrasi'nin kapsamlı ilk iktisat teorisi niteliğine sahip olduğu belirtilmektedir.¹⁷

Kısacası, temel zenginlik kaynağı olarak tarımsal üretimi gören, buna bağlı olarak vergilerin tarımsal üretimden alınması gerektiğini ileri süren, ekonomide devlet müdahalesinin en düşük düzeyde tutulmasını ve doğal düzeni savunan Fizyokratlar; ekonomik olayları soyutlama, model kurma ve bütüncül bir perspektiften incelemeleri sebebiyle ilk kapsamlı iktisat teorisini oluşturmuşlardır. Bu özellikleriyle Fizyokrasi, kendinden sonraki düşünce ekollerine önemli bir zemin oluşturmuştur.

2.1.1.2. Klasik ve Neo-Klasik Ekol

Klasik Ekol, on sekizinci yüzyılın sonlarından on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğine kadar ekonomi alanında egemen olmuştur. Ekolün başlıca önemli isimleri arasında Adam Smith, David Ricardo, Thomas Robert Malthus, James Mill, Jeremy Bentham ve John Stuart Mill yer almaktadır. Bu düşünürler, modern bir piyasanın

¹⁷ Charbit, **a.g.e.**, s. 856.

işleyişini açıklayan ilk büyük iktisadi ekolü oluşturmuştur.¹⁸ Klasik Ekol'ün düşünce temellerini; özgürlük, özel mülkiyet, bireysel girişim, özel işletmecilik ve minimum devlet müdahalesi oluşturmaktadır.

Klasik Ekol'ün, 1776 yılında Adam Smith'in "Milletlerin Serveti" adlı eserini yayımlaması ile başladığı ve 1871 yılında Jevons ve Menger'in Neoklasik Ekol'un temellerini atan çalışmalarını yayınlamasıyla sona erdiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte John Maynard Keynes, Klasik ve Neo-Klasik Ekolü birlikte kabul etmektedir. Bu nedenle literatürde genel olarak 1770'li yıllardan başlayan ve 1930'lu yıllara kadar geçen dönem Klasik Ekol kapsamında incelenmektedir.

Sıralanan bu isimler arasında, aynı zamanda ahlak filozofu olan Adam Smith, Klasik Ekol'ün kurucusu olarak kabul edilmektedir. Smith, 1776 yılında yayınladığı "Wealth of Nations (Ulusların Zenginliği)" adlı eseriyle özellikle Merkantilist iktisadi düşüncenin savunduğu katı fiyat kontrolleri ve rekabetin sınırlandırılması gibi uygulamalarla ekonomiye yapılan müdahalelere karşı çıkmıştır. Bu müdahalelerin yerine Smith, liberal iktisat anlayışı çerçevesinde piyasaya müdahale edilmemesi gerektiğini savunmuştur.¹⁹

1764 yılında Fransa'ya yaptığı gezi esnasında Turgot ve Quesnay gibi Fیزیokrasi'nin önemli isimleriyle tanışan Smith, onların ekonomide "doğal düzeni" savunan araştırmalarından önemli ölçüde etkilenmiştir.²⁰ Smith, piyasada bireylerin çıkarını gözetmesi sonucunda bu durumun toplumun çıkarını da yükselteceğini ve "görünmez el (invisible hand)" aracılığıyla piyasanın kendiliğinden dengeye geleceğini ifade etmektedir.²¹

Smith, devletin rolünün üç alanda olması gerektiğini belirtmektedir. Smith, Ulusların Zenginliği'nin "Of the Revenue of the Sovereign or Commonwealth" başlıklı son bölümünde, bu görevleri üç alt kısımda açıklamaktadır:

¹⁸ Steven Medema, Warren Samuels, **The History of Economic Thought: Reader**, London, Routledge, 2004, s. 131.

¹⁹ Ulrich Van Suntum, **The Invisible Hand: Economic Thought Yesterday and Today**, Çev: Caroline Heminway, Berlin, Springer-Verlag, 2005, s. 2.

²⁰ Mark Skousen, **The Big Tree in Economics**, New York, M.E. Sharpe, 2007, s. 15.

²¹ Smith, **a.g.e.**, s. 593.

- Ulusal savunma (Of the Expense of Defence): Askeri bir güçle gerçekleştirilebilecek olan, toplumu diğer bağımsız toplumların şiddet ve istilalarından koruma görevidir.²²
- Adalet sistemi oluşturma: Yönetimin ikinci görevi, toplumun her bireyini adaletsizlikten ve diğer bir bireyin onun üzerinde oluşturabileceği baskıdan mümkün olduğunca koruyabilecek bir adalet sistemi oluşturmaktır.²³
- Bayındırlık işleri ve kamu kurumları oluşturma ve sürdürme: Smith'in yönetime yüklediği üçüncü görevdir. Özellikle yapılan yatırıma karşı yeterli kârın elde edilemeyeceği ve bu nedenle bireyler tarafından yapılmayan çeşitli bayındırlık işlerini gerçekleştirme ve kamu kurumları oluşturma görevini ifade etmektedir.²⁴

Klasik Ekol'e katkı sağlayan diğer önemli düşünürler ise Thomas Robert Malthus, David Ricardo, Jean Baptiste Say ve John Stuart Mill olarak sıralanmaktadır.

Malthus, 1798 yılında yayınlanan "Nüfus İlkesi Üzerine Deneme (An Essay on the Principle of Population)" ve 1820 yılında yayınlanan "Ekonomi Politğin İlkeleri (Principles of Political Economy)" çalışmalarıyla Klasik Ekol'e katkı sağlamıştır.²⁵ Klasik Ekol düşünürlerinin çoğu tarım ürünleri konusunda serbest ticareti savunurken, Malthus Tahıl Yasası'nın (Corn Law) sağladığı korumayı savunmuştur. Ayrıca yine diğer düşünürler özellikle hükümet tarafından yapılan verimsiz harcamalara karşı çıkarken, Malthus bazı durumlar için bu harcamaların yapılmasını desteklemiştir. Çeşitli konularda farklı görüşleri savunmasına rağmen, Klasik Ekol'ün genel hatları doğrultusunda Malthus'un görüşleri genelde serbest ticaret yanlısı ve devlet müdahalelerine karşı bir yönde şekillenmiştir.²⁶

²² A.e., s. 921.

²³ A.e., s. 946.

²⁴ A.e., s. 963.

²⁵ Thomas Robert Malthus, **Principles of Political Economy**, London, John Murray, 1820.

²⁶ William J. Barber, **İktisadi Düşünce Tarihi**, 3. Bs., Çev: İhsan Durdu, İstanbul, Şule Yayınları, 1999, s. 96-98.

Malthus, özellikle nüfus konusu üzerine yaptığı çalışmalarla oldukça popüler hale gelmiştir. Malthus’a göre nüfus 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512, vb şeklinde geometrik düzende.; gıda üretimi ise 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, vb şeklinde aritmetik olarak artacaktır. Malthus’un hesabına göre tam 225 yıl sonra nüfusun gıda ürünlerine oranı 512/10; üç asır sonra ise 4096/13 ve iki bin yıl içerisinde ise aradaki fark ölçülemez duruma ulaşacaktır.²⁷ Malthus kıtlık ve savaşlar sonucunda nüfus artışının baskılanacağını belirtmiştir.²⁸

Ricardo ise 1817 yılında yayınladığı “Ekonomi Politikin İlkeleri ve Vergilendirmenin İlkeleri (Principles of Political Economy and Taxation)” adlı çalışmasıyla Klasik Ekol’e önemli katkılar sağlamıştır.²⁹ Ricardo ekonomi yönetimi bakımından, genel olarak diğer Klasik düşünürlerle benzer biçimde devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkmış ve serbest piyasa düzenini benimsemiştir.³⁰

Klasik Ekol İngiltere’de Adam Smith ile kurulurken, Fransa’da ise 1803 yılında yayınladığı “Ekonomi Politikin Üzerine Bir İnceleme (Treatise on Political Economy)” adlı eseriyle Jean-Baptiste Say tarafından gelişim göstermiştir. Say tarafından öne sürülen ve kısaca “her arz kendi talebini yaratır” şeklinde özetlenen Mahreçler Kanunu’na (Say Kanunu) göre; bir mal piyasaya sürüldüğünde, onun değerine eşit bir bedel de “talep” olarak piyasaya sunulmaktadır.³¹

Klasik Ekol’ün diğer önemli bir temsilcisi John Stuart Mill ise, birçok önemli konuda ortodoks görüşü benimserken, diğer düşünürlerin aksine devlete ekonomide daha aktif rol biçmiştir.³²

Klasik iktisatçılar, kapitalist piyasa ekonomisinin, denge üretim ve istihdam düzeyinden sapma gösterebileceğinin farkındaydı. Ancak, bu tür sorunların geçici ve çok kısa süreli olacağına inanmışlardı. Ortak görüşleri, piyasa mekanizmasının, tam istihdam dengesini yeniden tesis etmek için nispeten hızlı ve verimli bir şekilde

²⁷ Thomas Robert Malthus, **An Essay on the Principle of Population as It Affects the Future Improvement of Society**, Londra, St. Paul’s Church Yard, 1798, s. 8.

²⁸ **A.e.**, s. 15.

²⁹ David Ricardo, **On The Principles of Political Economy and Taxation**, Londra, John Murray, 1817.

³⁰ Barber, **a.g.e.**, s. 120.

³¹ Jean-Baptiste Say, **A Treatise on Political Economy**, New York, Augustus M. Kelly Publishers, 1971, s. 284.

³² Hunt, Lautzenheiser, **a.g.e.**, s. 195-196.

faaliyet göstereceği yönündeydi. Bu nedenle, Klasik iktisatçılar toplam talebi belirleyen faktörlere veya tam istihdamı sağlamak için toplam talebi istikrara kavuşturacak politikalara pek önem vermemiştir. Çünkü Klasik iktisatçılara göre tam istihdam, piyasa mekanizmasının işlemesi sonucunda ulaşılabilecek normal bir durumdur.³³

Klasik İktisat Okulu'nun, piyasaların işleyişine dair iyimser olmasının altında yatan bazı varsayımlar bulunmaktadır. Söz konusu varsayımlar:³⁴

- Tüm ekonomik birimler rasyoneldir ve kârlarını veya faydalarını en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, para yarılsamasından zarar görmemektedirler.
- Tüm piyasalar tam rekabetçidir; böylece ekonomik birimler, tam esnek fiyatların olduğu bir piyasada alım ve satım işlemlerine karar vermektedir.
- Tüm ekonomik birimler işlem yapmadan önce fiyatlar ve piyasa koşulları hakkında tam bilgi sahibidir.
- Ticaret sadece tüm piyasalarda denge fiyatları oluştuğunda gerçekleşir.
- Ekonomik birimlerin istikrarlı beklentileri vardır.

Sıralanan varsayımlar, klasik modelde tüm piyasaların daima dengede olduğunu, bozulmaların kısa sürede kendiliğinden denge noktasına geleceğini göstermektedir. Klasikler doğada olan denge halinin ekonomide de mevcut olduğunu felsefesini benimsemiş ve milyonlarca ekonomik birimin yaptığı faaliyetlerin tam bir uyum içerisinde olduğuna inanmışlardır. Dolayısıyla Klasik Ekol, ekonomiye dair sorunların çözümündeki en etkin yolun piyasa ekonomisinin uygulanması olduğunu, piyasa ekonomisinin işlemesi durumunda sorunların fiyat mekanizması sayesinde kendiliğinden çözüme ulaşacağını öne sürmüştür.

Klasik iktisatçılara göre, piyasanın kendi haline bırakılması durumunda arz yönünde ortaya çıkan değişiklikler “görünmez el” aracılığıyla düzgün işleyen fiyat mekanizması neticesinde piyasanın yeniden tam istihdam seviyesine gelmesini

³³ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 37.

³⁴ **A.e.**, s. 38.

sağlayacaktır. Tam istihdamın sağlanması durumunda ise tüm üretim faktörleri değerlendirilmiş olacaktır. Bu durumda işsizlik sorunu olmayacağı gibi, toplam üretim de en üst seviyede gerçekleşecektir.

Klasik İktisat modelinde ekonominin tam istihdam ve üretim düzeyinde dengede olması nedeniyle, genişletici maliye veya genişletici para politikaları uygulayarak üretim düzeyinin değiştirilmesinin “paranın yansızlığı (neutrality of money)” nedeniyle mümkün olmadığı öne sürülmüştür. Paranın yansızlığı, para miktarındaki değişimlerin sadece fiyatları ve diğer parasal değişkenleri etkilediğini, istihdam ve üretim üzerinde etkili olmadığını ifade etmektedir. Klasik modelde para miktarındaki bir değişim üretim düzeyini etkilememekte, bu durum olarak adlandırılmaktadır.³⁵

Belirtildiği üzere, Klasik okul 1770’li yıllardan başlayarak 1870’li yıllarda Neo-Klasik Ekol’ün ortaya çıktığı döneme kadar devam etmiştir. Neo-Klasik Ekol ise, 1870’li yıllardan 1930’lu yıllara kadar geçen dönemde Klasik Ekol’ün değer teorisinde önemli bir değişim gerçekleştiren, bununla birlikte genel hatlarıyla Klasik görüşü ve liberal ideolojiyi takip eden bir okuldur. Bu okulun temsilcileri arasında; J. H. Von Thünen, H. H. Gossen, A.A. Cournot, J. Dupuit gibi Marjinalist değer teorisinin öncüleri ve C. Menger, F. Von Wieser, E. Von Böhm-Bawerk, P. H. Wicksteed, F. Y. Edgeworth, L. C. Robbins, A. Marshall, C.A. Pigou, B. Ohlin, J. B. Clark, I. Fisher, L. Walras ve V. Pareto gibi isimler yer almaktadır.³⁶

Neo-klasik okul öncelikle “Marjinalizm” olarak ortaya çıkmış, daha sonra Neo-klasik yaklaşıma dönüşmüştür. Marjinalizmin ortaya çıkmasının nedeni olarak; öncü sosyalist ve Marksçı iktisadın emek-değer teorisi üzerinden Klasik okula yönelttiği eleştirilere cevap arama çabaları gösterilmektedir.

1870’li yıllarda yayınlanan üç eserle birlikte “Marjinalist devrimin” yaşandığı belirtilmektedir. Bu eserler; William Stanley Jevons tarafından 1871 yılında yayınlanan “Ekonomi Politikin Teorisi (The Theory of Political Economy)”, Carl Menger tarafından 1871 yılında yayınlanan “Ekonominin İlkeleri (the Grundsätze

³⁵ Ernesto Screpanti, Stefano Zamagni, **An Outline of The History of Economic Thought**, New York, Oxford University Press Inc., 2005, s. 326.

³⁶ Warren J. Samuels, “Introduction”, **Neoclassical Economic Theory, 1870 to 1930**, Ed: Warren J. Samuels, Boston, Kluwer Academic Publishers, 1990, s. 3.

der Volkswirtschaftslehre)” ve Le’ on Walras tarafından 1874-1877 yıllarında yayınlanan “Ekonomi Politğin Unsurları (the E’ le’ ments d’ e’ conomie politique püre)” olarak sıralanmaktadır.³⁷

Neo-Klasik Ekol, bir önceki dönemde düşünürlerin önemli bir ilgi alanı olan ekonomik büyümeden ziyade, kaynakların tahsis sorunu üzerinde yoğunlaşmıştır. Diğer bir ifadeyle Neo-Klasik Ekol’ de araştırmanın merkezinde, kaynakların alternatif kullanımları arasında paylaşılması meselesi yer almıştır.³⁸

Neo-Klasik Ekol analizlerinde marjdaki değişime odaklanmıştır. Onlara göre birimler kararlarını alırken marjinal faydayı dikkate almaktadır.³⁹ Ayrıca, Klasik okul gibi Neo-klasik iktisatçılar da bireylerin rasyonel bir şekilde hareket ettiğini kabul etmektedir. Bu kabul, aynı zamanda maksimizasyon ilkesinin de temelini oluşturmaktadır. Bu ilkeye göre; üretim veya tüketim faaliyetlerinde alternatifler arasında fayda ve maliyet karşılaştırması yaparak faydanın maksimum, maliyetin ise minimum olması amacı bulunmaktadır.

Genel olarak Klasik Ekol’ ün görüşlerini benimseyen Neo-Klasik Ekol de devletin ekonomiye müdahalesinin minimum seviyede kalması gerektiğini belirtmiştir. Neo-Klasik iktisatçılar üretici ve tüketici gibi daha küçük karar birimlerinin davranışlarını inceledikleri için “mikroekonomin” öncüleri olarak nitelendirilmektedirler.⁴⁰

Klasik ve Neo-klasik okulun ekonomi yönetimine dair yaklaşımı değerlendirildiğinde; para ve maliye politikalarının etkin olmadığı, bu nedenle piyasaya yapılacak bir müdahalenin doğal denge halini bozacağı ve piyasanın kendi haline bırakılması gerektiği görüşünün hakîm olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.1.3. Keynesyen İktisat Ekolü

Ekonominin sürekli tam istihdam dengesinde olacağını varsayan Klasik ve Neo-Klasik iktisatçılar, dengedeki sapmaların kısa süreli ve geçici olacağını ileri

³⁷ Screpanti, Zamagni, **a.g.e.**, s. 164.

³⁸ **A.e.**, s. 165.

³⁹ Vaggi, Groenewegen, **a.g.e.**, s. 179.

⁴⁰ Samuels, **a.g.e.**, s. 4.

sürmüştü. Bu nedenle, 18. yüzyıldan 1930'lu yıllara kadar iktisatçılar arasında piyasaların sorunları kendi başına çözebileceğine ve devlet müdahalesine gerek olmadığına dair yaygın bir görüş birliği oluşmuştur.

1929 yılındaki Büyük Buhran'ın etkileri Klasik ve Neo-Klasik iktisatçıların görüşlerinin, krizlerin aşılmasında yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Büyük Buhran'ın etkilerinin görüldüğü dönemde ABD'de işgücünün dörtte biri işsiz kalmış ve milli gelirin yarısından fazlası erimiştir. Ekonomide yaşanan durum, Klasik Ekol'ün temel varsayımlarının geçerliliğini yitirmesine sebep olmuş ve iktisatçılar yeni arayışlar içerisine girmiştir.⁴¹

John Maynard Keynes de yaşanan gelişmeler karşısında arayış içerisinde olan iktisatçılar arasında yer almıştır. 1883 yılında Britanya'da doğan ve yaşadığı dönem boyunca düşüncelerini şekillendirecek pek çok ekonomik, siyasi ve toplumsal değişimlere tanıklık eden Keynes, o dönemde iktisat alanında araştırmalar yapan önemli ve etkili bir isimdi. Bununla birlikte, 4 Şubat 1936 yılında yayınladığı “İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi” adlı eseri ise iktisadi düşünce alanına etkileri bakımından “devrimsel” olarak nitelendirilmektedir.⁴² Keynes, Klasik Ekol'ün temel ilkelerine karşı çıkmış ve onların “otomatik tam istihdam dengesi”ne dayanan teorik temellerini ve bu teoriyle uyum gösteren diğer ilkelerini altüst ederek iktisat teorisi açısından adeta bir devrim oluşturmuştur.

Klasik Ekol, 1770'li yıllardan başlayarak 1930'lu yıllara kadar iktisadi düşünce hayatında hâkimiyetini korumuştur. Keynes kısaca “Genel Teori” olarak adlandırılan eserinde, kendinden önceki iktisadi düşünceyi, özellikle Ricardo'yu ve onun takipçileri olan J.S. Mill, Marshall, Edgeworth ve Pigou gibi isimleri “Klasikler” olarak tanımlamaktadır.⁴³

Klasik Ekol, ekonomiyi arz cephesinden ele alırken, Keynes bu iktisatçıların görüşlerinden farklı olarak ekonomiyi arz yönünden değil, talep yönünden ele almıştır. Keynes, eserinin “Efektif Talebin İlkeleri (Principles of Effective Demand)”

⁴¹ Micheal Stewart, **Keynes and After**, 3. Bs., London, Penguin, 1986, s. 156.

⁴² Michel Beaud, Gilles Dostaler, **Economic Thought Since Keynes**, London, Routledge, 1997, s. 15-29.

⁴³ John Maynard Keynes, **The General of Employment, Interest and Money**, 4. Bs., New York, Cambridge University Press, 2013, s. 3.

başlıklı üçüncü bölümünde, Klasik Ekol'ün Say Kanunu'nu da eleştirmektedir. Efektif talep ilkesi, kapalı bir ekonomide kullanılmayan kapasite bulunması halinde; üretimin, istihdamın ve milli gelirin toplam planlanmış harcamalar sonucunda belirlendiği görüşüne dayanmaktadır. Keynes, 1929 Krizi'nin ardında yatan temel nedenin efektif talep yetersizliği olduğunu ileri sürmüştür.⁴⁴ Bu nedenle, Keynes ekonomideki eksik istihdam halinden, ancak devletin toplam harcamaları uyarması neticesinde çıkılabileceğini savunmuştur.

Keynes, tam istihdama ulaşmak ve ekonomik istikrarı elde edebilmek amacıyla para politikalarından ziyade maliye politikalarına daha aktif rol verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hükümetlerin “dengeli bütçe” yapmaları gerektiğini savunan Klasik İktisat anlayışının aksine Keynes aktif iktisat politikası doğrultusunda toplam talebi arttırmak için bütçe açığı verilebileceğini ifade etmiştir.⁴⁵

Keynesyen Ekol'ün temel ilkeleri ve iktisadi düşünceye katkıları beş başlık altında incelenmektedir.⁴⁶

- Makroekonomik bakış açısı: Keynes ve takipçileri, analizlerinde toplam tüketim, tasarruf, gelir, üretim ve istihdam miktarlarının belirleyicileri ile ilgilenmiştir. Örneğin; bir firmanın kârını maksimize eden istihdam seviyesinin nasıl belirlendiği gibi mikro konular yerine, ekonomideki toplam harcama ile toplam istihdam ilişkisini incelemişlerdir.
- Talep yönlü yaklaşım: Keynesyen ekonomistler milli gelirin, üretimin ve istihdamın temel belirleyicisi olarak etkin talebin (toplam harcamalar) önemini vurgulamıştır. Onlara göre toplam harcamalar; tüketim, yatırım, hükümet harcamaları ve net ihracat harcamalarının toplamından meydana gelmektedir. Bu düşünceye göre; ekonomideki firmalar kollektif olarak satabileceklerini düşünerek belirli bir miktarda üretim yaparlar, ancak piyasadaki talep her zaman üretilen bu miktarın tamamını satın almaya yeterli olmayabilir. Bu durumda, firmalar işçi çıkartır ve üretimlerini

⁴⁴ Keynes, **a.g.e.**, s. 23-34.

⁴⁵ Barber, **a.g.e.**, s. 335.

⁴⁶ Brue, Grant, **a.g.e.** s. 456-457.

düşürür; dolayısıyla efektif (gerçekleşen) talep, ekonomide en temel belirleyici olmaktadır.

- Ekonomide istikrarsızlık: Keynesyenler'e göre, planlanan yatırım harcamalarının değişken olması nedeniyle ekonomide yükselmeler ve düşüşler yaşanmaktadır. Yatırım planlarındaki değişimler istihdam ve üretim seviyelerinde daha büyük değişimlere neden olmaktadır. Denge yatırım ve tasarruf seviyeleri, faiz oranındaki değişikliklerin aksine, milli gelirdeki değişikliklerle sağlanır. Yatırım harcamaları, faiz oranı ve sermayenin marjinal etkinliği veya yeni yatırımların maliyetinin üstünde beklenen getiri oranı ile birlikte belirlenir. Faiz oranı, insanların likidite tercihlerine ve para miktarına bağlıdır. Sermayenin marjinal etkinliği, gelecekteki kârların beklentisine ve sermayenin arz fiyatına bağlıdır. Yeni yatırımlardan beklenen kâr oranı ise dengesizdir ve bu durum dalgalanmaların en önemli nedenlerinden biridir.
- Ücret ve fiyatların katılığı: Keynesyenler sendika sözleşmeleri, asgari ücret yasaları veya işçi ve işverenler arasındaki örtülü anlaşmalar gibi kurumsal düzenlemeler nedeniyle ücretlerin aşağıya doğru esnek olmadığına işaret etmiştir. Ürün ve hizmetlerin talebinde durgunluk yaşanan dönemlerde firmalar, ücretleri aşağıya çekme konusunda ısrar etmek yerine, üretimlerine kısırarak veya işçi çıkartarak tepki vermektedir. Bu nedenle emek piyasasında tam istihdam hali değil, eksik istihdam hali normal durumdur. Benzer şekilde Keynesyenler'e göre fiyatlar da aşağı yönlü katıdır. Onlara göre, efektif talepteki azalma, fiyatlardaki düşüş yerine üretim ve istihdamda azalmaya neden olmaktadır. Deflasyon, sadece aşırı şiddetteki kriz koşullarında meydana gelmektedir.
- Aktif maliye ve para politikaları: Keynesyen iktisatçılar, hükümetin tam istihdamı, fiyat istikrarını ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek için uygun maliye ve para politikalarıyla aktif olarak müdahale etmesi gerektiğini savunmuştur. Ekonomik durgunluk veya depresyonla mücadele etmek için hükümetler ya harcamalarını arttırmalı ya da vergileri azaltmalıdır. Bu sayede daha sonra özel tüketim harcamalarının artması

sağlanmaktadır. Ayrıca, yatırım harcamalarını destekleyeceği umuduyla faiz oranlarını düşürmek için para arzını artırmalıdır. Aşırı toplam harcamaların neden olduğu enflasyona karşı koymak için, hükümet kendi harcamalarını azaltmalı, özel tüketim harcamalarını azaltmak için vergileri arttırmalı ya da aşırı yatırım harcamalarını azaltacak faiz oranlarını yükseltmek için para arzını azaltmalıdır.

Ekonomi yönetimi açısından Keynes'in görüşleri incelendiğinde; Klasik ve Neo-Klasik görüşten önemli ölçüde ayrıştığı anlaşılmaktadır. 1929 Büyük Buhranı'nın altında yatan temel nedenin talep yetersizliği olduğunu tespit eden Keynes, görüşlerini bu doğrultuda şekillendirmiş ve maliye politikaları aracılığıyla devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.1.1.4. Monetarist Ekol

Keynesyen Ekol 1940'lı yıllardan başlayarak 1960'lı yıllara kadar iktisadi düşünce alanında hâkimiyetini sürdürmüştür. Nitekim Keynesyen Ekol'ün "altın yılları" olarak nitelendirilen bu dönemde; sanayi ülkelerinde hızlı bir şekilde milli gelir ve istihdam artışları yaşanmış, başta maliye politikası olmak üzere hükümetlerin Keynesyen Teori çerçevesinde uyguladıkları politikalar ekonomilerin gelişmesini sağlamıştır. Bununla birlikte, 1960'lı yıllarda aynı ülkelerde bir yandan işsizliğin bir yandan da enflasyon oranlarının yükselmeye başlaması, yaşanan sorunlar karşısında Keynesyen politikaların yetersiz kaldığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

1950'li yılların sonu ve 1960'lı yılların başında Keynesyen Teori ve onun çerçevesinde uygulanan politikalara yönelik en önemli eleştiri, Milton Friedman'ın öncülüğünde Monetarist (Parasalcı) Ekol'den gelmiştir.⁴⁷ Milton Friedman'ın öncülük ettiği, ancak G. Becker, K. Brunner, A. Schwartz, A. Meltzer ve R. Lucas gibi iktisatçıların da katkı sağladığı Monetarizm, Klasik ve Neo-klasik iktisadi düşüncelerin izini takip etmiştir. Ekole "Monetarizm" ismini veren temsilci ise Karl Brunner'dir.

⁴⁷ Landreth, Colander, **a.g.e.**, s. 440.

Monetarizm, aynı zamanda Milton Friedman'ın akademik kariyerinin önemli bir kısmını geçirdiği Chicago Ekol'ünden türemiştir. Chicago Ekol'ünün temel ilkeleri ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır.⁴⁸

- Davranışın optimizasyonu: Her bireyin kendi çıkarını maksimize etme ilkesini benimsemişlerdir. Bireysel rasyonel tercihlerde bulunurlar.
- Gözlemlenen fiyat ve ücretlerin uzun dönemde rekabetçi seviyelere yaklaşması: Fiyatlar ve ücretler, fırsat maliyetlerini topluma yansıtır. Tek satıcının veya tek alıcının bulunmasından kaynaklanan gerçekleşen ve rekabetçi fiyatlar arasındaki farklılıklar genel olarak önemsizdir. Tekel fiyatları uzun vadede sadece hükümetin rekabetçi girişi engellediği durumlarda devam eder.
- Matematiksel uyum: Chicago Ekolü matematiksel hesaplamalara önem vermiştir. Ampirik doğrulamaları önemsemiştir.
- Keynesyen teorilere muhalefet: Ekonomi kendi kendini düzenlemektedir. Resesyon ve depresyonların nedeni uygun olmayan para politikalarıdır. Para stokundaki değişimler doğrudan nominal GSYH'daki değişimleri etkilemektedir. Maliye politikaları, para arzında değişimler olmadığı sürece etkisidir.
- Sınırlı devlet müdahalesi: Hükümet, özel sektör yoluyla gerçekleştirilebilecek hedeflere ulaşmak için verimsizdir. Devlet yetkilileri, optimize etmek istedikleri kendi amaçlarına sahiptir ve bu nedenle kaçınılmaz olarak eldeki kaynakların bir kısmını vergi mükelleflerine fayda sağlayanların dışındaki amaçlara yönlendirirler.

Chicago Ekol'ünün önemli bir temsilcisi ve Monetarizm'in kurucusu kabul edilen Friedman'a göre, ekonomide ortaya çıkan dengesizlikler piyasanın iç işleyişinden değil, kamu otoritelerinin dışsal müdahalelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Friedman da Klasik Ekol'e benzer şekilde devletin ekonomideki rolünün

⁴⁸ Brue, Grant, **a.g.e.**, s. 530-531.

sınırlanması ve piyasanın serbest işleyeceği bir ortamın oluşturulması gerektiğini savunmuştur.

Monetarizm, ekonomik faaliyetleri ve fiyatlar genel seviyesini belirleyen en önemli unsurun “para” olduğunu ve para politikası amaçlarının en iyi şekilde gerçekleştirilmesi için para arzındaki artışın belirli bir kurala göre yapılması gerektiğini belirtmiştir.⁴⁹

Aralarında bazı farklılıklar bulunmakla birlikte Klasik İktisat ekolünün takipçisi olarak nitelendirilen Monetarist ekol, 1950’li yılların sonu ve 1960’lı yılların başında Milton Friedman ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve amacı, 1929 Büyük Buhran’ı sonrasında ön planda olan Keynesyen Ekol tarafından göz ardı edilen “paranın miktar teorisi yaklaşımını” yeniden canlandırmak olmuştur. Bu yaklaşım, milli gelirdeki değişmelerin esas nedeni olarak para arzındaki değişimleri göstermektedir.⁵⁰

Friedman, Keynes’in ve diğer ekonomistlerin 1929 Büyük Buhranı’nın, parasal otoritelerin genişlemeci bir politika izlemesine rağmen gerçekleştiğine inandığını, ancak bu görüşün yanlış olduğunu vurgulamaktadır. Friedman’a göre 1929 Büyük Buhranı döneminde ABD’deki para otoriteleri, yüksek oranda deflasyon politikaları izlemiştir. ABD’deki para miktarı, daralma sürecinde üçte bir oranında azalmıştır. Friedman’a göre Büyük Buhran para politikalarının gücünün trajik bir örneğidir.⁵¹

Miktar teorisi, Monetarizm’den önce John Locke, David Hume, Irving Fisher ve Alfred Marshall gibi iktisatçılar tarafından da incelenmiştir. Genel olarak miktar teorisi; para miktarındaki değişimler ile fiyatlar arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Diğer şartlar sabit tutulmak kaydıyla, para miktarı ne kadar arttırılırsa değeri o kadar azalmaktadır. Dolayısıyla miktar teorisine göre; paranın değeri ile miktarı ters orantılı, ancak paranın miktarı ile fiyatlar genel seviyesi doğru orantılıdır.

⁴⁹ Vaggi, Groenewegen, **a.g.e.**, s. 319.

⁵⁰ **A.e.**, s. 320.; Brue, Grant, **a.g.e.**, s. 529.

⁵¹ Milton Friedman, “The Quantity Theory of Money – Restatement”, **Studies in The Quantity Theory of Money**, Ed: Milton Friedman, Chicago: Chicago University Press, 1956, s. 20-21.

Miktar teorisinde paranın dolaşım hızı (V) sabit kabul edilmektedir. Tam istihdam seviyesinde ekonomi belirli bir milli gelir (Y) seviyesinde bulunması nedeniyle milli gelir de sabittir. Böyle bir durumda para arzındaki (M) bir değişim sadece fiyatlar genel seviyesi (P) zerinde etkili olacak ve enflasyon oluşacaktır. Bu durum Klasik İktisat Ekolü'nde "paranın yansızlığını" ifade etmektedir.

Modern miktar teorisi olarak adlandırılan Friedman'ın teorisi ise para talebine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre; paranın dolaşımı hızından ziyade para talebi oldukça istikrarlıdır. Reel para talebi ile bu talebi belirleyen sınırlı sayıdaki değişkenler arasında istikrarlı bir ilişki bulunmaktadır. Friedman'a göre para talebini; toplam varlıklar, parayı tutmanın maliyeti ve tercihler olmak üzere üç unsur belirlemektedir. Sabit gelir veya varlık miktarı arttıkça parayı tutma talebi de yükselmektedir. Diğer taraftan parayı tutmanın maliyeti yükseldikçe bireyler ellerindeki para miktarını azaltmaktadır. Bireylerin parayı tutma konusundaki tercihleri ise oldukça istikrarlıdır. Bu nedenle, para talebini belirleyen faktörlerde değişiklik olması halinde paranın dolaşım hızının hangi yönde değişeceği önceden tahmin edilebilmektedir.⁵²

Friedman, enflasyonun "her zaman ve her yerde, aşırı bir şekilde artan para miktarından kaynaklanan parasal bir olgu" olduğunu belirtmiştir.⁵³ Friedman, kısa dönemde para stokundaki değişim ile fiyatlar arasındaki değişim arasındaki ilişkinin çok güçlü ve aynı yönlü olduğunu belirtmiştir. Friedman bu iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü vurgulayabilmek amacıyla, bu durumun muhtemelen ekonomide başka hiçbir ampirik ilişkide gözlemlenmediğini ve adeta fizik bilimine yakın bir seviyede olduğunu belirtmiştir.⁵⁴

Özetle; Keynes'e tepki olarak ortaya çıkan, görüşleri Chicago Ekolü' çerçevesinde şekillenen Monetaristlere göre hükümetler, para arzını belirli bir kurala göre arttırmak şeklinde gerçekleştirilen para politikası uygulamalıdır. Diğer taraftan, uygulanması planlanan maliye politikaları ise para politikası ile desteklenmelidir.

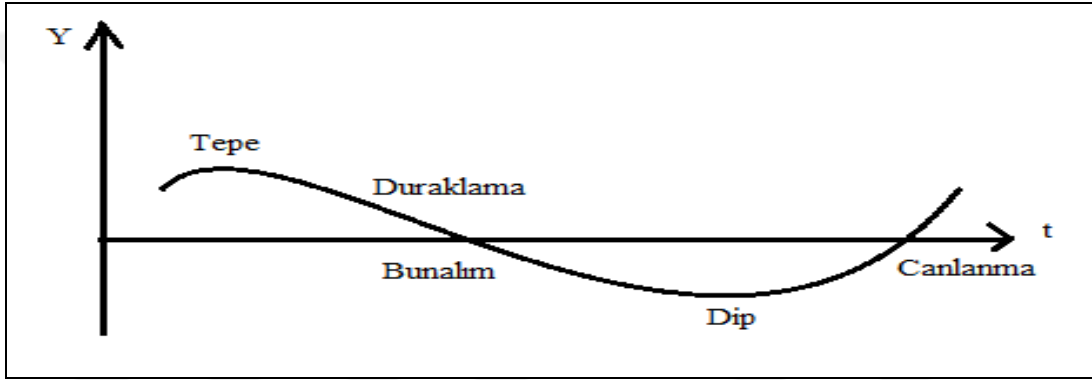
⁵² Brue, Grant, **a.g.e.**, s. 535-536.

⁵³ Milton Friedman, **Dollars and Deficits: Inflation, Monetary Policy and The Balance of Payments**, New Jersey: Prentice Hall, 1968, s. 18.

⁵⁴ Friedman, "The Quantity...", **a.g.e.** s. 20-21.

2.1.2. Konjonktür Öncelikli Okullar

Konjonktür, iktisadi hayatın yükselme ve alçalma yönünde gösterdiği artış ve azalış olarak gerçekleşen dalgalanma hareketlerinin tümünü ifade etmektedir. Genel olarak hareketin seyri; genişleme, tepe, daralma ve dip şeklinde sıralanmaktadır. Konjonktür dalgalanmaları genellikle GSYH'nın büyüme oranı kullanılarak ölçülmektedir. Ekonominin, genişleme aşamasından düşüş aşamasına geçmesi ve bu durumun iki çeyrek dönem boyunca devam etmesi halinde ekonomide resesyon yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu sürecin uzaması ise kriz olarak adlandırılmaktadır.

Şekil 4: Konjonktür Devreleri

Konjonktürel hareketler sonucunda ekonomide canlanma, yükselme, buhran (kriz) veya resesyon yaşanabilmektedir. Konjonktürel dalgalanmalarda; yatırım, istihdam, üretim ve para hacmi gibi çeşitli iktisadi göstergelerdeki değişimler incelenmektedir. Konjonktürel dalgalanma kavramı İngilizce literatürde “business cycle” veya “economic fluctuations” terimleriyle; Türkçe’de ise “iş çevrimi” veya “ekonomik dalgalanma” terimleriyle de ifade edilmektedir.

Ekonomi politikası uygulamalarının temel amaçlarından biri de, konjonktür dalgaları sonucunda ekonomide oluşan istikrarsızlığı önlemek ve süreci doğru şekilde yöneterek, tekrar genişleme trendine ulaştırmaktır.

Ekonomideki konjonktürel dalgalanmalarla ilgili çok sayıda teori bulunmaktadır. Bununla birlikte öne çıkan teoriler; Keynesyen Konjonktür Teorisi, Monetarist (Parasalcı) Konjonktür Teorisi, Yeni Klasik Konjonktür Teorisi ve Reel Konjonktür Teorisi olarak sıralanmaktadır.

2.1.2.1. Keynesyen Konjonktür Teorisi

Keynes, ortaya koyduğu teori çerçevesinde konjonktür teorilerinin de ilk adımlarını atmıştır. Keynes, konjonktür dalgalanmalarını Genel Teori adlı eserinin “Konjonktürel Dalgalanmalar Üzerine Notlar (Notes on The Trade Cycle)” adlı bölümünde ele almıştır. Keynes, konjonktürel dalgalanmaların nedenlerinin tüketim eğilimindeki değişimler (likidite tercihi durumunda) ve sermayenin marjinal etkinliğindeki değişimler olduğunu belirtmektedir. Keynes, ikinci unsurun konjonktürel dalgalanmaları açıklamada daha önemli olduğunu ifade etmektedir.⁵⁵

Keynes sermayenin marjinal etkinliğinin sadece mevcut durumdaki üretim maliyeti veya ürün-sermaye kıtlığı ve fazlalığına değil, aynı zamanda sermaye ve ürünün gelecekteki getiri beklentiğine bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle, Keynes yeni yatırımların gerçekleşmesi bakımından geleceğe ilişkin beklentilerin dominant bir role sahip olduğunu vurgulamıştır. İlave olarak Keynes, beklentilerin ani bir şekilde değişebildiğini ve oldukça istikrarsız olduğunu belirtmektedir.⁵⁶

Dolayısıyla Keynes’e göre ekonomide ortaya çıkan bunalımların iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, piyasada oluşan olumsuz beklentiler; ikincisi ise, tüketim eğiliminde meydana gelen düşüş, yani efektif talep yetersizliğidir. Piyasada beklentilerin olumlu seyretmesi durumunda ekonomi yükselme durumuna; olumsuz seyretmesi durumunda ise resesyon veya krize neden olacak şekilde azalma sürecine geçmektedir.

2.1.2.2. Monetarist Konjonktür Teorisi

Milton Friedman 1953 yılında yayınlanan “Essays in Positive Economics” adlı eserinin üçüncü bölümünde ekonomik istikrar için para ve maliye politikalarının çerçevesini açıklarken konjonktür dalgalanmalarının önemini vurgulamaktadır. On dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında yaşanan sorunların ekonomistleri kaynakların bölüşümü, daha az ölçüde, ekonomik büyüme ve kısmen de kısa süreli konjonktür dalgalanmalarına odaklanmalarına neden olduğu belirten

⁵⁵ Keynes, **a.g.e.**, s. 313-314.

⁵⁶ **A.e.**, s.

Friedman; Büyük Buhran'dan sonra bu sıralamanın tersine döndüğünü belirtmektedir. Söz konusu dönemden itibaren ekonomistlerin, konjunktür dalgalanmalarına daha fazla önem verdiğini ifade etmektedir.⁵⁷

Monetarist yaklaşımdan önce konjunktür dalgalanmalarını parasal faktörlere bağlayan çeşitli teoriler ortaya çıkmıştır. Ancak bu teoriler, dalgalanmaların piyasanın içerisinde yer alan karar birimlerinin davranış ve kararlarından kaynaklandığını bu nedenle “endojen (içsel)” bir özelliğe sahip olduğunu varsaymıştır. Monetaristler, ise ekonomi yönetimlerinin politikaları sonucunda bu dalgalanmaların meydana geldiğini ve piyasanın dışındaki karar birimlerinden kaynaklanması nedeniyle “egzojen” bir özellik gösterdiğini ileri sürmüştür.

1960'lı yıllarda yaşanan enflasyonist dönem, ekonomiyi sadece talep cephesinden değerlendirip, buna bağlı olarak konjunktürel dalgalanmaları da yalnızca talep şokları ile izah eden Keynesyen politikaların geçerliliğini kaybetmesine neden olmuş ve para politikalarının önemini tekrar gündeme taşımıştır.

Milton Friedman ve Anna Schwartz tarafından geliştirilen Monetarist konjunktür teorisi, konjunktürel dalgalanmaların temel nedeni olarak ekonomideki para miktarındaki değişimi göstermektedir. Bu nedenle, konjunktürel dalgalanmaların tepe ve dip noktalarının para stokundaki değişimlerle yakın bir korelasyon sergilediği belirtilmektedir.⁵⁸

Örneğin, Monetarist konjunktür teorisine göre; ekonomide resesyon yaşanması, politikalar sonucunda oluşan veya mevzuattaki değişimler gibi bankacılık sektörünü etkileyen durumlar sonucunda ortaya çıkan para arzındaki azalmayla açıklanmaktadır. Para arzında meydana gelen düşüşler beraberinde para ve kredilerde kıtlık yaşanması nedeniyle faiz oranlarının artmasına neden olmaktadır. Faiz oranlarındaki artışlar ise yatırımları ve harcamaları azaltmakta, bunun sonucu olarak ise firmalar üretimlerini kısarak işçi çıkarmaktadır. Monetarist konjunktür teorisine göre ücretler, fiyatlara kıyasla daha yavaş azalma eğilimindedir. Bunun nedeni olarak ise resesyon başlamadan önce imzalanan iş sözleşmeleri gösterilmektedir. Ücretlerin

⁵⁷ Milton Friedman, **Essays in Positive Economics**, Chicago, The Chicago University Press, 1953, s. 133.

⁵⁸ Milton Friedman, Anna Schwartz, “Money and Business Cycles”, **The State of Monetary Economics**, Ed: NBER, New York, Arno Press, 1975, s. 32-78.

hızlı bir şekilde konjonktürel dalgalanmaya uyum göstermemesi (düşmemesi) ise, işsizliğe neden olmaktadır. Genel olarak işsizliğin artması ekonomideki toplam düşmesine neden olmaktadır. Düşen taleple birlikte firmalar fiyatları düşürmekte ve satışlarını sürdürebilmek amacıyla daha az seviyedeki kâr oranlarını kabul etmektedir.⁵⁹

2.1.2.3. Rasyonel Beklentiler Konjonktür Teorisi

Keynesyen teoriye karşı olarak 1970’li yıllarda gelişen bir diğer ekol ise Yeni Klasik teoridir. Bu teorinin temel argümanı, Keynes ve Keynesyenlerin, iktisadi ajanların davranışlarına ilişkin içsel olarak biçimlendirilmiş beklentilerin tüm çıkarımlarını keşfetmekte başarısız olduklarıydı. Yeni Klasiklere göre beklentileri makroekonomik modellere dahil etmenin kabul edilebilir tek yolu, John Muth’un “rasyonel beklentiler hipotezinin” bazı biçimlerini benimsemektir.⁶⁰ Bu yaklaşıma göre, rasyonel ekonomik birimler geçmişteki bilgilerden faydalandıkları için geleceğe yönelik sistematik şekilde yanlış beklentiler oluşturmazlar.

Lucas, Sargent, Wallace ve Barro tarafından benimsenen Rasyonel Beklentiler teorileri, parasal ücretlerin rasyonel beklentiler tarafından belirlendiği görüşüne dayanmaktadır.⁶¹ Buna göre, toplam talep beklenenden daha fazla bir artış eğiliminde ise genişlemeye, daha düşük bir artış eğiliminde ise resesyona neden olacaktır.⁶² Diğer bir ifadeyle, toplam talebe dair beklentinin haricindeki gelişmeler konjonktür dalgalanmalarına neden olmaktadır.

⁵⁹ Carl E. Walsh, “New Views of The Business Cycle: Has The Past Emphasis on Money Been Misplaced?”, **Business Review**, S: January/February 1986, 1986, s. 5.

⁶⁰ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 219.

⁶¹ Robert Lucas, “Expectations and The Neutrality of Money”, **Journal of Economic Theory**, S: 4, 1979, s. 103-124.; Thomas Sargent, Neill Wallace, “Rational Expectations, The Optimal Monetary Instrument, and The Optimal Money Supply Rule”, **Journal of Political Economy**, S: 83, 1975, s. 241-254.; Robert Barro, “Rational Expectations and The Role of The Monetary Policy” **Journal of Monetary Economics**, S:2, 1976, s. 1-32.

⁶² Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 238-239.

Rasyonel beklentiler hipotezi, insanların “gerçek modeli” bildiğini ve gelecekle ilgili beklentilerini bu modeli kullanarak oluşturduklarını ileri sürmektedir.⁶³

Bu teoriye göre, subjektif bir nitelik taşıyan beklentiler, ekonomik birimlerin davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Tüm ekonomik faaliyetlerin bilgi ve beklentiye dayalı bir boyutu bulunmaktadır. Bu nedenle, ekonomik değişkenlerin gelecekteki değeri ile ilgili beklentiler, ekonomik birimlerin arz ve talep kararlarını etkilemektedir.⁶⁴

Toplam arzın nispi fiyatlara bağlı olduğu hipotezi, üretim ve istihdamdaki dalgalanmaların Yeni Klasik açıklamasının merkezinde yer almaktadır. Yeni Klasik analizde, tüm ekonomiyi etkileyen ve büyük ölçüde para arzındaki öngörülemezlikten kaynaklanan beklenmedik toplam talep şokları, rasyonel olarak biçimlendirilmiş fiyat beklentilerinde hatalara yol açmaktadır. Bu durum, üretim ve istihdamın uzun dönem denge düzeyinden sapması ile sonuçlanmaktadır. Bu hatalar, eksik bilgiye sahip olan ve bunun sonucunda nispi fiyat değişikliklerini genel fiyat değişiklikleri ile karıştıran ve sırasıyla işgücü ve üretim arzını değiştirerek tepki veren işçiler ve firmalar tarafından yapılır.⁶⁵

2.1.2.4. Reel Konjonktür Teorisi

Charles Plosser ve Edward Prescott gibi iktisatçılar tarafından geliştirilen Reel Konjonktür Teorisi, ekonomide reel büyüme oranındaki değişimlerin; nüfus artışı, teknolojik inovasyon, tüketici tercihleri gibi parasal olmayan faktörlerden kaynaklandığı görüşünü savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre, fiyatlar ve ücretler, ekonomideki trendlere sürekli uyum göstermektedir. Bu uyum ise ekonominin, büyüme trendinde kalmasını sağlamaktadır. Fiyatlar ve ücretlerin değişimindeki bir yavaşlamanın ise ekonomiyi büyüme trendinden uzaklaştırma bakımından yeterli bir unsur olmadığı belirtilmektedir. Bu nedenle Reel Konjonktür Teorisyenleri,

⁶³ Karl E. Case, Ray C. Fair, Sharon M. Oster, **Ekonominin İlkeleri**, 9. Bs., Çev : Hakan Yetkiner, Neslihan Kansu Yetkiner, Ed: Ertuğrul Deliktaş, Metin Karadağ, Mehmet Güçlü, Ankara, Palma Yayıncılık, 2011, s. 656.

⁶⁴ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 225.

⁶⁵ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 238-239.

ekonominin büyüme oranı üzerinde parasal faktörlerin değil, reel faktörlerin etkili olduğunu ileri sürmektedir.⁶⁶

Reel Konjonktür Teorisi, teknolojik gelişme oranında büyük tesadüfi dalgalanmalar olduğu varsayımı üzerine kurulmuştur. Üretim fonksiyonunun maruz kaldığı bu arz-yanlı şoklar, nispi fiyatların değişmesi nedeniyle rasyonel bireylerin emek arzı ve tüketim kararlarını değiştirmesine ve neticesinde toplam üretim ve istihdamın dalgalanmasına yol açmaktadır.⁶⁷

Reel Konjonktür Teorisi'nde para politikası enflasyonu düşük ve kontrol altında tutmak için uygulandığı; maliye politikası araçlarının üretim ve istihdamı etkilediği belirtilmiştir.

2.2. ÜLKELERİN MAKROEKONOMİK TERCİH VE ÖNCELİKLERİ

Ekonomi politikaları ve uygulamalarındaki öncelikler, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Bu durum ülkenin genel anlamda ekonomi yönetimine yansımaktadır.

Ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre çeşitli sınıflara ayrılmaktadır. Literatürde yaygın bir şekilde kullanılan sınıflandırma; “gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkeler” şeklinde yapılmaktadır. Tezde IMF tarafından yapılan sınıflandırma dikkate alınmış ve incelenen ülkeler “gelişmiş ekonomiler (advanced economies)” ve “yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler (emerging markets and developing economies)” olarak incelenmiştir.

IMF, ülkelerin sınıflandırmasında üç temel kriteri dikkate almaktadır. Bu kriterler; kişi başına düşen gelir seviyesi, ihracatın çeşitliliği (sadece petrol ihracatı yapan ülkelerin sıralamayı yanıltmaması için), küresel finansal sisteme entegrasyonun derecesi olarak sıralanmaktadır.⁶⁸

⁶⁶ Walsh, **a.g.e.**, s. 9.

⁶⁷ Snowdon, Vane, **a.g.e.**, s. 262.

⁶⁸ IMF, “Frequently Asked Questions – World Economic Outlook”, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/faq.htm>, (Çevrimiçi) 06 Mayıs 2018.

Gelişmiş ekonomiler için IMF tarafından yapılan sınıflandırmada “başlıca gelişmiş ekonomiler (major advanced economies)” grubunda yer alan yedi ülke seçilirken, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler için ise “BRICS” ülkeleri ile birlikte Endonezya ve Türkiye’nin makroekonomik göstergeleri değerlendirilmiştir. Ayrıca, tezde incelenen ülkelerin tamamı G-20 (The Group of Twenty) ülkeleri arasında yer almaktadır.

Bu kriter baz alınarak yapılan sınıflandırmada tez kapsamında 2000-2017 dönemi için makroekonomik performansı incelen ülkeler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Gelişmiş Ekonomiler: ABD, İngiltere, Japonya, Almanya, İtalya, Fransa, Kanada
- Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler: Çin, Brezilya, Hindistan, Rusya, Güney Afrika, Endonezya, Türkiye

Uygulama modelleri açısından ülke örneklerinin incelenmesinde önemli bir husus ise, Türkiye’nin yakın zamanda yaşadığı hükümet sistemi değişikliğine ilişkindir. Türkiye, 2018 Haziran’da yapılan seçim sonucunda parlamenter hükümet sisteminden “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” modeline geçmiştir. Başkanlık sisteminin tanımı; “hem yürütme organının başı hem de devlet başkanı olan başkanın, belirli bir süre için halk tarafından seçildiği ve yasama organının başkanı düşüremediği, başkanın da yasama organını feshedemediği bir sistem” şeklinde yapılmaktadır.⁶⁹ Tez kapsamında incelenen ve G-20 ülkeleri arasında yer alan ABD, Brezilya, Endonezya, Güney Afrika ve Çin’de hükümet sistemi olarak başkanlık modeli uygulanırken, Fransa ve Rusya’da ise yarı-başkanlık modeli uygulanmaktadır. Bu bağlamda tez, hükümet sistemi açısından, Türkiye’nin sıralanan ülkelerle mukayeseli analizini sunmaktadır.

⁶⁹ Halit Tunçkaşık, “Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Başkanlık Sistemi: ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri**, Ed: Semra Gökçimen, 2. Bs., Ankara, TBMM Basımevi, 2017, s. 1.

2.2.1. Gelişmiş Ekonomilerde Makroekonomik Görünüm ve Ekonomi Yönetimi

Dünya ekonomisinde başlıca gelişmiş ülkeler olarak yer alan ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Japonya ve Kanada aynı zamanda G-7 (The Group of Seven) ülkeleri olarak nitelendirilmektedir.⁷⁰ Tez kapsamında söz konusu ülkelerin makroekonomik görünümleri ve ekonomi yönetimleri değerlendirilmektedir.

Gelişmiş ülkelerin temel makroekonomik göstergeleri incelendiğinde, bazı ülkelerin ortak, bazılarının ise kendine has makroekonomik problemler yaşadığı anlaşılmaktadır. Örneğin ABD, İngiltere ve Kanada’da bütçe dengesinin ve cari işlemler dengesinin “açık vermesi” ortak bir sorundur. Benzer şekilde, bütçe açığı, işsizlik ve düşük ekonomik büyüme Fransa ve İtalya’nın ortak sorunlarını oluşturmaktadır. Japonya, düşük ekonomik büyüme oranı ve yüksek bütçe açığına ilave olarak, diğer ülkelerden farklı bir şekilde uzun bir dönem deflasyon sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Almanya ise özellikle kriz yıllarının ardından ortaya koymuş olduğu başarılı makroekonomik performans ile diğer gelişmiş ekonomilerden ayrılmaktadır. Güncel verilere göre Almanya bir taraftan cari işlemler dengesi ve bütçe dengesinde “fazla” verirken, diğer taraftan da işsizlik, fiyat istikrarı ve ekonomik büyüme konularında başarı göstermektedir.

2.2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri

Ülke ekonomilerinin sıralamasında birinci sırada yer alan Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) nüfusu 2017 yılı verilerine göre 325 milyon 886 bin kişidir. Aynı yıl için cari fiyatlarla kişi başına düşen gelir ise 59.501 \$ olarak hesaplanmıştır.

ABD’nin temel makroekonomik verilerinin 2000-2017 yılları arasındaki değerlerini gösteren tablo incelendiğinde bazı göstergeler dikkat çekmektedir. Öncelikle GSYH büyüklüğü bakımından ABD diğer ülkelere kıyasla ön sırada yer almaktadır. 2017 yılı itibarıyla ABD’nin GSYH büyüklüğü 19 trilyon 390 milyar 600

⁷⁰ IMF, “Major Advanced Economies”, (Çevrimiçi) [https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/weoselco.aspx?g=119&sg=All+countries+%2f+Advanced+economies+%2f+Major+advanced+economies+\(G7\)](https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/weoselco.aspx?g=119&sg=All+countries+%2f+Advanced+economies+%2f+Major+advanced+economies+(G7)), 12 Mayıs 2018.

milyon \$ düzeyine ulaşmıştır. Ayrıca, incelenen dönemde ABD ekonomisi krize rağmen sadece 2008 ve 2009 yıllarında küçülme yaşamış ve ortalama olarak %2 büyümeye göstermiştir.

Tablo 5: ABD'nin Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (USD /USD)
2000	10,284.750	3,9	3,3	4,1	6,5	-	-3,9	1
2001	10,621.825	4,7	2,8	1,0	3,7	-0,580	-3,7	1
2002	10,977.525	5,7	1,5	1,8	1,8	-3,793	-4,1	1
2003	11,510.675	5,9	2,2	2,8	1,2	-4,740	-4,5	1
2004	12,274.925	5,5	2,6	3,8	1,6	-4,274	-5,1	1
2005	13,093.700	5,0	3,3	3,3	3,5	-3,130	-5,7	1
2006	13,855.900	4,6	3,2	2,7	5,2	-2,044	-5,8	1
2007	14,477.625	4,6	2,8	1,8	5,3	-2,860	-4,9	1
2008	14,718.575	5,8	3,8	-0,3	3,2	-6,681	-4,6	1
2009	14,418.725	9,2	-0,3	-2,8	0,9	-13,150	-2,6	1
2010	14,964.400	9,6	1,6	2,5	0,5	-10,925	-2,9	1
2011	15,517.925	8,9	3,1	1,6	0,4	-9,589	-2,9	1
2012	16,155.250	8,0	2,0	2,2	0,4	-7,883	-2,6	1
2013	16,691.500	7,3	1,4	1,7	0,3	-4,424	-2,1	1
2014	17,427.600	6,1	1,6	2,6	0,3	-4,047	-2,1	1
2015	18,120.700	5,2	0,1	2,9	0,5	-3,528	-2,4	1
2016	18,624.450	4,8	1,2	1,5	0,9	-4,191	-2,4	1
2017	19,390.600	4,3	2,1	2,3	1,3	-4,575	-2,4	1
Ort.	14,618.147	6,1	2,1	2,0	2,1	-5,3	-3,6	1

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

İşsizlik oranının, 2008 yılındaki krize rağmen genel olarak düşük kaldığı; yalnızca 2009 ve 2010 yıllarında %9 seviyesinin üzerine çıktığı anlaşılmaktadır. Ülkenin incelenen dönemdeki işsizlik ortalaması ise %6,1 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte, enflasyon oranının da literatüre göre kabul edilebilir bir düzeyde olduğu görülmektedir.

Faiz oranları açısından on sekiz yılın ortalaması %2,1 olmakla birlikte özellikle 2008 krizinin ardından yaşanan 2,3 puanlık düşüş dikkat çekmektedir. Bu durum kriz sonrası dönemde yatırımların ve tüketimin teşvik edilmesi için gerekli görülen bir politika olarak düşünülmektedir.

Tabloda yer alan diğer önemli bir gösterge ise bütçe açığı veya fazlasının (bütçe dengesinin) GSYH'ya oranıdır. Söz konusu veri genel yönetimin borç durumunu yansıtmakta ve uluslararası karşılaştırmaya imkan vermesi bakımından referans ülkenin GSYH içerisindeki payı değerlendirilmektedir. IMF verilerine göre, 2017 yılında ABD'nin bütçe açığının GSYH'ya oranı %-4,575'tir. Bu değer kriz döneminde %-13,150 seviyesine kadar yükselmiştir.

Krizin başlangıç yılı olan 2008 ve özellikle 2009 yılında, kısmen zayıf ekonominin vergi gelirlerini azaltması ve kısmen de mali kriz ve durgunlukla mücadele için yapılan olağanüstü harcamalar nedeniyle ABD'nin federal bütçe açığı hızla yükselmiştir. 2007 mali yılında 161 milyar dolar olan bütçe açığı, 2008 yılında 459 milyar dolara, 2009 yılında ise 1.413 trilyon dolara yükselmiş, alınan önlemlere rağmen 2010 yılında ancak 1.294 trilyon dolar seviyesine indirilmiştir.⁷¹ Benzer şekilde, 2008 yılında Avrupa'da başlayan borç krizi sürecinde özellikle Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde bütçe açıklarının önemli bir tartışma konusu olmuştur.⁷²

Ülke ekonomisinin dış ilişkilerinin önemli bir göstergesi olan cari işlemler dengesi, diğer ülkelerle karşılaştırma yapmaya imkân vermesi bakımından GSYH'ya oranı bakımından incelenmiştir. Tabloda yer alan 2000-2017 döneminde ABD'nin cari işlemler dengesinin GSYH'ya oranı ortalama %-3,6 olarak gerçekleşmiştir. Cari işlemler dengesinin negatif değer alması, o ülkenin cari açık verdiğini göstermektedir. Dolayısıyla, incelenen tüm yıllar için ABD ekonomisinde cari açık sorunu yaşandığı anlaşılmaktadır.

ABD ekonomisine ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında; kriz yılları haricinde işsizlik, enflasyon ve ekonomik büyümeye dair başarı sağlandığı, bununla

⁷¹ William J. Baumol, Alan S. Blinder, **Macroeconomics: Principles and Policies**, 12. Bs., South Western, Cengage Learning, 2012, s. 289.

⁷² Cemil Erarslan, Mehmet Emin Timurtaş, "Avrupa Borç Krizinin Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerindeki Etkileri", **Gazi İktisat ve İşletme Dergisi**, C: 1, S: 2, 2015, s. 32-37.

birlikte cari işlemler dengesi ve bütçe dengesi bakımından sorunlar yaşandığı görülmektedir.

ABD hükümet sistemi olarak başkanlık modelini benimsemiştir. İngiltere'den bağımsızlıklarını kazanan 13 koloni, 1787 yılında içişlerinde serbest federe devletlerden oluşan ABD'yi kurmuş; ardından, 1789 yılında ise Amerikan Federal Anayasası kabul edilmiştir. Bu gelişmeler Amerikan Başkanlık modelinin temelini oluşturmuştur.⁷³

Başkanlık sistemi ilk kez ABD tarafından uygulanmış ve diğer ülkelerin örnek aldığı bir model haline gelmiştir. Bu nedenle başkanlık sisteminin orijinal örneği, ABD hükümet sistemidir. Sisteme ilişkin temel kurumlar da bu ülkede ortaya çıkmış ve diğer ülkelere örnek model teşkil etmiştir. Bununla birlikte, Başkanın halk tarafından seçilmesi ve görevde kalmak için parlamento desteğine muhtaç olmaması başkanlık sisteminin ortak özellikleri olarak sıralanmaktadır.⁷⁴

ABD, “çoğulcu demokrasiye dayalı, başkanlık sistemiyle yönetilen federal bir cumhuriyet” olarak tanımlanmaktadır. Federal devlet yapısı, 50 federe eyalet ve başkent Washington'u içeren “District of Columbia”yı kapsamaktadır. ABD Anayasası'nda federal yönetimin ve iç işlerinde serbest olan eyalet yönetimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanmaktadır.⁷⁵

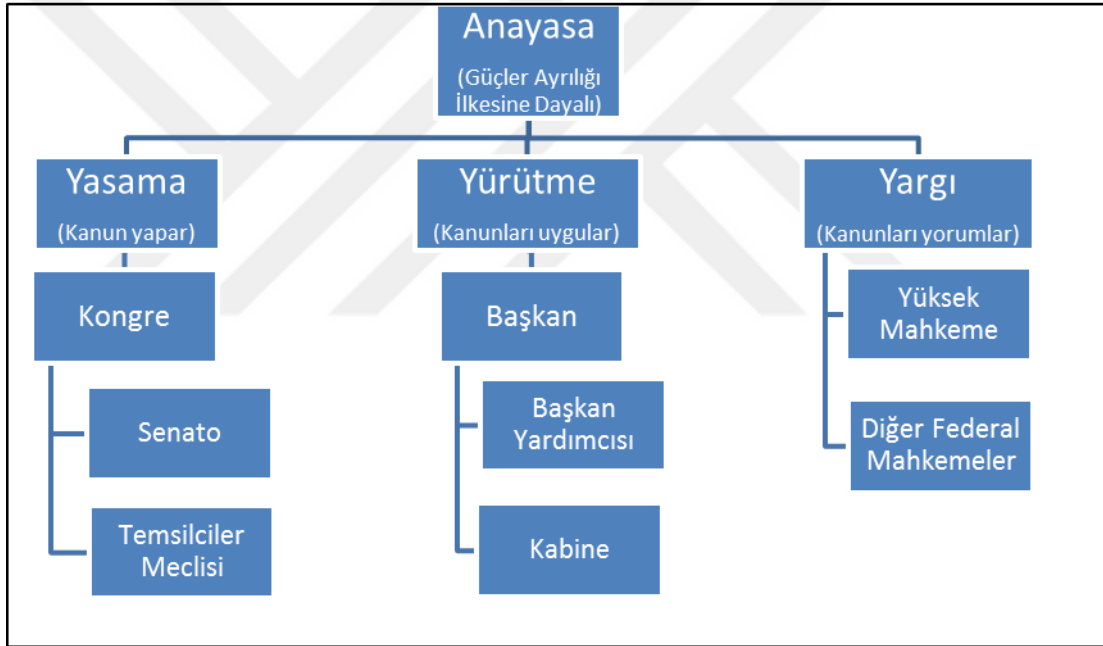
ABD yönetim sistemine göre yürütme erkinin en üst konumunda, dört yıl süreyle ve iki dereceli halk oylaması sonucunda seçilen Başkan yer almaktadır. Başkan tarafından atanan Başkan Yardımcısı, 15 Bakan ile CIA ve NASA gibi çeşitli Bağımsız Kuruluşlar federal konularda yetki sahibidir. Başkan tarafından atanan üst düzey yetkililer Senato tarafından onaylanmaktadır. Başkan'ın, Kongre tarafından kabul edilen kanunları veto etme yetkisi bulunmaktadır. Federal yasama yetkisi ise Kongre'ye aittir. Kongre, nüfus esasına göre seçilen ve iki yıl görev süresi bulunan 435 üyeli Temsilciler Meclisi (U.S. House of Representatives) ile her eyaletin iki

⁷³ Hüseyin Gül, İhsan Kamalak, Songül Sallan Gül, “Amerikan Başkanlık ve Fransız Yarı-Başkanlık Sistemleri Işığında Türkiye'nin Yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi”, **Strategic Public Management Journal**, C: 3, 2017, s. 106.

⁷⁴ Tunçkaşık, **a.g.e.**, s. 1-3.

⁷⁵ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/amerika-birlesik-devletleri-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 08 Haziran 2018.

kişiyile temsil edildiği ve altı yıl görev süresi bulunan 100 üyeli Senato'dan (The Senate) oluşmaktadır. ABD Anayasa'sında değişiklik yapılabilmesi için Kongre'nin Temsilciler Meclisi ile Senato'daki üyelerin üçte iki çoğunluk sağlanması gerekmektedir. ABD'deki yargı sisteminde en üst mahkeme olan ve kanunların Anayasa'ya uygunluğunu denetleyen Yüksek Mahkeme (Supreme Court), bir Başkan ve sekiz üyeden oluşmaktadır. Mahkeme bünyesindeki yargıçlar ömür boyu görev yapmak üzere Başkan tarafından atanmakta ve atamaları Senato tarafından onaylanmaktadır. Yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında dengeli bir güç ve yetki paylaşımını temin eden kontrol ve denge (check and balances) mekanizması, ABD'de yönetim sisteminin etkin bir şekilde işlemlerini güvence altına almaktadır.⁷⁶

Şekil 5: Amerika Birleşik Devletleri'nde Hükümet Sistemi

Kaynak: USA Government, "Branches of the USA Government", (Çevrimiçi) <https://www.usa.gov/branches-of-government>, 02 Haziran 2018.

ABD başkanlık sisteminde yasama organının başında olan Kongre aynı zamanda Temsilciler Meclisi aracılığıyla bütçeyi belirlemektedir. Temsilciler Meclisi'nin federal bütçeyi onaylamaması halinde hükümet harcama yapamayarak federal hizmetleri askıya almak zorunda kalmaktadır. Bütçenin kabul edilmemesi ve bu nedenle yürürlüğe girmemesi durumunda ise, malî kaynak akışının kesilmesi

⁷⁶ A.e., (Çevrimiçi) 08 Haziran 2018.

(*funding lapse*) adı verilen önemli bir sorun ortaya çıkar. ABD başkanlık sisteminde bu durum, 1976 yılından itibaren on sekiz defa yaşanmıştır.⁷⁷

ABD ekonomi yönetiminde rol oynayan ve Başkan'ın İcra Ofisi (Executive Office of the President) kapsamında faaliyet gösteren iki kurum bulunmaktadır.⁷⁸

- Yönetim ve Bütçe Ofisi [Office of Management and Budget (OMB)]: ABD Başkanı'nın vizyonunun İcra Şube genelinde uygulanmasına hizmet eder. Ofisin temel amacı, Başkan'a politikasını, bütçesini, yönetimini ve düzenlemeye ilişkin hedeflerini yerine getirmede ve ajansın yasal sorumluluklarını sağlamada yardımcı olmaktır.⁷⁹
- Ticaret Temsilciliği Ofisi [Office of the United States Trade Representative (USTR)]: ABD uluslararası ticaret, emtia ve doğrudan yatırım politikasının geliştirilmesinden ve koordine edilmesinden ve diğer ülkelerle müzakerelerin denetlenmesinden sorumludur. ABD Ticaret Temsilcisi kabul edilen ofis başkanı, aynı zamanda ABD Başkanı'nın ana ticaret danışmanı, müzakereci ve ticaret konularında sözcüsü olarak görev yapan bir Kabine üyesidir.⁸⁰

ABD ekonomi yönetiminde görev alan bakanlıklar (Executive Agencies) ve fonksiyonları ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır.⁸¹

- Tarım Bakanlığı (Department of Agriculture): gıda, tarım, doğal kaynaklar ve ilgili konularda liderlik sağlar.
- Ticaret Bakanlığı (Department of Commerce): iş yaratma, ekonomik büyüme, sürdürülebilir kalkınma ve daha iyi yaşam standartlarını sağlamak amacıyla işletmeler, üniversiteler ve toplumun diğer kesimleriyle birlikte çalışmaktadır.

⁷⁷ Konur Alp Koçak, "ABD Başkanlık Sistemi: "Ayrı" ama "Birlikte" Çalışan Organlar", **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Başkanlık Sistemi: ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri**, Ed: Semra Gökçimen, 2. Bs., Ankara, TBMM Basımevi, 2017, s. 70-71.

⁷⁸ The Library of Congress, "Official US Executive Branch Web Sites", (Çevrimiçi) <https://www.loc.gov/rr/news/fedgov.html>, 20 Mayıs 2018.

⁷⁹ Office of Management and Budget, "Office of Management and Budget", (Çevrimiçi) <https://www.whitehouse.gov/omb/>, 21 Mayıs 2018.

⁸⁰ Office of the United States Trade Representative, "About Us", (Çevrimiçi) <https://ustr.gov/about-us/about-ustr>, 20 Mayıs 2018.

⁸¹ United States Government, "A-Z Index of U.S. Government Departments and Agencies", (Çevrimiçi) <https://www.usa.gov/federal-agencies/d>, 20 Mayıs 2018.

- Çalışma Bakanlığı (Department of Labor): işçilerin asgari ücret ve fazla mesai ücreti, istihdam ayrımcılığına karşı korunma ve işsizlik sigortası da dahil olmak üzere adil, güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarını güvence altına almak için federal çalışma yasalarını yönetir.
- Hazine Bakanlığı (Department of Treasury): Hazine Bakanlığı, vergi toplayarak ve kamu ödemelerini yaparak; para birimini, ulusal hesapları ve kamu borcunu yöneterek federal finansmanı kontrol ve idare eder. Hazine Bakanlığı ayrıca finans ve vergi yasalarını yürütür.

Bakanlıkların ve Başkan'ın İcra Ofisi'ne bağlı kurumların haricinde ABD ekonomi yönetiminde dolaylı bir şekilde faaliyet gösteren bazı bağımsız kuruluşlar (independent agencies) mevcuttur.⁸²

ABD'nin ekonomi yönetiminde görev alan kurumların çeşitli rol ve fonksiyonları bulunmaktadır. ABD Başkanı ve Hazine Bakanı dört temel ekonomi kuruluşundan bilgi almaktadır.⁸³

- Milli Ekonomi Konseyi (National Economic Council - NEC): En güçlü ekonomi danışma organı sayılan bir ajanstır. Ekonomik kararların politik sonuçlarını değerlendirip Başkan'a sunar.
- Yönetim ve Bütçe Ofisi (The Office of Management and Budget - OMB): Vergi gelirleriyle büyük bütçe harcamalarının nasıl karşılanabileceğini inceler. Devlet kurumlarının çıkaracağı tüm tebliğlerin ekonomiyi ve bütçeyi nasıl etkileyeceği konusunda görüş bildirir.
- Ekonomi Danışmanları Konseyi (Council of Economic Advisers - CEA): ABD Başkanı'nın düşünce kulübü fonksiyonundadır. Önemli iktisatçılar destekledikleri partiler önemsenmeden konseye dahil edilir.
- Hazine (US Department of Treasury): Federal vergilerin toplanma yetkisi ve devlet borcunun yönetimi bu kurum tarafından yapılır.

⁸² The Library of Congress, **a.g.e.**, (Çevrimiçi) 20 Mayıs 2018.

⁸³ Yaman Törüner, "ABD'de ekonomi yönetimi nasıl çalışıyor?", Milliyet Gazetesi, 6 Mayıs 2013, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/yaman-toruner/abd-de-ekonomi-yonetimi-nasil-calisiyor--1704690/>, 25 Mayıs 2018.

Küresel krizin ortaya çıkardığı finans sektörüne ilişkin sorunlar, Hazine içinde bir “Mali İstikrar Komitesi” kurulmasına neden olmuştur. Komitede mali sistem ile bankacılık sistemini düzenleyen ve aşağıda sıralanan kuruluşların temsilcileri yer almaktadır.⁸⁴

- ABD Merkez Bankası (FED)
- Para Birimi Komiserlik Ofisi (The Office of the Comptroller of the Currency)
- Federal Mevduat Sigorta Kurumu (The Federal Deposit Insurance Corporation)
- Eyalet Bankacılık Denetim Kurumları (State Banking Departments)
- Menkul Kıymetler ve Piyasalar Kurumu (The Securities and Exchange Commission)
- Vadeli İşlemler Komisyonu (The Commodity Futures Trading Commission)
- Tüketiciyi Mali Risklerden Koruma Bürosu (The Consumer Financial Protection Bureau)
- Federal Konut Finans Kurumu (The Federal Housing Finance Agency)

Başkanlık sisteminin avantajları arasında istikrarlı ve güçlü bir yönetim özelliği vurgulanmaktadır.⁸⁵ Ancak, McMannus ve Özkan tarafından gerçekleştirilen ve makroekonomik performans ile hükümet sistemleri arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada 1950-2015 yılındaki veriler dikkate alınarak yapılan analiz neticesinde başkanlık sistemi ile yönetilen ülkelerde ekonomik büyüme oranının daha düşük, enflasyon oranının daha yüksek ve gelir dağılımı adaletinin daha bozuk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁸⁶

⁸⁴ A.e., (Çevrimiçi) 25 Mayıs 2018.

⁸⁵ Tunçkaşık, a.g.e., s. 6.

⁸⁶ Richard McMannus, Gülçin Özkan, ”Who does better for the economy? Presidents versus parliamentary democracies”, **Discussion Papers in Economics**, (Çevrimiçi) <https://www.york.ac.uk/media/economics/documents/discussionpapers/2017/1703.pdf>, 20 Mayıs 2018.

2.2.1.2.İngiltere

İngiltere, 2 trilyon 624 milyar 529 milyon \$ GSYH ile dünyanın beşinci en büyük ekonomisi konumunda yer almaktadır. Ülkenin nüfusu 2017 verilerine göre 66 milyon 51 bin kişi olarak hesaplanırken, cari fiyatlarla kişi başına düşen gelir 39.734\$ düzeyindedir.

Tablo 6: İngiltere'nin Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Pound Sterling /USD)
2000	1,651.073	5,4	0,7	3,7	6,1	1,397	-2,4	0,661
2001	1,621.927	5,1	1,2	2,5	4,9	0,249	-2,1	0,694
2002	1,771.200	5,2	1,2	2,5	4,0	-1,863	-2,2	0,667
2003	2,040.251	5,0	1,3	3,3	3,7	-3,133	-1,9	0,612
2004	2,399.639	4,7	1,3	2,4	4,6	-3,071	-2,4	0,546
2005	2,523.534	4,8	2,0	3,1	4,7	-3,143	-2,1	0,550
2006	2,696.405	5,4	2,3	2,5	4,8	-2,761	-3,1	0,543
2007	3,075.538	5,3	2,3	2,4	6,0	-2,636	-3,8	0,500
2008	2,921.132	5,7	3,6	-0,5	5,5	-5,173	-4,6	0,546
2009	2,391.354	7,6	2,1	-4,2	1,1	-10,123	-3,9	0,641
2010	2,443.571	7,9	3,2	1,7	0,7	-9,417	-3,8	0,647
2011	2,620.598	8,1	4,4	1,5	0,9	-7,472	-2,4	0,624
2012	2,662.559	7,9	2,8	1,5	0,9	-7,624	-4,2	0,631
2013	2,741.601	7,5	2,5	2,1	0,5	-5,396	-5,5	0,640
2014	3,024.402	6,2	1,4	3,1	0,6	-5,443	-5,3	0,607
2015	2,886.208	5,3	0,0	2,3	0,6	-4,261	-5,2	0,654
2016	2,660.687	4,9	0,6	1,9	0,5	-2,963	-5,8	0,741
2017	2,624.529	4,4	2,6	1,8	0,4	-2,325	-4,1	0,777
Ort.	2,486.456	5,9	2,0	1,9	2,8	-4,2	-3,6	0,6

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

2000 yılından günümüze kadar İngiltere ekonomisi 973 milyar 456 milyon \$ artışla 2 trilyon 624 milyar 529 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu dönemde

ekonomik büyüme ortalaması ise %1,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Ancak, ABD kaynaklı kriz ve Avrupa Birliği ülkelerinin bir kısmında yaşanan borç krizi nedeniyle İngiltere ekonomisi 2008 ve 2009 yıllarında daralma yaşamıştır.

Ekonomik ve sosyal etkileri bulunan işsizlik oranı ise incelenen dönemde ortalama %5,9 olarak hesaplanmaktadır. En yüksek işsizlik oranı 2011 yılında %8,1 olarak gerçekleşirken, söz konusu yıldan itibaren kademeli ve istikrarlı bir biçimde azaldığı ve 2017 yılında %4,4 seviyesine gerilediği görülmektedir. Bununla birlikte fiyat istikrarı açısından başarılı bir performans sergilendiği ve 2000-2017 dönemdeki enflasyon oranlarının ortalamasının %2 seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

ABD'nin politikalarına benzer bir biçimde İngiltere ekonomisinde faiz oranlarının 2008 yılından itibaren keskin bir düşüşle %5,5 seviyesinden %1,1 seviyesine çekildiği ve 2009 yılından itibaren %1 seviyesinin altında tutulduğu izlenmektedir.

Bütçe dengesi bakımından 2000 yılında ekonomisi bütçe fazlası verirken, bu yıldan itibaren bütçe açığı vermeye başlamış ve 2009 yılında açık en yüksek noktaya ulaşarak GSYH'nın %-10,123 seviyesine ulaşmıştır. Ancak izlenen politikalar neticesinde 2017 yılı sonunda bütçe açığının GSYH'ya oranı %-2,325 seviyesine düşmüştür. 2016 yılında yapılan referandumda “AB üyeliğinden ayrılma” kararı çıksa dahi günümüzde Avrupa Birliği üyesi olan İngiltere, Birliğe üyelik için aranan Maastricht kriterleri çerçevesinde belirtilen “bütçe açığının GSYH'ya oranının %3'ü geçmemesi” yönündeki kriteri 2008-2015 yılları arasındaki dönemde sağlayamadığı anlaşılmaktadır.⁸⁷ Ayrıca, AB üyesi olmasına rağmen İngiltere para birimi olarak “pound sterling” kullanmakta ve 2017 yılında 1 ABD doları yaklaşık 0,777 pound'a karşılık gelmektedir.

İngiltere'de 2000-2017 döneminde cari işlemler dengesinin GSYH'ya oranı ortalama %-3,6 düzeyinde gerçekleştirmiştir. Bu durum İngiltere'nin cari açık sorunu yaşadığını ifade etmektedir.

⁸⁷ European Commission, “Convergence Criteria for Joining”, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en, 10 Mayıs 2018.

İngiltere'nin makroekonomik göstergeleri genel bir perspektiften ele alındığında, ABD ekonomisine benzer sorunlar taşıdığı, bütçe açığı ve cari açık meseleleriyle karşı karşıya olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik büyüme ortalamasının düşük bir düzeyde gerçekleşmesinin ise özellikle gelecek dönemler açısından tehdit oluşturma ihtimali bulunmaktadır. Bununla birlikte İngiltere, işsizlik ve fiyat istikrarı konusunda başarılı bir ülke profili sergilemektedir. Özellikle 2011 yılından itibaren işsizliğin azaltılması yönünde uygulanan politikaların amaçlarına ulaştığı anlaşılmaktadır.

İngiltere, Birleşik Krallık (United Kingdom) ülkeleri arasında yer almaktadır. İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın oluşturduğu Birleşik Krallık'ın yönetim biçimi ise anayasal monarşi düzenidir. Bu düzene göre, devletin en başında kral veya kraliçe bulunmakla birlikte günümüzde mevcudiyetleri sembolik bir anlam teşkil etmektedir. İngiliz parlamentosu ise “Avam Kamarası” ve “Lordlar Kamarası” olacak şekilde ikili bir yapıya sahiptir. Beş yılda bir yapılan seçimler sonucunda oluşan Avam Kamarası 650 milletvekilinden meydana gelmektedir. Buna karşın, atama veya veraset yoluyla oluşan Lordlar Kamarası'nda ise günümüzde 800 civarında üye bulunmaktadır.⁸⁸

İngiltere'nin ekonomi yönetiminde görev alan çeşitli bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. İngiltere yönetim biçiminde “kabine bakanlığı (cabinet minister)” ve “devlet bakanlığı (state minister)” şeklinde iki farklı statü bulunmaktadır. Sorumluluk alanında kabine bakanları hiyerarşik açıdan devlet bakanlarına göre daha üst konumda yer almaktadır. Buna göre, İngiltere hükümetinde yer alan kabine bakanlıklarının rol ve fonksiyonları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:⁸⁹

- Hazinesin Birinci Lordu (First Lord of Treasury): Hazine Lordlar Komitesi (the Lords Commissioners of the Treasury) üyesidir. Genellikle bu görev İngiltere Başbakanı tarafından üstlenilmektedir. Komite, 17. yüzyıldan günümüze kadar, hazine ile ilgili görevleri yerine

⁸⁸ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 05 Haziran 2018.

⁸⁹ Government of United Kingdom, “Ministers”, (Çevrimiçi) <https://www.gov.uk/government/ministers>, 05 Haziran 2018.

getirmektedir. Komitenin diğer üyelerini ise Hazine Bakanı ve Hazinesinin Genç Lordları Delegeleri (Junior Lords Commissioners of the Treasury) oluşturmaktadır.

- Hazine Bakanı (Chancellor of the Exchequer): Ülkenin finansal düzenin çoğunluğundan sorumlu olan maliye bakanlığını ifade etmektedir. Vergi veya borçlanma yoluyla gelirleri arttırma ve kamu harcamalarını kontrol etmekten sorumludur. Temel sorumluluk alanları ise; maliye politikası (yıllık bütçenin sunulması dahil), para politikası ve enflasyon hedeflerinin belirlenmesi, bakanlık düzenlemeleri (Hazinesinin İkinci Lordu rolünde).
- Uluslararası Ticaret Bakanı ve Ticaret Kurulu Başkanı (Secretary of State for International Trade and President of the Board of Trade): Ticaret konusunda genel sorumluluğu bulunmaktadır. Birleşik Krallık için diğer ülkelerle yeni uluslararası ticaret anlaşmalarını müzakere eden Uluslararası Ticaret Departmanını (the Department for International Trade) denetlemekten sorumludur.
- Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı (Secretary of State for Work and Pensions): Bakanlık, İş ve Emeklilik Dairesi (Department of Work and Pensions) için genel sorumluluğa sahiptir. Bölüm harcamaları ve departman yönetimi için doğrudan sorumlulukları bulunmaktadır. Çalışma çağındaki insanlar, işverenler, emekliler, aileler ve çocuklar ile engelli bireyler temel çalışma alanlarını oluşturmaktadır.
- İş, Enerji ve Endüstriyel Strateji Bakanlığı (Secretary of State for Business, Energy and Industrial Strategy): Temel sorumluluk alanlarının başında kapsamlı bir endüstri stratejisi geliştirmek ve sunmak ve hükümetin iş dünyası ile ilişkilerini yönlendirme yer almaktadır. Ülkenin güvenilir, uygun fiyatlı ve temiz güvenli enerji kaynaklarına sahip olmasını ve İngiltere'nin bilimin, araştırmanın ve inovasyonun öncülüğünde kalmasını sağlamayı amaçlar. İklim değişikliği ile mücadele de temel sorumlulukları arasında yer almaktadır.

- Sağlık ve Sosyal Bakım Bakanlığı (The Secretary of State Health and Social Care): Ulusal sağlık sisteminin işleyişini ve performansını kontrol eder. Buna ilişkin finansal süreçten sorumludur. Sosyal bakım politikalarının gözetimini gerçekleştirir.

Bu sıralamaya ilave olarak ülkenin Hazine yönetiminde görev alan, ancak sistemdeki kabine bakanlığını temsil eden Hazine Bakanı'na (Chancellor of the Exchequer) bağlı “devlet bakanlıkları” da mevcuttur. Bu bakanlıklar; Hazine Genel Bakanlığı (Chief Secretary to the Treasury), Hazine Finans Bakanlığı (Financial Secretary to the Treasury), Hazine Maliye Bakanlığı (Exchequer Secretary to the Treasury) ve Hazine Ekonomi Bakanlığı (Economic Secretary to the Treasury) olarak sıralanmaktadır.⁹⁰

2.2.1.3. Japonya

Gelişmiş ekonomiler arasında yer alan bir diğer ülke Japonya'dır. Günümüzde 126 milyon 748 bin kişilik bir nüfusa sahip olan Japonya'nın kişi başında düşen gelir seviyesi, cari fiyatlarla 38.439 \$ düzeyindedir.

ABD ve Çin'den sonra dünyanın en büyük üçüncü ekonomisi konumda olan ve ulusal para birimi olarak “Yen” kullanan Japonya'nın GSYH'sı 2017 yılında 4 trilyon 872 milyar 135 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Ancak Japonya ekonomisinin büyüme performansı düşük düzeydedir. İncelenen dönemde ortalama %1 büyüme performansı gösteren Japonya ekonomisi 2008, 2009 ve 2011 yıllarında ise daralma yaşamıştır.

Günümüzde işsizlik oranı %2,8 seviyesinde olan Japonya'nın 2000-2017 yılları arasındaki dönemde işsizlik oranı ortalaması ise %4,3 olarak hesaplanmaktadır.

⁹⁰ HM Treasury – United Kingdom, “Our Ministers”, <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury>, 06 Haziran 2018.

Tablo 7: Japonya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Yen /USD)
2000	4,887.519	4,7	-0,6	2,8	0,3	-8,252	2,7	107,835
2001	4,303.543	5,0	-0,7	0,4	0,2	-6,538	2,0	121,484
2002	4,115.116	5,3	-0,9	0,1	0,1	-7,914	2,6	125,255
2003	4,445.659	5,2	-0,2	1,5	0,1	-8,046	3,1	115,936
2004	4,815.170	4,7	-0,01	2,2	0,1	-5,881	3,8	108,147
2005	4,755.411	4,4	-0,2	1,7	0,1	-4,963	3,6	110,133
2006	4,530.376	4,1	0,2	1,4	0,3	-3,492	3,9	116,354
2007	4,515.264	3,8	0,0	1,7	0,8	-3,210	4,7	117,755
2008	5,037.909	3,9	1,3	-1,1	0,9	-4,531	2,8	103,388
2009	5,231.383	5,0	-1,3	-5,4	0,5	-10,192	2,8	93,572
2010	5,700.098	5,0	-0,7	4,2	0,2	-9,534	3,9	87,761
2011	6,157.458	4,5	-0,2	-0,1	0,2	-9,441	2,1	79,707
2012	6,203.213	4,3	-0,0	1,5	0,2	-8,613	1,0	79,814
2013	5,155.717	4,0	0,3	2,0	0,2	-7,911	0,9	97,598
2014	4,850.414	3,5	2,7	0,4	0,1	-5,636	0,8	105,848
2015	4,394.977	3,3	0,7	1,4	0,1	-3,803	3,1	121,002
2016	4,949.272	3,1	-0,1	1,0	-0,0	-3,663	3,8	108,803
2017	4,872.135	2,8	0,4	1,7	-0,0	-4,229	4,0	112,183
Ort.	4,940.035	4,3	0,0	1,0	0,2	-6,4	2,9	106,3

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Fiyat istikrarın sağlanması bakımından Japonya ekonomisi diğer ülkelere kıyasla farklı bir profil ortaya koymaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde 2000-2005 ve 2009-2012 yılları arası dönemlerde ve 2016 yılında fiyat istikrarı oranının negatif değer aldığı görülmektedir. Bu durum Japonya ekonomisinde “deflasyon” yaşandığını göstermektedir. Bir ekonomide belirli bir dönemde fiyatlar genel düzeyinde sürekli bir düşüş olarak tanımlanan deflasyon fiyat istikrarı bakımından sorun teşkil etmekte ve piyasadaki talebin yetersizliğine dair önemli bir gösterge

olarak kabul edilmektedir. Nitekim bu doğrultuda talebi canlandırmak amacıyla faiz oranlarının düşüklüğü de tabloda dikkat çekmektedir.

Japonya ekonomisinde gözlemlenen bir diğer sorun ise bütçenin açık vermesidir. Tabloda yer alan verilere göre Japonya’da bütçe açığının GSYH’ya oranı son dönemlerde azalarak %-4,229 seviyesine gerilemiş olmakla birlikte 2000-2017 dönem ortalaması %-6,4 olarak hesaplanmıştır.

Cari işlemler dengesi bakımından da Japonya diğer ülke profillerine göre farklı bir görünüm sergilemektedir. Dünya ekonomisi açısında önemli bir ihracata sahip olan Japonya 2000-2017 dönemindeki ele alınan her yıl “cari fazla” vermiştir. 2017 yılı verisine göre Japonya’nın cari fazlasının GSYH’ya oranı %4 düzeyindedir.

Sonuç olarak; ekonomik açıdan diğer ülkelerle mukayese edildiğinde Japonya’nın farklı bir ekonomik yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. GSYH büyüklüğü, işsizlik ve cari işlemler dengesi konularında sorun yaşamayan ülkenin; zayıf ekonomik büyüme, deflasyon ve bütçe açığı meselelerinde çözüm bekleyen sorunları bulunmaktadır.

Japonya’nın siyasi yönetimi İngiltere’ye benzer şekilde anayasal monarşidir. II. Dünya Savaşı’nın ardından, 1947 yılında kabul edilen Anayasa ile birlikte çoğulcu parlamenter bir sistem kurulmuştur. Anayasa’ya göre Japonya İmparatoru’nun yetkileri sembolik bir düzeyde olup, yönetim erki Başbakan’a bırakılmıştır. Yine İngiltere’ye benzer biçimde Japonya’da iki kabineli bir Meclis sistemi oluşturulmuştur. Başbakan’ın atanması, Hükümet’in feshedilmesi ve bütçenin onaylanmasında temel belirleyici kurum olan ve en üst devlet kurumu olarak nitelendirilen “Ulusal Meclis (Diet)”; Temsilciler Meclisi ile Senato’dan oluşmaktadır. Anayasal olarak Temsilciler Meclisi, Senato’ya göre daha güçlü bir konumdadır. Temel konulardaki bazı kararlarda sadece Temsilciler Meclisi söz sahibi olup, Senato tarafından alınan kararları da üçte iki çoğunlukla reddetme yetkisine sahiptir.⁹¹

⁹¹ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Japonya’nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/japonya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 07 Haziran 2018.

Japonya'nın ekonomi yönetiminde görev alan bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance): Ulusal Vergi Yönetimi bu bakanlığa bağlıdır. Ayrıca; Bütçe Ofisi, Vergi Ofisi, Gümrük ve Tarife Ofisi, borç yönetiminden sorumlu olan Maliye Ofisi gibi birimler Maliye Bakanlığı kapsamındadır. Maliye Bakanlığı'nın temel politika alanı; vergi mükelleflerinin çıkarlarını gözeterek ulusal ekonominin şeffaf ve etkin bir şekilde yönetilmesi, bu sayede istikrarlı ve dinamik bir ekonominin ve huzurlu ve müreffeh bir toplumun oluşturulması; dünya ekonomisinin istikrarlı şekilde büyümesinin desteklenmesi olarak açıklanmaktadır. Japonya'nın uzun yıllar temel ekonomik sorunlarının başında gelen deflasyon ile mücadele de bu bakanlığın sorumluluğuna bırakılmıştır.⁹²
- Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (Ministry of Economy, Trade and Industry): Doğal Kaynaklar ve Enerji Ajansı, Japonya Patent Ofisi, Küçük ve Orta Ölçekli Girişim Ajansı bu bakanlığa bağlı bulunmaktadır. Ayrıca; Ekonomi ve Sanayi Politikaları Bürosu, Endüstri Politikaları Bürosu, Ticaret ve Ekonomi İşbirliği Bürosu, Endüstriyel Bilim, Teknoloji Politikaları ve Çevre Bürosu gibi çeşitli birimler bu bakanlığın bünyesindedir. Bakanlığın amacı; Japonya ekonomisinin geliştirilmesi, ekonomik canlanma için özel firmaların desteklenmesi, sorunsuz ekonomik dış ilişkilerin geliştirilmesi, enerji ve maden kaynaklarının istikrarlı ve verimli şekilde arzının sürdürülmesi olarak belirtilmektedir.⁹³
- Sağlık, Çalışma ve Refah Bakanlığı (Ministry of Health, Labour and Welfare): Çalışma İlişkileri Merkez Komisyonu ile Sosyal Sigortalar Ajansı bu bakanlığın bünyesindedir. Bakanlığın temel politika alanları ise; sağlık ve medikal bakım, çocuklar ve çocuk bakımı, sosyal koruma, çalışma hayatı ve iş güvencesi gibi konular olarak sıralanmaktadır.⁹⁴

⁹² Ministry of Finance - Japan, "About MOF", (Çevrimiçi) https://www.mof.go.jp/english/about_mof/index.html, 09 Haziran 2018.

⁹³ Ministry of Economy, Trade and Industry - Japan, "About METI", (Çevrimiçi) <http://www.meti.go.jp/english/aboutmeti/index.html>, 09 Haziran 2018.

⁹⁴ Ministry of Health, Labour and Welfare - Japan, "Policy Information", (Çevrimiçi) <https://www.mhlw.go.jp/english/index.html>, 09 Haziran 2018.

2.2.1.4. Almanya

ABD, Çin ve Japonya'nın ardından dünyanın dördüncü büyük ekonomisi konumunda olan Almanya, günümüzde 82 milyon 713 bin kişilik bir nüfusa sahiptir. Aynı zamanda Avrupa Birliği'nin kurucu üyeleri arasında bulunan Almanya, toplam nüfus ile Avrupa Birliği'nin en büyük nüfus payına sahip ülkesidir.⁹⁵

Tablo 8: Almanya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Euro /USD)
2000	1,955.283	7,9	1,3	3,2	4,4	0,859	-1,8	1,085
2001	1,951.980	7,8	1,9	1,8	4,3	-3,112	-0,3	1,117
2002	2,085.565	8,6	1,3	0,0	3,3	-3,944	1,9	1,061
2003	2,510.043	9,7	1,0	-0,7	2,3	-4,176	1,4	0,885
2004	2,822.205	10,3	1,7	0,7	2,1	-3,741	4,3	0,805
2005	2,866.046	11,0	1,9	0,9	2,2	-3,417	4,5	0,805
2006	3,004.953	10,0	1,8	3,9	3,1	-1,722	5,6	0,797
2007	3,444.723	8,5	2,2	3,4	4,3	0,187	6,8	0,730
2008	3,770.150	7,3	2,7	0,8	4,6	-0,177	5,5	0,684
2009	3,426.672	7,6	0,2	-5,6	1,2	-3,235	5,7	0,720
2010	3,423.466	6,9	1,1	3,9	0,8	-4,221	5,4	0,755
2011	3,761.142	5,8	2,4	3,7	1,4	-0,957	6,0	0,719
2012	3,545.946	5,3	2,1	0,7	0,6	-0,034	7,1	0,778
2013	3,753.687	5,2	1,5	0,6	0,2	-0,140	6,8	0,753
2014	3,896.788	5,0	0,7	1,9	0,2	0,325	7,5	0,754
2015	3,377.310	4,6	0,1	1,5	-0,0	0,637	9,0	0,901
2016	3,479.232	4,1	0,3	1,9	-0,3	0,817	8,5	0,904
2017	3,684.816	3,7	1,7	2,5	-0,3	1,121	8,1	0,887
Ort.	3,153.334	7,2	1,4	1,4	1,9	-1,4	5,1	0,8

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

⁹⁵ European Commission, "From 6 to 28 Members", (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/from-6-to-28-members_fr, 10 Mayıs 2018.

İngiltere'den farklı olarak "Euro Bölgesi" içerisinde yer alan ve bu doğrultuda ulusal para birimi olarak "Euro"yu kullanan Almanya ekonomisinde kişi başına düşen gelir 44.549 \$ seviyesindedir.

Almanya'nın GSYH değeri günümüzde 3 trilyon 684 milyar 816 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Bu değer Almanya'nın dünyanın dördüncü büyük ekonomisi olmasını sağlamaktadır. Ekonomik büyüme ortalaması 2000-2017 yılları arasındaki dönemde %1,4 olarak hesaplanırken, özellikle 2009 döneminde yaşanan %-5,6 değerindeki küçülme dikkat çekmekte ve ortalama değerin düşük düzeyde gerçekleşmesine neden olmaktadır.

İşsizlik oranları bakımından Almanya'nın verileri değerlendirildiğinde, özellikle son on yıl içerisinde başarılı politikalar izlendiği anlaşılmaktadır. İncelenen 2000-2017 dönemde en yüksek işsizlik oranı 2005 yılında %11 olarak gözlemlenirken, bu yıldan itibaren istikrarlı bir düşüş yaşanmakta ve 2017 yılında %3,7 seviyesine gerilemektedir. Kısa sürede yaşanan bu hızlı gelişim süreci Almanya'nın emek piyasası politikalarının başarısını ortaya koymaktadır. Benzer bir performans fiyat istikrarında da görülmekte ve 2000-2017 yılı enflasyon oranı ortalaması %1,4 olarak tespit edilmektedir.

Tüketim ve yatırımların teşvik edilmesi amacıyla Almanya'nın özellikle 2008-2009 kriz yıllarında politika değişikliğine başvurduğu ve söz konusu yıllardan itibaren faiz oranlarını düşürdüğü anlaşılmaktadır.

Politika değişikliği Almanya'nın bütçe dengesi bakımından da görülmektedir. 2000 ve 2007 yılları haricinde 2013 yılına kadar Almanya bütçe açığı verirken, 2014 yılından itibaren bütçe fazlası vermeye başlamıştır. 2017 yılı itibariyle Almanya'nın bütçe fazlasının GSYH'ya oranı %1,121 seviyesindedir. Dönem ortalaması ise %-1,4 olarak hesaplanmıştır.

Almanya da Japonya gibi dünya ekonomisinin başta gelen ihracatçı ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu durum cari işlemler dengesine de yansımaktadır. 2017 yılında Almanya'nın cari işlemler fazlasının GSYH'ya oranı %8,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Dönem ortalaması ise %5,1 seviyesindedir.

Almanya'nın temel makroekonomik verilerinin yer aldığı tabloda aynı zamanda para birimi olarak Euro'nun ABD doları karşısındaki performansı da görülmektedir. 1 Ocak 2002 tarihinde nakit ödeme birimi olarak tedavüle giren Euro, söz konusu yılda dolar karşısında daha düşük bir değere sahipken, 2003 yılından itibaren daha yüksek bir seviyeye ulaşmıştır.

Almanya, federasyon şeklinde bir siyasi yapıya sahiptir. Söz konusu yapıyı oluşturan 16 eyaletin (Länder) kendi başbakanları, parlamentoları ve anayasaları mevcuttur. Federal hükümet ile parlamento temel yasaları çıkarmakta ve ekonomi politikasını belirlemektedir. Eğitim ve kültür konularındaki düzenlemeler ise eyaletlerin iç işlerine bırakılmıştır. Federal parlamento; doğrudan seçimlerle göreve gelen Federal Meclis (Bundestag) ve eyalet hükümetlerinin temsilcilerinden oluşan Eyaletler Meclisi'nden (Bundesrat) meydana gelmektedir.⁹⁶

Ülke yönetiminin başında "Federal Şansölye (Federal Chancellor)" bulunan Almanya'da ekonomi yönetimine ilişkin bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:⁹⁷

- Maliye Bakanlığı (Federal Ministry of Finance): Alman Federal Maliye Bakanı, Alman mali ve vergi politikasının tüm yönlerinden sorumludur ve bütçe politikasının genel çerçevesini belirler ve genel olarak ekonomi ve para politikalarından sorumludur.⁹⁸
- Ekonomi ve Enerji Bakanlığı (Federal Ministry of Economic Affairs and Energy): Ülke ekonomisinin daha rekabetçi ve daha müreffeh yapıya kavuşmasından sorumludur. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, yeni teknolojilerin geliştirilmesi, Avrupa'daki ekonomik ve parasal birliğin sürdürülmesi ve enerji konularında çalışmaktadır.⁹⁹

⁹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, "Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü", (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/almanya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 09 Haziran 2018.

⁹⁷ The Federal Government - Germany, "Ministries", (Çevrimiçi) https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/EN/FederalGovernment/Ministries/_node.html;jsessionid=962EB791B5103080C1B1DFEA7995B7D0.s1t1, 05 Haziran 2018.

⁹⁸ Federal Ministry of Finance - Germany, "About", (Çevrimiçi) https://www.bundesfinanzministerium.de/Web/EN/About/Minister_and_State_Secretaries/minister_and_state_secretaries.html, 06 Haziran 2018.

⁹⁹ Federal Ministry for Labour and Social Affairs - Germany, "Tasks and Structure of the Federal Ministry for Economic Affairs and Energy", (Çevrimiçi)

- Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı (Federal Ministry of Labour and Social Affairs): Hükümet, daha fazla iş için güçlü bir çerçeve oluşturulmasından, sosyal içermenin teşvik edilmesinden ve istikrarlı sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülmesinden sorumludur. Bu görevler çeşitli bakanlık alanlarına girmektedir. Bu bakanlıkların başında gelen Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, önlemlerini uygularken ilgili eyaletler ve belediyeler ile bakanlıklar arası çözümleri ve irtibatları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bakanlığın temel çalışma alanlarında, sosyal politikalar, emeklilik, sosyal içirme ve emek piyasalarıyla ilgili meseleler yer almaktadır.¹⁰⁰
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı (Federal Ministry for Economic Cooperation and Development): Bakanlık dünya ölçeğinde demokrasi ve insan haklarının uygulanması için çalışmaktadır. Bakanlığın hedefleri arasında; kaynakların adil dağıtımı, çatışmalara barışçıl çözümler bulunması ve istikrarlı bir gıda tedarikinin sağlanması yer almaktadır. Bakanlığın çalışmaları, yoksulluğu azaltmak için tasarlanmış küresel bir program olan Birleşmiş Milletler tarafından yürütülen Milenyum kampanyasına dayanmaktadır.¹⁰¹

Avrupa Birliği üyesi olan Almanya aynı zamanda “Ekonomik ve Parasal Birliğe (EMU)” dahil olması nedeniyle Avrupa Merkez Bankası (European Central Bank – ECB) politika ve uygulamalarına bağlıdır. Banka’nın temel amacı; fiyat istikrarını, diğer bir ifadeyle Euro’nun değerini korumak şeklinde belirtilmektedir. Fiyat istikrarı ise Avrupa Birliği’nin hedefleri arasında yer alan ekonomik büyüme ve istihdam oluşturma için gereklidir. Avrupa Merkez Bankası ve ulusal merkez bankalarının oluşturduğu Euro Sistemi’nin (Eurosysteem) sorumlulukları arasında; para politikasını tanımlama ve uygulama, döviz işlemleri yapma, Euro bölgesi döviz rezervlerini tutma ve yönetme, ödeme sistemlerinin sorunsuz çalışmasını teşvik etme bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa Merkez Bankası; bankacılık denetimi, banknotlar,

<https://www.bmwi.de/Navigation/EN/Ministry/Tasks-and-Structure/tasks-and-structure.html>, 06 Haziran 2018.

¹⁰⁰ Federal Ministry of Labour and Social Affairs - Germany, “Functions of the Federal Ministry of Labour and Social Affairs”, (Çevrimiçi) <https://www.bmas.de/EN/Ministry/functions.html>, 09 Haziran 2018

¹⁰¹ Federal Ministry for Economic Cooperation and Development - Germany, “Principles and Objectives”, (Çevrimiçi) <http://www.bmz.de/en/ministry/principles/index.html>, 09 Haziran 2018.

istatistik, makro ihtiyati politika ve finansal istikrarın yanı sıra uluslararası ve Avrupa işbirliği alanlarında da özel görevler yürütmektedir.¹⁰²

2.2.1.5. İtalya

Avrupa Birliği'nin bir diğer kurucu üyesi olan İtalya, aynı zamanda G7 ülkeleri arasında yer almaktadır.¹⁰³ Nüfusu 2017 yılı verilerine göre 60 milyon 589 bin kişi olarak hesaplanan ülke, sahip olduğu GSYH büyüklüğü sayesinde dünyada en büyük sekizinci ekonomisi konumundadır. Ülkede kişi başına düşen gelir cari fiyatlarla 31.984 \$ düzeyindedir.

İtalya'nın temel makroekonomik göstergelerinin 2000-2017 yılları arasındaki değerlerinin sunulduğu tablodaki verilere göre, ülkenin 2017 yılı GSYH değeri 1 trilyon 937 milyar 894 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu dönemdeki daralmalar nedeniyle ekonomik büyüme ortalama %0,4 seviyesinde kalmıştır. Ayrıca, incelenen dönemde toplam dört yıl İtalya ekonomisi küçülme yaşamıştır. Özellikle 2009 yılında yaşanan %-5,5'lik değerdeki ekonomik daralma dikkat çekmektedir.

Fiyat istikrarı bakımından başarılı bir görünüm sergileyen İtalya'da, Avrupa Birliği ülkelerinde yaşanan borç krizinin ardından işsizlik oranlarının yükseldiği görülmektedir. Ülkedeki işsizlik oranlarının ortalaması ise 2000-2017 arası dönemde %9,2'dir. Bu değer başlıca gelişmiş ekonomiler arasında en yüksek işsizlik oranı ortalamasını ifade etmektedir.

Krizin etkilerini faiz oranlarındaki değişim bakımından da incelemek mümkündür. 2009 yılına kadar faiz oranlarının ortalaması %3,18 düzeyindeyken, bu yıldan itibaren hızla düşüş göstermekte ve 2015 yılında negatif faiz uygulamasına geçilmektedir.

¹⁰² European Central Bank - Germany, "Tasks", (Çevrimiçi) <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.en.html>, 09 Haziran 2018.

¹⁰³ European Commission, "From...", a.g.e., (Çevrimiçi) 12 Mayıs 2018

Tablo 9: İtalya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Euro /USD)
2000	1,144.880	10,1	2,5	4,0	4,4	-1,324	0,1	1,085
2001	1,163.111	9,1	2,3	1,6	4,3	-3,393	0,5	1,117
2002	1,270.428	8,6	2,6	0,2	3,3	-3,073	-0,3	1,061
2003	1,572.348	8,4	2,8	0,2	2,3	-3,414	-0,6	0,885
2004	1,800.203	7,9	2,2	1,4	2,1	-3,567	-0,3	0,805
2005	1,855.664	7,7	2,2	1,1	2,2	-4,173	-0,9	0,805
2006	1,944.255	6,7	2,2	2,1	3,1	-3,587	-1,5	0,797
2007	2,206.108	6,1	2,0	1,3	4,3	-1,527	-1,4	0,730
2008	2,402.062	6,7	3,4	-1,0	4,6	-2,692	-2,8	0,684
2009	2,190.700	7,7	0,7	-5,5	1,2	-5,269	-1,9	0,720
2010	2,129.020	8,3	1,6	1,6	0,8	-4,246	-3,4	0,755
2011	2,278.376	8,4	2,9	0,7	1,4	-3,712	-3,0	0,719
2012	2,073.971	10,6	3,3	-2,9	0,6	-2,927	-0,3	0,778
2013	2,131.159	12,1	1,2	-1,7	0,2	-2,950	1,0	0,753
2014	2,155.153	12,6	0,2	0,2	0,2	-2,986	1,9	0,754
2015	1,833.792	11,9	0,1	0,8	-0,0	-2,576	1,5	0,901
2016	1,860.152	11,6	-0,05	1,0	-0,3	-2,477	2,6	0,904
2017	1,937.894	11,2	1,3	1,6	-0,3	-1,934	2,8	0,887
Ort.	1,886.071	9,2	1,9	0,4	1,9	-3,1	-0,3	0,8

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

İtalya ekonomisinin bütçe dengesinin GSYH'ya oranı (net lending/borrowing, percent of GDP) incelendiğinde 2000-2017 dönem ortalamasının %-3,1 olduğu görülmektedir. Bu değer bir AB üyesi olan İtalya'nın %3 olarak belirlenen Maastricht kriteri bakımından sınırda olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, Maastricht kriterlerinden bir diğeri ise kamu finansmanının sürdürülebilirliğini gösteren kamu borcunun GSYH'ya oranıdır. Maastricht kriterlerinde bu değer

%60'ı aşmaması gerektiği belirtilmektedir.¹⁰⁴ Ancak, İtalya'nın kamu borcunun GSYH'ya oranı (general government gross debt, percent of GDP) 2008 yılında %102,4 düzeyindedir. Aynı değer 2008 yılı için Avrupa Birliği'nin diğer üye ülkeleri olan ve tez kapsamında incelenen İngiltere'de %49,9; Almanya'da %65,1 ve Fransa'da %68,6 seviyesindedir.¹⁰⁵

Avrupa Birliği üyesi ve Euro bölgesinde yer alması nedeniyle ulusal para birimi olarak Euro'yu kullanan İtalya ekonomisi, cari işlemler dengesi bakımından 2013 yılından itibaren “fazla” vermektedir. 2017 yılı sonu itibariyle İtalya'nın cari fazlasının GSYH'ya oranı %2,8 seviyesinde ölçülmüştür.

Temel makroekonomik göstergeler incelendiğinde İtalya ekonomisinin bazı yapısal sorunlar taşıdığı anlaşılmaktadır. Özellikle kamu borcunun sürdürülebilirliği bakımından sorun yaşayan ve nitekim AB borç krizine bu yönüyle olumsuz anlamda etkisi bulunan İtalya ekonomisi, işsizlik sorunuyla da mücadele etmektedir. Ekonomik büyüme oranları bakımından da zayıf bir performans sergileyen ülke, fiyat istikrarı ve cari işlemler dengesi bakımından ise başarılı bir seyir izlemiştir.

İtalya'da, Mussolini rejiminin ardından 1946 yılında Cumhuriyet kurulmuştur. İtalya siyasi tarihinde 1946-1993 dönemi “Birinci Cumhuriyet”, 1993 yılı ve sonrasındaki dönemde Silvio Berlusconi ve Kuzey Ligi gibi yeni aktörler ve oluşumların siyaset sahnesine girmesi sonucunda bu dönem “İkinci Cumhuriyet” olarak isimlendirilmektedir.¹⁰⁶

İtalya, parlamenter sistemle yönetilen, 15 otonom ve 5 özerk bölgeden oluşan üniter bir cumhuriyettir. İtalya'da uygulanan sistemin hâkim özellikleri ise; güçleri denk olan iki meclisli parlamento, iki büyük partinin (merkez sağ ve sol) kutuplarında toplanan parti koalisyonları ve istikrarsız denebilecek bir yürütme aygıtı olarak belirtilmektedir. Bir seçim kurulu tarafından seçilen Cumhurbaşkanı, anayasal olarak sembolik yetkilere sahiptir. Cumhurbaşkanı'ndan yetkiyi alan Başbakan ise

¹⁰⁴ European Commission, “Convergence...”, **a.g.e.**, (Çevrimiçi) 12 Mayıs 2018

¹⁰⁵ IMF, “General Government Gross Debt, Percent of GDP”, (Çevrimiçi) http://www.imf.org/external/datamapper/GGXWDG_NGDP@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/CHN/USA, 15 Mayıs 2018.

¹⁰⁶ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “İtalya'nın Siyasi Görünümü”, <http://www.mfa.gov.tr/italya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 15 Haziran 2018.

kabinesini oluşturmak ve göreve başlayabilmesi için parlamentonun her iki meclisinden de güvenoyu alması gerekmektedir.¹⁰⁷

İtalya'nın ekonomi yönetiminde çeşitli bakanlıklar ile kurum ve kuruluşlar görev almaktadır. Ülkenin kendi ulusal Merkez Bankası (Banca D'Italia) olmasına karşın Almanya'ya benzer biçimde İtalya da Euro Sistemi içerisinde yer almakta ve bu nedenle Avrupa Merkez Bankası'nın uygulama ve politikaları büyük önem taşımaktadır.¹⁰⁸ İtalya'nın ekonomi yönetiminde görev alan üç bakanlık aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Ekonomi ve Finans Bakanlığı (Ministry of Economy and Finance): Devletin ekonomi politikası, finansal politika, bütçeleme ve vergi politikaları alanlarında görev ve sorumluluklarını yerine getirir. Buna ek olarak, kamu harcamalarının koordinasyonu ve denetimi, kamu yatırımlarının planlanması, kamu mali yönetiminin izlenmesi ve denetlenmesi, kamu borç yönetimi ve Devlet hisseleri ile ilgili tüm faaliyetleri yürütmektedir.¹⁰⁹
- Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Ministry of Labour and Social Policy): Bakanlık, çalışma hayatı ve sosyal politikaya ilişkin politikaların tasarlanması, uygulanması ve koordine edilmesinden sorumludur. Temel çalışma alanları ise; istihdamın geliştirilmesi, emeğin korunması, adil bir sosyal güvenlik sisteminin oluşturulması ile başta aile olmak üzere bireylerin refahını arttıracak sosyal politikaların geliştirilmesidir.¹¹⁰
- Ekonomik Kalkınma Bakanlığı (Ministry of Economic Development): Bakanlık beş temel alanda fonksiyon görmektedir. Bu alanlar; endüstri,

¹⁰⁷ Mehmet Solak, “İstikrarsız Hükümetler ve Sürekli Reform Arayışı: İtalya’da Parlamenter Sistem”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem**, Ankara, TBMM Basımevi, 2015, s. 239-240.

¹⁰⁸ Banca D'Italia, “About Us”, (Çevrimiçi) <http://www.bancaditalia.it/chi-siamo/index.html>, 15 Haziran 2018.

¹⁰⁹ Ministero dell'Economia e delle Finanze - Italy, “Role and Functions of Ministry”, (Çevrimiçi) <http://www.tesoro.it/en/ministero/ruolo/index.html>, 16 Haziran 2018.

¹¹⁰ Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali - Italy, “Ministero”, (Çevrimiçi) <http://www.lavoro.gov.it/ministro-e-ministero/Il-ministero/Pagine/default.aspx>, 16 Haziran 2018.

küreselleşme, iletişim, enerji ve girişimcilik politikaları olarak sıralanmaktadır.¹¹¹

2.2.1.6. Fransa

Günümüzde Fransa'nın nüfusu 64 milyon 801 bin kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus düzeyi sayesinde Almanya'dan sonra AB üyeleri arasında en fazla nüfusa sahip ikinci ülke konumundadır. Almanya ve İtalya gibi Fransa da AB kurucu üyeleri ve G7 ülkeleri arasında yer almaktadır. 2017 yılı itibariyle Fransa'da kişi başında düşen gelir cari fiyatlarla 39.869 \$ seviyesindedir.

Fransa ekonomisinin GSYH değeri 2017 yılında 2 trilyon 835 milyar 746 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Dünya sıralamasında bu değer Fransa'yı altıncı büyük ekonomi konumuna taşımaktadır. Ekonomik büyüme ortalaması 2000-2017 dönemi için %1,4 olarak hesaplanırken, 2009 yılında ekonomide %-2,9'luk bir daralma yaşanmıştır.

Euro bölgesinde yer alan Fransa'nın Avrupa Merkez Bankası'nın faiz kararlarından etkilendiği görülmektedir. Faiz oranları 2000-2008 yılları arasında ortalama %3,9 düzeyindeyken, 2009 yılından itibaren hızla düşmeye başlamış ve 2015 yılından itibaren negatif değer almıştır.

İşsizlik oranlarının ortalaması ise incelenen dönem için %9,1 olarak ölçülmektedir. Bu değer, Fransa gibi nüfusu ve ekonomik büyüklüğü fazla olan bir ülke için önemli bir sorun olarak düşünülmektedir.

Bütçe dengesinin GSYH'ya oranı ise 2017 yılında %-2,592 seviyesindedir. Bu durum Fransa ekonomisinin bütçe açığı sorunu yaşadığını göstermektedir. Ancak, bu değer Maastricht kriterlerini sağlamaktadır. Dönem ortalaması ise %-3,7 seviyesindedir.

¹¹¹ Ministero dello Sviluppo Economico - Italy, "Ministero", (Çevrimiçi) <http://www.sviluppoeconomico.gov.it/index.php/it/ministero>, 16 Haziran 2018.

Tablo 10: Fransa'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Euro /USD)
2000	1,678.332	9,1	1,8	4,0	4,4	-1,318	0,9	1,085
2001	1,750.132	8,4	1,7	2,0	4,3	-1,437	1,1	1,117
2002	1,796.875	8,2	1,9	1,1	3,3	-3,088	0,9	1,061
2003	1,847.723	8,5	2,1	0,9	2,3	-3,859	0,6	0,885
2004	1,951.435	8,8	2,3	2,6	2,1	-3,489	0,3	0,805
2005	2,046.601	8,8	1,8	1,7	2,2	-3,165	-0,0	0,805
2006	2,159.587	8,8	1,8	2,5	3,1	-2,342	0,0	0,797
2007	2,269.408	7,9	1,6	2,4	4,3	-2,544	-0,2	0,730
2008	2,318.445	7,4	3,1	0,1	4,6	-3,183	-0,7	0,684
2009	2,267.340	9,0	0,1	-2,9	1,2	-7,162	-0,5	0,720
2010	2,340.155	9,2	1,7	1,9	0,8	-6,795	-0,6	0,755
2011	2,438.124	9,1	2,2	2,1	1,4	-5,097	-0,9	0,719
2012	2,487.573	9,7	2,2	0,2	0,6	-4,813	-1,0	0,778
2013	2,542.312	10,3	0,9	0,6	0,2	-4,036	-0,5	0,753
2014	2,612.463	10,3	0,6	1,0	0,2	-3,929	-1,0	0,754
2015	2,668.980	10,3	0,0	1,0	-0,0	-3,586	-0,4	0,901
2016	2,735.135	10,0	0,3	1,1	-0,3	-3,406	-0,8	0,904
2017	2,835.746	9,4	1,1	2,3	-0,3	-2,592	-0,6	0,887
Ort.	2,263.687	9,1	1,5	1,4	1,9	-3,7	-0,2	0,8

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Fransa'nın cari işlemler dengesi incelendiğinde, ekonominin bütçe açığıyla birlikte cari açık sorunu da yaşadığı ancak düzeyinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Cari açığın GSYH'ya oranı 2017 yılı için %-0,6 olarak gerçekleşmiştir. Dönem ortalaması ise %-0,2'dir.

Genel olarak Fransa ekonomisi değerlendirildiğinde; ekonomide bütçe açığı ile cari açığın aynı dönemde mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca düşük büyüme ortalaması ve yüksek işsizlik düzeyi Fransa ekonomisinin diğer sorunlarını oluşturmaktadır.

Fransa, “yarı başkanlık” olarak adlandırılan bir sistem ile yönetilmektedir. Halk tarafından beş yıllık süre için seçilen ve en fazla iki dönem görev yapabilen Cumhurbaşkanı’nın dış politika başta olmak üzere geniş siyasi yetkileri bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı, hükümetin işleyişinde aktif rol almakla birlikte parlamentoya karşı sorumluluk Başbakan’a bırakılmıştır. Fransa Parlamentosu’nun Ulusal Meclis ve Senato olmak üzere iki kanadı bulunmaktadır. Ulusal Meclis üyeleri doğrudan halk tarafından; Senato üyeleri ise ulusal ve yerel düzeylerdeki seçilmiş kişilerden meydana gelen “ikinci seçmen” grubu tarafından seçilmektedir.¹¹²

Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçildiği yarı-başkanlık sistemi, hem devlet başkanının görev alması hem de bakanlar kurulunun bulunması nedeniyle parlamenter hükümet sistemine benzemektedir. Bununla birlikte, parlamenter sistemden farklı olarak yarı-başkanlık sisteminde meclisin ve Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından ayrı ayrı seçilmesi, demokrasi bakımından daha olumlu bir durum olarak yorumlanmaktadır.¹¹³

Almanya ve İtalya’ya benzer biçimde Avro Sistemi içerisinde yer alan Fransa’nın ekonomi yönetimine ilişkin “Ekonomi ve Finans” ile “Kamu Maliyesi ve Hizmetleri” olmak üzere iki temel bakanlığı bulunmaktadır.¹¹⁴ Ekonomi yönetimine dolaylı yoldan etki eden Çalışma Bakanlığı ile birlikte diğer bakanlıkların rol ve fonksiyonları aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

- Ekonomi ve Finans Bakanlığı (Ministry of Economy and Finance): Hükümetin; ekonomi ve finans politikalarını oluşturur ve uygular. Ayrıca, tüketici hakları, dolandırıcılığı önleme, sanayi, hizmetler, ticaret, küçük ve orta ölçekli işletmeler, el sanatları, posta ve elektronik haberleşme, turizm faaliyetlerinin izlenmesi ve desteklenmesi için politikalar hazırlar ve uygular. Bu sayede, Fransız ekonomisinin büyümesini ve rekabet gücünün artmasını, yatırımların teşvik edilmesini ve yönlendirilmesini amaçlar. Fransa ve uluslararası alandaki çevresi için makroekonomik

¹¹² Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Fransa’nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/fransa-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 17 Haziran 2018.

¹¹³ Gül, Kamalak, Gül, **a.g.e.**, s. 111.

¹¹⁴ The Portal of Economy, Finance Action and Public Accounts - France, “The Ministers”, (Çevrimiçi) <https://www.economie.gouv.fr/ministeres>, 10 Haziran 2018.

senaryoların hazırlanmasından sorumludur. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin kurulmasına ve finansmanına destek sağlar. Ticaret ve sanayi odalarının oluşturulmasından ve aralarındaki ilişkilerin kurulmasından sorumludur. Hazine, birim olarak Ekonomi ve Finans Bakanlığı'na bağlıdır.¹¹⁵

- Kamu Maliyesi ve Hizmetleri Bakanlığı (Ministry of Action and Public Accounts): Kamu hesapları ve kamu hizmetlerinin modernizasyonu ile ilgili hükümet politikasının hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlar. Kamu harcamalarına ve devletin gayrimenkullerine ilişkin politikalar geliştirir ve uygular. Tüm kamu hesaplarından ve gelecek yıllara dair kamu finansmanı stratejisinden sorumludur.¹¹⁶
- Çalışma Bakanlığı (Economy of Labour): Çalışma Bakanlığı; istihdam, mesleki eğitim, sosyal diyalog ve iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konularında hükümet politikasını hazırlamakta ve uygulamaktadır.¹¹⁷

2.2.1.7. Kanada

Başlıca gelişmiş ekonomiler grubunda yer alan bir diğer ülke ise Kanada'dır. Dünyanın en büyük onuncu ekonomisi olan ülkenin nüfusu ise 36 milyon 657 bin kişi ve kişi başına düşen geliri cari fiyatlarla 45.077 \$ seviyesindedir.

Kanada'nın GSYH değeri günümüzde 1 trilyon 652 milyar 412 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Ülke ekonomisi 2009 yılında %2,9 daralma yaşamakla birlikte 2000-2017 döneminde büyüme ortalaması %2,2 düzeyindedir.

İşsizlik ortalaması ise 2000-2011 döneminde %7,1 olan Kanada'da; en düşük işsizlik oranı %6 değer ile 2007 yılında görülürken, en yüksek değer ise %8,4 ile 2009 yılında gerçekleşmiştir. Fiyat istikrarı bakımından başarılı kabul edilebilecek olan ülkede 2000-2017 enflasyon ortalaması %1,9 olarak hesaplanmaktadır.

¹¹⁵ A.e., (Çevrimiçi) 10 Haziran 2018.

¹¹⁶ A.e., (Çevrimiçi) 10 Haziran 2018.

¹¹⁷ Ministère du Travail - France, "Les missions du ministère du Travail", (Çevrimiçi) <http://travail-emploi.gouv.fr/ministere/le-ministere/article/missions-du-ministere-du-travail>, 10 Haziran 2018.

Tablo 11: Kanada'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (CAD /USD)
2000	742.288	6,8	2,7	5,2	5,7	2,649	2,5	1,485
2001	736.398	7,2	2,5	1,8	4,0	0,531	2,1	1,548
2002	757.942	7,7	2,2	3,0	2,6	-0,235	1,7	1,570
2003	892.412	7,6	2,7	1,8	3,0	-0,127	1,1	1,400
2004	1,023.181	7,2	1,8	3,1	2,3	0,770	2,3	1,301
2005	1,169.393	6,8	2,2	3,2	2,8	1,558	1,8	1,212
2006	1,315.458	6,3	2,0	2,6	4,2	1,833	1,4	1,134
2007	1,464.978	6,0	2,1	2,1	4,6	1,824	0,8	1,074
2008	1,549.073	6,2	2,4	1,0	3,3	0,185	0,1	1,068
2009	1,371.152	8,4	0,3	-2,9	0,7	-3,891	-2,9	1,141
2010	1,613.463	8,0	1,8	3,1	0,8	-4,749	-3,6	1,030
2011	1,788.647	7,5	2,9	3,1	1,2	-3,316	-2,8	0,989
2012	1,824.289	7,3	1,5	1,7	1,2	-2,531	-3,6	0,999
2013	1,842.627	7,1	0,9	2,5	1,2	-1,498	-3,2	1,030
2014	1,799.271	6,9	1,9	2,9	1,2	0,175	-2,4	1,105
2015	1,559.623	6,9	1,1	1,0	0,8	-0,130	-3,6	1,278
2016	1,535.768	7,0	1,4	1,4	0,8	-1,097	-3,2	1,325
2017	1,652.412	6,3	1,6	3,0	1,1	-0,970	-3,0	1,298
Ort.	1,368.799	7,1	1,9	2,2	2,3	-0,5	-0,8	1,2

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Ülke 2008 yılına kadar cari işlemler dengesinde fazla verirken, 2009 yılından itibaren cari açık sorunu ortaya çıkmıştır. Son verilere göre Kanada'nın cari açığının GSYH'ya oranı %-3 seviyesindedir. Benzer şekilde, 2005-2008 yıllarında bütçe dengesi fazla verirken, bu dönemden itibaren bütçenin açık vermeye başladığı anlaşılmaktadır. Kanada'da 2017 yılında bütçe açığının GSYH'ya oranı %-0.970 seviyesindedir.

Kanada; federal bir yönetim şekline sahip, anayasası uyarınca yetkilerin, eyaletler ve merkezi hükümet arasında dağıtıldığı bir ülkedir. Adem-i merkeziyetçi

yönetim anlayışının gelişmiş olması nedeniyle, eyaletler dahi alt bölgelere yetki devredebilmektedir.¹¹⁸

Kanada hükümeti incelendiğinde, diğer ülkelerden farklı olarak çok sayıda bakanın kabinede görev aldığı anlaşılmaktadır. Güncel durumda başbakan ile birlikte 35 bakanlığa sahip kabinede, ekonomi yönetimi ile ilişkili olan bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹¹⁹

- Yenilik, Bilim ve Ekonomik Gelişme Bakanlığı (Ministry of Innovation, Science and Economic Development)
- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance)
- Hükümet, Kuzey Bölgesi İşleri ve İç Ticaret Bakanlığı (Ministry of Intergovernmental Affairs and Northern Affairs and Internal Trade)
- Uluslararası Ticaretin Geliştirilmesi Bakanlığı (Ministry of International Trade Diversification)
- Ulusal Gelir Bakanlığı (Ministry of National Revenue)
- İstihdam, İşgücünün Geliştirilmesi ve Çalışma Bakanlığı (Ministry of Employment, Workforce Development and Labour)
- Küçük İşletmeler ve İhracat Geliştirme Bakanlığı (Minister of Small Business and Export Promotion)
- Hazine Kurulu Başkanı (President of the Treasury Board): Hazine Kurulu Başkanı aynı zamanda Dijital Yönetim Bakanlığı (Minister of Digital Government) görevini de üstlenmektedir.

2.2.2. Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomilerde Makroekonomik Görünüm ve Ekonomi Yönetimi

Uluslararası Para Fonu tarafından yapılan sınıflandırmada bir diğer grubu “yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler (emerging markets and developing countries)” oluşturmaktadır. Bu sınıflandırma dikkate alınarak tezde; Çin, Brezilya,

¹¹⁸ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Kanada’nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/kanada-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 15 Haziran 2018.

¹¹⁹ Parliament of Canada, “The Ministry (Cabinet)”, (Çevrimiçi) <http://www.ourcommons.ca/Parliamentarians/en/ministries?page=1>, 15 Haziran 2018.

Hindistan, Rusya, Güney Afrika, Endonezya ve Türkiye'nin makroekonomik verileri ve ekonomi yönetimleri incelenmiştir.

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler, gelişmiş ekonomilere kıyasla aynı dönemde birden fazla sorunla mücadele etmektedir. Örneğin Brezilya ve Güney Afrika güncel makroekonomik verilerine göre; aynı anda işsizlik, düşük ekonomik büyüme, cari açık ve bütçe açığı sorunları yaşamaktadır. Hindistan'da ise cari açık ve bütçe açığı görülürken ayrıca nüfusun fazlalığından dolayı kişi başında düşen gelir oldukça düşük düzeydedir.

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler arasında makroekonomik performansları nispeten daha iyi olan ülkeler ise Çin, Endonezya ve Rusya olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ülkeler gelişmiş ülkelere benzer biçimde daha az sayıda sorunla ilgilenmektedir. Çin ekonomisinde son yıllarda büyüme oranları düşerken, bunun yanında bütçe açığı görülmektedir. Rusya ise ekonomik büyüme ve fiyat istikrarı konularında problem yaşamaktadır. Genel olarak oldukça başarılı bir makroekonomik görünüme sahip olan Endonezya'da ise sınırlı düzeyde cari açık ve bütçe açığı sorunları mevcuttur.

Türkiye de yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler grubuna dahil bir ülkedir. Güncel veriler açısından değerlendirildiğinde Türkiye'nin ekonomik büyüme performansı dikkat çekmektedir. Tezde incelenen 2000-2017 döneminde Çin (%9,3); Hindistan (%7,1) ve Endonezya'nın (%5,3) ardından %5,2 dönem ortalaması ile yüksek ekonomik büyüme performansı sergileyen dördüncü ülke konumundadır. Bununla birlikte, özellikle son yıllarda; yüksek işsizlik, enflasyon ve faiz oranları; cari açık ve bütçe açığı ile hızla artan döviz kuru ülkenin temel makroekonomik sorunlarını oluşturmaktadır. Ortaya çıkan bu tablo, diğer ülke örnekleri ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin makroekonomi yönetiminin koordinasyon odaklı olarak yeniden dizayn edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.2.2.1. Çin

Çin, sahip olduğu 1 milyar 390 milyon 80 bin kişi ile dünyanın en fazla nüfusa sahip ülkesi ve 12 trilyon 14 milyar 610 milyon \$ GSYH değeri ile en büyük

ikinci ekonomisidir. Ulusal para birimi olarak “Yuan Renminbi” kullanılan ülkede, kişi başına düşen gelir ise 2017 yılı için 8.643 \$ olarak hesaplanmaktadır.

Tablo 12: Çin’in Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Döviz Kuru (Yuan Renminbi /USD)
2000	1,214.915	3,1	0,4	8,5	5,9	-2,824	1,7	8,278
2001	1,344.077	3,6	0,7	8,3	5,9	-2,576	1,3	8,278
2002	1,477.501	4,0	-0,8	9,1	5,4	-2,861	2,4	8,277
2003	1,671.065	4,3	1,2	10,0	5,3	-2,374	2,6	8,278
2004	1,966.244	4,2	3,9	10,1	5,4	-1,499	3,5	8,278
2005	2,308.800	4,2	1,8	11,4	5,6	-1,390	5,8	8,194
2006	2,774.293	4,1	1,5	12,7	5,9	-1,135	8,4	7,972
2007	3,571.451	4,0	4,8	14,2	6,8	0,059	9,9	7,607
2008	4,604.285	4,2	5,9	9,7	7,0	-0,025	9,1	6,950
2009	5,121.681	4,3	-0,7	9,4	5,3	-1,740	4,8	6,831
2010	6,066.351	4,1	3,3	10,6	5,4	-0,360	3,9	6,769
2011	7,522.103	4,0	5,4	9,5	6,4	-0,098	1,8	6,463
2012	8,570.348	4,0	2,6	7,9	6,3	-0,301	2,5	6,309
2013	9,635.025	4,0	2,6	7,8	6,0	-0,832	1,5	6,148
2014	10,534.526	4,0	1,9	7,3	5,9	-0,908	2,3	6,160
2015	11,226.186	4,0	1,4	6,9	4,9	-2,786	2,8	6,284
2016	11,221.836	4,0	2,0	6,7	4,4	-3,704	1,8	6,645
2017	12,014.610	3,9	1,5	6,9	4,4	-3,953	1,3	6,761
Ort.	5,713.628	4,0	2,2	9,3	5,7	-1,6	3,7	7,2

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Çin ekonomisinin GSYH değeri 2000-2017 yılları arasında yaklaşık on katına yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle 2000 yılında Çin’in GSYH değeri 1 trilyon 214 milyar 915 milyon \$ iken, on yedi yıl süresince 10 milyar 799 milyar 695 milyon \$ artarak 2017 yılında 12 trilyon 14 milyar 610 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Bu sayede Çin, ABD’nin ardından dünyanın en büyük ikinci ekonomisi konumuna ulaşmıştır.

Tabloda incelenen toplam on sekiz yıllık veri setinde Çin'in ekonomik büyüme ortalaması %9,3 olarak hesaplanmaktadır. En yüksek büyüme oranı 2007 yılında %14,2 olarak gerçekleşirken, en düşük büyüme oranı ise %6,7 seviyesi ile 2016 yılında görülmektedir.

Çin'in, ekonomik büyüme alanında gösterdiği başarı işsizlik oranlarına da yansımaktadır. İncelenen dönemde Çin'de işsizlik oranlarının ortalaması %4 seviyesindedir. Ayrıca, Çin ekonomisi fiyat istikrarı bakımından da özellikle son yıllarda başarılı kabul edilebilecek bir performans sergilemektedir. 2011-2017 yılları arasında enflasyon ortalaması %2,2 olarak tespit edilirken; 2002 ve 2009 yıllarında ise ülke ekonomisinde, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli düşüşü ifade eden deflasyonun yaşandığı tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Çin ekonomisindeki faiz oranları ise gelişmiş ülkelere nispeten yüksek kalmakla birlikte yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler grubu açısından düşük düzeydedir. Çin'de 2000-2017 döneminde faiz oranlarının ortalaması %5,7 düzeyinde iken, 2011 yılından itibaren düşüş trendinde olduğu ve 2017 yılında %4,4 düzeyine gerilediği görülmektedir.

Günümüzde dünyanın en fazla ihracat yapan ülkesi olan Çin'in bu performansı cari işlemler dengesi verilerine yansımaktadır. 2000-2017 yılları arasında istisnasız her yıl “cari fazla” veren ülkede 2007 yılında cari fazlanın GSYH'ya oranı %9,9 seviyesine kadar yükselmiştir. Dönem ortalaması ise %3,7 olarak gerçekleşmiştir.

Çin ekonomisinde bütçe dengesi verilerine bakıldığında; incelenen dönem ortalamasının %-1,6 olduğu hesaplanmaktadır. Diğer bir ifadeyle Çin 2000-2017 dönemindeki her yıl bütçe açığı verirken, bu açığın GSYH'ya oranı ortalama %-1,6 olarak gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği üyesi olmamakla birlikte Çin'in bu değeri Maastricht kriteri bakımından değerlendirildiğinde kabul edilebilir seviye olan %3 düzeyinin altında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, 2014 yılından itibaren Çin'de bütçe açığının GSYH'ya oranının hızla yükseldiği dikkat çekmektedir. Ülkede 2017 yılında bu oran %-4 seviyesine yaklaşmıştır.

Dünyanın en fazla nüfusa sahip ülkesi ve en büyük ikinci ekonomisi olan Çin'in makroekonomik verileri değerlendirildiğinde, genel olarak iyi bir performans sergilediği görülmektedir. Son yıllarda ekonomik büyüme oranlarının nispeten azalması ve bütçe açığının yükselmesi uzun vade açısından bir tehdit olarak algılanabilecek iken, diğer göstergelerle birlikte değerlendirildiğinde Çin ekonomisinde mevcut trendin devam etmesi durumunda kısa bir süre içerisinde ABD ekonomisini geçebileceği öngörülmektedir.

1 Ekim 1949 tarihinde kurulan Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasi yapısı tek parti yönetimine dayanmaktadır. 1921 yılında kurulan ve 86 milyonu aşkın üyesi bulunan Çin Komünist Partisi ülkenin tek siyasi hâkimidir. Bu nedenle Parti'nin Genel Sekreteri aynı zamanda ülkenin Devlet Başkanı'dır. Ülkenin, 1982 yılında onaylanan mevcut anayasasına göre devletin merkez organları; Ulusal Halk Kongresi, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanlığı, Devlet Konseyi, Merkez Askeri Komisyon, Yüksek Mahkeme ve Başsavcılıktan oluşmaktadır.¹²⁰

Genel seçim uygulamasının yapılmadığı ülkede Ulusal Halk Kongresi (Meclis) üyeleri Çin Komünist Partisi tarafından seçilen temsilcilerden oluşmaktadır. Çin'de meclisin görevi daha çok temsildir. Üyelerin seçiminde geniş tabanlı temsiliyet gözetilmektedir. Hükümeti ifade eden Devlet Konseyi; 4 Başbakan Yardımcısı, 4 Konsey üyesi, 25 Bakan'dan oluşmakta; devlet idaresinin ve yürütme erkinin en üst organı kabul edilmektedir. Ekonomiyi ve diplomatik ilişkileri yöneten Konsey aynı zamanda toplumsal konuları ele alır. Konseyin başında görev alan Başbakan ise Devlet Başkanı tarafından atanır ve görevinden alınır. Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne bağlı olan ve hükümetin de üzerinde konumlanarak devlet yönetiminin en yetkili organı Politbüro Daimi Komitesi, ülkeyi ilgilendiren önemli konularda son söz sahibidir. Başkanlığını Devlet Başkanı'nın üstlendiği ve aralarında Başbakanın da yer aldığı Daimi Komite 7 üyeden oluşmaktadır. Bu komitenin tüm üyeleri devlet lideri olarak kabul edilmektedir.¹²¹

¹²⁰ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, "Çin Halk Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü", (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 17 Haziran 2018.

¹²¹ A.e., (Çevrimiçi) 17 Haziran 2018.

Çin Merkez Bankası (Governor of the People's Bank of China) ile birlikte Devlet Konseyine dahil olan ve ülkenin ekonomi yönetiminde görev alan bakanlıklar ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹²²

- Maliye Bakanlığı (Minister of Finance): Çin Halk Cumhuriyeti'nde ekonomi yönetiminin merkezindeki bakanlıktır. Hazine bu bakanlığa bağlıdır.¹²³
- Ticaret Bakanlığı (Minister of Commerce)
- Ulusal Kalkınma Bakanlığı ve Reform Komisyonu (Minister in charge of the National Development and Reform Commission)
- Sanayi ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı (Minister of Industry and Information Technology)
- Beşeri Sermaye ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Minister of Human Resources and Social Security)

2.2.2.2.Brezilya

Uluslararası Para Fonu tarafından yapılan “yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler” sınıflandırmasında yer alan bir diğer ülke ise Brezilya'dır. Nüfusu 2017 yılı sonunda 207 milyon 679 bin kişiye ulaşan ülkede kişi başına düşen gelir 9.894 \$ düzeyindedir.

Brezilya 2 trilyon 54 milyar 969 milyar \$ GSYH değeri ile dünyanın en büyük dokuzuncu ekonomisidir. Tablodaki verilere göre 2000-2017 dönemindeki büyüme ortalaması %2,5 olan Brezilya ekonomisi; 2009, 2015 ve 2016 yıllarında daralma yaşamıştır. Ayrıca, işsizlik oranları da yüksek kabul edilebilecek bir düzeyde olup 2000-2017 dönem ortalaması %10,5 seviyesindedir.

¹²² The State Council of the People's Republic of China, “Ministers”, (Çevrimiçi) http://english.gov.cn/state_council/2018/03/19/content_281476082788622.htm, 17 Haziran 2018.

¹²³ Ministry of Finance of the People's Republic of China, “Division”, (Çevrimiçi) <http://www.mof.gov.cn/index.htm>, 18 Haziran 2018.

Tablo 13: Brezilya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Brezilya Real /USD)
2000	655.435	13,9	7,0	4,4	17,4	-3,320	-3,8	1,830
2001	559.962	12,5	6,8	1,4	17,6	-3,172	-4,2	2,349
2002	509.358	13,0	8,4	3,1	19,5	-4,423	-1,3	2,917
2003	557.681	13,7	14,7	1,1	23,1	-5,182	0,7	3,078
2004	668.432	12,9	6,5	5,8	16,4	-2,880	1,7	2,927
2005	890.671	11,4	6,8	3,2	19,1	-3,542	1,5	2,435
2006	1,106.367	11,5	4,1	4,0	15,1	-3,574	1,2	2,175
2007	1,396.102	10,9	3,6	6,1	12,0	-2,739	0,1	1,947
2008	1,694.856	9,4	5,6	5,1	12,5	-1,534	-1,8	1,835
2009	1,667.658	9,7	4,8	-0,1	9,9	-3,190	-1,5	2,000
2010	2,207.534	8,5	5,0	7,5	10,0	-2,729	-3,4	1,760
2011	2,613.859	7,8	6,6	4,0	11,8	-2,467	-2,9	1,674
2012	2,464.183	7,4	5,4	1,9	8,5	-2,520	-3,0	1,953
2013	2,471.173	7,2	6,2	3,0	8,4	-2,956	-3,0	2,158
2014	2,455.707	6,7	6,3	0,5	11,0	-5,355	-4,2	2,354
2015	1,799.705	8,3	9,0	-3,5	13,5	-10,329	-3,1	3,331
2016	1,793.066	11,2	8,7	-3,5	14,2	-9,010	-1,3	3,489
2017	2,054.969	12,7	3,4	1,0	9,9	-7,819	-0,5	3,192
Ort.	1,531.484	10,5	6,6	2,5	13,9	-4,3	-1,6	2,4

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Son dönemlerde olumlu bir seyir izlemekle birlikte Brezilya ekonomisinin fiyat istikrarı bakımından da sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Enflasyon ortalaması 2000-2016 yılları arasında %6,79 seviyesinde iken, 2017 yılında %3,4 düzeyine gerilemiştir. Faiz oranları ortalaması ise 2000-2017 döneminde %13,9 seviyesindedir. Ancak, 2017 yılında faiz oranları %9,9 düzeyine gerilemiştir.

Cari işlemler dengesinin GSYH'ya oranına ilişkin verilerin yer aldığı sütun incelendiğinde, ülkenin 2003-2007 dönemi haricinde kalan yıllarda cari açık sorunu

yaşadığı anlaşılmaktadır. Özellikle 2014 yılında cari dengenin GSYH'ya oranı %-4,2 olarak gerçekleşirken, 2017 yılında bu oran %-0,5 seviyesine düşmüştür.

Brezilya ekonomisinde bütçe dengesi istikrarsız bir seyir izlemektedir. İncelenen dönemde istisnasız her yıl bütçe açığı yaşanmıştır. Bununla birlikte, 2013 yılında %-2,95 olan bütçe açığının GSYH'ya oranı, 2014 yılında %-5,35 ve 2015 yılında %-10,32 seviyesine yükselmiştir. Bu değişimin ardında Brezilya'da yaşanan siyasi istikrarsızlığın neden olduğu ekonomik sorunlar olduğu düşünülmektedir.

Yapılan mukayeseli analizlerde genellikle Türkiye için referans bir ülke kabul edilen Brezilya'nın ekonomisi incelendiğinde, makroekonomik verilerdeki değişimlerin özellikle 2010'lu yıllarda hızla olumsuz bir seyre geçtiği anlaşılmaktadır. Artan işsizlik oranları ve bütçe açıklarına düşük ekonomik büyüme performansı da eşlik etmektedir. Bu göstergeler Brezilya ekonomisinin yönetiminin değişmesi gerektiğine dair sinyaller olarak kabul edilmektedir.

Başkanlık rejimiyle yönetilen Brezilya 26 eyalet, bir Federal Bölge (Başkent Brasilia ve çevresi) ve toplam 5564 belediyeden oluşan federal bir cumhuriyettir. Her eyaletin, yetkilerini kendi yasalarıyla belirlediği bir hükümeti mevcuttur. Eyaletlerin başındaki Valiler doğrudan halkoylaması sonucunda seçilmektedir. Yasama organı halkoyuyla seçilen 81 üyeli Senato ile 513 üyeli Temsilciler Meclisinden oluşmaktadır.¹²⁴

Federal hükümet bakanlıklar, sekreterlik ve özel organlardan (konseyler) oluşmaktadır. Başkan, özel yasalar yoluyla yapıyı oluşturabilir, değiştirebilir; bakanlıkları, sekreteryalrı ve diğer kamu yönetim organlarını lağvedebilir.¹²⁵

Ülkenin ekonomi yönetiminde, Merkez Bankası ile birlikte görev alan bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹²⁶

- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance)

¹²⁴ Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı, “Brezilya'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/brezilya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 19 Haziran 2018.

¹²⁵ Brazil Government News, “Federal Executive Branch”, (Çevrimiçi) <http://www.brazilgovnews.gov.br/federal-government/how-the-government-works/federal-executive-branch>, 19 Haziran 2018.

¹²⁶ Brazil Government News, “Ministers”, (Çevrimiçi) <http://www.brazilgovnews.gov.br/presidency/ministers>, 19 Haziran 2018.

- Çalışma Bakanlığı (Ministry of Labour)
- Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı (Ministry of Industry, Trade and Services)
- Planlama, Kalkınma ve Yönetim Bakanlığı (Ministry of Planning, Development and Management)

2.2.2.3.Hindistan

Hindistan, Çin'in ardından dünyanın en fazla nüfusa sahip ikinci ülkesidir. Nüfusu 2017 yılı sonunda 1 milyar 316 milyon 896 bin kişiye ulaşan ülke, dünyanın en büyük yedinci ekonomisine sahiptir. Ancak buna rağmen nüfusun fazlalığı nedeniyle Hindistan'da kişi başına düşen gelir, incelenen ülkeler arasında en düşük seviye olan 1.982 \$ düzeyindedir.

Hindistan'ın GSYH değeri 2000 yılında 476 milyar 636 milyon \$ seviyesinde iken 2017 yılında 2 trilyon 611 milyar 12 milyon \$ seviyesine yükselmiştir. Ülke bu dönemde ortalama %7,1 ekonomik büyüme performansı sergilemiştir. Ülkenin işsizlik verileri incelendiğinde ise özellikle 2004-2009 yılları arasında yüksek seyrettiği ve 2010 yılından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir.

Fiyat istikrarına ilişkin veriler incelendiğinde, Hindistan ekonomisinin 2000-2017 yılları arasında ortalama enflasyon oranının %6,4 olduğu görülmektedir. Yüksek enflasyon oranlarının görüldüğü 2008-2013 yılları arasında ise enflasyon oranlarının ortalaması %9,75 seviyesindedir. Ancak, 2014 yılından itibaren enflasyon oranlarında düşüş trendi dikkat çekmektedir.

Hindistan ekonomisinde faiz oranları gelişmiş ülkelere kıyasla yüksek olmakla birlikte yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler açısından düşük kabul edilebilecek bir ortalamaya sahiptir. 2000-2017 yılları arasında faiz oranları Hindistan'da ortalama %7 seviyesindedir.

Tablo 14: Hindistan’ın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Döviz Kuru (Indian Rupee /USD)
2000	476.636	4,8	5,6	4,0	-	-8,264	-0,6	44,930
2001	493.934	5,1	4,3	5,2	8,5	-10,843	0,7	47,171
2002	523.768	5,3	3,9	3,8	7,8	-10,881	1,3	48,590
2003	618.369	5,6	3,8	8,4	6,9	-11,231	2,3	46,558
2004	721.589	8,1	3,8	8,3	6,0	-9,062	-0,5	45,254
2005	834.218	8,4	4,4	9,3	6,2	-7,368	-1,3	44,067
2006	949.118	9,2	6,6	9,3	7,1	-6,321	-1,0	45,290
2007	1,238.700	9,0	6,2	9,8	7,8	-4,505	-1,3	41,348
2008	1,224.096	8,7	9,1	3,9	7,4	-8,982	-2,2	43,530
2009	1,365.373	9,1	11,0	8,5	4,8	-9,534	-2,8	48,323
2010	1,708.460	9,2	9,5	10,3	6,0	-8,626	-2,9	45,656
2011	1,823.052	6,4	9,5	6,6	8,1	-8,349	-4,3	46,604
2012	1,827.637	5,2	10,0	5,5	7,9	-7,550	-4,8	53,366
2013	1,856.721	5,1	9,4	6,4	7,6	-7,000	-1,7	58,554
2014	2,039.127	5,1	5,8	7,4	7,9	-7,166	-1,3	61,037
2015	2,102.392	5,1	4,9	8,2	7,0	-7,029	-1,1	64,159
2016	2,273.556	4,8	4,5	7,1	6,4	-6,653	-0,7	67,191
2017	2,611.012	4,8	3,6	6,5	6,1	-6,917	-1,8	65,125
Ort.	1,371.542	6,6	6,4	7,1	7,0	-8,1	-1,3	50,9

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.; Euromonitor, “India Country Factfile”, (Çevrimiçi) <https://www.euromonitor.com/india/country-factfile>, 05 Mayıs 2018.

Ekonomi cari açık sorunu yaşarken, 2017 yılında cari açığın GSYH’ya oranı %-1,8 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte Hindistan ekonomisi için bütçe açığı daha önemli bir sorunu teşkil etmektedir. İncelenen 2000-2017 döneminde Hindistan ekonomisinde bütçe açığının GSYH’ya oranı ortalama %-8,1’dir. Bu değer, tez kapsamında incelenen ülkeler arasında en yüksek bütçe açığı oranını temsil etmektedir.

Hindistan ekonomisi genel olarak değerlendirildiğinde, kendine has bazı yapısal sorunlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ülke, ekonomik büyüklük açısından dünyada yedinci sırada yer alırken, nüfusun fazlalığı nedeniyle kişi başına düşen gelir oldukça düşük bir seviyededir. Ayrıca, Hindistan’da bütçe açığının GSYH’ya oranı da diğer ülkelere kıyasla oldukça yüksek bir seviyede gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, cari işlemler dengesinin açık vermesi de Hindistan ekonomisinin diğer bir sorununu teşkil etmektedir.

İngiltere’den 15 Ağustos 1947 tarihinde bağımsızlığını kazanan ve 26 Ocak 1950 tarihinde kabul edilen Anayasa neticesinde bugünkü Hindistan Cumhuriyeti’ne dönüşen ülke, İngiliz Milletler Topluluğu’nun bir üyesidir. Hindistan 29 Eyalet ve 7 Birlik Toprağından meydana gelmektedir. Her eyaletin kendi hükümeti ve parlamentosu bulunmaktadır.¹²⁷ Parlamento, Hindistan’ın en yüksek yasama organıdır. Hindistan Parlamentosu; Başkan ile birlikte Devlet Konseyi (Rajya Sabha) ve Halk Meclisi (Lok Sabha) olmak üzere iki kanattan oluşmaktadır. Başkan’ın, Parlamento’yu toplama ya da tatil etme ve Halk Meclisi’ni feshetme gücü bulunmaktadır.¹²⁸

Hindistan ekonomisinin yönetiminde, 1935 yılında kurulan Merkez Bankası’nın (The Reserve Bank of India) haricinde görev alan bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır.¹²⁹

- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance): Bakanlık beş farklı birimden oluşmaktadır. Bu birimler; Ekonomik İşler Departmanı, Harcamalar Departmanı, Gelirler Departmanı, Yatırım Departmanı, Finansal Hizmetler Departmanıdır.¹³⁰

¹²⁷ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Hindistan’ın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/hindistan-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 22 Haziran 2018.

¹²⁸ National Portal of India, “Indian Parliament”, (Çevrimiçi) <https://www.india.gov.in/my-government/indian-parliament>, 22 Haziran 2018.

¹²⁹ Reserve Bank of India, “About Us”, (Çevrimiçi) <https://www.rbi.org.in/Scripts/AboutusDisplay.aspx#EP>, 22 Haziran 2018.

¹³⁰ Ministry of Finance - India, “About Ministry”, (Çevrimiçi) <https://www.finmin.nic.in/about-ministry#>, 25 Haziran 2018.

- Kurumlar Bakanlığı (Ministry of Corporate Affairs): Şirketler yasalarının düzenlenmesi, tüketici haklarının korunması ve rekabetin korunması gibi meselelerle ilgilenmektedir.¹³¹
- Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (Ministry of Commerce and Industry): Bakanlık; Ticaret Departmanı (Department of Commerce) ile Endüstriyel Politikalar ve Destekleme (Department of Industrial Policy & Promotion) olmak üzere iki birimden oluşmaktadır.¹³²

2.2.2.4.Rusya

Rusya, yüzölçümü bakımından dünyanın en büyük ülkesi olmakla birlikte, sahip olduğu nüfus miktarı 2017 yılı sonunda 143 milyon 990 bin kişi olarak belirlenmiştir. Rusya'nın 2014 yılındaki ayrılığına kadar G8 (The Group of Eight) olarak bilinen yapı, söz konusu tarihten itibaren G7 olarak anılmaya başlanmıştır. Günümüzde dünyanın en büyük on birinci ekonomisine sahip olan Rusya'da kişi başına düşen gelir seviyesi 10.608 \$ düzeyindedir.

Rusya'nın GSYH değeri 2017 yılında 1 trilyon 527 milyar 469 milyon \$ olarak hesaplanmıştır. 2000-2017 döneminde ortalama %3,8 seviyesinde büyüme performansı gösteren Rusya ekonomisi; 2009, 2015 ve 2016 yıllarında daralma yaşamıştır.

İşsizlik oranları ise 2000-2017 döneminde ortalama %6,9 seviyesinde iken, 2012-2017 yılları arasında bu değer %5,4 seviyesine düşmektedir. Bununla birlikte enflasyon oranlarında istikrarsız bir seyir gözlemlenmektedir. Örneğin; 2001 yılında %21,4 olan enflasyon oranı, 2012 yılında %5 seviyesine düşmüş, ardından 2015 yılında %15,5 seviyesine yükselirken 2017 yılında %3,6 seviyesine gerilemiş; dönem ortalaması ise %11,1 olarak hesaplanmıştır.

¹³¹ Ministry of Corporate Affairs - India, "About MCA", (Çevrimiçi) http://www.mca.gov.in/MinistryV2/about_mca.html, 25 Haziran 2018.

¹³² Department of Commerce - India, "Organisation Setup and Function", (Çevrimiçi) <http://commerce.gov.in/InnerContent.aspx?Id=9>, 25 Haziran 2018.; Department of Industrial Policy and Promotion - India, "About Us", (Çevrimiçi) <http://dipp.nic.in/about-us/role-and-functions-department-industrial-policy-promotion>, 25 Haziran 2018.

Tablo 15: Rusya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli , %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Russian Ruble /USD)
2000	279.033	10,6	20,7	10,0	12,8	3,098	16,4	28,117
2001	329.407	9,0	21,4	5,1	10,0	2,983	10,0	29,175
2002	371.213	8,0	15,7	4,7	12,4	0,671	7,5	31,376
2003	462.332	8,2	13,6	7,3	8,1	1,346	7,2	30,692
2004	634.944	7,7	10,8	7,2	7,1	4,562	9,1	28,799
2005	820.568	7,1	12,6	6,4	5,8	7,576	10,3	28,245
2006	1,063.640	7,0	9,6	8,2	6,0	7,782	8,9	27,175
2007	1,396.475	6,0	9,0	8,5	6,7	5,570	5,2	25,571
2008	1,784.514	6,2	14,1	5,2	10,8	4,537	5,8	24,867
2009	1,313.681	8,2	11,6	-7,8	13,1	-5,872	3,7	31,774
2010	1,638.463	7,3	6,8	4,5	5,2	-3,185	4,2	30,373
2011	2,051.657	6,5	8,4	4,1	5,5	1,428	4,7	29,403
2012	2,210.255	5,4	5,0	3,7	7,3	0,382	3,2	31,048
2013	2,297.125	5,5	6,7	1,8	7,5	-1,160	1,4	31,859
2014	2,063.663	5,1	7,8	0,7	9,4	-1,068	2,7	38,594
2015	1,368.402	5,5	15,5	-2,8	14,8	-3,374	4,9	61,262
2016	1,281.286	5,5	7,0	-0,1	11,6	-3,657	1,9	67,050
2017	1,527.469	5,2	3,6	1,5	9,1	-1,465	2,1	58,325
Ort.	1,271.896	6,9	11,1	3,8	9,1	1,1	6,1	35,2

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Rusya'nın ekonomisi genel bir şekilde değerlendirildiğinde; düşük büyüme ve fiyat istikrarının temel meseleler arasında olduğu, işsizlik oranları, cari işlemler dengesi ve bütçe dengesi konularında başarılı bir performans ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Rusya yarı-başkanlık hükümet sistemine sahiptir. Yarı-başkanlık sistemi bazı unsurları içermektedir. Bu unsurlar dikkate alınarak yarı-başkanlık sistemi; “yürütme gücünün hükümetin başı olarak başbakan ve devletin başı olarak başkan arasında

paylaşıldığı ve fakat önemli yürütme yetkilerinin devlet başkanına ait olduğu sistemler” olarak tanımlanmaktadır. Bu unsurlar:¹³³

- Başkan halk tarafından seçilmektedir.
- Başkan oldukça önemli yetkilere sahiptir.
- Yürütme ve idari yetkilere sahip başbakan ve bakanlar vardır ve parlamento karşı çıkmadığı sürece görevde kalırlar.

Rusya, 1993 Anayasası’na bağlı olarak yarı-başkanlık sistemine dahil olmuştur. Bununla birlikte anayasal düzende sistemi yarı-başkanlık olarak görünmesine karşın, Başkan’ın sahip olduğu güç nedeniyle Rusya’nın da başkanlık hatta “süper başkanlık” modelini uyguladığı dile getirilmektedir.¹³⁴

Rusya’nın ekonomi yönetiminde çeşitli bakanlık ve kurumlar görev almaktadır. İlgili bakanlık ve kurumlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:¹³⁵

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (Ministry of Industry and Trade of the Russian Federation)
- Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı (Ministry of Labour and Social Protection of the Russian Federation)
- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance of the Russian Federation): Hazine, vergilendirme, gümrük ve alkol piyasası düzenlemeleri bu bakanlığa bağlıdır.
- Devlet Fonları için Federal Ajans (Federal Agency for State Reserves)
- Finansal Takip için Federal Kurum (Federal Service for Financial Monitoring): Kara para aklama ve terörizm finansmanına karşı sorumlu federal bir yürütme organıdır. İlgili devlet politikası ve düzenlemeleri geliştirir ve diğer federal yürütme kurumlarının çalışmalarını koordine eder.

¹³³ Kasım Erdem, “Yarı-Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Yarı-Başkanlık Sistemi: Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri**, 2. Bs., Ed: Semra Gökçimen, Ankara, TBMM Yayınevi, 2017, s. 1-2.

¹³⁴ Kasım Erdem, “Yarı-Başkanlık ya da Süper Başkanlık: Rusya Federasyonu Örneği”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Yarı-Başkanlık Sistemi: Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri**, 2. Bs., Ed: Semra Gökçimen, Ankara, TBMM Yayınevi, 2017, s. 185.

¹³⁵ The Russian Government, “Ministries and Agencies”, (Çevrimiçi) <http://government.ru/en/ministries/>, 20 Haziran 2018.

- Federal Monopolleşme Karşıtı Servis (Federal Anti-Monopoly Service): düzenleyici eylemleri benimsemekten ve ürün piyasası ve finansal hizmetler pazar rekabetinin yasal koruması, doğal tekellerin faaliyetlerinin korunmasından denetim ve denetlemeden sorumlu federal bir yürütme organıdır.
- Tüketicinin Korunması ve Refahının Gözetimi için Federal Hizmet (Federal Service for the Oversight of Consumer Protection and Welfare): tüketici hakları koruma alanında hükümet politika ve düzenlemelerinin hazırlanması ve uygulanmasından sorumlu federal yürütme organıdır ve federal devlet sağlık ve salgın denetimini de içermektedir.

2.2.2.5. Güney Afrika

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler grubunda yer alan bir diğer ülke ise Güney Afrika'dır. Nüfusu 57 milyon 420 bin olan ülkede kişi başına düşen GSYH değeri 2017 yılında cari fiyatlarla 6.176 \$ seviyesindedir.

Güney Afrika'nın 2000 yılından 2017 yılına kadar geçen sürede GSYH değeri yaklaşık 3 katına çıkmıştır. Günümüzde ulaşmış olduğu GSYH büyüklüğü sayesinde Güney Afrika dünyanın en büyük otuz dördüncü ekonomisidir. Ülkenin 2017 yılında GSYH değeri 349 milyar 299 milyon \$ seviyesindedir. Ekonomik büyüme oranlarının ortalaması ise 2000-2017 döneminde %2,9 olarak ölçülmüştür.

Ülkenin ekonomik açıdan kendine has bazı yapısal sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların en başında ise "işsizlik" gelmektedir. Güney Afrika'nın 2000-2017 dönemindeki işsizlik oranlarının ortalaması %25 düzeyindedir. Daha geniş bir ifadeyle, işsiz sayısının işgücü içerisinde payını ifade eden işsizlik oranlarına göre, Güney Afrika'da işgücüne dahil olan her dört kişiden birisi işsiz konumundadır. Son yıllarda ise işsizlik oranının dönem ortalamasının da üzerinde olduğu ve yaklaşık %27,4 seviyesine yükseldiği görülmektedir.

Tablo 16: Güney Afrika'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (G. Afrika Randı /USD)
2000	136.453	23,0	5,4	4,2	10,1	-1,539	-0,1	6,940
2001	121.602	25,9	5,6	2,7	9,7	-1,132	0,3	8,609
2002	115.748	27,8	9,1	3,7	11,2	-1,071	0,9	10,541
2003	175.254	27,6	5,9	2,9	10,7	-1,785	-0,8	7,565
2004	228.931	25,1	1,4	4,6	7,5	-1,168	-2,8	6,460
2005	257.667	24,6	3,4	5,3	6,9	-0,115	-3,1	6,359
2006	271.812	23,5	4,6	5,6	7,3	0,911	-4,5	6,772
2007	299.033	23,0	7,2	5,4	9,1	1,356	-5,4	7,045
2008	287.095	22,5	11,0	3,2	10,9	-0,535	-5,5	8,261
2009	297.221	23,7	7,1	-1,5	7,8	-5,202	-2,7	8,474
2010	375.304	24,9	4,3	3,0	6,4	-5,026	-1,5	7,321
2011	416.879	24,8	5,0	3,3	5,5	-4,077	-2,2	7,261
2012	396.332	24,9	5,6	2,2	5,3	-4,426	-5,1	8,210
2013	366.821	24,7	5,8	2,5	5,1	-4,268	-5,9	9,655
2014	350.901	25,1	6,1	1,8	5,8	-4,263	-5,3	10,853
2015	317.698	25,3	4,6	1,3	6,1	-4,772	-4,4	12,759
2016	295.678	26,7	6,3	0,6	7,3	-4,060	-3,3	14,710
2017	349.299	27,4	5,3	1,3	7,3	-4,547	-2,3	13,334
Ort.	281.096	25,0	5,8	2,9	7,8	-2,5	-3,0	9,0

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Fiyat istikrarını gösteren enflasyon oranlarının ortalaması 2000-2017 yılları arasında %5,8 olarak hesaplanmaktadır. Bununla birlikte, ülkede bütçe açığı önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Güney Afrika’da 2017 yılında bütçe açığının GSYH’ya oranı %-4,547 düzeyindedir. Aynı zamanda ülkede cari işlemler dengesi de açık vermektedir. Ülkenin cari açığının GSYH’ya oranı %-2,3 seviyesindedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Güney Afrika’nın tüm makroekonomik göstergeler bakımından sorun yaşadığı anlaşılmaktadır. Özellikle işsizlik oranlarının ve bütçe açığının yüksekliği dikkat çekmektedir.

Başkanlık sistemine dayanan parlamenter demokrasiyle yönetilen Güney Afrika Cumhuriyeti, gelişmiş ekonomisi nedeniyle günümüzde Afrika kıtasındaki en güçlü ve istikrarlı ülke konumundadır. Ülkede ilk serbest ve demokratik seçimler 1994 yılında yapılmıştır. Hükümet üyeleri Devlet Başkanı tarafından atanmaktadır. Parlamento, Ulusal Meclis (National Assembly) ve Ulusal Eyaletler Konseyinden (National Council of Provinces) oluşmaktadır.¹³⁶

Güney Afrika'nın ekonomi yönetiminde görev alan bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır.¹³⁷

- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance): Bakanlık; finans, ekonomi ve muhasebe alanlarında uzmanlaşmış kamu sektörü kuruluşlarının politik başkanı konumundadır. Hazine bu bakanlığa bağlıdır.¹³⁸
- Küçük İşletmeler Bakanlığı (Ministry of Small Business Development): KOBİ'lerin ve kooperatiflerin Afrika'da yaygınlaşmasında önemli rol oynayan ve bu kuruluşların, ekonomik büyüme ile istihdam oluşturma hedeflerinin merkezinde olduğunu kabul eden Bakanlık 2014 yılında kurulmuştur. Bakanlık 2014 yılının Mayıs ayındaki yapılandırma neticesinde Başkanlık onayıyla bağımsız ulusal departman haline gelmiştir.¹³⁹
- Ekonomik Kalkınma Bakanlığı (The Ministry of Economic Development): Bakanlık daha sonra bağımsız departman statüsüne kavuşmuştur. Ekonomik Kalkınma Departmanı'nın amacı; katılımcı, uyumlu ve koordineli ekonomi politikası yoluyla ekonomik kalkınmayı teşvik etmek ve tüm ülkenin yararına planlamaktır. Temel misyonu ise hükümetlerin, devlet kurumlarının ve sivil toplumun ekonomik kalkınmayı etkileyecek katkılarını koordine etmektir. Bakanlık, ekonomik politikalar, devlet planları, kurumları, hükümetin politik ve ekonomik

¹³⁶ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, "Güney Afrika'nın Siyasi Görünümü", (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/guney-afrika-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 21 Haziran 2018.

¹³⁷ Parliament of the Republic of South Africa, "Ministers", (Çevrimiçi) <https://www.parliament.gov.za/ministers>, 21 Haziran 2018.

¹³⁸ South African Government, "Finance", (Çevrimiçi) <https://www.gov.za/about-sa/finance>, 22 Haziran 2018.

¹³⁹ Small Business Development – South Africa, "About Us", (Çevrimiçi) <http://www.dsbd.gov.za/#About>, 22 Haziran 2018.

hedefleri ve yetkileri arasındaki uyumu geliştirmeyi ve hükümetin ekonomik kalkınmayı ilerletme amacını, insana yakışır iş fırsatlarının yaratılması yoluyla teşvik etmeyi amaçlamaktadır.¹⁴⁰

- Çalışma Bakanlığı (Ministry of Labour): Çalışma Bakanlığı, sosyal ortaklarla istişare halinde geliştirilen bir dizi politika ve program aracılığıyla işsizliğin, yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasında rol oynamaktadır. Temel amaçları arasında; gelişmiş ekonomik etkinlik ve verimlilik, istihdam yaratma, güçlü çalışma ilişkileri, işyerinde eşitsizliği ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak, istihdamdaki yoksulluğu hafifletmek yer almaktadır. Bakanlık daha sonra bağımsız departman statüsüne kavuşmuştur.¹⁴¹
- Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (Ministry of Trade and Industry): Dinamik bir endüstriyel ve küresel rekabetçi ekonomiye doğru yapısal dönüşümün teşvik edilmesi, yatırım, ticaret ve girişim geliştirmeye elverişli, öngörülebilir, rekabetçi, adil ve sosyal olarak sorumlu bir ortam sağlamak, ekonomik gelişmeyi güçlendirmek için ekonomiye katılımı genişletmek gibi amaçları bulunmaktadır. Ulusal ölçekte bağımsız departman statüsüne kavuşmuştur.¹⁴²

2.2.2.6. Endonezya

Endonezya, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler arasında dikkat çeken bir diğer ülkedir. Nüfusu 261 milyon 989 bin kişi olan Endonezya, bu değer sayesinde Çin, Hindistan ve ABD'nin ardından dünyanın en fazla nüfusa sahip dördüncü ülkesidir. Endonezya'da kişi başına düşen gelir, 2017 yılında 3.875 \$ seviyesinde tespit edilmiştir.

¹⁴⁰ National Government of South Africa, "Department: Economic Development", (Çevrimiçi) <https://nationalgovernment.co.za/units/view/13/departmant-economic-development-edd>, 22 Haziran 2018.

¹⁴¹ Ministry of Labour - South Africa, "About Us", (Çevrimiçi) <http://www.labour.gov.za/DOL/about-us>, 22 Haziran 2018.

¹⁴² Department Trade and Industry – South Africa, "Overview of the Department of Trade and Industry", (Çevrimiçi) http://www.thedti.gov.za/about_dti.jsp, 22 Haziran 2018.

Endonezya, GSYH sıralamasına göre 2017 yılı değerlerine göre dünyanın altıncı büyük ekonomisidir. Ülkenin GSYH değeri 2000 yılından günümüze yaklaşık beş katına yükselmiş ve 2017 yılında 1 trilyon 15 milyar 411 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır. Ancak nüfusun fazlalığı nedeniyle, ülkede kişi başına düşen gelir diğer gelişmekte olan ekonomilerle karşılaştırıldığında düşük kalmaktadır.

Tablo 17: Endonezya'nın Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Endonezya Rupiahs /USD)
2000	179.482	6,1	3,8	4,9	12,5	-1,870	4,5	8,421
2001	174.507	8,1	11,5	3,6	15,5	-1,763	4,0	10,260
2002	212.807	9,1	11,8	4,5	15,5	-0,576	3,7	9,311
2003	255.428	9,5	6,8	4,8	10,6	-1,077	3,2	8,577
2004	279.556	9,9	6,1	5,0	6,4	-0,260	1,9	8,938
2005	310.815	11,2	10,5	5,7	8,1	0,424	0,5	9,704
2006	396.293	10,3	13,1	5,5	11,4	0,372	2,4	9,159
2007	470.144	9,1	6,7	6,3	8,0	-0,947	1,4	9,141
2008	558.582	8,4	9,8	6,0	8,5	0,054	0,0	9,698
2009	577.539	7,9	5,0	4,7	9,3	-1,644	1,8	10,389
2010	755.256	7,1	5,1	6,4	7,0	-1,242	0,7	9,090
2011	892.590	6,6	5,3	6,2	6,9	-0,703	0,2	8,770
2012	919.002	6,1	4,0	6,0	5,9	-1,586	-2,7	9,386
2013	916.646	6,2	6,4	5,6	6,3	-2,217	-3,2	10,461
2014	891.051	5,9	6,4	5,0	8,8	-2,146	-3,1	11,865
2015	860.741	6,2	6,4	4,9	8,3	-2,604	-2,0	13,389
2016	932.445	5,6	3,5	5,0	7,2	-2,485	-1,8	13,308
2017	1,015.411	5,4	3,8	5,1	6,6	-2,490	-1,7	13,380
Ort.	570.924	7,7	7,0	5,3	9,0	-1,3	0,5	10,180

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

İncelenen 2000-2017 döneminde kesintisiz her yıl büyüme gösteren ülke ekonomisinin söz konusu yıllar arasındaki büyüme ortalaması ise %5,3 olarak

hesaplanmaktadır. En düşük büyüme %3,6 ile 2001 yılında, en yüksek büyüme oranı ise %6,4 ile 2010 yılında gerçekleşmiştir.

Fiyat istikrarının göstergesi olan enflasyon oranları 2006 yılına kadar çift hanelerde iken, 2007-2017 enflasyon oranlarının ortalaması %5,7 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 2017 yılında %3,8 seviyesine gerilemiştir.

Enflasyon oranlarına benzer şekilde, Endonezya’da işgücü piyasasında da bir iyileşme trendi gözlemlenmektedir. İşsizlik oranları da 2006 yılına kadar çift haneli değerlerde gerçekleşmiş, ancak bu yıldan itibaren kademeli bir şekilde azalmıştır. İşsizlik oranlarının ortalaması 2000-2017 yılları arasında %7,7 iken, son iki yılın ortalaması %5,5 düzeyine gerilemiştir.

Makroekonomik göstergelerden bir diğeri olan faiz oranları incelendiğinde de bir azalma eğilimi dikkat çekmektedir. Verilere ulaşılan 2000-2017 yıllarındaki faiz oranlarının ortalaması %9 iken; 2010-2017 döneminde bu ortalamanın %7,1 seviyesine düştüğü görülmektedir.

Endonezya’nın işsizlik, fiyat istikrarı, ekonomik büyüme ve faiz oranları bakımından özellikle son yıllarda ortaya koyduğu başarılı performans; bütçe dengesi ve cari işlemler dengesi açısından gözlemlenmemektedir. Bütçe açığının GSYH’ya oranı 2017 yılında %-2,5 düzeyindedir. Cari işlemler dengesi de 2011 yılına kadar pozitif değerde iken, 2012 yılından itibaren cari açık sorunu oluşmuştur. Endonezya’nın 2017 yılındaki cari açığının GSYH’ya oranı %-1,7 seviyesindedir. Bu durum ülkenin ikiz açık sorunu yaşamaya başladığını göstermektedir.

Endonezya, Anayasası’na göre Cumhuriyet rejimine sahip üniter bir devlet olarak tanımlanmaktadır. Devletin anayasası “Pançasila” adı verilen beş temel ilkeye dayanmaktadır. Bu ilkeler; tek ilah, adil ve medeni insanlık, Endonezya’nın birliği, temsilciler arasında istişarelerin erdemine dayalı demokrasi ve tüm Endonezya halkı için sosyal adalet prensipleri olarak sıralanmaktadır. İlk defa 2004 yılında doğrudan halk oylamasıyla Endonezya’da devlet başkanlığı seçimleri gerçekleşmiştir. İki

kamaralı olan Halkın Danışma Meclisi, Temsilciler Meclisi ve Bölgesel Temsilciler Konseyinden meydana gelmektedir.¹⁴³

Ülkenin ekonomi yönetiminde görev alan bakanlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Maliye Bakanlığı (Ministry of Finance): Temel görevi; devlet yönetimini sağlamada Başkan'a yardımcı olmak için ülkenin finansal yönetimini sağlamaktır. Bütçe, gümrük tarifeleri, vergi, mali denge, hazine, borç yönetimi, devlet varlıklarının yönetimi gibi konularda politika geliştirir ve uygular.¹⁴⁴
- Sanayi Bakanlığı (Ministry of Industry): Sanayi sektöründe politikaların geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlar.¹⁴⁵
- Ticaret Bakanlığı (Ministry of Trade): İç ve dış ticaret alanlarında politikalar üretir ve uygular. Endonezya'nın uluslararası ticari işbirliklerini geliştirmeyi amaçlar. Tüketicilerin korunması ve ihracatın geliştirilmesi konularında çalışmalar yürütür.¹⁴⁶
- Kooperatif ile KOBİ'ler Bakanlığı (Ministry of Cooperation and SMEs): Kooperatif ve KOBİ'ler alanında politika ve politika koordinasyonu oluşturmada hükümete yardımcı olmaktadır.¹⁴⁷
- Ulusal Kalkınma Planlama Bakanlığı (Ministry of National Development Planning): Temel amacı; ulusal kalkınma konusunda planlama, bütçeleme, düzenleme yapmak ve kurumsal altyapıyı oluşturarak, bu kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamaktır.¹⁴⁸

¹⁴³ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, "Endonezya'nın Siyasi Görünümü", (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/endonezya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 23 Haziran 2018.

¹⁴⁴ Ministry of Finance – Republic of Indonesia, "Frequently Asked Questions", (Çevrimiçi) <https://www.kemenkeu.go.id/en/faq/>, 23 Haziran 2018.

¹⁴⁵ Ministry of Industry – Republic of Indonesia "Key Assignments and Functions of the Ministry of Industry", (Çevrimiçi) <http://www.kemenperin.go.id/tugas-pokok-fungsi-kementerian-perindustrian>, 23 Haziran 2018.

¹⁴⁶ Ministry of Industry – Republic of Indonesia, "Main Duty", (Çevrimiçi) <http://www.kemendag.go.id/en/about-us/task-and-function>, 23 Haziran 2018.

¹⁴⁷ Ministry of Cooperation and SMEs – Republic of Indonesia "About Ministry", (Çevrimiçi) <http://www.depkip.go.id/tentang-kementerian-koperasi-dan-ukm/>, 23 Haziran 2018.

¹⁴⁸ Ministry of National Development Planning – Republic of Indonesia, "Role and Function of Bappenas", (Çevrimiçi) <https://www.bappenas.go.id/en/profil-bappenas/tupoksi/>, 23 Haziran 2018.

2.2.2.6.Türkiye

Türkiye, IMF verilerine göre “yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler” ülke grubunda yer almaktadır. Ulaşmış olduğu GSYH değeri ile dünyanın on yedinci büyük ekonomisi konumunda olan Türkiye aynı zamanda G20 ülkeleri arasındadır. Ülkenin nüfusu günümüzde 80 milyon 811 bin kişi olmuştur. Türkiye’de kişi başına düşen gelir ise 2017 verilerine göre cari fiyatlarla 10.511 \$ seviyesindedir.

Tez kapsamında model oluşturulması amaçlanan ülke olan Türkiye’nin, diğer ülkelerden farklı olarak 1980-2000 arası dönemdeki verileri de incelenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen veriler neticesinde oluşturulan tablo aşağıda sunulmaktadır.

1980-2000 dönemi için farklılaşan bir değer ise faiz oranlarıdır. Diğer tablolarda OECD veri tabanından ulaşılan “kısa vadeli faiz oranı” değerinin, 1980-2000 arası dönem için mevcut olmadığı görülmüş; bu nedenle, döneme dair bir gösterge olması açısından “bankalar arası faiz oranı (interbank interest rate)” tabloya eklenmiştir. Bankalar arası faiz, bankalar arasında yapılan kısa vadeli kredilerden alınan faiz oranıdır. Bankalar, likiditeyi yönetmek ve düzenleyiciler tarafından kendilerine verilen rezerv şartlarını karşılamak için bankalar arası piyasada birbirlerini borçlandırır ve borçlandırılır; oran ise vadeye, piyasa koşullarına ve kredi derecelerine göre değişmektedir.

2000 yılı öncesindeki döneme ilişkin veriler incelendiğinde, Türkiye’nin makroekonomik sorunlarının başında yüksek enflasyonun geldiği görülmektedir. Fiyat istikrarı göstergesi olan bu oranın dönem ortalaması %63,8 olarak hesaplanmaktadır. İncelenen dönemdeki faiz oranlarındaki yükseklik de dikkat çekmektedir. Kriz yıllarına (1994 ve 2001) yakın dönemlerde bu oranın yükseldiği görülürken, dönem ortalamasının ise %73,2 olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye 1980 dönemi sonrasında, dünyadaki değişime paralel bir biçimde ekonomik bir dönüşüm yaşamıştır. Bu bağlamda, ithal ikameci sanayileşme stratejisinden “ihracata dayalı sanayileşme stratejisine” geçilmiş ve korumacı iktisat

politikalarının yerini liberal iktisat politikaları almıştır.¹⁴⁹ Söz konusu yapısal değişimler tablodaki göstergelere yansımaktadır. Bu durum özellikle döviz kuru ve faiz oranındaki değişimlerde görülmektedir.

Tablo 18: Türkiye’nin Makroekonomik Görünümü (1980-2000)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz (Bankalar arası, %)	Bütçe Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Döviz Kuru (Türk Lirası /USD)
1980	96.526	7,2	110,6	-0,8	-	-2,26	-3,201	0,000
1981	97.794	7,2	36,4	4,4	-	-0,95	-1,944	0,000
1982	88.854	7,6	31,1	3,4	-	-1,05	-1,071	0,000
1983	84.906	7,5	31,3	4,8	-	-1,49	-2,265	0,000
1984	82.583	7,4	48,4	6,8	-	-1,62	-1,742	0,000
1985	92.760	6,9	44,5	4,3	-	-1,10	-1,092	0,001
1986	102.304	7,7	34,6	6,9	39,09	-1,77	-1,432	0,001
1987	118.885	8,1	38,9	10,0	42,36	-2,37	-0,678	0,001
1988	125.153	8,7	73,7	2,1	46,77	-2,14	1,275	0,001
1989	147.688	8,6	63,3	0,3	26,87	-2,47	0,651	0,002
1990	207.375	8,0	60,3	9,3	62,72	-2,22	-1,266	0,003
1991	208.109	7,7	66,0	0,9	59,87	-3,88	0,437	0,004
1992	219.091	7,9	70,1	6,0	67,77	-3,20	-0,445	0,007
1993	248.447	8,4	66,1	8,0	69,63	-5,00	-2,589	0,011
1994	179.208	8,0	104,5	-5,5	92,04	-2,84	1,468	0,030
1995	233.340	7,1	89,6	7,2	106,31	-3,04	-1,002	0,046
1996	250.263	6,1	80,2	7,0	73,99	-6,20	-0,974	0,081
1997	261.775	6,3	85,7	7,5	78,04	-5,85	-1,008	0,152
1998	276.012	6,4	84,7	3,1	78,97	-5,46	0,725	0,260
1999	256.485	7,2	64,9	-3,4	69,97	-8,78	-0,361	0,419
2000	273.085	6,0	55,0	6,6	183,20	-8,01	-3,633	0,624
Ort.	174.976	7,4	63,8	4,2	73,2	-3,4	-1,0	0,1

Kaynak: OECD, “OECD Main Economic Indicators (MEI)”, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, “World Economic Outlook Database, April 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

¹⁴⁹ Halil Tunalı, “Sonuç ve Değerlendirme: 2000 Sonrasında Türkiye Ekonomisinin Dönüşümü”, **2000 Sonrası Türkiye İktisadının Değişimi**, Ed: Yusuf Alpaydın, Halil Tunalı, İstanbul, İTO Yayınları, 2011, s. 358.

Türkiye ekonomisi açısından 24 Ocak 1984 önemli bir tarihi teşkil etmektedir. 1970’li yılların sonlarına doğru artan ve ödemeler dengesi krizi şeklinde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal kriz, politika yapıcılarını bazı radikal önlemler almaya yöneltmiştir. Söz konusu tarihte alınan kararlar neticesinde Türkiye ekonomisi kalkınma stratejisini değiştirmiş, içe dönük kalkınma stratejisinin yerine “dışa dönük” ve “piyasa güçlerinin rolünü arttıran” yeni bir model kurmuştur. Türkiye ekonomisinde 1980-2000 döneminde uygulanan iktisat politikaları, 24 Ocak 1980 kararları sonucunda belirlenen temel çerçeve içerisinde sürdürülmüştür. Ekonomide beklenen dönüşümü gerçekleştirmek için 24 Ocak 1980 kararları ile başta ödemeler dengesinin iyileştirilmesi olmak üzere, kaybolan uluslararası kredibilitenin tekrar elde edilmesi, enflasyon oranlarının azaltılması ve kısıtlıların giderilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda özellikle 1980-1983 yılları arasında askeri hükümet yönetiminin de etkisi sonucunda, uygulanan politikalarla birlikte enflasyon hızla azalmış, dış borçların düzenlenmesi ve elde edilen yeni dış kaynaklarla ödemeler dengesi iyileştirilmiştir. 24 Ocak 1980 tarihinde kabul edilen istikrar programının hedefi yalnızca kısa dönemli ekonomik darboğazları geçmek değil, aynı zamanda uzun dönemde gerekli görülen dört temel alanda reformları uygulamak olarak açıklanmaktadır. Bu alanlar; ticaret, finans ve sermaye piyasalarının serbestleştirilmesi ile kamu sektörünün serbest piyasa işleyişindeki rolünün yeniden belirlenmesidir. Bu bağlamda Türkiye’de 1983 yılı sonrasında sırasıyla ticaretin, finans piyasalarının ve sermaye hareketlerinin liberalleştirilmesine yönelik politikalar uygulanmış; bu politikaların sonucundan dış dengede iyileşme yaşanırken, 1980’li yılların sonlarına doğru iç dengeyle ilgili sorunların yaşanması, kamu sektörüyle ilgili yapılması öngörülen reform ihtiyaçlarını ön plana çıkarmıştır.¹⁵⁰

Türkiye’de 1980’li yıllara kadar sabit döviz kuru rejimi uygulanmıştır. 1980’li yıllarda döviz kurunu serbestleştirmeye yönelik çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Bu bağlamda, 29 Aralık 1983 tarihinde yürürlüğe konulan Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 28 Sayılı Kararla, döviz rejimi serbestleştirilmiştir. Bu sayede, T.C. Merkez Bankası’nın, Türk Lirası’nın ABD doları cinsinden “esas kurunu” belirleyip ilan ettiği, esas kur uygulamasına

¹⁵⁰ Ahmet İncekara, **Türkiye Ekonomisi**, 2. Bs., İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2015, s. 325-327.

geçilmiştir. Ağustos 1988 tarihinden itibaren ise günlük döviz kurları; bankalar, özel finans kurumları, yetkili kuruluşlar ve T.C. Merkez Bankası Döviz ve Efektif Piyasaları Müdürlüğü'nün katıldığı bir alım satım seansı olan günlük kur belirleme seansları ile belirlenmeye başlanmıştır.¹⁵¹ 2001 Krizi'nin ardından ise Türkiye'de dalgalı döviz kuru rejimi uygulanmaya başlanmıştır. Bu rejime göre döviz kurları piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlenmektedir. Uygulanan para ve maliye politikalarının, ekonomik altyapının, uluslararası gelişmelerin ve beklentilerin arz ve talebi belirlediği bu rejimde, Merkez Bankası nominal veya reel bir kur hedefi belirlememekte; ancak, finansal istikrarı sürdürmek ve Türk Lirası'nın değerini korumak amacıyla bazı tedbirler almaktadır.¹⁵²

Dalgalı kur altında enflasyon hedeflemesi rejimi, gelişmekte olan ekonomilerde diğer rejimlere kıyasla krizler karşısında daha korunaklı bir yapı oluşturmakta ve bu sayede ülkenin risk profilinin iyileşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu rejimlerde beklenen faydaların sağlanabilmesi için; derinliği ve likiditesi olan bir finansal yapının mevcudiyeti ile rejimle tutarlı müdahale politikalarına gereksinim duyulmaktadır.¹⁵³

Liberalleşme politikaları kapsamında yatırımların artması ve faiz oranlarının uluslararası seviyelere çekilmesi amacıyla 1989 yılında kabul edilen konvertibilite, finansal serbestleşme politikaları açısından önemli bir adım olmakla birlikte, gerekli altyapının oluşmaması ve sığ finans piyasalarının mevcudiyeti nedeniyle beklenen hedeflere ulaşamamıştır. Diğer taraftan, kamu mali dengesinde uzun dönemdir yaşanan istikrarsızlıklar beraberinde yüksek bütçe açıklarına, yüksek enflasyon oranlarına ve faiz harcamalarının kamu bütçesi içerisindeki payının artmasına neden olmuştur. Ödemeler bilançosunda yaşanan açıklar da dış istikrarı bozmuştur. Böyle bir ortamda 5 Nisan 1994 tarihinde hükümet yeni kararlarını yürürlüğe koymuş

¹⁵¹ Erdem Hephaktan, Serkan Çınar, Özlem Dünder, "Türkiye'de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Dış Ticaret ile İlişkisi", **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, C: 3, S: 5, 2011, s. 64.

¹⁵² TCMB, "Döviz Kuru Politikası", (Çevrimiçi) <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Doviz+Efektif>, 22 Mayıs 2018.

¹⁵³ Eren Çaşkurlu, Tolga Dağlaroğlu, **Global Kredi Krizinin Gelişmekte Olan Piyasa Ekonomilerine Etkileri ve Politika Seçenekleri**, İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2010, s. 156.

ancak, bu kararlar ekonomide beklenen yapısal düzenlemeyi gerçekleştirmediği için başarısız olmuş ve 06 Eylül 1995 tarihinden itibaren Merkez Bankası çeşitli para operasyonlarını yürürlüğe koymak zorunda bırakılmıştır. Bu doğrultuda, döviz fiyatları baskı altında tutulmuş, faizler arttırılmış, tüketim düşürülmüş, ithalat azaltılırken ihracat özendirilmiştir.¹⁵⁴

Türkiye ekonomisi, 1990'lı yılların sonlarında yaşanan Asya Krizi ile Rusya'da yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlıktan etkilenmiş ve bunun sonucunda 1998 yılında IMF ile "Yakın İzleme Anlaşması" yapılmıştır. Bu anlaşma ile, fon kaynakları kullanılmaksızın kamu finansmanının güçlendirilmesi, iyi koordine edilen bir politika takip edilmesi ve yapısal sorunlara çözüm getirmek suretiyle enflasyon oranlarının düşürülmesi hedeflenmiştir. Bu durum ulusal ve uluslararası piyasalarda olumlu beklentilere neden olmuştur. Nitekim, Ekim 1998 ve Şubat 1999 döneminde yapılan ziyaret sonucunda IMF heyeti söz konusu programı birçok yönden başarılı bulmuştur. Ancak, özellikle istikrar programı nedeniyle Türkiye, Asya ülkeleri gibi devalüasyona gidememiş, bu nedenle bir taraftan Türk Lirası aşırı değerlenmiş ve diğer taraftan ise dış açıklar hızla yükselmiş, bu dönemde görülen dolarizasyon probleminin de etkisiyle kriz ortamına girilmiştir.¹⁵⁵

Türkiye için 2000 yılı öncesi ve sonrası, ekonomi açısından iki farklı dönemi ifade etmektedir. Bu ayrımın temelinde 1999 yılında IMF ile imzalanan stand-by anlaşması ve 2001 Ekonomik Krizi yer almaktadır. Söz konusu tarihte IMF ile imzalanan anlaşmanın temel gerekçesi olarak yüksek ve kronik enflasyon ile yüksek kamu borçlarını düşürme hedefleri bulunmaktadır. Bu doğrultuda bir takım reformlar gerçekleştirilmiş, ancak bu reformların uygulanması Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri sonucunda kesintiye uğramıştır. Bununla birlikte, IMF ile ilişkiler sürdürülmüş ve "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP)" IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının bir uzantısı olarak yürürlüğe girmiştir. Yeni programda "enflasyonla mücadele" öncelikli hedef olmaktan çıkarılmış ve "mali istikrarın sağlanması" onun yerini almıştır. Tüm bu reformlar ve gelişmeler neticesinde 2000 yılı sonrasında ulaşılan temel başarılar; yüksek ve kesintisiz büyüme, enflasyonun kontrol altına

¹⁵⁴ İncekara, **a.g.e.**, s. 329-333.

¹⁵⁵ **A.e.**, s. 334-341.

alınması, mali istikrarın sağlanması ve dış ticaret hacminin genişlemesi olarak sıralanmaktadır.¹⁵⁶

Türkiye'nin GSYH değeri 2000-2017 yılları arasında yaklaşık üç kat artış göstermiştir. 2000 yılında bu değer 273 milyar 85 milyon \$ seviyesinde iken, 2017 yılında 849 milyar 480 milyon \$ düzeyine yükselmiştir. Tablodaki verilere göre, Türkiye'nin 2000-2017 yılları arasında ekonomik büyüme ortalaması %5,2'dir. En yüksek büyüme ise %10,7 ile 2011 yılında gerçekleşmiştir. Türkiye'de yaşanan 2001 Krizi'nde ise ekonomi %6 oranında; dünyada yaşanan 2008 Krizi'nde ise %4,8 oranında küçülmüştür.

Ekonomik büyüme alanında yaşanan başarı işgücü piyasalarına yansımamış ve işsizlik oranlarının 2000-2017 dönem ortalaması %9,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu durum ülke ekonomisine dair analizlerde "istihdamsız büyüme" tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

Faiz oranlarının 2003-2017 yılları arasındaki ortalaması ise %14,8'dir. Bu değer 2010-2013 dönemi haricinde kalan yıllarda çift haneli seviyelerdedir. 2013 yılından itibaren ise faiz oranlarında tekrar kademeli bir artış yaşanmaktadır.

Fiyat istikrarı konusunda da sorunlar yaşayan Türkiye'de 2000-2017 döneminde enflasyon oranlarının ortalaması %16,5'tir. Bu değer önemli bir kısmı ise 2000-2003 yılları arasındaki yüksek enflasyon oranlarından kaynaklanmaktadır. Bu dönemin enflasyon ortalaması %44,9 olarak hesaplanmaktadır.

Söz konusu yıllardan itibaren uygulanan sıkı para politikası ve "enflasyon hedeflemesi" sayesinde fiyat istikrarı konusunda hızlı bir iyileşme süreci yaşanmıştır. Bununla birlikte 2017 yılında enflasyon oranı yeniden çift haneli rakamlara ulaşmıştır.

¹⁵⁶ Yusuf Alpaydın, "Giriş: 2000 Sonrası Temel Dinamikler", **2000 Sonrası Türkiye İktisadının Değişimi**, Ed: Yusuf Alpaydın, Halil Tunali, İstanbul, İTO Yayınları, 2011, s. 22-24.

Tablo 19: Türkiye'nin Makroekonomik Görünümü (2000-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Türk Lirası /USD)
2000	273.085	5,9	55,0	6,6	-	-8,411	-3,7	0,624
2001	200.305	7,8	54,2	-6,0	-	-11,756	2,0	1,228
2002	238.342	9,7	45,1	6,4	-	-11,426	-0,3	1,512
2003	311.944	9,9	25,3	5,9	39,7	-7,639	-2,4	1,503
2004	404.853	9,6	8,5	9,4	24,1	-4,163	-3,5	1,426
2005	501.163	9,4	8,1	8,9	16,8	-0,756	-4,2	1,341
2006	550.796	9,0	9,5	7,3	17,5	-0,691	-5,7	1,430
2007	675.010	9,1	8,7	5,0	18,6	-1,942	-5,4	1,300
2008	764.643	10,0	10,4	0,9	18,2	-2,661	-5,0	1,299
2009	644.470	13,0	6,2	-4,8	10,1	-5,881	-1,7	1,547
2010	772.290	11,1	8,5	8,9	7,6	-3,423	-5,7	1,499
2011	832.497	9,0	6,4	10,7	8,8	-0,687	-8,9	1,672
2012	873.696	8,4	8,8	4,7	8,9	-1,831	-5,5	1,792
2013	950.328	9,0	7,4	8,9	6,9	-1,469	-6,7	1,905
2014	934.075	9,9	8,8	5,0	10,3	-1,430	-4,7	2,189
2015	859.449	10,2	7,6	5,9	11,0	-1,265	-3,7	2,723
2016	863.390	10,9	7,7	3,2	10,3	-2,328	-3,8	3,022
2017	849.480	11,0	11,1	7,4	12,8	-2,292	-5,6	3,649
Ort.	591.937	9,6	16,5	5,2	14,8	-3,9	-4,1	1,8

Kaynak: OECD, "OECD Main Economic Indicators (MEI)", (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/sdd/oecdmaineconomicindicatorsmei.htm>, 05 Mayıs 2018; IMF, "World Economic Outlook Database, April 2018", (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/index.aspx>, 05 Mayıs 2018.

Fiyat istikrarının 1980-2000 arası döneme göre kontrol altına alınmasında iki önemli gelişmenin rolü olduğu belirtilmektedir. Birincisi; 2001 Krizi sonrası kabul edilen yeni TCMB Kanunu ile TCMB'nin Hazine ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına avans vermesi, kredi açması, söz konusu kurum ve kuruluşların ihraç ettiği borçlanma araçlarını birincil piyasadan satın alması yasaklanmıştır. 2000 yılı öncesindeki dönemde yüksek enflasyon oranlarının en önemli nedenleri arasında sayılan bu işlemlerin engellenmesi, 2000 yılı sonrası dönemde enflasyonun kontrol altına alınmasında önemli bir adım kabul edilmektedir. Diğer gelişme ise; fiyat

istikrarının sağlanması ve korunması amacıyla TCMB bünyesinde, aldığı kararlar bakımından hükümetten bağımsız olan Para Politikası Kurulu'nun oluşturulması gösterilmektedir.¹⁵⁷

Kamu maliyesinin önemli bir göstergesi olan bütçe dengesinin ise Türkiye’de “açık” vermekle birlikte kabul edilebilir bir seviyede olduğu belirtilebilir. İncelenen 2000-2017 döneminde bütçe açığının GSYH’ya oranı %-3,9 seviyesindedir. Ancak bu değerin önemli bir kısmı 2000-2002 yılları arasındaki verilerden kaynaklanmaktadır. Söz konusu dönem göz ardı edildiğinde, 2003-2017 döneminde bu oran %-2,6 seviyesine gerilemektedir. Maastricht kriterinin %3 olduğu dikkate alındığında bu değerin kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu anlaşılmaktadır.

İşsizlik ve enflasyonun haricinde Türkiye’nin bir diğer ekonomik sorunu cari işlemler dengesinde kendini göstermektedir. Ülkenin cari işlemler dengesini yansıtan veriler incelendiğinde, yalnızca 2001 yılında cari fazla olduğu görülmektedir. Bu dönem verilen cari fazlanın nedeni ise ithalattaki %24 daralmadan kaynaklanmıştır.¹⁵⁸ 2001 yılı haricinde diğer tüm yıllarda Türkiye ekonomisinde cari açık olduğu görülmektedir. Cari açığın GSYH’ya oranı 2000-2017 döneminde ortalama %-4,1 olarak ölçülmektedir. Cari açık ve bütçe açığının aynı dönemde birlikte ortaya çıkması Türkiye’de de “ikiz açık” sorununun yaşandığını göstermektedir.

Tüm makroekonomik veriler dikkate alındığında, Türkiye ekonomisinin büyüme ve bütçe dengesi göstergelerinde iyi bir performans ortaya koymakla birlikte bazı yapısal problemler taşıdığı söylenebilir. Özellikle cari işlemler açığı, işsizlik ve fiyat istikrarı ülke ekonomisinin temel sorunları olarak öne çıkmaktadır. Diğer taraftan, faiz oranlarının yüksekliği yatırımları ve tüketimi olumsuz etkilemektedir. Uzun bir dönem istikrarlı bir seyir izleyen döviz kurundaki veriler ise, özellikle 2013 yılından itibaren hızlı bir değişim yaşamıştır. Bu durum, Türk Lirası’nın ABD doları başta olmak üzere diğer para birimleri karşısında hızla değer kaybetmesi ile sonuçlanmıştır.

¹⁵⁷ Tunalı, **a.g.e.**, s. 362.

¹⁵⁸ Mehmet Kaya, “Türkiye’de Cari Açık Sorunu ve Nedenleri”, **Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 6, S: 10, 2016, s. 63.

Türkiye'nin makroekonomik görünümünün diğer ülkelerle mukayese edildiği araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle, gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında ülkenin; cari açık, işsizlik ve enflasyon konularında başarısız bir performans gösterdiği belirtilmektedir.¹⁵⁹

2.2.3. Ülke Örnekleri Açısından Genel Değerlendirme

2.2.3.1. Gelişmiş Ülke Örnekleri

Gelişmiş ekonomilerin temel makroekonomik değişkenlerinin 2000-2017 yılları arasındaki verilerinin ortalamaları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tabloda yer alan değerlere göre; GSYH büyüklüğü bakımından ABD öne çıkmaktadır. Kanada ise 1 trilyon 368 milyar 799 milyon \$ değerindeki GSYH büyüklüğü ile gelişmiş ekonomiler arasında son sırada yer alırken, bu ülkenin ekonomik büyüme oranı ortalaması ise ülke grubu arasında ilk sıradadır.

Gelişmiş ekonomiler arasında işsizlik sorununun en fazla olduğu ülke %9,2 ortalama değer ile İtalya'dır. Diğer taraftan İtalya, işsizlik sorunuyla birlikte ekonomik büyüme ortalamalarında da en düşük performansı göstermiştir. İşsizlikle mücadele konusunda en başarılı ülke ise Japonya'dır. Japonya'nın 2000-2017 yılları arasındaki işsizlik oranı ortalaması %4,3 olarak hesaplanmıştır.

Uzun yıllar deflasyon sorunu yaşayan Japonya'nın fiyat istikrarı bakımından dönem ortalaması dikkate alındığında, diğer ülkelere kıyasla başarılı olduğu görülmektedir. Ortalama değerler dikkate alındığında, enflasyon oranının en yüksek ABD ekonomisinde gerçekleştiği görülmektedir.

2000-2017 yılları arasında faiz oranlarının ortalaması incelendiğinde; bu değerlerin en yüksek İngiltere'de, en düşük ise Japonya'da olduğu anlaşılmaktadır.

Tablodaki verilere göre bütçe açığı sorunu, incelenen dönem için en fazla Japonya'da yaşanmaktadır. Bu kriterde en başarılı performans gösteren ülke ise

¹⁵⁹ Hüseyin Ağır, Selvi Yıldırım, "Türkiye ile BRICS Ekonomilerinin Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimsel Bir Analiz", **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C: 12, S: 2, 2015, s. 62.

Kanada'dır. Kanada'nın 2000-2017 yılları arasında bütçe açığının GSYH'ya oranı ortalama %-0,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 20: Gelişmiş Ekonomilerde Makroekonomik Değişkenlerin Ortalama Değerleri (2000-2017)

Ülke*	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Ülke Para Birimi /USD)
ABD	14.618.147	6,1	2,1	2,0	2,1	-5,3	-3,6	1
İNG	2.486.456	5,9	2,0	1,9	2,8	-4,2	-3,6	0,6
JAP	4.940.035	4,3	0,0	1,0	0,2	-6,4	2,9	106,3
ALM	3.153.334	7,2	1,4	1,4	1,9	-1,4	5,1	0,8
İTA	1.886.071	9,2	1,9	0,4	1,9	-3,1	-0,3	0,8
FRA	2.263.687	9,1	1,5	1,4	1,9	-3,7	-0,2	0,8
KAN	1.368.799	7,1	1,9	2,2	2,3	-0,5	-0,8	1,2
ORT	4.388.076	7,0	1,5	1,5	1,9	-3,5	-0,1	15,9

Kaynak: Ülke örneklerinin yer aldığı tablolardaki verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

*ABD: Amerika Birleşik Devletleri; İNG: İngiltere; JAP: Japonya; ALM: Almanya, İTA: İtalya
FRA: Fransa; KAN: Kanada; ORT: Ortalama Değer

Cari işlemler dengesi bakımından ABD ve İngiltere'nin en fazla "açık" veren ülkeler olduğu anlaşılırken; Almanya'nın bu konuda oldukça başarılı olduğu ve dönem ortalaması olarak %5,1 cari "fazla" verdiği görülmektedir.

Döviz kuru karşılaştırması ABD Doları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu kriterde en düşük performansa sahip ülkenin ise Japonya olduğu tespit edilmiştir. Dönem ortalamasına göre 1 ABD Doları 106,3 Japon Yeni'ne karşılık gelmektedir.

2.2.3.1. Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde makroekonomik değişkenlerin ortalama değerlerinin sunulduğu aşağıdaki tabloya göre Çin 5 trilyon 713 milyar 628 milyon \$ büyüklük ile GSYH sıralamasında birinci basamakta yer almaktadır. Çin sadece GSYH büyüklüğü bakımından değil; işsizlik, fiyat istikrarı,

ekonomik büyüme ve faiz oranları açısından da incelenen ülke grubu içerisinde en başarılı performansa sahip ülke konumundadır.

Tablo 21: Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomilerde Makroekonomik Değişkenlerin Ortalama Değerleri (2000-2017)

Ülke*	GSYH (milyar \$)	İşsiz. Oranı (%)	Fiyat İstikr. - Temel Enf. (TÜFE, %)	Eko. Büy. (%)	Faiz Oranı (Kısa Vadeli, %)	Bütçe Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH'ya oranı, %)	Döviz Kuru (Ülke Para Birimi /USD)
ÇİN	5,713.628	4,0	2,2	9,3	5,7	-1,6	3,7	7,2
BRE	1,531.484	10,5	6,6	2,5	13,9	-4,3	-1,6	2,4
HİN	1,371.542	6,6	6,4	7,1	7,0	-8,1	-1,3	50,9
RUS	1,271.896	6,9	11,1	3,8	9,1	1,1	6,1	35,2
G. A.	281.096	25,0	5,8	2,9	7,8	-2,5	-3,0	9,0
END	570.924	7,7	7,0	5,3	9,0	-1,3	0,5	10,2
TUR	591.937	9,6	16,5	5,2	14,8	-3,9	-4,1	1,8
ORT	1,618.930	10,04	7,9	5,2	9,6	-2,9	0,0	16,7

Kaynak: Ülke örneklerinin yer aldığı tablolardaki verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

* BRE: Brezilya; HİN: Hindistan; RUS: Rusya; G.A.: Güney Afrika; END: Endonezya;

TUR: Türkiye; ORT: Ortalama Değer

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde GSYH büyüklüğü bakımından son sırada ise Güney Afrika yer almaktadır. Güney Afrika'nın GSYH değeri 281 milyar 96 milyon \$ düzeyindedir. Ayrıca Güney Afrika, işsizlikle mücadele konusunda da en düşük performansa sahip ülkedir. Ülkedeki on sekiz yıllık dönemdeki işsizlik oranları ortalaması %25 seviyesindedir. Brezilya, ekonomik büyüme konusunda; Hindistan ise bütçe açığı ve döviz kuru açısından en başarısız performansa sahip ülke konumundadır.

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler arasında “Başkanlık” sistemi ile yönetilen Brezilya, Rusya ve Güney Afrika ülkelerinin ekonomik büyüme açısından diğer ülkelere kıyasla oldukça düşük bir performans göstermesi ise dikkat çekmektedir. Bu durum McMannus ve Özkan tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.¹⁶⁰

¹⁶⁰ McMannus, Özkan, **a.g.e.**, (Çevrimiçi) 20 Mayıs 2018.

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alan Türkiye'nin, incelenen sekiz kriterden üçünde ortalama olarak en zayıf performansa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunlar; enflasyon, cari açık ve faiz oranlarının yüksekliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda artış göstermesine rağmen, 2000-2017 dönemi dikkate alındığında döviz kuru bakımından ülkenin para değerinin korunması bakımından en başarılı konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

Genel olarak iki ülke grubunun ortalama değerleri karşılaştırıldığında ise; GSYH büyüklüğü, işsizlik oranları, faiz oranları ve fiyat istikrarı konularında gelişmiş ekonomilerin daha başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik büyüme, bütçe dengesi ve cari işlemler dengesi konularında ise yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler ülke grubunda yer alan ülkeler, 2000-2017 döneminde ortalama olarak daha başarılı bir performans ortaya koymuştur.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kriz sürecinde performanslarını karşılaştıran araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yıldırım tarafından yapılan araştırmaya göre Çin, Hindistan, Brezilya, Türkiye, Endonezya ve Güney Afrika gibi ülkeler, gelişmiş ekonomilere göre kriz sürecinde daha yüksek büyüme performansı göstermiştir. Bu başarının temelinde ise, önceki kriz tecrübelerinden sonra finansal kesimlerini yeniden yapılandırmaları, üretim odaklı ekonomi anlayışı izlemeleri, daha dinamik bir nüfusa sahip olmaları ve krizden önce gerçekleşen finansal bolluk dönemlerinde sağlanan birikimler gösterilmektedir. Küresel finans krizinin gelişmekte olan ekonomileri kısa dönemde olumsuz etkilemesine rağmen, uzun dönemde dünya ekonomisinde etkinliklerini arttırmaya yönelik avantajlar sunduğu vurgulanmaktadır.¹⁶¹

¹⁶¹ Mustafa Yıldırım, **Küresel Finans Krizinde Gelişen Ülke Ekonomileri: Çözümler ve Yükselenler**, İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2010, s. 89-90.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE İÇİN EKONOMİ YÖNETİMİ VE KOORDİNASYON MODELİ ÖNERİSİ

Bu bölümde öncelikle, 1986-2018 yılları arasında Türkiye'nin makroekonomik performansı ekonometrik analiz ile değerlendirilmektedir. Bunun amacı, özellikle 2000'li yıllarda oluşturulan koordinasyon konseptinin etkilerini ortaya koymaktır. Ekonometrik analizden elde edilen sonuçlar literatürdeki diğer ampirik araştırmalar ile mukayeseli olarak sunulmaktadır.

Üçüncü bölümün ikinci kısmında ise, Türkiye'de 2000 yılı öncesi ve 2000 yılı sonrası dönemde ekonomi yönetiminde koordinasyon sağlanmasına ilişkin kurum ve kuruluşların görevleri belirtilecektir. Ardından, Türkiye için işgücü piyasası, şirketler kesimi, finans kesimi ve kamu kesimine yönelik bütüncül bir perspektifle oluşturulan ve ekonomi yönetiminin koordinasyonunu geliştirmeyi amaçlayan model önerisi açıklanmaktadır.

3.1. EKONOMETRİK ANALİZ

Tezin bu kısmında, Türkiye'de ekonomi yönetiminin performansı, Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun da faaliyette bulunduğu dönemi (2009-2018) kapsayacak şekilde analiz edilmektedir. Ekonometrik modelin uygulama kısmından önce, konuyla ilgili diğer ülkeleri ve Türkiye'yi inceleyen literatürdeki çalışmaların bulguları ve değerlendirmeleri sunulacaktır.

3.1.1. Literatür Taraması

Global krizlerin, ekonomi yönetimlerindeki otoritelerin dikkatini para ve maliye politikalarının koordinasyonuna yönelttiğini belirten Halaç, özellikle Türkiye gibi, gelişmiş finansal piyasalara sahip olmayan ve para ve maliye politikalarının belirgin bir şekilde birbirinden ayrılmadığı yükselen piyasalar ve gelişmekte olan

ekonomiler açısından koordinasyonun önemine vurgu yapmaktadır. Çalışmada, koordine edilmeyen para ve maliye politikalarının birbirleri açısından bozucu etkiler oluşturduğu belirtilmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre; 1987-2006 döneminde resmi makamlar tarafından ilan edilen ile uygulanan döviz kuru rejimlerinin birbiriyle tutarsız olduğu, koordinasyonun etkin işleyebilmesi için döviz kuru rejimine net bir şekilde karar verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, borç yönetim ofisinin eksikliğinin ve menkul kıymetler borsasının derinliği hususundaki şüphelerin de koordinasyon bakımından zafiyet oluşturduğu belirtilmektedir. Para politikaları açısından Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesindeki kurumsal yapının koordinasyon için yeterli olduğu, fakat maliye politikalarının daha etkin uygulanması için borç yönetim ofisinin kurulmasının önemine dikkat çekilmiştir.¹

Kurumsal koordinasyonun ekonomik büyüme üzerine etkilerini araştıran Vural, kurumsal yapının makroekonomik istikrar üzerindeki etkisini incelemeyi ve makroekonomik istikrar politikalarının oluşturulmasında kurumsal bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, bu amaca yönelik olarak oluşturulan ampirik modellerde, 1990 – 2000 yıllarına ait panel veri seti kullanılmış, makroekonomik performansın kurumsal yapıya dayalı belirleyenleri örneklem çerçevesinde test edilmiştir. Türkiye ile birlikte on üç Avrupa Birliği üyesi ülke (Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Belçika, Finlandiya, İspanya, Portekiz, Yunanistan, Danimarka, İsveç) kurumsallaşma modellerine göre yönlendirilmiş piyasa ekonomiler, eşgüdümsüz ekonomiler ve serbest piyasa ekonomileri olarak incelenmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda Türkiye, Yunanistan, İspanya ve Portekiz “eşgüdümsüz ekonomiler” sınıfına dâhil olurken, İrlanda ve İngiltere ise “serbest piyasa ekonomileri”, diğer ülkeler ise “yönlendirilmiş piyasa ekonomileri” arasında yer almıştır. Araştırmanın nihai sonucuna göre Türkiye, Yunanistan, Portekiz, İspanya gibi kurumsal koordinasyonun zayıf olduğu ülkelerde iktisadi performansın diğerlerine göre düşük olduğu tespit edilmiştir.²

¹ Umut Halaç, “Türkiye’de Para ve Maliye Politikalarının Koordinasyonu”, **İktisat, İşletme ve Finans**, C: 22, S: 254, 2007, s. 45-46.

² Burçak Müge Vural, “Kurumsal Koordinasyonun Ekonomik Büyümeye Etkileri”, **İşletme Fakültesi Dergisi**, C: 8, S: 1, 2007, s. 1-25.

Para politikası ile maliye politikası arasındaki koordinasyon eksikliğinin ülkelerin ekonomik performanslarının azalmasına neden olacağını ve bu durumun da ülkelerin sosyal refah seviyelerini en yüksek seviyeye çıkarmalarını engelleyeceğini belirten Çoban ve Deyneli, ekonomik koordinasyonun sağlanamaması durumunda politikaların amaç çatışmasına gireceğini ve etkilerinin azalacağını belirtmektedir. Çalışmada, Türkiye’de “Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu” ile “Ekonomi Koordinasyon Kurulu”nun bu görevi üstlendiği belirtilmektedir. Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu’nun karar alma bakımından Ekonomi Koordinasyon Kurulu’na göre daha ön planda olduğu ifade edilmekte ve Ekonomi Koordinasyon Kurulu’nun aldığı kararların önemli bir kısmının uygulamaya geçirilemediği ve bu haliyle tavsiye niteliğinde kaldığı vurgulanmaktadır.³ Ayrıca Çoban tarafından yapılan diğer bir çalışmada ekonomi koordinasyonu bağlamında enflasyon hedeflemesi ile mali disiplin arasındaki ilişki 2006-2014 dönemi için Granger Nedensellik Testi ile sınanmıştır. Söz konusu dönem için Türkiye ekonomisinin incelendiği çalışmada değişken olarak Türkiye’de aylık faiz dışı fazla ve enflasyon hedefinden sapmalar kullanılmıştır. Analiz sonucunda iki değişken arasında çift yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Para ve maliye politikaları arasındaki koordinasyonun artırılması için Ekonomi Koordinasyon Kurulu’nun aldığı kararların uygulamaya geçirilmesinin önemi belirtilmiştir.⁴

Para ve maliye politikaları arasındaki koordinasyonun makroekonomik değişkenler üzerindeki etkinliğini inceleyen Özyılmaz, özellikle krizlerin aşılması bakımından koordinasyonun önemine işaret etmektedir. Etkili politika koordinasyonu olmaması durumunda ise yüksek faiz oranları ve yüksek enflasyon oranları gibi ekonomik sorunların ortaya çıkabileceği belirtilmektedir. Çalışmada, para ve maliye politikaları arasında sağlanacak koordinasyonu sonucunda ise belirlenen makro hedeflere ulaşılabilmesi öne sürülmektedir.⁵

³ Hilmi Çoban, Fatih Deyneli, “Ekonomik Koordinasyon ve Türkiye’de Ekonomi Koordinasyon Kurullarına Bakış”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C: 10, S: 1, 2014, s. 25.

⁴ Hilmi Çoban, “Ekonomi Koordinasyon Bağlamında Enflasyon Hedeflemesi ve Mali Disiplin İlişkisi: Türkiye Örneği”, **Sosyoekonomi**, C: 23, S: 26, 2015, s. 226.

⁵ Ayfer Özyılmaz, “Para ve Maliye Politikaları Arasındaki Koordinasyonun Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkinliği”, **Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences**, C: 2, S: 1, 2016, s. 33.

Türkiye ekonomisi para ve maliye politikaları arasındaki koordinasyon bakımından 1986-2007 arası dönem için ampirik olarak araştıran İlgün ise üç temel sonuca ulaşmıştır. Bu sonuçlar; politika değişkenlerinin birbirini kısa dönemde etkilediği, politika araçlarının birbirilerinin birincil hedefleri üzerindeki etkisini değiştirdiği ve koordinasyonu göz ardı eden standart modellerde araçların etkisinin olduğundan fazla tahmin edildiğidir.⁶

Türkiye gibi krizlerle sık karşılaşan ülkelerin ekonomi yönetimleri açısından koordinasyonun önemine dikkat çeken diğer bir çalışmada ise; parasal araçlar ile borçlanma araçları arasında kesin bir ayrımın olması, Merkez Bankası ile Maliye Bakanlığı arasında sürekli bir iletişimin gerçekleşmesi ve koordinasyon ile ilgili çeşitli komitelerin kurulması önerilmiştir.⁷

Tezin kapsamına yakın bir çalışma ise 2018 yılında Cukadar ve Algan tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Türkiye’de hem birçok yapısal dönüşümün gerçekleştiği hem de çeşitli krizlerin ortaya çıktığı dönem olan 1980-2016 yılları arasında iktisat politikalarının kurumsal değişiminin incelenmesi ve uygulanan para ve maliye politikalarının koordinasyon içerisinde olup olmadığı ekonometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada enflasyon ve büyüme oranları dikkate alınarak ekonomik çevre matrisi; para politikası ile maliye politikasını içeren politika matrisi oluşturulmuş ve bu matrislerden yola çıkarak koordinasyon katsayısı belirlenmiştir. Para politikasının gösterge değişkeni olarak rezerv para verileri dikkate alınırken, maliye politikası için bütçe açığı verileri analize dâhil edilmiştir. Bulgulara göre; elde edilen koordinasyon katsayısı Türkiye’nin kriz yılları da dâhil olmak üzere para ve maliye politikaları arasındaki koordinasyonun zayıf kaldığını ortaya koymuştur. Bu sonuç, formel olarak mevcut bulunan koordinasyon kurumlarının etkin çalışmadığı şeklinde yorumlanmıştır.⁸

⁶ Miraç Fatih İlgün, “Para ve Maliye Politikaları Arasında Koordinasyonun Konjonktürel Dalgalanmalar Üzerindeki Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 216-217.

⁷ Cuma Bozkurt, Pınar Karatay Göğül, “Para ve Maliye Politikalarının Koordinasyonu”, **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, C:2, S: 2, 2010, s. 42.

⁸ Pınar Özdemir Cukadar, Neşe Algan, “Türkiye’de İktisat Politikasında Kurumsal Değişim ve Politika Koordinasyonu”, **Business and Economics Research Journal**, C: 9, S: 3, 2018, s. 514-526.

Koordinasyona dayalı ekonomi yönetimine ilişkin uluslararası literatür incelendiğinde, konunun özellikle Avrupa Birliği bağlamında tartışıldığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmaların odak noktası genellikle Avrupa Para Birliği (European Monetary Union – EMU) çerçevesinde maliye ve para politikalarının koordinasyonudur.⁹ Araştırmalar özellikle Avrupa ülkelerinde yaşanan borç krizi sonrasında politika koordinasyonunun önemine dikkat çekmektedir.¹⁰ Politika koordinasyonu açısından Avrupa Birliği’nde ağırlıklı olarak para politikalarının istikrar aracı olarak kullanılmasına karşın, Avrupa Merkez Bankası’nın (European Central Bank – ECB) ülkelerin ekonomi politikalarının ayrışmasını engellemede yetersiz kaldığı, bu durumun da Avrupa Birliği içerisinde para ve maliye politikaları arasındaki asimetrinin artmasına neden olduğu ifade edilmektedir.¹¹

Konuyla ilgili, literatürde yer alan diğer çalışmalar da koordinasyonun önemini vurgulamakta; ülkelerin siyasi ve ekonomik farklılıklarından dolayı tek bir model oluşturma zor olduğu, bu nedenle her ülkenin kendi yapısına bağlı olarak koordinasyonu arttırmaya yönelik kurumlar ve operasyonel süreçler geliştirmeleri gerektiği ifade edilmektedir.¹² Laurens ve Piedra ise, politika koordinasyonu ihtiyacının her ülkede mevcut olduğunu, ancak ülkenin gelişme aşamasına bağlı olarak farklı formlarda ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Bu ihtiyacı şekillendiren temel unsurlar ise finansal derinlik, döviz kuru rejimleri ve diğer kurumsal düzenlemeler olarak sıralanmaktadır. Etkin bir koordinasyon için kurumsal ve operasyonel düzenlemelerin gerçekleşmesi gerektiği vurgulanan çalışmada borç yönetim ofisi ve koordinasyon kurullarının kurulması önerilmektedir.¹³

⁹ Iain Begg, Dermot Hodson, Imelda Maher, “Economic Policy Coordination in The European Union”, **National Institute Economic Review**, S: 183, 2003, s. 66.; Nikolaos Antonakakis, Gabriele Tondl, “Does Integration and Economic Policy Coordination Promote Business Cycle Synchronization in The EU?”, **Empirica**, S: 41, 2014, s. 541.

¹⁰ Jacques Le Cacheux, “How to Herd Cats: Economic Policy Coordination in the Euro Zone in Tough Times”, **European Integration**, C: 32, S: 1, 2010, s. 56.

¹¹ Dariusz Adamski, “Economic Policy Coordination as a Game Involving Economic Stability and National Sovereignty”, **European Law Journal**, C: 22, S: 2, 2016, s. 202.

¹² Damir Sehovic, “General Aspects of Monetary and Fiscal Policy Coordination”, **Journal of Central Banking Theory and Practice**, S: 3, 2013, s. 5.

¹³ Bernard Laurens, Enrique G. Piedra, “Coordination of Monetary and Fiscal Policies”, **IMF Working Paper WP/98/25**, 1998, s. 5., (Çevrimiçi)

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9825.pdf>, 11 Ekim 2018.

Bununla birlikte, Pakistan ekonomisinde para ve maliye politikalarının koordinasyonunu 1965-2009 dönemi için araştıran Arby ve Hanif ise, incelenen 44 yıllık dönem içerisinde sadece 12 yıl koordinasyonun sağlandığını tespit etmiştir. Pakistan’da 1994 yılında kurulan Para ve Maliye Politikaları Koordinasyon Kurulu’nun ardından iki politika arasında koordinasyona ilişkin, önceki döneme kıyasla anlamlı bir fark olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, söz konusu yıllar arasında askeri rejim dönemlerinin, demokratik rejimin uygulandığı dönemlere kıyasla politika koordinasyonu açısından daha başarılı olduğu sonucu elde edilmiştir.¹⁴

3.1.2. Amaç ve Kapsam

Bu tezin amacı; temel makroekonomik değişkenleri dikkate alarak Türkiye’de ekonomi yönetiminin performansını koordinasyon bağlamında değerlendirmektir. Çalışmada kapsam olarak Türkiye için 1986-2018 yılları arasındaki dönem seçilmiştir.

Türkiye’de ekonomi yönetiminin koordinasyon bakımından araştırıldığı bu çalışmada belirlenen hipotezler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

H₁: Koordinasyon konseptinin uygulandığı 2009-2018 yılları arasındaki dönemde makroekonomik performans diğer dönemlere göre daha istikrarlıdır.

H₂: Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde ekonomi koordinasyonunu sağlamaya ve geliştirmeye yönelik ihtiyaç bulunmaktadır.

Yukarıdaki hipotezler, uygulanan ekonometrik analiz sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde test edilecektir. Analiz neticesinde ulaşılan bulgular ise literatürde yer alan diğer çalışmaların sonuçlarıyla değerlendirilecektir.

¹⁴ Muhammed Farooq Arby, Muhammed Nadeem Hanif, “Monetary and Fiscal Policy Coordination: Pakistan’s Experience”, **SBF Research Bulletin**, C: 6, S:1, 2010, s. 12.

3.1.3. Metodoloji

Araştırmada ekonomi yönetiminin performansı 1986-2018 dönemi açısından incelenmektedir. Bu dönem Türkiye'nin ihracata dayalı ekonomik büyüme modeline geçtiği, serbest piyasa ekonomisinin sağlanması için pek çok kurumsal düzenlemenin gerçekleştiği bir dönemdir. İncelenen dönemde 1994 ve 2001 Krizi ile 2008 Küresel Krizi bulunmaktadır. Ayrıca, tezin amacı doğrultusunda incelenen ve 2009 yılında oluşturulan Ekonomi Koordinasyon Kurulu da bu dönemde faaliyete geçmiştir.

Ekonomi yönetiminin performansının ölçümünde Ekren, Aykaç ve Yağmur tarafından geliştirilen “makroekonomik performans indeksi (MPI)” dikkate alınmıştır. Araştırmacılar söz konusu indeksin gelişmekte olan ülke performanslarının ölçümü açısından daha uygun olduğu belirtmektedir.¹⁵ Bu araştırmada, 1986:M06 –2018:M08 dönemi için, piyasa göstergeleri kabul edilen enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuru verileri kullanılmıştır. Araştırmada aylık değerler halinde kullanılan veriler OECD veri tabanından temin edilmiştir.

Analiz kısmında; Augmented Dickey Fuller (ADF) ve Phillips-Peron Birim Kök Testleri ile serideki yapısal kırılmayı dikkate alan Zivot-Andrew Birim Kök Testleri uygulanmıştır. Ardından, korelogram grafiği incelenerek ARIMA modeli seçilmiştir. Tahmin edilmiş modele otokorelasyon ve değişen varyans problemlerinin olup olmadığını kontrol etmek amacıyla 1 ve 12 gecikmeler için ARCH LM testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre modelde anlamlı şekilde ARCH etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle modelin koşullu değişen varyans modelleriyle tahmin edilmesinin daha uygun olacağı anlaşılmış; standart ARCH ve GARCH modellerinin kısıtları olması ve volatilitede asimetrikliği dikkate almamaları nedeniyle analizde EGARCH (Üstel GARCH) modeli tahmin edilmiştir.

Bir zaman serisi, incelenen bir değişkenin belirli bir dönemdeki sıralanmış ölçümlerinin kümesidir.¹⁶ Zaman serisi analizlerinde, modelde kullanılacak seriler arasında ekonometrik açıdan anlamlı ilişkiler elde edilebilmesi için serilerin durağan

¹⁵ Nazım Ekren, Elçin Aykaç Alp, Mete Han Yağmur, “Macroeconomic Performance Index: A New Approach to Calculation of Economic Wellbeing”, **Applied Economics**, C: 49, S: 53, 2017, s. 5464.

¹⁶ Paul Newbold, **İşletme ve İktisat için İstatistik**, 5. Bs., Çev: Ümit Şenesen, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2006, s. 761.

olması şarttır. Bir serinin durağan olması, zaman içerisinde belirli bir değere doğru yaklaşmasını; sabit ortalama ve sabit varyans ile gecikme seviyesine bağlı kovaryansa sahip olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, serinin ortalamasının, varyansının ve kovaryansının (iki dönem arasındaki ortak varyansının) zamana bağlı olarak değişmemesi gerekmektedir. Serilerin durağan bir yapıda olup olmadığını test etmek amacıyla birim kök testleri kullanılmaktadır.

Bir zaman serisi modelinin kurulması için öncelikle serilerdeki durağan dışılığın ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bir zaman serisinin durağan dışılığını ortaya çıkarmanın ise iki temel yolu bulunmaktadır:¹⁷

- Serinin zaman yolu grafiğinde ve onun korelogramında otokorelasyon ve kısmi otokorelasyon katsayıları üzerinde yapılan sübjektif yargılara dayanmak,
- Birim köklerin varlığının tespiti için formel istatistiksel testlere başvurmak.

Bir serinin durağan olup olmadığının anlaşılması için; diğer bir ifadeyle bir seride birim kökün varlığının tespit edilebilmesi için çeşitli testler bulunmaktadır. Yaygın kullanılanların başında ise Dickey ve Fuller tarafından birim kök testi gelmektedir.¹⁸ Bu test yalnızca birinci dereceden otoregresif süreçlere değil, daha yüksek dereceden denklemlere de uygulanmaktadır. Dickey-Fuller denklemlerine bağımlı değişkenin gecikmeli değerleri dahil edilerek hesaplandığı takdirde “Artırılmış (Genişletilmiş) Dickey- Fuller” testi uygulanmıştır.¹⁹

Dickey-Fuller testinde rassal şokların dağılımının istatistiksel olarak bağımsız ve sabit varyanslı olduğu varsayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Dickey-Fuller testinde rassal şoklar arasında otokorelasyon olmadığı varsayılmaktadır. Phillips ve Peron ise

¹⁷ Mustafa Sevüktekin, Mehmet Nergeleçekenler, **Zaman Serileri Analizi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 206.

¹⁸ David A. Dickey, Wayne A. Fuller, “Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root”, **Journal of the American Statistical Association**, C:74, S: 366, 1979, s. 427-431.

¹⁹ Sevüktekin, Nergeleçekenler, **a.g.e.**, s. 287-288.

birim kök için parametrik olmayan yeni bir test geliştirmiştir.²⁰ Durağanlık analizlerinde bu test de kullanılmaktadır.

Zivot ve Andrews ise Phillips ve Perron tarafından yapılan çalışmaya dışsal kırılma varsayımı bakımından eleştiri getirerek, serinin trendinde tahmini bir kırılmaya izin veren birim kök testi geliştirmiştir. Diğer bir ifadeyle Phillips-Perron birim kök tespiti uygulaması, kırılma yılının dışsal olarak belirlenmesine dayanırken, Zivot-Andrews testinde kırılma içsel olarak algılanmaktadır.²¹

ARIMA modelleri, bir zaman serisinin hareketini açıklama amacıyla uygulanmaktadır. Bu bağlamda, incelenen dönem için analitik bir değerlendirme imkânı sunarken, aynı zamanda, zaman serisinin sistematik kısmını tahmin etmek için kullanılmaktadır. ARIMA modellerindeki temel yaklaşım ise, incelenen değişkenin bugünkü değerinin, geçmiş dönem değerlerinin ağırlıklı toplamı ile rassal şokların bileşimine dayanmasıdır. Model seçimi açısından serinin durağan olup olmadığı ve mevsimsel etki taşıyıp taşınamaması önem kazanmaktadır. Dolayısıyla, ARIMA modeli belirleme sürecinde öncelikle zaman serisinin özellikleri ortaya çıkarılmakta ve bu sayede uygun modelin belirlenmesi amaçlanmaktadır.²²

Box ve Jenkins tarafından 1970'li yıllarda geliştirilip popüler hale getirilen bu yaklaşım, gerçekleşen verilere en uygun ARIMA veri üretme süreci bulma yöntemi olarak ifade edilmektedir. ARIMA modellerinde; otoregresif-hareketli ortalama ARMA (p,q) sürecine entegrasyon I(d) sürecinin eklenmesiyle otoregresif-entegre-hareketli ortalama ARIMA (p,d,q) süreci ortaya çıkmaktadır.²³ Süreçlerin ortalamasının, varyansının ve kovaryansının zamana bağlı olarak değişmemesi halinde, diğer bir ifadeyle seriler durağan ise AR(p), MA(q), ARMA(p,q) modellerinden biri uygun olmaktadır. Durağan olmayan seriler için ise fark alınarak ARIMA(p,d,q) modeli oluşturulmaktadır.²⁴

²⁰ Peter C. B. Phillips, Pierre Perron, "Testing for a Unit Root in Time Series Regression", **Biometrika**, C: 75, S: 2, 1988, s. 335-346.; Sevüktekin, Nargeleçekenler, **a.g.e.**, s. 307.

²¹ Eric Zivot, Donald W. K. Andrews, "Further Evidence on the Great Crash, the Oil-Price Shock, and the Unit-Root Hypothesis", **Journal of Business & Economic Statistics**, C: 10, S:3, 1992, s. 251-270.

²² Işıl Akgül, **Zaman Serilerinin Analizi ve ARIMA Modelleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2003, s. 35.

²³ George E. P. Box, Gwilym M. Jenkins, **Time Series Analysis Forecasting and Control**, San Francisco, Holden-Day, 1976.; Sevüktekin, Nargeleçekenler, **a.g.e.**, s. 60.

²⁴ Akgül, **a.g.e.**, s. 105-106.

Analiz kısmında ARCH LM testine başvurularak EGARCH (Üssel GARCH) modeli tahmin edilmiştir. Geleneksel ekonometrik modeller hata terimlerinin sabit varyanslılık varsayımına dayanmaktadır. Engle ise, koşulsuz varyans sabit iken koşullu varyansın zamana bağımlı olduğu durumlarda, bu koşullu varyansı hata terimlerinin karelerinin bir fonksiyonu olarak belirlemiştir.²⁵ Modelde ARCH etkisinin bulunup bulunmadığı ise; ARCH LM testi ile incelenmektedir.²⁶ ARCH modeli genellikle volatilité sürecini açıklamak için çok fazla parametreye ihtiyaç duymaktadır. Bollerslev ise, hem daha fazla geçmiş bilgiye dayanan hem de daha esnek bir gecikme yapısına sahip olan ARCH modelini genişleterek, Genelleştirilmiş ARCH (GARCH) modelini önermiştir.²⁷

GARCH modellerinin en önemli eksikliklerinden biri olarak pozitif ve negatif şoklara karşı volatilitenin simetrik tepki verdiğini varsayması gösterilmektedir. Bununla birlikte bu varsayımın geçerli olmadığı, volatilitenin şoklara karşı asimetrik tepki verdiği durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Bu bakımdan bazı analizler için yetersiz kalan GARCH modelleri yerine, bu eksikliğin giderilebilmesi için Üstel GARCH (Exponential GARCH - EGARCH) modelleri geliştirilmiştir.²⁸

3.1.4. Ampirik Uygulama

Tezde kullanılan serinin 1986:M06-2018:M08 aralığında düzey grafiğı incelendiğinde ortalama ve varyans açısından durağan olmadığı görölmektedir. Zaman serisinde kullanılan serilerin durağan olması gerektiğı için öncelikle analizde kullanılacak serinin durağan hale getirilmesi gerekmektedir.

Durağanlığın sağlanması için iki tür işlem yapılmaktadır. Birincisi, farkların alınmasıdır. İkincisi ise, zaman üzerine regresyon uygulayıp artıklarla çalışarak ya da

²⁵ Hasan Altan Çabuk, Mehmet Özmen, Arzu Kökcen, “Koşullu Varyans Modelleri: İMKB Serileri Üzerine Bir Uygulama”, **Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi**, C: 15, S: 2, 2011, s. 2.

²⁶ Burcu Kıran, “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda İşlem Hacmi ve Getiri Volatilitesi”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, C:11, S:1, 2010, s. 104.

²⁷ Çabuk, Özmen, Kökcen, **a.g.e.**, s. 4.

²⁸ Ünal Özden, “İMKB Bileşik 100 Endeksi Getiri Volatilitésinin Analizi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:7, S: 13, 2008, s. 344.

modele bir zaman trendi ilave ederek deterministik trendin ortadan kaldırılması yöntemidir.²⁹

Serinin durağanlaştırmadan önce, logaritmasının alınması gerekmektedir. Bu işlem serinin değişen varyans ve otokorelasyona karşı korunabilmesi için yapılmaktadır. EPİ indeksinin logaritması alınmış ve elde edilen bu seriye (LEPI) Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Peron (PP) birim kök testleri uygulanmıştır. Logaritması alınan indekse uygulanan ADF testi sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 22: LEPI için ADF Test Sonuçları

Null Hypothesis: LEPI has a unit root				
Exogenous: Constant, Linear Trend				
Lag Length: 1 (Automatic - based on SIC, maxlag=12)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-2.441037	0.3577
Test critical values:	1% level		-3.982074	
	5% level		-3.421539	
	10% level		-3.133553	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				

Sonuçlara göre seri düzeyden birim köklüdür. Serinin ilk farkı alındıktan sonra ADF testi tekrar uygulanmıştır.

Tablo 23: D(LEPI) için ADF Test Sonuçları

Null Hypothesis: D(LEPI) has a unit root				
Exogenous: Constant				
Lag Length: 0 (Automatic - based on SIC, maxlag=12)				
			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-28.97169	0.0000
Test critical values:	1% level		-3.447125	
	5% level		-2.868829	
	10% level		-2.570719	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				

Sonuçlar, serinin ilk farkı alındıktan sonra durağan hale geldiğini ortaya koymaktadır. Bu aşamadan sonra Phillips-Peron birim kök testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda yer almaktadır:

²⁹ Sevüktekin, Nargeleçekenler, **a.g.e.**, s. 206.

Tablo 24: LEPI için Philips-Peron Test Sonuçları

Null Hypothesis: LEPI has a unit root				
Exogenous: Constant, Linear Trend				
Bandwidth: 8 (Newey-West automatic) using Bartlett kernel				
			Adj. t-Stat	Prob.*
Phillips-Perron test statistic			-2.750529	0.2169
Test critical values:	1% level		-3.982011	
	5% level		-3.421508	
	10% level		-3.133535	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				

Phillips-Peron testi sonucuna göre de seri, düzeyde birim köklü bulunmuştur. Serinin ilk farkı alınarak PP testi tekrar uygulanmıştır.

Tablo 25: D(LEP) için Philips-Peron Test Sonuçları

Null Hypothesis: D(LEPI) has a unit root				
Exogenous: Constant				
Bandwidth: 13 (Newey-West automatic) using Bartlett kernel				
			Adj. t-Stat	Prob.*
Phillips-Perron test statistic			-30.43768	0.0000
Test critical values:	1% level		-3.447125	
	5% level		-2.868829	
	10% level		-2.570719	
*MacKinnon (1996) one-sided p-values.				

Logaritması ve ardından farkı alınmış EPI'nin ADF ve PP birim kök test sonuçları aşağıdaki tabloda toplu halde sunulmaktadır.

Tablo 26: ADF ve PP Birim Kök Testi Sonuçları

Seri	ADF	PP
LEPI	-2.441	-2.750
Δ LEPI	-28.971 ^a	-30.437 ^a

Not: ^a, %1 anlamlılık düzeyinde birim kök hipotezinin reddedildiğini göstermektedir.

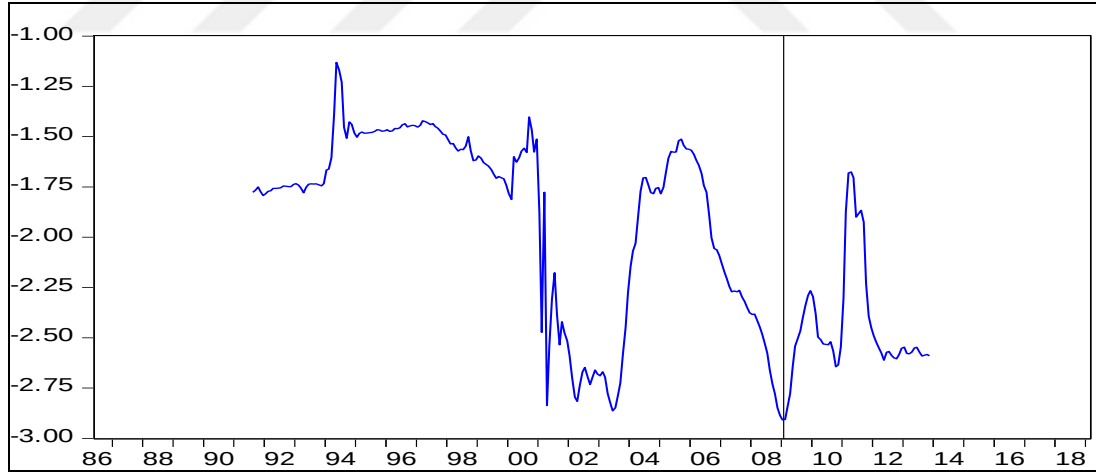
LEPI serisinde yapısal bir değişim olabileceği düşüncesiyle seriye bir de tek kırılmayı dikkate alan Zivot ve Andrews(1992) birim kök testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları aşağıda sunulmaktadır:

Tablo 27: LEPI için Zivot-Andrew Birim Kök Testi Sonuçları

Zivot-Andrews Unit Root Test		
Sample: 1986M06 2019M02		
Included observations: 393		
Null Hypothesis: LEPI has a unit root with a structural break in both the intercept and trend		
Chosen lag length: 5 (maximum lags: 12)		
Chosen break point: 2009M01		
	t-Statistic	Prob. *
Zivot-Andrews test statistic	-2.907839	0.017780
1% critical value:	-5.57	
5% critical value:	-5.08	
10% critical value:	-4.82	
* Probability values are calculated from a standard t-distribution and do not take into account the breakpoint selection process		

Zivot-Andrews birim kök testi sonucuna göre de LEPI serisi düzeyde birim köklü olarak bulunmuştur. Ayrıca, kırılma tarihi olarak 2009:01 tespit edilmiştir.

Grafik 2: EPI için Zivot-Andrew Birim Kök Testi Grafiği

Analiz neticesinde elde edilen bu tarih aynı zamanda Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun faaliyete geçtiği tarihe denk gelmektedir. Diğer bir ifadeyle incelenen 1986-2018 yılları arasında tespit edilen 2009:1 tarihi Türkiye ekonomisinin koordinasyona dayalı yönetiminin somut adımın atıldığı dönemi işaret etmektedir. Zivot-Andrew test sonucunda 2009 yılında tespit edilen kırılma, yukarıdaki grafikte

gösterilmektedir. Bu aşamada, serinin ilk farkı alınarak Zivot-Andrews testi tekrar uygulanmıştır. Bu teste ilişkin sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

Tablo 28: FLEPI için Zivot-Andrew Birim Kök Testi Sonuçları

Zivot-Andrews Unit Root Test		
Sample: 1986M06 2019M02		
Included observations: 393		
Null Hypothesis: FLEPI has a unit root with a structural break in both the intercept and trend		
Chosen lag length: 4 (maximum lags: 12)		
Chosen break point: 2011M05		
	t-Statistic	Prob. *
Zivot-Andrews test statistic	-11.22181	0.039177
1% critical value:	-5.57	
5% critical value:	-5.08	
10% critical value:	-4.82	
* Probability values are calculated from a standard t-distribution and do not take into account the breakpoint selection process		

Zivot-Andrews testi sonucuna göre serinin ilk farkı alındığında durağan hale geldiği görülmektedir. Bu sonucun ADF ve PP birim kök testleriyle de tutarlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 29: Zivot-Andrews Birim Kök Testi Sonuçları

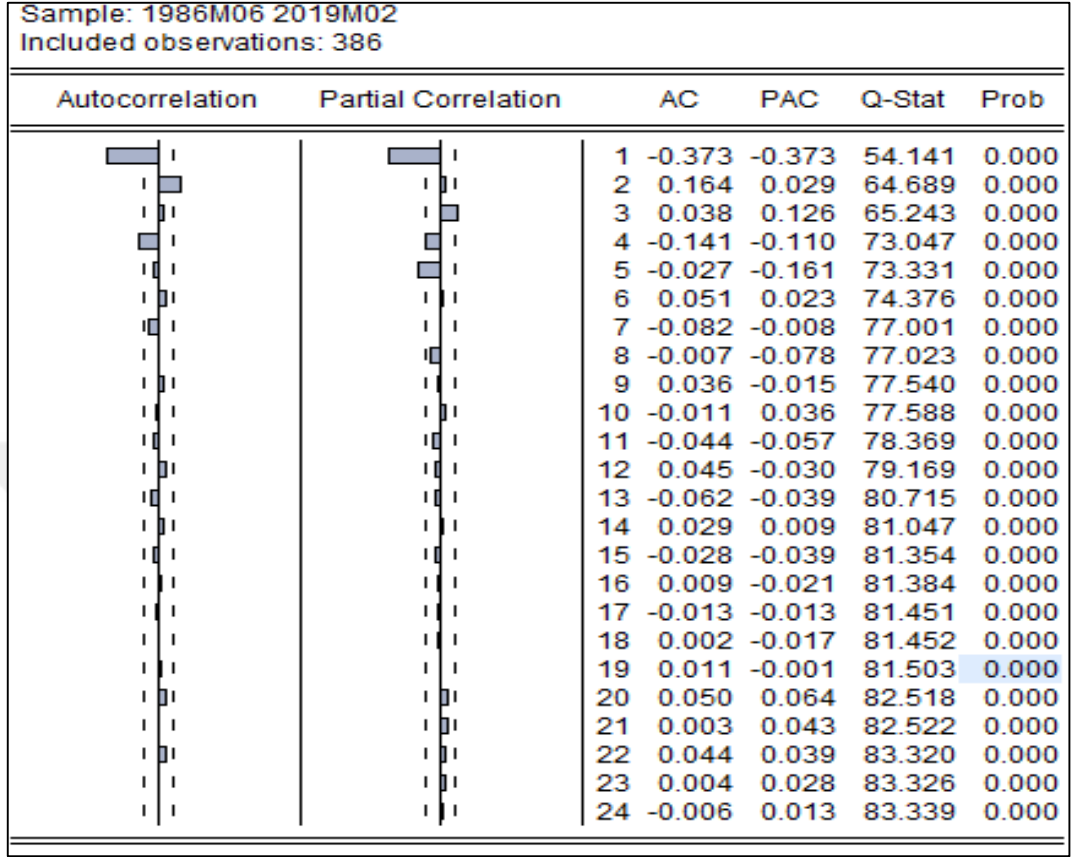
Seri	Test istatistiği	Kırılma tarihi
LEPI	-2.907 (5)	2009:01
Δ LEPI	-11.221 (4) ^a	-

Not: ^a, %1 anlamlılık düzeyinde birim kök hipotezinin reddedildiğini göstermektedir. Parantez içindeki değerler maksimum 12 gecikme verilerek seçilmiş uygun gecikme uzunluklarını ifade etmektedir.

Serinin yapısında 2009:01 tarihinde bir yapısal kırılma olması nedeniyle, söz konusu tarih analizlere gölge değişken olarak ilave edilecektir.

Öncelikle serinin durağan halinin, yani ilk farkı alınmış logaritmik EPI serisinin korelogramı çizilerek uygun ARIMA(p,d,q) modelinin ne olacağının belirlenmesi gerekmektedir.

Grafik 3: Korelogram Grafiği

Logaritmik seri grafiği incelendikten sonra serinin durağan olup olmadığını anlaşılmaması amacıyla korelogram analizi uygulanarak korelogram grafiği oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle, logaritmaları alınan seriler için durağanlık sınaması yapılmıştır. Örneklem otokorelasyonlarının, kısmi korelasyonların ve Q istatistiklerinin, serinin özelliğine göre yaklaşık olarak seçilen “k” sayıda gecikmeye göre işaretlenerek grafiğinin oluşturulmasına “korelogram” denilmektedir. Korelogram sayesinde serinin durağanlığına dair bir çıkarım yapılabilirken, aynı zamanda serinin modellenmesi hususunda hangi tür modeli oluşturduğu konusunda yol göstermektedir.³⁰ Korelogram grafiğinde serinin sıfır çizgisini uzun gecikmelerle kesmesi, serinin durağan olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, olasılık (probability) değerlerinin tamamının sıfır olması, örnek otokorelasyon sayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

³⁰ Sevüktekin, Nargeleçekenler, **a.g.e.**, s. 241.

Korelogramdan yola çıkarak mümkün modeller arasından en uygun modelin tahmin edilmesine çalışılmıştır. ARIMA modellerinde AR kısmının mertebesi kısmi otokorelasyon (PAC) katsayılarına göre, MA kısmının mertebesi ise otokorelasyon katsayılarına (AC) göre belirlenmektedir. Tahmin edilmiş modeller arasından en uygun model olarak ARIMA(1,1,2) modeli uygun olarak bulunmuş ve tahmin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

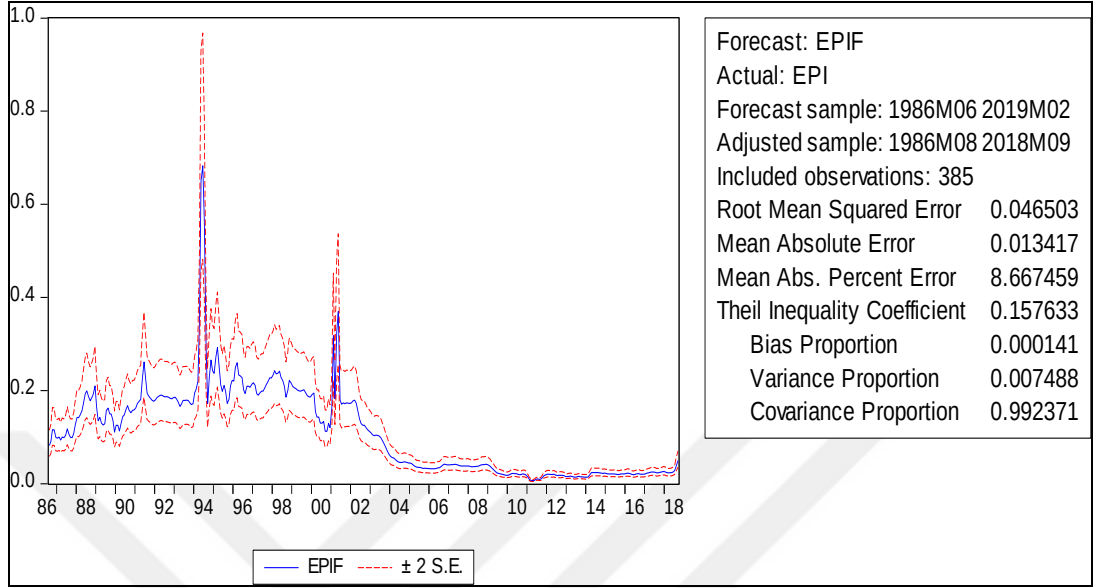
Tablo 30: Model Tahmin Sonuçları

Dependent Variable: D(LOG(EPI))				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 1986M08 2018M08				
Included observations: 385 after adjustments				
Convergence achieved after 9 iterations				
MA Backcast: 1986M06 1986M07				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
AR(1)	-0.342930	0.051204	-6.697271	0.0000
MA(2)	0.143899	0.054562	2.637332	0.0087
R-squared	0.148343	Mean dependent var		-0.001328
Adjusted R-squared	0.146119	S.D. dependent var		0.182685
S.E. of regression	0.168812	Akaike info criterion		-0.714885
Sum squared resid	10.91449	Schwarz criterion		-0.694349
Log likelihood	139.6154	Hannan-Quinn criter.		-0.706740
Durbin-Watson stat	2.043267			
Inverted AR Roots	-.34			

Yapılan analiz neticesinde elde edilen ARIMA sonuçlarının grafiği ise aşağıdaki şekilde oluşmuştur. Ekonomik performans indeksinin 1986-2018 yılları arasındaki görünümü aşağıdaki grafikte sunulmuştur. Grafikteki kesikli çizgiler standart hata ile ortaya çıkan gerçekleşen trendleri, düz çizgi ise indeksin öngörü trendini (EPIF) göstermektedir. Zaman serilerinin analizi, geçmiş dönemlere ilişkin veriler yardımıyla o dönemi açıklamayı ve geleceğe yönelik tahminler yapmayı amaçlamaktadır. Tahminler yapılırken serinin geçmişteki hareketlerinin gelecekte de aynı eğilimle devam edeceği varsayılır.³¹

³¹ Özer Serper, **Uygulamalı İstatistik**, 7. Bs., Bursa, Ezgi Kitabevi, 2014, s. 608-609.

Grafik 4: ARIMA Grafiği

Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’de ekonomik kriz dönemlerine denk gelen 1994 ve 2001 yıllarında ani yükseliş yaşandığı ve 2000 yılı sonrasında istikrarlı hale geldiği görülmektedir. Bununla birlikte 2018 yılında grafiğin yükseliş trendine girdiği görülmektedir. Konuyla ilgili iktisadi yorum, bulgular ve değerlendirme kısmında sunulmaktadır.

Tahmin edilmiş tüm modellerde sabit katsayının istatistiksel olarak anlamsız olması dolayısıyla sabit katsayı modelden dışlanmıştır. Tahmin edilmiş modele otokorelasyon ve değişen varyans problemlerinin olup olmadığını kontrol etmek amacıyla 1 ve 12 gecikmeler için ARCH LM testi uygulanmıştır. Öncelikle, 1 gecikme için uygulanan ARCH LM testinin sonucu aşağıda yer almaktadır:

Tablo 31: 1 Gecikme için ARCH LM Test Sonuçları

Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	166.1347	Prob. F(1,382)	0.0000
Obs*R-squared	116.3870	Prob. Chi-Square(1)	0.0000

12 gecikme için ARCH LM testinin sonucu ise;

Tablo 32: 12 Gecikme için ARCH LM Test Sonuçları

Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	13.54824	Prob. F(12,360)	0.0000
Obs*R-squared	116.0436	Prob. Chi-Square(12)	0.0000

Test sonuçlarına göre modelde anlamlı şekilde ARCH etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre modelin koşullu değişen varyans modelleriyle tahmin edilmesi daha uygun olacaktır. Standart ARCH ve GARCH modellerinin kısıtları olması ve volatilitede asimetrikliği dikkate almamaları dolayısıyla analizde EGARCH (Üstel GARCH) modeli tahmin edilmiştir. Zivot-Andrews testi ile tespit edilen yapısal kırılma da hem ortalama denklemine hem de varyans denklemine ilave edilmiştir.

Tablo 33: EGARCH Model Tahmin Sonuçları

Dependent Variable: D(LOG(EPI))				
Method: ML - ARCH (Marquardt) - Normal distribution				
Sample (adjusted): 1986M08 2018M08				
Included observations: 385 after adjustments				
Convergence achieved after 57 iterations				
MA Backcast: 1986M06 1986M07				
Presample variance: backcast (parameter = 0.7)				
LOG(GARCH) = C(4) + C(5)*ABS(RESID(-1)/@SQRT(GARCH(-1))) + C(6)*RESID(-1)/@SQRT(GARCH(-1)) + C(7)*LOG(GARCH(-1)) + C(8) *D2009				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
D2009	-0.025427	0.008983	-2.830671	0.0046
AR(1)	0.235478	0.067861	3.470013	0.0005
MA(2)	0.141422	0.060135	2.351740	0.0187
Variance Equation				
C(4)	-1.388713	0.105081	-13.21563	0.0000
C(5)	0.877539	0.076887	11.41336	0.0000
C(6)	0.173951	0.051674	3.366313	0.0008
C(7)	0.816861	0.014854	54.99437	0.0000
C(8)	-0.052382	0.063249	-0.828186	0.4076
R-squared	-0.178822	Mean dependent var		-0.001328
Adjusted R-squared	-0.184994	S.D. dependent var		0.182685
S.E. of regression	0.198867	Akaike info criterion		-1.760677
Sum squared resid	15.10731	Schwarz criterion		-1.678532
Log likelihood	346.9303	Hannan-Quinn criter.		-1.728098
Durbin-Watson stat	2.989763			
Inverted AR Roots	.24			

Yukarıdaki tabloda verilen sonuçlarda ilk kısım ortalama denklemini, ikinci kısım ise varyans (volatilité) denklemini ifade etmektedir. 2009:01 tarihi için oluşturulmuş D2009 gölge değişkeni hem ortalama denkleminde hem de varyans denkleminde yer almaktadır. İlgili gölge değişkenin ortalama denkleminde istatistiksel olarak anlamlı olduğu fakat varyans denkleminde (C8 numaralı katsayı) istatistiksel olarak anlamsız olduğu görünmektedir. Bu sonuca göre 2009:01 tarihinin EPİ indeksinin ortalamasını anlamlı şekilde etkilediği fakat indeks volatilitesi üzerinde bir etkisi olmadığı görünmektedir.

Varyans denklemi kısmında C(6) numaralı katsayının yorumu önem arz etmektedir. Volatilitéde asimetric etkinin ya da kaldıraç etkisinin olup olmadığının anlaşılması için ilgili katsayının istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olması gerekmektedir. Bu sonuçlara göre katsayı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Anlamlı olması EPİ indeksinin volatilitesi üzerinde olumlu ve olumsuz şokların etkisinin aynı olmadığını diğer bir ifadeyle asimetric olduğunu göstermektedir. Buna karşılık katsayının pozitif olduğu görülmektedir. Bu da kaldıraç etkisinin söz konusu olmadığını yani olumsuz şokların EPİ volatilitelerini olumlu şoklardan daha fazla arttırmadığını göstermektedir.

3.1.5. Bulgular ve Değerlendirme

Türkiye ekonomisinde koordinasyon konseptine dayalı ekonomi yönetiminin incelendiği araştırmanın ekonometrik kısmında enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kurundan oluşan Ekonomik Performans İndeksi (EPİ) dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. İndekste yer alan değişkenlerin yüksekliği ülke ekonomileri açısından olumsuz durumu yansıttığı için grafikteki artış ve düşüşler bu açıdan değerlendirilmelidir.

İncelenen 1986-2018 döneminde Türkiye 1994, 2001 yerel krizleri ile 2008 küresel krizinin etkilerine maruz kalmıştır. Ayrıca, bu dönemde ekonomi yönetiminde koordinasyonu sağlamaya yönelik çeşitli kurumsal ve operasyonel girişimler bulunmaktadır.

Dönem süresince yaşanan gelişmeler dikkate alındığında, EPI grafiğinin trendi açısından, Türkiye'nin 2000'li yıllardan itibaren bir farklılaşma yaşadığı görülmektedir. Grafik-4'te görüldüğü üzere, özellikle 2001 Krizi'nin ardından, 2002 yılından itibaren EPI indeksinin daha düşük düzeyde seyir izlediği yapılan analiz neticesinde gözlemlenmiştir. Bu dönemden itibaren indeksin daha olumlu ve önceki yıllara göre daha istikrarlı bir sürece girmesinin ardında, 2001 Krizi sonrasında Türkiye'de ekonomi yönetimi açısından alınan önlemler ve oluşturulan kurumlar bulunmaktadır.

Ekonomi koordinasyonu konseptinin uygulanmaya başlandığı ve bunun somut göstergesi olarak 2009 yılında Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun faaliyete geçtiği dönemde EPI grafiğinin daha istikrarlı bir trende sahip olduğu, anlaşılmaktadır. Ayrıca, Zivot-Andrews Birim Kök Testi'nin sonucunda da bu tarihte yaşanan kırılma ekonometrik olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum “amaç ve kapsam” başlığında belirtilen “H₁: Koordinasyon konseptinin uygulandığı 2009-2018 yılları arasındaki dönemde makroekonomik performans diğer dönemlere göre daha istikrarlıdır” hipotezini doğrulamaktadır.

Türkiye 2018 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen referandum neticesinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçmiştir. Bu dönüşüm neticesinde bakanlıklar ve diğer kurumlar yeniden dizayn edilmiştir. Bununla birlikte yeni sistemde “ekonomideki koordinasyonu” sağlamaya yönelik temel kurum oluşturulmamıştır. Grafik-4 incelendiğinde, hükümet sisteminde gerçekleşen dönüşümün yaşandığı tarihten itibaren EPI trendinin yukarı yönlü bir seyir izlediği görülmektedir. Bu durum yeni sistemdeki ekonomi yönetiminde koordinasyon ihtiyacını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, “amaç ve kapsam” başlığında belirtilen “H₂: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde koordinasyonu sağlamaya ve geliştirmeye yönelik ihtiyaç bulunmaktadır” hipotezi de analiz neticesinde doğrulanmıştır.

Ayrıca, EPI grafiği incelendiğinde, 2008 yılında dünyada yaşanan küresel krizin ülkemize etkisinin düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum, o dönemde uygulanan ekonomi yönetiminin bir başarısı olarak anlaşılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar literatürdeki çalışmalarla karşılaştırıldığında bazı benzerlik ve farklılıklara sahip olduğu görülmektedir. Literatür taraması bölümünde sunulduğu üzere, Türkiye özelinde yapılan çalışmaların çoğunluğunda kurumsal altyapının oluşturulması ve güçlendirilmesi vurgulanmaktadır. Bu araştırmadaki sonuçlar da söz konusu ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, pek çok araştırmada Türkiye’de ekonomi yönetimi açısından koordinasyonun zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum; söz konusu araştırmaların farklı dönemleri ve farklı değişkenleri dikkate almalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim, Grafik-4 incelendiğinde 2009-2018 dönemi haricinde kalan yıllarda, ekonomi performans indeksinin de istikrarsız bir trende sahip olduğu görülmektedir. Bu durum konuyla ilgili literatürde yer alan araştırmaları desteklemektedir. Ancak, aynı dönem incelenmesine rağmen, indeksin içerdiği değişkenler (enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuru) nedeniyle araştırmanın bulguları; bütçe açığı ve rezerv parayı dikkate alan Cukadar ve Algan tarafından yapılan araştırmayla 2009-2018 dönemi için farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

3.2. ANALİTİK ÇERÇEVE

Ekonomik gelişmeleri ve göstergeleri izleme ve değerlendirme, bunları ekonomik birimler bazında yorumlama, iş dünyasının stratejilerine destek olma ve ekonomi yönetiminin yaklaşımını güçlendirme, ülkelerin mukayeseli rekabet avantajlarını belirleyen temel faktörlerdir. Paradigma ve perspektifi yenilenmiş, ekonomi yönetimi rolünün güçlendirilmesi, ekonomik koordinasyonun işlevinin yeniden yapılandırılması ulusal kapasite ve performansı artırmaktadır. Böylece, ekonomik birimlerin talep ve beklentileri ile karar alıcıların tercih ve öncelikleri arasındaki uyum da üst düzeye çıkmaktadır.

Ekonomi yönetimi, ekonomik içerikli iş, işlem ve faaliyetlerin, belirlenmiş ekonomik sonuçlara ulaşmak amacıyla etkinlik, verimlilik ve alternatif maliyetler prensiplerine göre planlanması, uygulamaya konulması, sonuçların izlenmesi ve gerektiğinde önlem alınması süreçlerini ifade etmektedir. Bu nedenle, kamu sektöründe söz konusu süreçlere tabi bir dizi kurum ve kuruluş bulunmaktadır.

Makroekonomik sonuçların, ekonomi yönetiminin kapasitesine ve performansına bağlı olması, söz konusu kurum ve kuruluşlar arası bağımsızlık, işbirliği ve koordinasyon işlevinin de önemine vurgu yapmaktadır. Makroekonomik sonuçların, kamu sektörü yanında özel sektördeki kurum ve kuruluşlarının iş, işlem ve faaliyetlerinden etkilenmesi, öncelikli olarak koordinasyon, dolayısıyla yönetim işlevini ön plana çıkarmaktadır.

Ekonomi teorisi ve uygulamalı ekonomi, fiilen işlemekte olan ekonomik yapı ve ilişkiler sisteminin, bu işlevini yerine getirirken eş-anlı olarak kapasite ve performansının iyileştirilmesini, yeniden yapılandırılmasını, güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle, ekonomi politikalarının ve stratejilerinin kurgulanması, detaylı analizleri ve çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, ekonomi yönetiminin kalitesi; planlanma, uygulama, kontrol etme ve önlem alma süreçlerinin yapılanma biçimine ve her süreçle ilgili görev, yetki ve sorumlulukların tanımlama şekline bağlı bulunmaktadır.

Ekonomi yönetimi konsepti, mikro ve makro düzeylerde zaman zaman yeniden tanımlanmıştır. Bakanlıklar bölünmüş, birleştirilmiş, yeni isimler almıştır. Bu değişimler ekonomi yönetimine ilişkin makam ve kurumlarda da gözlemlenmektedir. Başbakan yardımcılığına “ekonomide genel koordinasyon görevi verilmesi” 2003 yılından sonra gündeme gelmiş ve 2007 yılında faaliyete geçmiştir. Bu çerçevede, 2009 yılında Ekonomi Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. 2018 yılında ise, Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçilmesiyle, ekonomi yönetimine ilişkin kurum ve bakanlıklar yeniden yapılandırılmıştır.

Ekonomi yönetimi, ekonomi biriminin sahip olduğu imkan ve kaynakları, stratejik planında belirtilen usul ve esaslara, süreçlere uygun şekilde yönetilmesidir. Koordinasyon, ekonomik içerikli çeşitli iş, faaliyet, vazife ve kuruluşlar arasında uyum ve düzen sağlamak, faaliyetler arasında bağımlılığı yönetmek, işbirliği ve eşgüdümü sağlamaktır. Makroekonomik yönetim ve koordinasyonun temel amaçları, hükümetin ekonomi yönetimi konusunda rol ve fonksiyonunu güçlendirmek, ekonomik hedeflere daha hızlı ve kaliteli şekilde ulaşmaktır.

Ekonomik birimlerin faaliyetlerinde etkinlik, verimlilik ve alternatif maliyet prensiplerini dikkate almak zorunda kalacakları ortamı oluşturma ekonomi yönetiminin önemli fonksiyonları arasında yer almaktadır. Bu, doğru işleri yapmayı, işleri doğru yapmayı, vazgeçilen karar ve uygulamaların göz ardı edilmemesini ima etmektedir. Ekonomi politik perspektif, söz konusu paradigmaların kamu sektöründe ve özel sektörde karar ve uygulamalarda birlikte kullanılmasının makro ve ulusal düzeyde ekonomik optimizasyonun sağlanabileceğine işaret etmektedir.

Ekonomi yönetimi ve koordinasyon sürecinde kaliteli farklılık üretme özel önem taşımaktadır. Uluslararası teori ve uygulama literatürü, bunu sağlayacak paradigma ve perspektif değişiminin bazı kriterler dikkate alınarak belirlenmesi gereğine vurgu yapmaktadır. Dikkate alınması gereken hususlar şu şekilde özetlenebilir:

- Teşhis, tespit ve çözümlerde rutin dışına çıkan yeni felsefi ve entellektüel farklılık,
- Bunun uygulama formatı özelliği taşıyan temel politika dokümanlarına yansıma biçimi, amaç ve hedefler,
- Hedef ve amaçların gerçekleştirilme sürecini şekillendiren usul, esas ve kuruluşların yapısı ve özellikleri.

Bu üç boyut, temel ekonomi politika dokümanlarının kapsamı ve gerçekleştirilen uygulamalar bazında ele alınacaktır. Değerlendirmelerde tüm detayların değil, kurumsal ekonomi yaklaşımı ve yönetim uygulamaları olarak ön plana çıkan ana başlıklar üzerinde durulacaktır. Söz konusu dokümanlarda yapılan vurgular ve uygulamalar dikkate alınarak, bunlar mevcut durum ve muhtemel gelecek açısından yorumlanacaktır. Yayın tarihindeki küresel ve ulusal veri ile bilgilerin düzey ve kompozisyonu dokümanların içeriğini önemli ölçüde şekillendirdiği gibi, uygulamalar da özel ve kamu kesiminin periyodik toplantılarının sonuçlarını yansıtmaktadır.

3.2.1. Kurumsal ve Organizasyonel Yapı

Bir ülkenin en önemli rekabet avantajı, kurumlarının etkin yönetimi ve özellikle hükümetin kendisidir. Bir toplumun temel aktifi, etkin yönetilen kurumlar ve katılımcı olarak yer alan eğitimli bireylerdir. Ortalamanın üstünde daha başarılı performans için gerekli olan, böyle kurumların yaratılması ve büyütülmesidir. Efektif politika, herhangi bir zamanda büyük farklılıklar oluşturma değil, uzun dönemde kararlı ve istikrarlı trend izlemeyi gerektirir. Rekabetçi sonuçlar, genellikle, “tesadüfi” farklılıklar ile değil, entegre ve birbirini sistematik olarak takip eden küçük değişimlerle oluşturulmaktadır.

Ekonomi yönetiminin görev, yetki ve sorumluluğu, ekonomik birimlerin taleplerini evrensel standartta, uluslararası kalitede ve en azından ihtiyaç duyulan minimum düzeyde karşılamaktır. Ekonomi yönetimi, hükümetin piyasaları düzenleme ve denetlemesi olarak tanımlanabilir. Bu amaçlar, bir anlamda ekonomi yönetiminin varlık nedenini oluşturmaktadır. Ekonomi yönetimi, sahip olduğu politika enstrümanları yoluyla ekonomiye doğrudan ve/veya dolaylı şekilde müdahale etmektedir. Ekonomiyi mevcut durumundan daha iyi farklı bir konuma taşımak, pozitif ve normatif ekonomi prensiplerine göre davranmayı gerektirmektedir. Öte yandan, ekonomi yönetiminin müdahale ve düzenleme sürecinde hedeflediği sonuçlara ulaşabilmesi, vizyon-hedef-strateji bileşenler seti belirleme, güncelleme ve koordine etme kalitesine bağlıdır.

Yükselen piyasa ekonomisi iktisatçılarının ve ekonomi yönetimi karar alıcı ve uygulayıcılarının iktisat teorisi ve politikasındaki felsefi ve ideolojik unsurların veya arka planın farkındalığı özel bir önem taşımaktadır. Ekonomi yönetimi ve koordinasyon sadece bu açıdan bile oldukça hassas ve kritik rol ve fonksiyon kazanmaktadır.

Kamu organizasyonunda ekonomi yönetiminin kurumsal yapısı, uluslararası tecrübeler dikkate alındığında, ülkelere özgü bazı farklılıklar olsa da, genel hatlarıyla standart bir özellik taşıdığı anlaşılmaktadır. Bakanlıklar, bağımsız üst kurum ve kuruluşlar, ajanslar, kurullar, konseyler, ofisler ve benzeri yapılar ekonomi yönetiminde daha yaygın kullanılmakta ve her birinin farklı görevleri bulunmaktadır.

Kamunun ekonomik işlevleri esas itibariyle; para emisyonu yapmak, vergi ve benzeri kaynakları toplamak, borçlanmak ve bunları kamu perspektifiyle harcamaktır. Ayrıca, ekonomiye ilişkin mevzuatın düzenlenmesi de kamu otoritesinin görevleri arasında yer almaktadır.

Makroekonomik yönetim ve koordinasyon işlevi, devlet organizasyonuna bağlı olarak üst düzey kamu otoritesine entegre faaliyet göstermesi, rol ve fonksiyonunun etkinliğini artırmaktadır. İç ve dış paydaşlarla oluşturulacak yatay ve dikey iletişim ve etkileşim ağı, yönetim kalitesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, veri, bilgi derleme ve değerlendirme yetkinliği, itibar ve güven kazandırmaktadır.

Koordinasyon ile benzer olduğu düşünülen bazı işlevler karıştırılabilmektedir. Birbiriyle yakın ilişkili ekonomi birimlerinin konsolidasyonu önemli iken; koordinasyonu, ekonomi yönetimi birimlerinin, tek elden idare edilmesi şeklinde ele almamak gerekir. Böyle bir yapılanma, sorunun çözülmesinden ziyade farklı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yapılması gereken; kurumsal ve fonksiyonel olarak kırılan ve dağınık ekonomik yapı ve ilişkiler sisteminin yeniden yapılandırılmasıdır. Öte yandan, hem icra hem de denetim görevine sahip kuruluşların tek elde toplanması da operasyonel çelişkilere neden olmaktadır. Ayrıca, tek elde birçok birimin toplanması, genel koordinasyondan daha çok, koordinasyondan sorumlu ekonomik birimin içsel koordinasyonu sorununu gündeme getirmektedir. Şüphesiz tüm bu paradigmanın arka planındaki temel sorun, ekonomik yapı ve ilişkiler sistemin kurumsallaşma derecesinin, kural ve prensiplerin kalitesinin düşük olmasıdır. Genellikle yükselen piyasa ekonomilerinde karşılaşılan bu sorunun çözümü, etkin bir koordinasyon sistemi için gerekli yasal, fonksiyonel ve kurumsal altyapıyı güçlendirmektir.

Devletin ekonomik rolü doğrudan ve dolaylı şekilde ekonomi yönetimi ve koordinasyonunun tanımında da etkili olmaktadır. Devlet, kamusal mallar, hizmetler ve politikaların sunumunda ölçek ekonomilerinin yararları ile toplumun bunlar konusundaki tercihlerinin heterojenliğinin ürettiği maliyetleri arasındaki açmazı dengeleyen bir rol ve fonksiyonu görmektedir. Bu denge süreci birçok ekonomik ve yapısal faktörlere bağlıdır. Bu bileşenler setinin makro ve mikro düzeylerde

birbirleriyle tutarlılığı, değişik kuruluşlar arasında bağımsızlık-eşgüdüm-işbirliği sürecinin uyumu son derece önemlidir.

Koordinasyon etkinliğini artırmak, rol ve fonksiyonunu güçlendirmek için, kurallar ve prosedürler setleri belirlenmekte, kurumsallaşma kalitesi artırılmaktadır. Bu nedenle, departmanların, çalışma gruplarının, danışmanların görev, yetki ve sorumlulukları, toplantıların formatı, normal ve kriz dönemlerinde eylem planları, bunlara ilişkin kontrol listeleri oluşturulmakta ve güncellenmektedir. Organizasyonel ve fonksiyonel yapı, ülkelerin ihtiyaçlarına göre belirlenmekte, gerektiğinde güncellemeye uygun şekilde esnek bir yapı oluşturulmaktadır. Ulaşılan sonuçlar ve raporlar ilgili kamu biriminin en üst makamına iletilmektedir.

Ekonomi yönetimi ve koordinasyonun etkinliği, yönetimin organizasyonel yapısına bağlı bulunmaktadır. Organizasyonel yapının çalışma esas ve usullerini belirleyen yönetmelikle şekillendirilmesi, karar almadaki esnekliği arttırmaktadır. Bu bağlamda sekreteryâ hizmetleri, veri ve bilgi isteme, toplantıların gündemi ve yönetimi, içeriği ve kalitesi, kararların takibi ve ilgililere iletilme formatı ve şekli açıkça tanımlanmalıdır. Koordinasyonun etkinliğinin artırılması, ana faaliyetler ile destek hizmetlerinin organizasyonuna bağlı bulunmaktadır. Öte yandan, danışma kurulları ve çalışma gruplarının oluşturulması, mali hükümlerin tanımlanması verimliliği yükseltmektedir.

3.2.2. Fonksiyonel ve İşlevsel Yapı

Ekonomi yönetimi ve koordinasyonun işlevleri oldukça fazla detaya indirgenebilirse de, iki ana blok temel belirleyici özellik taşımaktadır. İlk alan ekonomik veri ve bilgileri izlemek ve değerlendirmektir. Bu konjonktürel gelişmelerle ilgilenmek kadar, daha önce alınan karar ve uygulamaların gerçekleşme düzeylerinin de önemine vurgu yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle makroekonomik performans işlevsel alanın önemli bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Temel makroekonomik göstergelerin ve dengelerin periyodik şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi, performans analizi olarak da ifade edilmektedir. Bu işlev, rutin bir

özellik taşımaktadır ve ekonomik istikrarın önemine ve yansımalarına işaret etmekte ve ekonomide alınacak yeni kararlar için yol gösterici özellik taşımaktadır.

İkinci alan ise, kurumsallaşma sürecinin oluşum, gelişim ve etkileriyle ilgilidir. Bireylerin, kuruluşların ve devletin ekonomik imkân ve kaynaklarının geliştirilmesi ve bunların evrensel ölçülerde etkin kullanımı, ülke ekonomisinin sürdürülebilir mukayeseli pozisyonu açısından önemli bir rol ve fonksiyon görmektedir. Bu işlev oldukça kritik bir özellik taşımakta, ulusal ekonomik güvenlik ve ekonomik savunma konseptinin önemine ve yansımalarına vurgu yapmaktadır. Kurumsallaşma, ekonominin ve ekonomik birimlerin yapısal özelliklerini yansıtmaktadır.

Şüphesiz yönetim ve koordinasyon sürecinde rasyonelliğin de sağlanması gereklidir. Karar ve uygulama süreçlerinde rasyonellik amaçlansa da, ekonomi yönetiminde görev alan paydaşların kendi tercih ve önceliklerini ön planda tutması, her zaman rasyonelliği sağlamayı mümkün kılmamaktadır. Özellikle paydaşların gelişmeleri değerlendirme ve gözlem kalitesi, ekonomik tablonun bütününe gösterebilecek veri ve bilgileri göz ardı etme eğilimi, analiz yetersizlikleri, sahip olunan konumdan kaynaklanan aşırı güven duygusunun kendi tercih ve önceliklerini fazla ön plana çıkarması gibi nedenler rasyonellikten uzaklaşmaya ortam hazırlayabilmektedir. Bu genel görünüm bile kurumsallaşmanın yeniden ele alınmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Global ortam küçük fakat entegre ekonomilerden oluşan bir yapı kazanacak ise, uluslararası kuruluşların piyasaları koruma ve politikaları koordine etme görevine ihtiyaç artacaktır. Bu durumda, ekonomik başarının ülke boyutu ile bağı azalacaktır. Yeni dönemde, devlet yönetimleri ekonomik entegrasyon ile politik entegrasyonun gerçek fayda ve maliyetlerine yönelik, ülkelerinin tarihsel geçmişi ve muhtemel geleceği çerçevesinde, politika ve strateji üretmeye odaklanmaktadır. Küresel istikrar ortamı varsayımı altında, büyük ölçekli ülkelerin güvenlik konusuna ağırlık vereceği, küçüklerin ise ölçek ekonomilerini dikkate alacağı öngörülmektedir.

Ekonomi yönetimi ve koordinasyonun fonksiyonel yapısı, uygulama prosedürü konusunda önemli ipucu sunmaktadır. Fonksiyonel yapı bir anlamda

ekonomi yönetimi ve koordinasyonun yasal görev, yetki ve sorumluluğunu yansıtmaktadır. Fonksiyonel yapı beş ana operasyonu içermektedir:

- Birincisi, veri, bilgi ve göstergeleri izlemeye odaklı rutin uygulama ve süreçlerin geliştirilmesidir.
- İkincisi, yeni tespitlere ve güncellenmeye odaklı operasyonel ve kurumsal yapıyı iyileştirmedir.
- Üçüncüsü, ihtiyaç duyulan konularda araştırmalar yapılmasıdır.
- Dördüncüsü, önerilen teklifler için etki analizleri gerçekleştirilmesidir.
- Son olarak ise karar ve uygulamaları, gelişmeleri ile birlikte raporlamak ve ilgililere aktarmak ve sunmaktır.

Farklı dönemleri kapsayan ve değişik içerikleri olan bir dizi ulusal plan, program ve bütçe taslağı vb. bulunmaktadır. Ayrıca uluslararası kuruluşlarla, organizasyonlarla ve devletlerle yapılan ekonomik içerikli antlaşmalar söz konusu olmaktadır. Ekonomik iş, işlem ve faaliyette bulunan birimlerin ortak payda dikkate almaları bir dizi tasarruf sağlamaktadır.

Spesifik konularla veya sektörel sorunlarla ilgili olarak hazırlanan ekonomi dokümanları, kısmi denge analizi yaklaşımıyla ele alınmamaktadır. Daha makro ve genel denge yaklaşımı, beklenen sonuçlara daha yararlı şekilde ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Matris yaklaşımı modeli, uyumlu eylem portföyü oluşturmayı kolaylaştırmaktadır.

Ekonomi yönetimi ve koordinasyon mekanizmasının amacı, ekonomik performansı artırmak amacıyla genel ekonominin uyumlu yönetimini sağlamaktır. Bu çerçevede, ekonomik varlık ve imkânların detaylı bir envanterini çıkarmak, detaylı bir makroekonomik simülasyon ve sistem dinamikleri modeli kullanmak, kamunun gelir ve harcama alanlarını belirlemek ve yeniden kurgulamak, bilgi ve veri derlemek, standartlaştırmak, değerlendirmek ve üretmek, iç ve dış ekonomik gelişmeleri izlemek, sonuçlandırmak ve öneri geliştirmek özel önem taşımaktadır.

Günümüz koşullarında ekonomilerin daha dinamik, daha rekabetçi ve daha yenilikçi olmasından dolayı, ekonomi yönetiminin rol ve fonksiyonu, piyasa

düzenleyicisi veya araştırma geliştirme faaliyetlerinin pasif finansörü olarak makroekonomiye müdahale ile sınırlı değildir. Ekonomi yönetimi aynı zamanda girişimci, risk üstlenen ve piyasa yaratıcısı olarak ön plana çıkmaktadır. Çağdaş ekonomi yönetimi ve koordinasyonunun üç önemli görevi bulunmaktadır:

- Kamunun AR-GE faaliyetlerine yönelik fon kaynaklarını geliştirmek,
- Enerji verimliliği yüksek yeşil teknolojiye yönelik kamu taahhüdünü güçlendirmek,
- Ekonomik istikrarsızlıklara, kırılganlıklara ilişkin, kurgusu ve eylem planları etkin bir tepki sistemi oluşturmak.

Bu çerçevede, teknoloji ve sektör odaklı bilgi ve beceri önem kazanmaktadır. Bu bir anlamda, ekonomi yönetiminde görev alan kamu otoritelerinin özel sektörü stratejik ortak olarak görmesini de gerekli kılmaktadır. Böyle bir değişim ve dönüşüm, ekonomi yönetiminin; ulusal ekonomik güvenlik ve savunma sistemine odaklanması gerektiğinin, araştırma ve geliştirme faaliyetleri açısından yetkin ve nitelikli uzmanlar yetiştirilmesi gerektiğinin önemli olduğuna işaret etmektedir.

3.3. TÜRKİYE TECRÜBESİ

1980’li yıllardan günümüze kadar süreçte, ekonomiyle ilgili ve aynı zamanda yönetişim ve dolayısıyla koordinasyon işlevini de üstlenen bazı yapıların kurulduğu görülmektedir. Tamamına yakını, Başbakanlık’a bağlı veya onunla ilişkili bir özellik taşımaktadır. Bu tercihin, en üst icra makamının Başbakanlık olmasından kaynaklandığı görülmektedir. 2018 yılından sonra ise Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminde de benzer yaklaşımın devam ettiği anlaşılmaktadır.

3.3.1. 2000 Yılı Öncesinde Ekonomi Yönetiminde Kurumsal Yapılanma

Bu dönemde ekonomik içeriğe sahip, yönetişimi, dolayısıyla koordinasyonu da kapsayan çok fazla başkanlık ve/veya kurul bulunmamaktadır. Dönemin önemli gelişmelerden biri, Maliye ve Hazine’nin 1983 yılında birbirinden ayrılmasıdır. Söz

konusu döneme kadar Hazine, Maliye Bakanlığı'na bağlı bir genel müdürlük iken, ilgili bakanlıktan ayrılmış; aynı dönemde Dış Ticaret de Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan ayrılarak Başbakanlığa bağlı olarak Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı kurulmuştur. Daha sonra Hazine ile Dış Ticaret de birbirinden ayrılmış ve 1993 yılında iki ayrı müsteşarlık oluşturulmuştur.³²

Dönemde ekonomik içeriğe ve koordinasyona dair oluşturulan kurum ve kuruluşların ilki, “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşler Başkanlığı”dır. 1984 tarihli ve 3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun’nun 14.maddesi bu kurum ile ilgilidir. Maddeye göre, Başkanlığın görevleri şunlardır:

“a) Bakanlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve ilgili özel kuruluşlar arasında ekonomik ve mali işler ile ilgili alanlarda koordinasyonu sağlamak,

b) Ekonomik ve mali konulardaki gelişmeler ve karşılaşılan meseleler hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve yaptırmak, bunları değerlendirmek ve teklifler hazırlamak,

c) Bilim ve teknoloji, eğitim, kültür, sanat, spor, gençlik, turizm, basın, radyo-televizyon, tanıtma alanlarındaki gelişmeler, bu alanlardaki dış ilişkiler ve karşılaşılan meseleler hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve yaptırmak, bunları değerlendirmek ve teklifleri hazırlamak ve kamu kuruluşları arasında bu alanlarda koordinasyonu sağlamak,

d) Sağlık, çalışma, sosyal güvenlik, sosyal yardımlar, mahalli idare hizmetleri alanlarındaki gelişmeler ve karşılaşılan problemler hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve yaptırmak, bunları değerlendirmek, teklifler hazırlamak, kamu kuruluşları arasında bu alanlarda koordinasyonu sağlamak,

e) Yurtdışı işçi sorunları ile ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşlarıyla sürekli temas halinde bulunmak, gelişmeleri takip etmek, problemleri tespit etmek ve bunların çözüm yollarını araştırmak,

f) Başbakanlığın koordinatörlüğünde görevleri ile ilgili konularda, teşkil edilen kurullara sekreteryaya hizmeti yapmak,

g) Makamca verilen benzeri görevleri yapmak.”

Dönemde kurulan diğer bir yapı ise, 5 Ocak 1992 yılında Başbakanlık’a bağlı oluşturulan “Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu”dur. Kurulun amacı; “ekonomi ve

³² Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Tarihçe” <https://www.hazine.gov.tr/tarihce>, 17 Temmuz 2018.

maliye politikaları ile para ve kredi politikalarının saptanmasında ve uygulanmasında koordineyi sağlamak ve gerekli tedbirleri almak” şeklinde belirtilmektedir. Bu temel görevlere ilave olarak; incelenmesi istenilen konularda Bakanlar Kurulu’na tavsiyelerde bulunmak, destekleme politikaları kapsamında görüş bildirmek, ödemeler dengesinde yaşanan gelişmeleri izleyerek tedbirler almak, ithalattan alınacak fonlar ve teminat hakkında Bakanlar Kurulu tarafından verilen görevleri yapmak Kurul’un diğer görevleri arasındadır.³³

3.3.2. 2000 Yılı Sonrasında Ekonomi Yönetiminde Kurumsal Yapılanma

Bu dönemin en önemli ekonomi kurumlarının başında, “Ekonomik ve Sosyal Konsey” gelmektedir. Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında, toplumsal uzlaşma ve işbirliğini sağlanmasında, sürekli ve kalıcı bir ortam yaratarak, istişari mahiyette ortak görüş belirlemek için oluşturulan Konsey’in 11 Nisan 2001 yılında 4641 Sayılı Kanun’un 3. maddesine göre görev ve yetkileri şunlardır:

“a) Toplumdaki ekonomik ve sosyal birimlerin, Hükümetin ekonomik ve sosyal politikalarının oluşturulmasına katılımlarını sağlamak, Hükümet ile toplumsal kesimler arasında ve toplumsal kesimlerin kendi aralarındaki uzlaşma ve işbirliğini güçlendirecek çalışmalar yapmak,

b) Oluşturduğu görüş, öneri ve raporları Hükümete, Türkiye Büyük Millet Meclisine, Cumhurbaşkanına ve kamuoyuna sunmak, görüş bildirilirken uzlaşılan ve uzlaşılamayan hususları ayrı ayrı belirtmek,

c) Sürekli ve geçici nitelikte çalışma kurulları kurmak ve üyelerini belirlemek, bu kurulların raporlarını görüşmek,

d) Türkiye-Avrupa Birliği Karma İstişari Komitesi üyelerini Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesinin yapısı ve özelliklerini dikkate alarak belirlemek ve Komitenin çalışmalarını izlemek,

e) Amaçları doğrultusunda ulusal ve uluslararası düzeyde seminer ve toplantılar düzenlemek, uygun görülecek toplantılara temsilci göndermek,

f) Ekonomik ve sosyal konularda yayınlar ve araştırmalar yapmak ve yaptırmak.”

³³ Ali Çımat, Ozan Bahar, “Türkiye’de 1990 Sonrası Kurulan Ekonomik ve Mali Kurumlar”, **Mevzuat Dergisi**, C:6, S: 70, 2003, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuatdergisi.com/2003/10a/03.htm>, 20 Temmuz 2018.

Ayrıca, Konsey, Hükümetin istemi üzerine, ekonomik ve sosyal nitelikli her türlü konuda, ekonomik ve sosyal yaşamı doğrudan etkileyen kanun tasarıları ve kalkınma planı ile yıllık programların hazırlanması sırasında görüş bildirebilir.

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğinin 23. Maddesi ile; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 166'ncı maddesinin kenar başlığı "I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye şu fıkra eklenmiştir: "Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir."

2003 yılında Başbakanlık Genelgesiyle, başbakan yardımcısının görev dağılımı yapılmış, bağlı, ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşlar belirtilmiştir. Söz konusu genelgede ekonomiye ilişkin doğrudan görev tanımı yapılmamakla birlikte, görev dağılımından ekonomi bağlantılı bir görevin olduğu anlaşılmaktadır. İlk olarak "ekonomi koordinasyonu" bu düzenlemeyle birlikte gündeme gelmiştir. 2007 yılında ise görev dağılımlarını düzenleyen 2007/22 sayılı Başbakanlık genelgesiyle bir başbakan yardımcısına "ekonomik konularda genel koordinasyondan sorumlu olma" görevi verilmiştir. Genelgede bağlı, ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşlar da belirtilmektedir.

Kurula dahil olacak bakanlar Başbakan tarafından belirlenmiştir. Kurulun başkanlığını ilgili Başbakan yardımcısı yönetmiştir. Bu düzenlemeyle de koordinasyon kurulu konsepti kullanılmaya başlanmıştır. Bununla beraber, kurulun organizasyonel ve fonksiyonel bir yapısı söz konusu değildir. Diğer bir ifadeyle, kurulun görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmemiş, çalışma usul ve esasları da tespit edilmemiştir.

28 Şubat 2009 tarihli ve 27155 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5838 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile "Ekonomi Koordinasyon Kurulu" kurulmuştur. İlgili Kanun'un 27. maddesi bu konuyla ilgilidir. Söz konusu madde ile 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanuna ek madde olarak eklenmiştir. Böylece, kurulun yasal çerçevesi oluşturulmuştur.

Söz konusu kanunun, Ek 9. maddesi “Ekonomi Koordinasyon Kurulu”nu düzenlemektedir. Bu düzenlemeye göre, Ekonomi Koordinasyon Kurulu, Başbakan’ın belirleyeceği bakanlardan oluşur. Kurul üyesi Başbakan yardımcısı, Kurula başkanlık eder.

Ekonomi Koordinasyon Kurulu toplantılarına konuyla ilgili bakanlar ve kamu görevlileri ile özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin temsilcileri davet edilebilir. Ekonomi Koordinasyon Kurulunun görevleri şunlardır:

- “a) Ekonomik istikrarla ilgili gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek.*
- b) Para, kredi, finans, maliye, borçlanma, gelirler ve diğer ekonomi politikaları ile plan ve programların tespitinde, uygulanmasında ve güncelleştirilmesinde koordinasyonu sağlamak.*
- c) Küresel ve ulusal ekonomi ile ilgili gelişmeleri izlemek, değerlendirmek, gerektiğinde araştırmalar yapmak veya yaptırmak.*
- ç) Ekonomik güvenlik ve ekonomik savunmaya ilişkin ilke ve esasların tespitinde, uygulanmasında ve güncelleştirilmesinde koordinasyonu sağlamak.*
- d) Gerektiğinde, gelir azaltıcı veya harcama artırıcı önerileri değerlendirmek, uygun görülenler hakkında etki analizlerini yapmak veya yaptırmak.*
- e)Devlet yardımları politikalarının tespitinde, uygulanmasında ve güncelleştirilmesinde koordinasyonu sağlamak.*
- f) Kurul kararlarının uygulama süreçlerini izlemek, değerlendirmek; sonuçları ilgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarına bildirmek ve Başbakana sunmak.*

Ekonomi Koordinasyon Kurulunun çalışma usul ve esasları, Kurulda temsil edilecek kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları ile sekreteryaya hizmetlerine ilişkin hususlar yönetmelikle belirlenir.

Kurul, görev alanına giren konularla ilgili her türlü bilgi ve veriyi, bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarından isteme yetkisine sahiptir.”

Yukarıdaki uygulamalar, birimlerin hem kendi içinde hem de karşılıklı ilişkiler açısından sorunların her zaman olageldiğini göstermektedir. Bu bir anlamda, bağımsızlık, işbirliği ve eşgüdüm ilişkisinin yönetimine diğer taraftan kısmi ve genel kapasite ve performansın entegrasyonuna işaret etmektedir. Görev, yetki ve sorumlulukları icra etme süreci yanında, veri ve bilgi paylaşımındaki kırılganlıklar, etkinlik, verimlilik ve alternatif maliyet prensiplerinin önemine vurgu yapmaktadır.

2000 yılı sonrası dönemde ekonomi yönetiminin yapısında yaşanan bir diğer değişim Dış Ticaret Müsteşarlığı'na ilişkindir. Hazine Müsteşarlığı'ndan 1993 yılında ayrıldıktan sonra ayrı bir müsteşarlık olarak faaliyet gösteren kurum, 2011 yılında bazı birimlerde de eklenerek Ekonomi Bakanlığı şeklinde dönüştürülmüştür.

Ekonomi yönetiminde “koordinasyon” vurgusu ile atılan bir diğer adım ise “Finansal İstikrar Komitesi”nin kurulmasıdır. Uluslararası alanda yaşanan gelişmeler ve küresel krizin ardından ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda; 2011 yılında Finansal İstikrar Komitesi kurulmuştur. Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanın başkanlık ettiği Komite'nin diğer üyeleri Hazine Müsteşarı ile Merkez Bankası, BDDK, SPK ve TMSF başkanlarıdır. Kurulun esas amacının; sistemik riskin izlenmesi ve önlenmesi ile risk yönetimi alanında koordinasyonu sağlamak olduğu ifade edilmiştir.³⁴

4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a 8 Haziran 2011 tarih ve 637 sayılı Ekonomi Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen Ek Madde 4 hükmü uyarınca oluşturulan Finansal İstikrar Komitesi'nin görevleri aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- “a) Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek sistemik risklerin belirlenmesi, izlenmesi ve bu tür risklerin azaltılması için gerekli tedbir ve politika önerilerini tespit etmek,*
- b) İlgili birimlere sistemik risklerle ilgili uyarılar yapmak, uyarı ve politika önerileri ile ilgili uygulamaları takip etmek,*
- c) İlgili kurumlar tarafından hazırlanacak sistemik risk yönetim planlarını değerlendirmek,*
- d) Sistemik risk yönetimine ilişkin koordinasyonu sağlamak,*
- e) Görev alanı ile ilgili olarak, kamu kurum ve kuruluşlarından her türlü veri ve bilgiyi sağlamak, kurumlar arasında politikaların ve uygulamaların koordinasyonunu sağlamak,*
- f) Mevzuatla yetki verilen diğer konularda karar almak.”*

Özetle; Türkiye’de 1980’li yıllarda önemsenmeye başlanan ve kurumsal ve fonksiyonel altyapısının temelleri atılan “ekonomi yönetiminde koordinasyon”

³⁴ TCMB, “Kurumsal Yapılanma”, (Çevrimiçi)
<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikası/Finansal+Istikrar/Kurumsal+Yapılanma>, 09 Ağustos 2018.

düşüncesi ve amacı, 2000’li yıllarda da devam etmiştir. 1980’li yıllarda bu amaç doğrultusunda; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşler Başkanlığı ile Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. 2000’li yıllarda ise Ekonomik ve Sosyal Konsey, Ekonomi Koordinasyon Kurulu, Finansal İstikrar Komitesi’nin oluşturulmasıyla bu amaç desteklenmiştir.

3.4. ÖNERİNİN GEREKÇESİ VE YAPISI

Ülke çapında iyi işleyen ekonomi yönetimi ve koordinasyon sistemine ihtiyaç bir dizi faktöre bağlıdır. En önemli bileşen gruplarından biri, makroekonomik kapasite ve performansın artışını sağlamaktır. Dikkate alınması gereken bir diğer bileşen grubu da, makroekonomik strateji haritasıyla ilgilidir. Son olarak, iyi işleyen ekonomi yönetimi ve koordinasyon planlama ve hedef zincirinin her aşamasındaki karar ve uygulamaların kalitesini artırmaktır.

3.4.1. Makroekonomik Performansın İyileştirilmesi

Makroekonomik performans, bir ülkenin imkân ve kaynaklarıyla oluşturduğu görünüme işaret etmektedir. Ekonomi yönetimi ve koordinasyonun önemli görevlerinden biri de, imkân ve kaynakların tam kapasite kullanılmasını sağlayacak ortam oluşturmaktır. Makroekonomik performans göstergeleri üç alt bölümde analiz edilmektedir:

- Reel sektör göstergeleri: büyüme oranı ve işsizlik oranı
- Piyasa göstergeleri: faiz oranı, döviz kuru, enflasyon oranı
- Dengeler: bütçe açığı/GSYH, cari açık/GSYH ve kamu borç stoku/GSYH

Enflasyon oranı ve işsizlik oranını birlikte ele alan ilk yaklaşım Arthur Okun tarafından ortaya atılmıştır. Petrol Krizi sonrasında ABD’de toplumun refahını ölçmek için çalışmalar yapan Okun, enflasyon ve işsizlik verilerinin toplamından oluşan “hoşnutsuzluk indeksini (misery index)” oluşturmuştur.³⁵ Bu değişkene ilave olarak faiz oranı ve büyüme oranını ekleyerek yeni yaklaşımı Robert Barro

³⁵ Arthur Okun, **The Political Economy of Prosperity**, Washinton D.C.: The Brookings Institution, 1970.

geliştirmiştir.³⁶ Her iki yaklaşım esas itibariyle ulusal parası uluslararası piyasalarda işlem gören gelişmiş ülkelerin durumuna uygundur. Döviz elde etmek zorunda olan yükselen piyasa ekonomileri için performans göstergeleri arasına döviz kurunu da eklemek gerekir.³⁷ Bu göstergelerin tümünün oluşumu ve izlediği trend, kamu ve özel sektörün ortak çabaları ve faaliyetleri sonucunda oluşmaktadır.

Söz konusu göstergeler ekonominin farklı alanlarıyla ilgili sinyal sunmaktadır. Bu göstergeler, hem “planlanan” yönde gelişme göstermeli hem de küresel mukayeselerde avantaj sağlayıcı konum kazandırmalıdır. Göstergelerin, nispi dengelere etkileri de performansın kalitatif sonucu olarak ele alınmaktadır.

Her göstergeyi doğrudan etkileyen başka faktörler, belirleyiciler bulunmaktadır. Öte yandan, göstergeler birbirlerini de etkilemektedir. Bu ilişkiler sistematığı, ekonomi yönetimi ve koordinasyonun kalibrasyonunun önemine işaret etmektedir.

Makroekonomik performansın iyileştirilmesi, ilk aşamada, sahip olunan makroekonomik kapasiteyi maksimum oranda kullanmaya bağlıdır. Bu, etkinlik, verimlilik ve alternatif maliyetlerin ekonomi politik perspektifle yeniden değerlendirilmesine bağlıdır. Diğer bir ifadeyle bu konsept, karar ve uygulamalarda, paydaşları da dikkate alarak optimizasyona ulaşmaya vurgu yapmaktadır.

Makroekonomik performansın iyileştirilmesi, ikinci aşamada, makroekonomik kapasitelerin artırılmasına bağlıdır. Bu ise, bireysel yetkinliğin, kurumsal rekabetin ve ulusal egemenliğin güncellenmesine ve geliştirilmesine işaret etmektedir. Bu durum; finans sektörü, işgücü piyasası ve şirketler kesiminin eş-anlı ve entegre olarak ele alınmasının gereğine vurgu yapmaktadır.

İkinci bölümde 1980-2017 yılları arasında Türkiye’nin performans göstergelerin izlediği trend sunulmuştur. Bu tarihler arasında göstergeleri etkileyen bir dizi gelişme de söz konusu olmuştur. Göstergeler farklı dönemlerde farklı trend izlediği kadar, kendi aralarındaki nispi dengelerde de değişimler ortaya çıkmıştır. Bu

³⁶ Robert Barro, “Reagen vs. Clinton: Who’s The Economic Champ?”, **Business Week**, 22.02.1999, (Çevrimiçi) https://scholar.harvard.edu/barro/files/99_0222_reaganclinton_bw.pdf, 28 Temmuz 2018

³⁷ Nazım Ekren, Elçin Aykaç Alp, Metehan Yağmur, “Makro İktisadi Dinamiklerin Bir Gösterge ile Analizi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:14, S:28, 2015, s. 268.

dönemde bir dizi reform uygulamaya konulmuş, ekonomik içerikli önemli kararlar alınmıştır. Göstergelerin, istikrarsız ve dalgalı seyir izlemesi, ekonomi yönetimi ve koordinasyonun yapısı ve özelliklerinin tartışılması gereğine işaret etmektedir. Öte yandan, kurumsal hafızanın, bilgi birikiminin ve tecrübenin aktarılma yönü ve şeklinin de ele alınması bu çerçevede özel önem taşımaktadır.

Öte yandan, aynı göstergeler makroekonomik istikrarın ölçümü bakımından da kullanılmaktadır. Bu bağlamda;

- Kamu perspektifi açısından; büyüme oranı, bütçe açığı/GSYH, kamu borç stoku/GSYH,
- Piyasa perspektifi açısından ise; enflasyon oranı ve cari açık/GSYH önem arz etmektedir.

Hem kamu hem de piyasa perspektifi açısından, seçilen göstergelerin en az 2-3 yıl olumlu trend izlemesi, ekonomik istikrarın sağlandığına işaret etmektedir. İstikrar olgusu da, kamu ve özel sektörün bağımsızlık ve eşgüdüm ilişkisini, işbirliği kalitesini ima etmektedir. Bu nedenle, paydaşların karar ve uygulamalarının ekonomi politik boyutu önem taşımaktadır.

Tablo 34: Türkiye’nin Makroekonomik Görünümü (1980-2017)

YIL	GSYH (milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	Fiyat İstikrarı - Temel Enflasyon (TÜFE, %)	Ekonomik Büyüme (%)	Faiz* (%)	Bütçe Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Cari İşlemler Dengesi (GSYH’ya oranı, %)	Döviz Kuru (Türk Lirası /USD)
1980	96.526	7,2	110,6	-0,8	-	-	-3,2	0,000
1985	92.760	6,9	44,5	4,3	-	-	-1,1	0,001
1990	207.375	8,0	60,3	9,3	62,7	-	-1,3	0,003
1995	233.340	7,1	89,6	7,2	106,3	-	-1,0	0,046
2000	273.085	5,9	55,0	6,6	-	-8,411	-3,7	0,624
2005	501.163	9,4	8,1	8,9	16,8	-0,756	-4,2	1,341
2010	772.290	11,1	8,5	8,9	7,6	-3,423	-5,7	1,499
2015	859.449	10,2	7,6	5,9	11,0	-1,265	-3,7	2,723
2017	849.480	11,0	11,1	7,4	12,8	-2,292	-5,6	3,649

Kaynak: Tablo 18 ve Tablo 19’deki verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

* 1980-2000 arası dönem için “bankalar arası”; 2000 yılı sonrası dönemde ise “kısa vadeli” değerleri sunmaktadır.

Bu perspektif, ekonomik istikrarın da ekonomi politik perspektifle ele alınmasının gereğine vurgu yapmaktadır. Ekonomi yönetimi ve koordinasyonun bu alanının da dikkate alınması gerekmektedir.

Ülkenin temel makroekonomik verilerinin sunulduğu tabloda belirli dönemlerde çeşitli göstergeler bakımından ekonomik istikrarın sağlandığı anlaşılmaktadır. Örneğin;1990'lı yıllardan itibaren ekonomik büyüme oranlarının yüksek bir seviyede istikrarlı trend izlemesi, 2005-2015 arası dönemde enflasyon oranlarının tek haneli oranlarda seyretmesi ve 2000'li yıllardan itibaren bütçe açığının payının düşmesi ekonominin söz konusu dönemler açısından istikrar sağladığı göstergeler olmuştur.

3.4.2. Makroekonomik Kapasitenin Artırılması

Küresel ve ulusal makroekonomik ortamlar, ekonomik yapı ve ilişkiler sisteminin yeni mimarisini gündeme getirmektedir. Sermaye yeterliliği, sermayeye ulaşılabilirlik, çalışanların yetkinliği, şirketlerin rekabet gücü; ekonominin kapasite ve performansını, kaliteli farklılık üretebilme yeteneğini şekillendirmektedir. “Reel makroekonomi” ile “parasal makroekonomi” arasındaki farklılığın nedeni, parasal, mali ve finansal istikrar ile çıktı ve üretim (dolayısıyla istihdam) istikrarı arasındaki ilişkilerin yönü, şekli ve içeriğidir. Reel istikrar, tasarruf ve yatırım artışı ile büyüme ve kalkınma politikalarını ön plana çıkarmaktadır.

Gelişmiş ekonomiler, 1980' li yılların ilk yarısında finans sektöründe, ikinci yarısında ise şirketler kesimi ve işgücü piyasalarında yeniden yapılanmayı gerçekleştirmiş olmalarına rağmen, küresel krizden dolayı her üç alanda yeni mimari arayışları gündeme gelmiştir. Türkiye, 2001 krizinden sonra, bankacılık sektöründe yeniden yapılanma konusunda önemli adımlar atmıştır. “Şirketler kesimi” ve “işgücü piyasasında” yeniden yapılanma ise tamamlanamamıştır. Bu, eş-anlı ve entegre bir yaklaşımla söz konusu piyasaların yeniden yapılandırılmasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle, makroekonomik yapı ve ilişkiler sisteminin yapılandırılmasını imâ etmektedir.

Finans sektörünün kuruluş ve fonksiyon bazında farklılaşması ve derinleşmesi, finansal ürün ve hizmetlerin ekonominin ve ekonomik birimlerin (birey, şirket ve devlet) talep ve ihtiyaçlarına uygun şekilde farklılaşması ve derinleşmesini de sağlayacaktır. Likidite ve/veya fon üretim sisteminin merkezinde yer aldığından, finans sektörü ekonomik faaliyetlerin yön, şekil, düzey ve bileşimini doğrudan ve dolaylı şekilde etkilemektedir. Likidite beklentilerinin ve finansal aşırılıkların kontrol edilebilir sınırlar içine alınması, finans sektörünün sağlıklı yapısı için özel önem taşımaktadır.

Şirketler kesiminin operasyonel ve yapısal yetkinliğinin şekillendirdiği sürdürülebilir performans için, makul kâr bileşiminin ve düzeyinin devamlılığı özel önem taşımaktadır. Faaliyette bulunan mal ve hizmet sektöründe gerekli ölçek büyüklüğü, finansal yapı, teknolojik altyapı ve beşeri sermaye profili de yeni mimarinin kritik bileşenleri olacaktır. Öte yandan, şirketler kesiminin geneli ve alt sektörlerine yönelik, orta ve uzun vadeli strateji dokümanları oluşturma ve güncelleme de yeni paradigmayı şekillendirecektir.

Daha yüksek verimliliğe dayalı üretken iş yaratma tarzında, yoğun bir işgücü kullanımına yol açmayan büyüme ortaya çıkmaktadır. İstihdamın farklı alanlarda yeniden yapılanması, işgücü piyasasında heterojenliği artıran süreci ortaya çıkarmıştır. İhtiyaca uygun çözüm odaklı sonuç elde etmek amacıyla, heterojen yapının ürettiği sorunların çözümünü kolaylaştıracak, yeni ekonomik koşullara uygun kurumların oluşturulmasına ağırlık verilmelidir.

Güçlü finansal yapı, finansal aracılık sürecinin de iyi işlediğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, sistemik risklere odaklı gözetim ve derecelendirme işlemlerindeki yetersizlikler yanında finans sektörünün reel ekonomiden uzaklaşmış olması istikrarsızlığa, kırılganlıklara ortam hazırlamaktadır. Türkiye gibi tarihsel sürecinde çeşitli ekonomik kriz tecrübeleri yaşamış bir ülkenin ekonomi yönetimi açısından bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Finansal piyasalarda oluşan bankacılık krizlerinden çıkartılabilecek ders, bankacılığın ve/veya finansal aracılık sürecinin temellerinden, esas rol ve fonksiyonlarından başlamak gerektiği yönündedir. Finansal mimarinin amacı, reel

sektörde ve/veya şirketler kesiminde ekonomik performansı artıracak finansal ürün ve hizmetleri sunmaktır. Hangi mimarinin tercih edileceği her zaman tartışma konusu olmuştur. Ekonomik yapı ve ilişkiler sistemine uygun finansal hizmetler sektörü mimarisi mi, finansal hizmetler sektörüne uygun ekonomik yapı ve ilişkiler sistemi mimarisi mi sorusunun cevabı kritik tercih ve önceliği yansıtmaktadır. Mimari yapı, sektörün banka bazlı ve piyasa bazlı olmasına göre farklılık göstermektedir.

Finansal sistemler, borsaların bankalardan daha aktif ve etkin olduğu yüksek gelirli ülkelerde, “piyasa bazlı” eğilim kazanmaktadır. Küresel literatür, bu sistemlerin kurumsallaşmanın yüksek olduğu, mülkiyet haklarının güçlü şekilde korunduğu, evrensel muhasebe standartlarının bulunduğu ülkelerde yaygınlık kazandığını göstermektedir.

“Banka bazlı” yaklaşım finansal ilişkilerde bankaların pozitif rolüne ağırlık vermektedir. Firmayla yakın ilişkisinden dolayı, sermaye tahsisi ve kurumsal yönetimi iyileştirmesi; likidite ve diğer riskleri yöneterek yatırım etkinliği ve ekonomik büyümeyi artırması; ölçek ekonomilerini dikkate alarak sermaye mobilizasyonu sağlaması bunların bir kısmıdır. Bunlar aynı zamanda piyasa bazlı sistemlerin nispi eksiklikleri anlamına da gelmektedir.

Gerekli koşullar oluştuğunda, finansal mimarinin kendisi bir değer kaynağıdır. Finansal mimari ile yasal ve kurumsal koşullar arasında uygunluk yoksa, ekonomik performans gecikmekte veya yavaşlamaktadır. Finansal ürün ve hizmetler büyüme ve kalkınma ile iki açıdan ilişki içindedir. Gelişmiş finans sistemi, aracılık problemlerini çözmekte, ucuz borçlanma ve uzun vadeli yatırımlara imkân vermektedir.

Banka bazlı sistem daha fazla işin içine girerken, piyasa bazlı sistem firmanın yatırım kararları ile daha az ilgilenmektedir. Küresel literatür ve uygulamanın bir bölümü, banka bazlı sistemin yatırım ve kişi başına düşen gelir düzeyini daha fazla artırdığını; imalat sanayine daha fazla katkı sağladığını göstermektedir. Banka bazlı ve piyasa bazlı finans sistemlerinin bir diğer özelliği ise, farklı ekonomik birimlere nispeten daha fazla kaynak aktarma mekanizmalarını içeriyor olmasıdır. Birinde firmalara diğerinde ise hanehalkına yönelik kredi oranları nispeten daha yüksektir.

İlk sistemde yakın kredilendirme ilişkileri önemli rol oynamaktadır. İkincisinde ise, piyasa kapitalizasyonu daha yüksektir ve finansal olmayan kuruluşlara yönelik kredi oranları daha düşüktür.

Temel yapısı nasıl olursa olsun, finans sektörünün reel sektörle daha rasyonel bağı olan bir yapıda olması önem kazanmaktadır. Finansal hizmetler sektörünün piyasalar ve kuruluşlar bazında farklılaşması ve derinleşmesi, finansal ürün ve hizmetlerin düzey ve kompozisyonunun ekonominin ve ekonomik birimlerin talep ve ihtiyaçlarına uygun şekilde oluşmasını sağlayacaktır. Böylece likidite ve fon üretim ve dağıtım sistemi de güçlenecektir.

Finansal mimariye, sadece istikrarı sağlamaya yönelik finansal reform şeklindeki bakış, miyop bir yaklaşım özelliği taşımaktadır. Finans sektöründeki sorunun likidite mi, güven mi olduğu ana tartışma konusudur. Genel eğilim güven sorununu ön plana çıkarmaktadır. İrrasyonellik ve aşırılık sektörün işlem faaliyetlerine yönelik güven ve itibarı sarsmıştır.

Ekonomik aktivite, mal ve hizmet üretim-tüketim sürecinin bileşik sonucuna işaret etmektedir. Bu sürecin kritik aktörü şirketlerdir, şirketler kesimidir. Şirketler kesimi mimarisi, şirketlerin yapılandırılması ve rekabet gücünün artırılması anlamına gelmektedir. Özel sektörün operasyonel ve yapısal yetkinliğinin güçlendirilmesi, kârın kaynaklarının (emtia, finans, üretim) rasyonelleştirilmesi, ölçek, yetkinlik, teknoloji, kredilendirme sürecinin iyileştirilmesi, üretim ve istihdam odaklı teşvik sisteminin oluşturulması, sektörel stratejilerin güncellenmesi ekonomik mimarinin ana bölümlerinden birini oluşturmaktadır.

Mal ve hizmet üretim, dağıtım, pazarlama zincirinin önemli bileşeni olan şirketler kesimi reel katma değer ve reel servet üretme sürecinin kilit belirleyicisidir. Bir başka ifadeyle, şirketler kesimi inovasyon ve yenilik üretme rolü görmektedir. Bu nedenle sağlıklı mimari, piyasa dinamiklerine, iç ve dış şoklara karşı esnekliğe ve dirence sahip olunmasına vurgu yapmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak, şirket yapıları da değişim ve dönüşümlere uyum sağlamak kadar istikrarsızlıklara ve krizlere karşı da korumalı özellik kazanmış olacaktır.

Şirketler kesiminin yeni mimarisi, ürün ve hizmet üretme, dağıtma, pazarlama süreçlerinde, şirket içi yönetimde, halkla ilişkilerde rekabetçi konum kazanma ve bunu sürdürme esasına dayandırılmaktadır. Rekabet gücü ile araştırma-geliştirme faaliyetleri arasında yakın ve güçlü ilişkiler bulunmaktadır. Bu esas itibariyle, verimlilik ve yenilik konseptlerine vurgu yapmaktadır. Verimlilik uzun dönemde şirketler kesiminin her alanını etkilemektedir.

Yeni mimari yapıyı makro çerçevede kurgulama sürecinde bazı faktörler ön plana çıkmaktadır:

- Şirketler kesiminde doğal seleksiyon yanında yönetişime dayalı planlı yaklaşım;
- Faaliyet alanlarına göre şirketlerin organizasyonel ve fonksiyonel yapılarının güçlendirilmesi;
- Kârın kaynaklarının iyileştirilmesi;
- Uygun ölçeklerin belirlenmesi;
- Teknoloji ve AR-GE altyapısının güçlendirilmesi;
- İç ve dış kaynak dengesini gözetten finansal yapısının sağlamlaştırılması;
- Uyulması gereken kural ve prensiplerin (düzenleme, denetim) belirlenmesi;
- Üretici ve tedarikçi mantığına dayalı ilişkiler sisteminin oluşturulması;
- Doğru ve gerekli yönlendirme ve teşvik mekanizmasının kurulması

Şirketler kesiminin mimarisinde üzerinde durulması gereken önemli bir husus da, şirketlerin ekonomik koşullardaki değişimlere ve gelişmelere yönelik tepki yetkinliğini geliştirmek olmalıdır. Strateji geliştirme ve uygulama kapasitesini artırma becerisi, şirketlerin performanslarındaki değişimin yön ve şeklini de etkilemektedir.

Şirketlerin ekonomik gelişmelere karşı tepki üretebilmesi büyük ölçüde kapasitelerine bağlıdır. Çalışan personelin yetkinliği, iş yapma biçimi ve operasyon kalitesi, çalışanlar ve yöneticiler arasındaki ilişkiler, teknoloji kullanımı ve yenilik yeteneği bu bileşenlerden nispeten önemli olanlardır. Bu değişkenlerin yapısı ve özelliği şirketin yapısı ve özelliğini belirlemektedir.

Ekonomik konjonktürün istikrar, piyasa düzeltmesi, piyasa dalgalanması ve kriz süreçlerini içermesi; şirketlerin bu olasılıklara yönelik eylem planları ve kontrol listeleri üretme ve kullanmalarını zorunlu hale getirmektedir. Ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesi bu tür yetenekleri daha da ön plana çıkarmıştır. Şirketler kesiminde ölçekler ve faaliyet alanları açısından oldukça fazla şirketin bulunması standart modelleme yapmayı mümkün kılmamaktadır.

Muhtemel stratejiler gelişmelere ve kapasitelere bağlı olarak oluşturulmakta ve uygulamaya konulmaktadır. Ölçekler faaliyet alanlarını ve gelişmeler ise tercih edilebilecek stratejileri şekillendirmektedir. Bu stratejik tercihler şirketleri iki ana grupta eyleme geçmelerine neden olmaktadır: Etkinlik ve verimliliğe ağırlık vererek maliyetleri azaltma; gelir üretecek işlere öncelik verme.

Son dönemlerde ortaya çıkan büyük ekonomik ve teknolojik değişikliklerin işgücü piyasaları üzerinde önemli yansımaları ortaya çıkmıştır. Verimlilik üreten, süreçleri daha esnek hale getiren teknolojik değişiklikler, sermayenin mobilizasyonu, yeni iş stratejilerinin benimsenmesine neden olmuştur. Ekonominin tümü yanında özellikle işgücü piyasaları bu yeni yapısal duruma adapte olma konusunda sorunlarla karşılaşmıştır. Uygulanan ekonomik reformlardan beklenenin aksine, daha yoğun bir işgücü kullanımına yol açmayan büyüme ortaya çıkmıştır.

İşsizlik göstergesi, “izleyen gösterge” konumunda iken, günümüzde “öncü gösterge” konumuna gelmiştir. Yeni dönemdeki en önemli kamu politikası hedeflerinden biri “işsizliğin çözümü” olacaktır. Bu, işsizlik oranının bir geciken göstergeden daha fazla anlam taşıdığını ifade etmektedir. Bu dönemde; artan ve aynı zamanda yaşlanan nüfus ile işgücünün yeni dönemdeki talebe uyumlu hale getirilmesi, bu alanda uygulanacak politikaların temel belirleyicileri olacaktır.

Daha yüksek verimliliğe ve sürekli yeniliklere dayalı kalkınma ve büyüme nedeniyle, yüksek ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmeyi amaçlayan politikalar, üretken iş süreçleri oluşturmak için zorunludur. Bununla beraber, yüksek ve artan oranda farklılaşan iş ve meslek yapıları söz konusu olduğunda, ekonomik büyüme tek başına işgücü problemlerini çözmemektedir.

Reformlar ekonomik büyümeyi sağlarken, büyümenin daha düşük işgücü yoğunluğu ile ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yeni üretim metotlarında görülen işgücü yoğunluğundaki azalma, küreselleşmenin sonuçları ile de yakın ilişki içindedir. Nitekim uluslararası rekabet, firmaların bu doğrultuda (teknoloji yoğun) üretim yapmalarını gerektirmektedir. Bunun yanında “düşük vasıflı işgücü” arzındaki artışlar da işgücü piyasasındaki talebin beklentileri ile örtüşmeyerek yüksek büyüme oranlarına rağmen işsizliğin azalmasını engellemiştir. Böyle bir durumda “işsizlik” kadar “mesleksizlik” sorunu ile karşılaşılmasıdır.

Ticarete konu olan malları üreten sektörlerdeki “yumuşak” ve “sert” teknolojik değişiklikler işgücünün verimliliğini teşvik etmiştir. Buna bağlı olarak işgücü piyasaları heterojen yapı kazanmıştır. Bu noktada, işgücünün eğitim yapısı ve özellikleri kilit rol oynamaktadır. İstihdamın sektörel olarak yeniden yapılanması işgücü piyasasında heterojenliği artıran süreci ortaya çıkarmıştır.

İşgücü piyasasında “katılık” istihdam artışının önünde en önemli engel olup, aynı zamanda rekabet gücünü azaltan bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Böyle ortamlarda “kayıt dışı” kalmak esneklik sağlayan bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte çeşitli esnek çalışma modelleriyle (yarı zamanlı, çağrı üzerine, iş paylaşımı, tele çalışma...vb.) işgücü piyasalarına hem firma hem de çalışanlara yönelik yeni istihdam şekilleri sunulmaktadır.

İşgücü piyasası, ekonomik ve finansal gelişme ile sosyal gelişme arasındaki ana bağlantı alanını oluşturmaktadır. İşgücünün talep edilebilirliğini ve yetkinliğini artırmak kadar sosyal koruma yaklaşımları da işgücü piyasası mimarisinin oluşturulmasına yönelik politikaları şekillendirmektedir. Bu çerçevedeki politikalar şu başlıklar altında ele alınmaktadır.

- İstihdam politikaları: Çıktının düzey ve kompozisyonu üzerinde etkili olan makroekonomik ve sektörel enstrümanları içermektedir.
- İşgücü politikaları: İşe başlama ve işten ayrılmayı şekillendiren sözleşme içeriklerini, işçi-işveren ilişkileri ile çalışma koşullarını içermektedir.

- İşgücü piyasası politikaları: İşsizlikle mücadele etmeye, emeğin gelirini artırmaya yönelik aktif ve pasif müdahaleleri içermektedir.

Ulusal kapasitenin güçlendirilmesi ve performansın artırılması, bütüncül kamu otoritesi yaklaşımını zorunlu kılmaktadır. İmkân ve kaynakların, donanımların güncel, dengeli ve entegre yapıda ele alınması ve değerlendirilmesi, tüm taraflarla sıkı çalışmayı ve koordinasyonu gerektirmektedir.

Bireylerin düşünceleri, değerleri, enerjisi, yaratıcılığı ve esnekliği bir ülkenin en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Bu kaynağa yapılacak her yatırım ülkenin, ekonominin sürdürülebilir mukayeseli rekabet gücüne önemli katkı sağlayacaktır. Özel sektörle stratejik işbirliği ve ortaklıklar yoluyla kamu ve özel kesiminin bilgi birikimi ve tecrübesinin kullanılması, ulusal ve küresel bazda performans artışında önemli sinerji üretmektedir.

Yeni yaklaşım, kamu otoritesinin önemli gelişmeler karşısında üreteceği tepkiyi ve yaklaşımı şekillendiren, yönlendiren faktörlere işaret etmektedir. Bu, organizasyonel ve fonksiyonel yeniden yapılanmaya, kurumsallaşmaya önem verilmesi gereğini imâ etmektedir. Bu çerçevede ekonomik birimler arasındaki işbirliği, bağımsızlık, eşgüdüm dengesinin kalitesi ile ilişki yönetiminin iyileştirilmesi ön planda tutulmaktadır.

Yeni yönetim, bir açıdan ekonomik birimlerin ihtiyacına uygun tepkide bulunma, inisiyatif kullanma kabiliyetini arttırmayı içermektedir. Öte yandan, ekonomik birimlerden beklenen rol ve fonksiyonları görmelerini sağlayacak düzenleme, denetleme ve yaptırım yetkinliği de bu konsept içinde ele alınmaktadır. Bu, iç ve dış çevre koşullarında ortaya çıkan gelişmelere ve değişmelere karşı uygun reaksiyon gösterme yetkinliğine de vurgu yapmaktadır.

Dört bileşenli yeni büyüme modelinin en kritik bileşeni eğitim ve öğretim yapısı ve özelliğidir. Diğer bir ifadeyle beşeri sermaye değil, “bilgi ve beceri sermayesi”dir. Eğitim-öğretim reformunun oldukça büyük bir ekonomik değeri bulunmaktadır. Bu teknik ifadesiyle, büyümenin eğitim-öğretim elastikiyeti olarak ifade edilmektedir. Bireysel yetkinlikleri güncellemek ve geliştirmek, bireylerin

ekonomik güvenliğini sağladığı kadar ekonomik büyümeye de önemli katkı sağlamaktadır.

Bilgi ve beceri sermayesinin iyileştirilmesi yüksek maliyetli politikalar gerektirdiğinde ve doğru kurgulanmadığında da etkinliğini kaybeden süreçler üretmektedir. Sürecin yönetiminde uygun kurumların ve kuralların oluşturulmasını zorunlu kıldığından, maliyetlerin önemli kısmı geçiş dönemiyle ilgilidir. Eğitim-öğretim sisteminin, eğitimcilerin ve öğrencilerin değişim ve dönüşümü sadece ekonomik değil politik maliyetleri de içerdğinden, kamu otoritesinin bireysel ve toplumsal algı ve tepkiyi de iyi yönetmesi gereklidir.

Böyle bir modelin diğerlerinden en önemli farkı, sadece bir parçaya değil birbirini etkileme gücü yüksek bileşenleri bir bütün etrafında aynı anda ele almak ve yapılandırmaktır. Bu, güçlü kurumsal yapılara, işlevsel kurallara işaret etmektedir. İmkânların ve kaynakların kullanılmasındaki çaba ve çalışmaların eşgüdüm ve koordinasyon içinde yapılması bu nedenle önem taşımaktadır. Modelin kantitatif kurgusu, bu bakış açısı dikkate alınarak ekonomi bürokrasisi tarafından yapılacak ve kantitatif çerçevesi oluşturulacaktır.

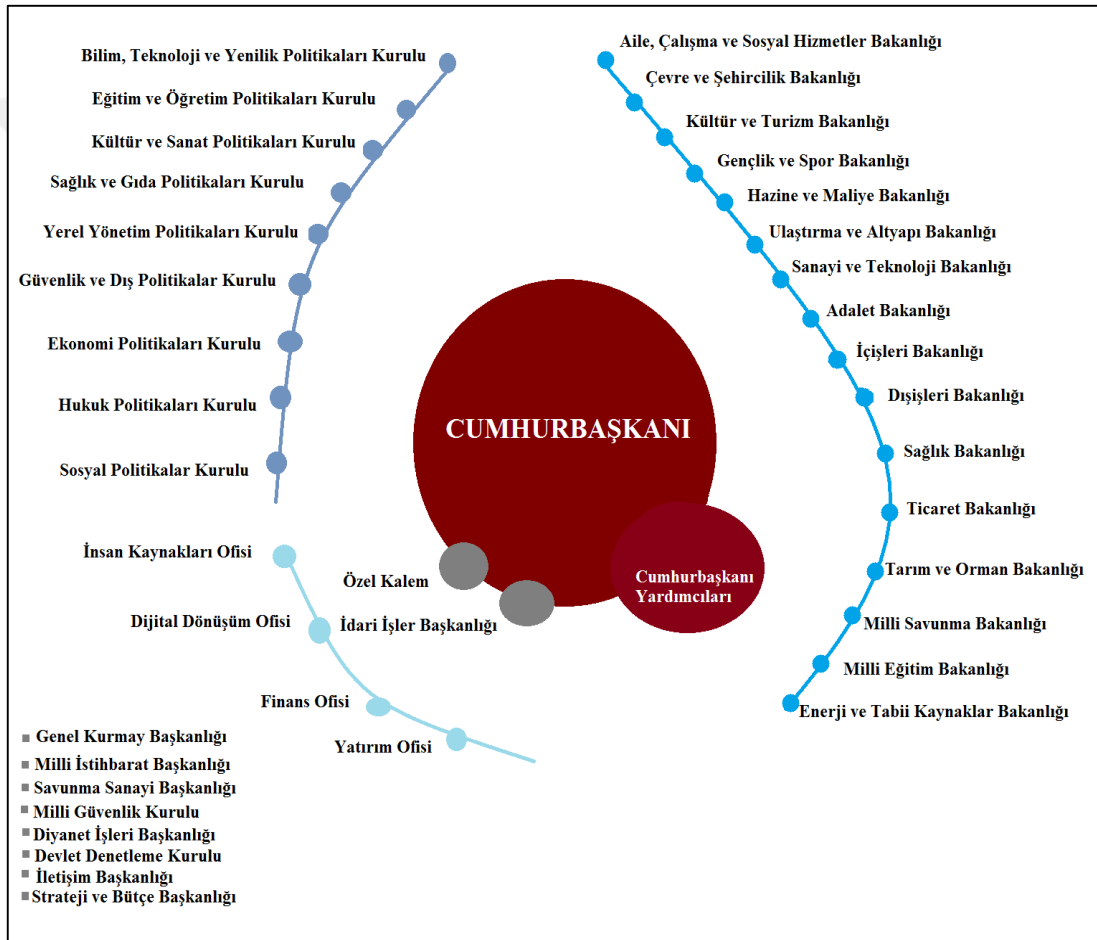
3.4.3. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Ekonomi Yönetimi ve Koordinasyon Yapısı

Türkiye’de, 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucunda Anayasa değişikliğine gidilmiş ve “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” kabul edilmiştir. Önceki genel seçimlerin tarihi olan 1 Kasım 2015 seçimlerinin üzerinden anayasal süre uyarınca dört yıl ilave edilerek Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinin 3 Kasım 2019 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir. Ancak meclise sunulan teklif sonucunda seçimler erken bir tarihe alınmış ve yeni seçim tarihi 24 Haziran 2018 olarak belirlenmiştir. Söz konusu tarihte yapılan seçimler sonucunda ise yeni hükümet sistemi resmi olarak göreve başlamıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle, kamu sektörü yeniden yapılandırılmış, karar alıcı ve uygulayıcı birimler yeniden tanımlanmıştır. Bu değişim ve dönüşüm ekonomi alanına da yansımıştır. Cumhurbaşkanlığı teşkilat

yapısı ile kamu bürokrasisi eş anlı olarak yeniden tasarlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Sürecin ilk aşamasında uyumlaştırma işlemleri yapılmış, daha sonra yeni kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur.

703 sayılı KHK' nin 218. Maddesiyle, 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmış ve Başbakanlık merkez teşkilatı başka bir işleme gerek kalmaksızın kapatılmıştır.

Şekil 6: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı

Kaynak: Stratejik Düşünce Enstitüsü, “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Teşkilat Şeması Nasıl Olacak?”, (Çevrimiçi) <http://www.sde.org.tr/siyaset/cumhurbaskanligi-hukumet-sisteminde-teskilat-semasi-nasil-olacak-haberi-5647>, 12 Temmuz 2018.

24 Haziran 2018 tarihinde yapılan seçimler sonucunda yeni kamu yönetim sistemine geçilmiştir. Bu sistem “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” olarak tanımlanmıştır. Önceki kısımda bahsedilen kurul ve konsey yeni sistemde aynı isimle korunurken, “Ekonomi Koordinasyon Kurulu” yeni sistemde yer almamaktadır.

Görevlerinin neredeyse tamamı, biri hariç, yeni sistemde oluşturulan Ekonomi Politikaları Kurulu'na aktarılmıştır.

Tablo 35: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Birleşen Bakanlıklar

ESKİ BAKANLIKLAR (21 tane)	YENİ BAKANLIKLAR (16 tane)
Adalet Bakanlığı	Adalet Bakanlığı
İçişleri Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı
Milli Savunma Bakanlığı	Milli Savunma Bakanlığı
Milli Eğitim Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı
Sağlık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Gençlik ve Spor Bakanlığı	Gençlik ve Spor Bakanlığı
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
Maliye Bakanlığı	Hazine ve Maliye Bakanlığı
Dışişleri Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı
Avrupa Birliği Bakanlığı	
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Tarım ve Orman Bakanlığı
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	
Kalkınma Bakanlığı	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	Ticaret Bakanlığı
Ekonomi Bakanlığı	

Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu daha sonra 02/07/2018 tarih ve 703 sayılı KHK'nin 17 maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Bu maddeyle, eski düzenlemede yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde, “Bakanlar Kuruluna” ibareleri “Cumhurbaşkanına” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulunun görevleri şu şekilde belirlenmiştir:

a) Ülkenin yurtiçi ve yurtdışı ekonomi, para, kredi ve maliye politikalarını tespit ederek uygulanmasında koordinasyon sağlamak ve bununla ilgili gerekli tedbirleri ve kararları almak.

b) Cumhurbaşkanının veya Yüksek Planlama Kurulunun incelenmesini istediği konularda görüş bildirmek.

c) Destekleme politikalarının esaslarını belirleyerek destekleme fiyatları konusunda Cumhurbaşkanına tavsiyelerde bulunmak.

ç) Ödemeler dengesindeki gelişmeleri takip ederek gerekli tedbirleri almak, ithalattan alınacak teminat ve fonlar hakkında Cumhurbaşkanına teklifte bulunmak.

d) Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak.

e) Kurul Kararlarının uygulanmasını takip etmek.

703 sayılı KHK ile Ekonomik ve Sosyal Konseyin Başkanı Cumhurbaşkanı olurken, konseyin üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından belirleneceği hükmüne yer verilmiştir.

10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin (Kararname Numarası: 1), 25. Maddesinde Ekonomi Politikaları Kurulu oluşturulmuştur.

“Ekonomi Politikaları Kurulu’nun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Ekonomik istikrarla ilgili gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek,

b) Ekonomik konularda araştırmalar yapmak,

c) Küresel ve ulusal ekonomi ve kalkınma konuları ile ilgili gelişmeleri izlemek, değerlendirmek, gerektiğinde araştırmalar yapmak,

ç) Ekonomik güvenlik ve ekonomik savunmaya ilişkin ilke ve esasların tespitine, güncelleştirilmesine yönelik politika önerileri oluşturmak,

d) Gerektiğinde gelir azaltıcı veya harcama artırıcı önerileri izlemek ve değerlendirmek , uygun görülenler hakkında etki analizlerini yapmak,

e) Bölgesel gelişme alanında ulusal düzeyde genel politikaların ve önceliklerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, önerilerde bulunmak,

f) Kamu ve özel sektör tarafından yapılan yatırımların süreçlerini hızlandırma amacıyla öneriler geliştirmek,

g) İhracata dönük üretim stratejilerine yönelik politika önerileri geliştirmek,

ğ) Ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik stratejilerin ve eylem planlarının oluşumuna

katkıda bulunmak,

h) Faizsiz finans sisteminin daha hızlı ve sağlıklı geliştirilmesi ile ülkemizin uluslararası finans merkezi vizyonuna katkı sağlanması amacıyla politika önerileri geliştirmek,

ı) Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek sistemik risklerin belirlenmesi, izlenmesi ve bu tür risklerin azaltılması için gerekli tedbir ve politika önerilerini tespit etmek,

h) Gümrük ve iç ticaret politikalarının oluşturulması ve uygulanması ile ilgili olarak görüş bildirmek ve bu konularda araştırma ve çalışmalar yapmak,

ı) Devlet desteklerinin ilke ve esaslarının belirlenmesi amacıyla politika önerileri geliştirmek.”

Ekonomi Koordinasyon Kurulu’nun görevleri arasında yer alan “Para, kredi, finans, maliye, borçlanma, gelirler ve diğer ekonomi politikaları ile plan ve programların tespitinde, uygulanmasında ve güncelleştirilmesinde koordinasyonu sağlamak” kısmı Ekonomi Politikası Kurulu görevleri arasında yer almamaktadır. Bu madde farklı bir içerikte Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu’nun görevleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, Ekonomi Politikası Kurulu’na bir dizi farklı görevler de verilmiştir. Bunların da büyük ölçüde, farklı ekonomik alanlarla ilgili olduğu görülmektedir.

Aynı Kararname’nin 23. Maddesiyle Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu, 30. maddesiyle de Sosyal Politikalar Kurulu kurulmuştur. Kurulların görevleri dikkate alındığında, kendi alanlarında benzer faaliyetleri yapacak şekilde yapılandırıldıkları görülmektedir. Görevlerinin büyük ölçüde tamamı, öneri geliştirmeye odaklıdır.

Aynı Kararname’de Kurulların genel görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esasları da detaylı şekilde belirtilmiştir. Kurulların görev ve yetkileri, kurumsal danışmanlık formatında, düşünce kuruluşu çerçevesinde dizayn edildiğini ima etmektedir. Kurulların, görevleri ile ilgili olarak gerekli olan bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından istemeye yetkili kılınması, özel sektörün toplantılara davet edilebilmesi, işbirliğinin önemine işaret etmektedir.

Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içinde yer alan ekonomi ağırlıklı iki ofis bulunmaktadır. 1 nolu Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle “Finans Ofisi” ve “Yatırım

Ofisi” kurulmuştur. Kararnamenin 527. maddesi ofislerin görevlerini tanımlamaktadır. Ayrıca Ofisler de Kurullarda olduğu gibi, Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmakla sorumludur. Buna göre, Finans Ofisi’nin görevleri şunlardır:

“a) Ulusal ve uluslararası bankacılık ve finans sektörünü izlemek ve analizler yaparak raporlamak.

b) Türkiye’nin finans piyasaları içindeki konumunu raporlamak.

c) Finansal kaynakların çeşitlendirilmesi ve uluslararası fonların Türkiye’ye gelmesini sağlayıcı çalışmalar yapmak,

ç) İstanbul Finans Merkezi projesini yürütmek ve gelişmeleri takip etmek,”

Yatırım Ofisinin görevleri ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

“a) Ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için Türkiye’de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik çalışmalar yapmak,

b) Kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarınca yürütülen uluslararası düzeydeki yatırım ortamı tanıtım faaliyetleri kapsamında kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon sağlamak,

c) Yatırımcıların karşılaşılabilecekleri engel ve sorunları tespit ederek sorunların çözümü konusunda ilgili merciler nezdinde girişimde bulunmak.

ç) Türkiye’de yatırımların artırılmasına katkı sağlayacak her türlü bilgi ve veriyi oluşturmak veya ilgili kurum ve kuruluşlardan toplamak, güncellemek ve dağıtmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla bu konuda işbirliği yapmak.

d) Yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin reform sürecine katkı sağlamak, bu kapsamda öneriler geliştirmek.”

Cumhurbaşkanlığı’nın 2018/3 sayılı genelgesiyle 703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle kaldırılan kurul, komisyon ve komitelere mevzuatta verilmiş olan görev ve yetkilerin hangi kurum ya da makam tarafından kullanılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeyle, Yüksek Planlama Kurulunun, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulunun, Bölgesel Gelişme Komitesinin, Finansal İstikrar Komitesinin, Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulunun bazı görev ve yetkileri Ekonomi Politikaları Kurulu’na bırakılmıştır.

3.4.4. Modelin Bileşenleri ve İçeriği

Yeni istikrar konsepti, “kalkınmayla istikrarın sağlıklı, kalıcı ve yaygın özellikler içereceği” prensibine dayanmaktadır. Kalkınmayla istikrar sağlama, sürdürülebilir reel refah için en önemli ekonomi politik tercihi yansıtmaktadır. Sürdürülebilir reel refah için, şirketler kesimi, reel mal ve hizmet üretim mekanizması esas alınmaktadır. Şirketler kesimi, finans sektörü ve işgücü piyasası mimarileri ile entegre edildiğinde sinerjik ortam oluşmaktadır. Etkin yönetim sistemi desteğinde kaliteli “yönetim ve koordinasyon sağlama” devletin evrensel görev, yetki ve sorumluluğunu yansıtmaktadır.

Bu yeni büyüme ve kalkınma modeli tartışmaları aşağıdaki bileşenlerin entegrasyonundan oluşmaktadır;

- İstihdam imkânları daha yüksek olan işgücü piyasası;
- Küresel mukayeseli rekabete dayalı reel katma değer üretebilen, daha yüksek rekabet gücüne sahip şirketler kesimi;
- İhtiyaca uygun finansal ürün ve hizmet arz edebilen finans sektörü;
- Koordinasyon rolü ve yönetim görevi üstlenecek, daha işlevsel kamu kesimi.

İyi ekonomi yönetimi ve koordinasyon ile sağlam makro ekonomik temeller altında bile, dışa açık ekonomiler kolay şekilde küresel ekonomik yapı ve ilişkiler sisteminin özelliklerinden dolayı, bazı kırılganlıklarla her zaman karşılaşabilmektedir. Bu ekonomiler, rasyonel olmayan iyimserlik ve kötümserlik arasında dalgalanan beklentideki ani değişikliklere karşı son derece hassas bir yapıya sahip bulunmaktadır. Güçlü ekonomi yönetimi ve koordinasyonun en önemli görevi, kırılganlığı ve istikrarsızlığın etkilerini azaltmaktır.

Ekonomilerin küreselleşme sürecinde iki önemli alanda karşılıklı bağımlılık içinde bulunmaktadır: ticaret ve finans. Bunlar, ülkelerin, hükümetlerin aldıkları karar ve uygulamaların, ekonomi yönetimi ve koordinasyonun bir sonucudur. Asıl karşılıklı bağımlılık, bu alanlarda ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, ekonomi yönetimi ve koordinasyonun icra ettiği iş, işlem ve faaliyetler özel önem taşımaktadır.

Stratejiler, ülkelerin ekonomik performansındaki en önemli farklılığı oluşturmaktadır. Bu stratejiler esas olarak politikaların ve ülke içinde ve ülke tarafından yaratılan kurumsal kapasitelerin bir fonksiyonudur ve statik faktörler ile ilişkili değildir. Ayrıca bunlar, stratejik seçimler seti sunduklarından, belirli bir zaman diliminde ülkelerin opsiyonlarının belirlenmesinde yararlı da olmaktadır. Bu yaklaşım iki boyutlu ve dört olasılıklı “ülke strateji matrisi” ile tanımlanmaktadır.

	İÇE DÖNÜKLÜK	DIŞA DÖNÜKLÜK
ÜRETİCİ ODAKLILIK	Üretici Odaklı ve İçer Dönük	Üretici Odaklı ve Dışa Dönük
TÜKETİCİ ODAKLILIK	Tüketici Odaklı ve İçer Dönük	Tüketici Odaklı ve Dışa Dönük

Şekil 7: Ülke Strateji Matrisi

İçer ve dışa dönüklük stratejilerin oluşturulmasında, döviz kuru politikaları, ticaret ve sanayi politikası, para ve maliye politikaları mevcut durum ve muhtemel gelecek ışığında yeniden ele alınmalıdır. Döviz piyasalarına da, belirlenecek yönelim doğrultusunda işler yapı kazandırılmalıdır. Bu stratejik yaklaşımın ekonomik mantığı, büyüme motorunun tespitinde, geçici de olsa ithal ikamesi, hammadde üretimi ile imalat sanayi ihracatı arasında sağlıklı ve güçlü dengenin kurulması özel önem taşımaktadır.

Üretici ve tüketici odaklı stratejik tercih ve önceliklerin belirlenmesinde üç piyasa ön plana çıkmaktadır: Mal ve hizmet piyasaları, finans piyasaları, işgücü piyasası. Piyasalardaki rekabet derecesi, piyasalar arası ilişkiler, piyasalardaki örgütlenme yapısı ve özelliği stratejik yönelimi doğrudan şekillendirmektedir. Bu yaklaşımda sosyal politikaların da kurgusu ve uygulanması ihtiyaçlara uygun olmalıdır. Bu stratejik yaklaşımın ekonomik mantığında ise, teknoloji bazlı rekabet, fiyat bazlı rekabet, tüketici ve üreticilerin desteklenmesinin yön ve şekli son derece önemlidir.

Mevcut teorik ve uygulama literatürü çerçevesinde, ekonomik canlanmanın motorunun makroekonomi olduğu ifade edilebilir. Günümüzde birçok makroekonomi formu (Keynesyen veya Monetarist), ekonomik istikrarsızlık problemlerinin finansal yönetimdeki hatalar olarak ele alınabileceği ön kabulüne

ağırlık vermektedir. Bununla beraber, mikroekonomik ilişkilerdeki (finans sektörü, işgücü piyasası ve şirketler kesimi) sorunlar çözümlenmeden makroekonomik sorunların ortadan kaldırılmayacağı, küresel krizin söz konusu politikaların sınırlarını ortaya koymasından anlaşılmaktadır. İstihdam etkinliği daha yüksek sermaye tahsisi ne olmalıdır? Bu soru, mevcut konjonktür ve yapısal ortamın ana sorunudur.

Sorunun çözümünde entelektüel, bürokratik ve politik makamların yetkinliği ve iş yapma biçimi özel önem taşımaktadır. Akademik açıdan bakıldığında böyle bir yaklaşımın iki ana başlığı ön plana çıkmaktadır:

- Makroekonomi ve finansal ekonomi disiplini güçlü bir iletişim platformu oluşturmali, piyasaların işleyiş süreçlerini daha fazla önemsemelidir.
- Makroekonomi ve finansal ekonomi paradigmaları; ekonomik ve finansal dengesizliklerin doğuş nedenleri, teşhis ve tespit yöntemleri ile sistemi onarmak konusundaki önerileri açısından yeniden ele alınmalıdır.

Uygulama açısından bakıldığında böyle bir yaklaşımın gereği de iki başlık altında ele alınabilir:

- Kamu kesimi, ekonomi yönetiminin organizasyonel ve fonksiyonel kurgusu bakımından yeniden değerlendirmelidir.
- Özel kesimin mal ve hizmet üretim birimleri, iş yapma anlayışlarını faaliyette bulunulan alana göre yeniden gözden geçirmelidir.

Koordinasyonun ürettiği ve uygulamaya koyduğu politikalara yönelik tepkiler genel olarak iki grup tarafından farklı şekilde oluşturulmaktadır. Finansal piyasalar politikaları “fiyatlamaktadır”. Faiz, kur ve borsa ekonomi yönetimi ve koordinasyon politikalarına kısa vadede fiyatlama yoluyla tepkide bulunmaktadır. Bu tepkinin rasyonelliği, psikolojik ve sosyolojik anlamı büyük ölçüde piyasa oyuncularının pozisyonuna ve ölçeklerine bağlı bulunmaktadır. Temel piyasa göstergelerinin yapısı ve özelliği bu çerçevede ele alınmalıdır. Reel piyasalar, iş dünyası ise politikaları “değerlendirmektedir”. Enflasyon oranı, büyüme oranı ve işsizlik oranı ekonomi yönetimi ve koordinasyon politikalarına orta ve uzun vadede değer açısından tepkide bulunmaktadır. Ekonomi yönetimi ve koordinasyon bu hassas ve önemli yaklaşım farklılığının farkındalığını ortaya koymalıdır. Teknik ifadesiyle “fiyatlama”

konjonktürel, “değerleme” ise yapısal niteliklere vurgu yapmaktadır. Tepkiler, nispi ağırlığı ve önemi ölçüsünde ele alınmalı, bunlara uygun yaklaşımlar üretilmelidir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ekonomi yönetimi ve koordinasyona yaklaşımının temel bileşenleri, kararnameler, kararlar ve genelgelerle şu şekilde tanımlanmaktadır:

- Ekonomi içerikli bakanlık sayısı azaltılmıştır.
- Yeni bakanlıkların teşkilat yapısı ve işlevleri genişletilmiş, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluş sayısı da artmıştır.

Böyle bir yapılanma, ekonomi yönetiminin önemini arttırmakta ve ayrıca bakanlık düzeyinde de, söz konusu organlar arasında “yönetim ve koordinasyon gerekliliğini” zorunlu kılmaktadır. Öte yandan, bazı ekonomik yapılar mevcut ekonomi bakanlıkları dışındaki bakanlıkların teşkilat yapısı içine alınmıştır. Örneğin turizmin Ticaret Bakanlığı’nda, sosyal güvenliğin Hazine ve Maliye Bakanlığı’nda yer alması, ekonomi yönetimi ve koordinasyon konseptiyle uyumlu yapı içermektedir.

Ulusal çerçevede, devletin (kamu otoritesinin) en önemli ekonomik faaliyetleri üç başlık altında toplanmaktadır:

- Para emisyonu (Merkez Bankacılığı)
- Vergi ve benzeri kaynak toplama (Maliye Bakanlığı)
- Kamusal borçlanma (Hazine Müsteşarlığı)

Merkez bankasının bakanlıkla ilişkili kurum olarak tanımlanmasıyla, söz konusu üç işlev, yeni yapılanmayla Hazine ve Maliye Bakanlığı’na verilmiştir. Ayrıca, finansal üst kuruluşlar (düzenleme ve denetleme kuruluşları) ve kamu ticaret bankaları da Bakanlıkla ilişkilendirilmiştir.

Makroekonomik açıdan, söz konusu üç işlev, hem nedenleri hem de sonuçları bakımından oldukça farklılık gösteren ekonomik karar ve uygulamalardır. Diğer bir ifadeyle, söz konusu konulara ilişkin karar ve uygulamaların bir dizi alternatif maliyeti bulunmaktadır. Bu içerikli iş, işlem ve faaliyetler ekonomik birimlerin tercih ve önceliklerini değiştirmektedir.

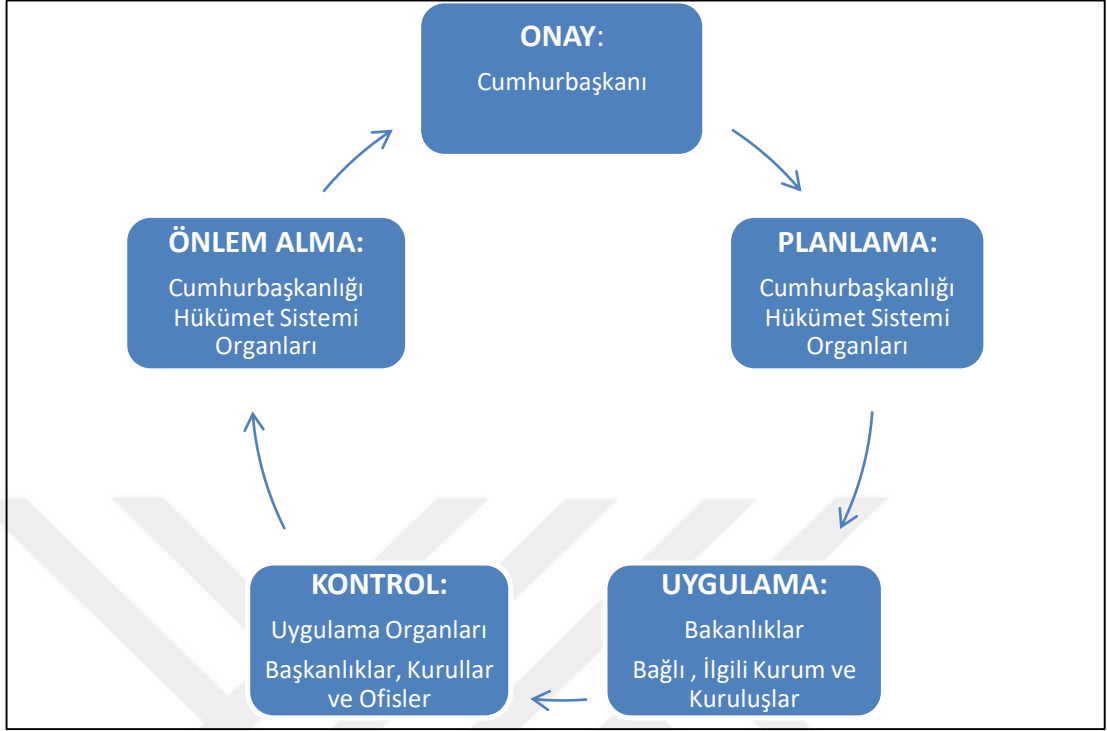
Bahsedilen sürecin nasıl sonuç üreteceği, ekonomik birimlerin gelir, harcama ve borçlanma imkanlarının nasıl değişeceğine bağlıdır. Bu değişikliklerin arz ve talep koşullarını etkilemesine bağlı olarak, enflasyon oranı, faiz oranı ve döviz kuru değişiklikleri ortaya çıkmaktadır. Tersi sürecin de mümkün olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

En küçük ölçekliden en büyük ölçekliye kadar, ekonomiyle ilgili birimlerin faaliyetlerinin belirlenen sonucu üretebilmesi, kendilerine özgü strateji haritalarının izlenmesine bağlıdır. Ulusal düzeyde belirlenen hedeflere ulaşma, birçok ekonomi kurumunun iç ve dış paydaşlarıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerin kümülatif sonucudur. Bu ise, ekonomi yönetimi ve koordinasyon sürecinin kalitesine vurgu yapmaktadır.

Ekonomi yönetimi koordinasyonunun ana hatları belirlenmiş makro ölçekli yol haritasına sahip olması, birçok açıdan özel önem taşımaktadır. Bu nedenle;

- Makroekonomik göstergelerdeki gelişime göre, ekonomik ortamın tanımlanmasını ve içinde bulunulan konjonktürün özelliklerinin belirlenmesini sağlayacak sistem oluşturulmalıdır.
- İstikrar, düzeltme ve kriz gibi ortamlarda yapılması gerekenler konusunda eylem planları oluşturulmalı ve güncellenmelidir.
- Kısa, orta ve uzun vadeli makroekonomik strateji haritaları oluşturulmalı ve güncellenmelidir.
- Ekonomi yönetimi koordinasyonuna ilişkin usul ve esaslar belirlenmeli, toplantılar gündemli düzenlenmeli ve kararlar kaydedilmelidir.
- Karar ve uygulamalara ilişkin izleme ve değerlendirme mekanizması kurulmalıdır.

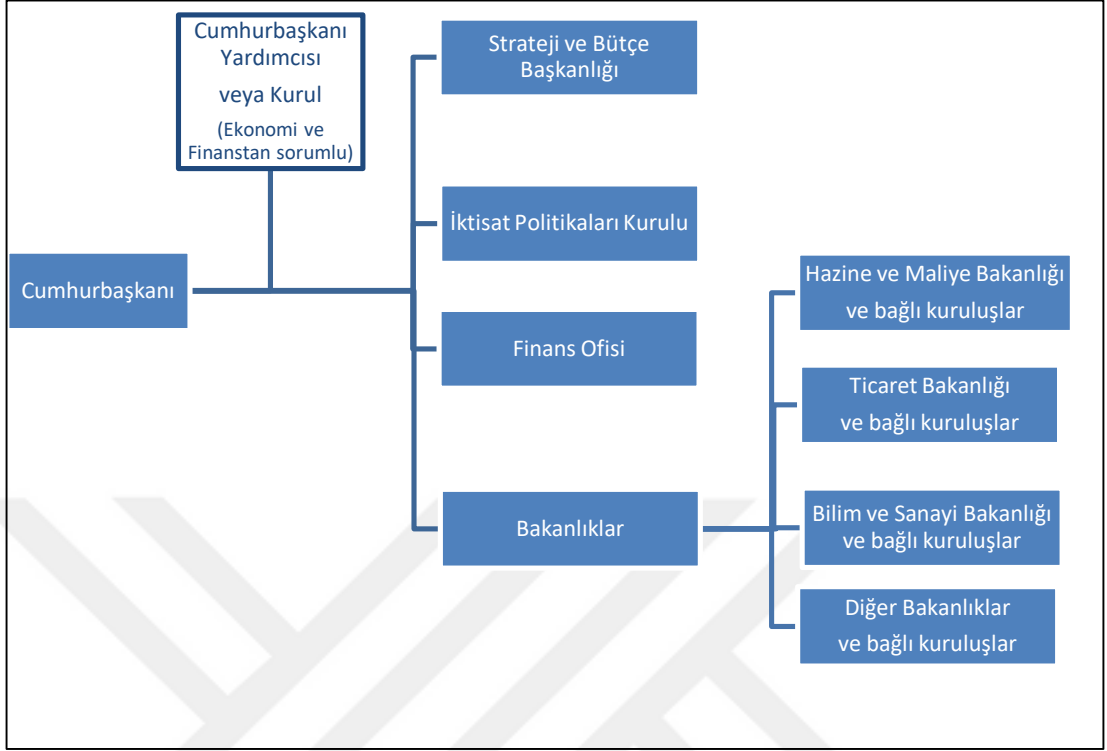
Aşağıdaki tablo, yukarıda sıralanan son maddeyle ilgilidir. Belirlenmiş makroekonomik strateji haritasındaki süreçleri etkin, verimli ve alternatif maliyetlere uygun şekilde yönetme ve koordine etmenin dört faktöre bağlı olduğunu göstermektedir: Planlama, uygulama, kontrol etme ve önlem alma.

Şekil 8: Koordinasyon Faktörleri ve Döngüsü

Cumhurbaşkanlığı teşkilatında yer alan ekonomik içerikli politika kurullarının, ofislerin, başkanlıkların (Strateji ve Bütçe vb.) kendi görev alanları detaylı şekilde belirlenmiştir. Bu organlar, kaldırılan bazı kurum ve kuruluşların görevlerini de üstlenmiştir. Ayrıca bu organlar, ekonomi yönetimi ve koordinasyon işlevi ile ilgili rol ve fonksiyona da sahip bulunmakta; “ekonomi yönetimi ve koordinasyon işlevini” de üstlenmektedir. Yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Kararlarında bu konulara ilişkin bir dizi düzenleme yapılmıştır.

Aşağıdaki şekil, kamu otoritesinin, ekonomi yönetimi ve koordinasyondan sorumlu birimler arasındaki muhtemel ilişkileri yansıtmaktadır. Ulusal ve küresel paydaşlarla ilişkiler dikkate alındığında, iletişim ve etkileşim ağı daha da yoğunlaşmaktadır. Ekonomi yönetiminin tercih ve öncelikleriyle, ekonomik birimlerin talep ve beklentilerinin uyumlaştırılma süreci de, koordinasyon kalitesinin önemini ima etmektedir.

Şekil 9: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Ekonomi Yönetimi

Ekonomi yönetimi ve koordinasyon sürecinin aşamalarının, ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde dizayn edilmesi ve uygulanması, amaçlara ulaşmayı kolaylaştıracaktır:

- Optimizasyon: Paydaşların mevcut karar ve uygulamalardan sonraki konumlarını dikkate almak,
- Etkinlik: Karar ve uygulamalarda doğru işleri yapmak,
- Verimlilik: Karar ve uygulamalarda işleri doğru yapmak,
- Alternatif Maliyet: Karar ve uygulamalarda vazgeçilenleri de gündemde tutmak,
- Ekonomi Politik: Karar ve uygulamalarda iç ve dış paydaşlarla yönetişime önem vermek.

Makroekonomik kapasiteyi artırmak ve performansı iyileştirme perspektifiyle bakıldığında, icra edilen tüm ekonomik içerikli iş, işlem ve faaliyetlerin kümülatif sonucunu izleyen ve değerlendiren bir organizasyonun (Koordinasyon Kurulu) veya sorumlunun bulunması (ekonomi ve finanstın sorumlu Başkan yardımcısı vb.) özel

önem taşımaktadır. Nitekim 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10. maddesi kapsamında Anayasa'nın 106. Maddesi düzenlenmiş, "Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir" ifadesine yer verilmiştir. Ancak, yardımcılardan görev ve yetkileri "vekalet etme" olarak belirtilmiş, özel bir görev tanımlanmamıştır. Bu yaklaşım ise, genel, bütüncül ilişkilere odaklı yaklaşımı ima etmektedir. İstikrar veya kriz ortamlarında yapılması gerekenler uygulamaya konulamadığında, kazançların azalması ve kayıpların artması söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle; ekonomi yönetiminin doğru kurgulanması ve uygulanması, kaynakların etkin kullanımı ve istikrarın sağlanması bakımından stratejik öneme sahiptir.

SONUÇ

Ekonominin yönetilmesi gerektiği düşüncesi, geçmiş dönemlerden itibaren üzerinde durulan bir anlayış olmuştur. Antik Yunan filozofları ekonomiye dair ilkelerini belirtirken, Helen şehir devletlerindeki ekonomi yönetiminin verimli olmasına vurgu yapmıştır. İktisadi düşünce tarihini oluşturan teorilerde de ekonomi yönetimine dair çıkarımlara ulaşmak mümkündür. Merkantilistlerden Adam Smith'e kadar geçen dönemde temel amaç iç ve dış makroekonomik dengenin sağlanması olmuştur. Klasik İktisatçılar ise en genel ifadeyle, ekonomiye müdahale edilmemesi gerektiğini savunmuştur. 1929 yılındaki Büyük Buhran'ın ardından eleştirileriyle gündeme gelen Keynes ise devletin özellikle maliye politikaları aracılığıyla ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini ifade ederek paradigma değişimine yol açmıştır. Yaklaşık otuz yıllık bir süreçten sonra ise Monetarist Ekol maliye politikalarından ziyade para politikalarının etkinliğini savunmuş ve bu sayede ekonomi yönetimine dair tartışmaların temeli oluşmuştur.

Ekonomi yönetiminin operasyonel boyutunda belirli amaçlara yönelmiş çeşitli politikaları bulunmaktadır. Makro boyutta önemli etkileri bulunan bu politikaların zaman zaman birbiriyle çatışması mümkündür. Bu nedenle hem ekonomi yönetimindeki kurumlar hem de politikalar arasında koordinasyonun sağlanması ülkelerin makroekonomik performansları açısından özel önem arz etmektedir.

Ekonomi yönetimi, sahip olduğu politika araçlarıyla, karar alma ve uygulama süreçlerinde ekonomiye doğrudan ve/veya dolaylı şekilde müdahale etmektedir. Bu nedenle, ekonomi yönetiminin müdahale ve düzenleme sürecinde hedeflediği sonuçlara ulaşabilmesi; vizyon-hedef-strateji bileşenler setini belirleme, bunları güncelleme ve koordine etme kalitesine bağlıdır.

Ekonomi yönetimi, “kamusal kaynak ve imkânlarla genel olarak makro düzeyde özel olarak da mikro düzeyde belirlenen ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla ekonomi bürokrasisini (kurum, insan kaynakları, mali imkân ve olanaklar, yasal düzenlemeler anlamında) yönlendirme süreci” olarak ifade edilebilir. Ekonomi yönetimi kısaca, kamu otoritesinin mal ve hizmet, faktör (özellikle işgücü) ve finans

gibi piyasaları düzenleme ve denetlemesi olarak tanımlanabilir. Planlanma, uygulama, kontrol etme ve önlem alma süreçlerinin yapılanma biçimi ekonomi yönetiminin kalitesini belirlemektedir.

Ekonomi yönetim sürecinde; ulusal ve uluslararası gelişmeler ile göstergeleri izleme ve bu değerleri ekonomik birimler açısından yorumlama; iş dünyasının stratejilerine destek olma ve ekonomi yönetimi yaklaşımını güçlendirme bakımından özel öneme sahiptir.

Ekonomi yönetimi; ekonomik birimlerin taleplerini evrensel standartta, uluslararası kalitede ve en azından ihtiyaç duyulan minimum düzeyde karşılamayı amaçlamaktadır. Ekonomik birimlerin faaliyetlerinde alternatif maliyet, verimlilik ve etkinlik ilkelerini göz önünde bulundurmak zorunda kalacakları ortamı oluşturma, ekonomi yönetiminin önemli fonksiyonları arasında bulunmaktadır.

Ekonomi yönetimini oluşturan politikalar ve uygulamalardaki öncelikler, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık arz etmektedir. Bu durum ülkenin genel anlamda ekonomi yönetimine yansımaktadır.

Ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre çeşitli sınıflara ayrılmaktadır. Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkeler şeklindeki ayrım literatürde yaygın bir şekilde kullanılan sınıflandırmayı göstermektedir. Tez kapsamında Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yapılan sınıflandırma dikkate alınmış ve ikinci bölümde incelenen ülkeler “gelişmiş ekonomiler (advanced economies)” ve “yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler (emerging markets and developing economies)” olarak incelenmiştir. Tezde, “gelişmiş ekonomiler” olarak ABD, İngiltere, Japonya, Almanya, İtalya, Fransa, Kanada; “yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler” olarak ise Çin, Brezilya, Hindistan, Rusya, Güney Afrika, Endonezya, Türkiye’nin 2000-2017 dönemi için makroekonomik performansı incelenmiş ve ekonomi yönetimini oluşturan kurumları açıklanmıştır.

İki ülke grubunun 2000-2017 yılları arasındaki ortalama değerleri karşılaştırıldığında, gelişmiş ekonomilerin; GSYH büyüklüğü, işsizlik oranları, faiz oranları ve fiyat istikrarı açısından daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ekonomik büyüme, bütçe dengesi ve cari işlemler dengesi konularında ise

yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler, gelişmiş ülkelere kıyasla daha başarılı bir performans ortaya koymuştur. Türkiye, tezde incelenen sekiz kriterden üçünde yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler grubunda ortalama olarak en düşük göstergelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Ülkenin söz konusu dönemde öne çıkan sorunları; enflasyon, cari açık ve faiz oranlarının yüksekliği olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler arasında “Başkanlık” sistemi ile yönetilen Brezilya, Rusya ve Güney Afrika ülkelerinin ekonomik büyüme performansının diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ortalama olarak oldukça düşük kalması dikkat çekmektedir.

Ekonomi yönetiminin kurumsal yapısı ise uluslararası tecrübeler dikkate alındığında, ülkelere özgü farklılıklar olsa da, standart bir özellik göstermektedir. Kamu organizasyonunda; bakanlıklar, bağımsız üst kurum ve kuruluşlar, ajanslar, kurullar, konseyler, ofisler ve benzeri yapılar ekonomi yönetiminin temel kurumları olarak kullanılmaktadır. Sıralanan kurum ve kuruluşların farklı görev ve fonksiyonları bulunmaktadır. Bununla birlikte genel olarak kamunun ekonomik işlevleri esas itibarıyla; para emisyonu yapmak, vergi ve benzeri kaynakları toplamak, borçlanmak ve bunları kamu perspektifiyle harcamaktır. Ayrıca, ekonomi hukukunu düzenlemek ya da ekonomiye ilişkin mevzuatı oluşturmak kamu otoritesinin görevleri arasında yer almaktadır.

Ülkelerin ekonomi yönetimlerinde görev alan başlıca ulusal kurum ve kuruluşlar Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankasıdır. Ayrıca, Ekonomi Bakanlığı başta olmak üzere, Kalkınma Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Rekabet Kurumu ile çeşitli ajanslar ve kurullar da ekonomi yönetimindeki diğer kuruluşlar olarak sıralanmaktadır. Bununla birlikte, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve derecelendirme kuruluşları ise ülkelerin ekonomi yönetimine etki eden temel uluslararası kuruluşlardır.

Türkiye’de, 1980’li yıllarda dikkate alınmaya başlanan ve buna bağlı olarak kurumsal ve fonksiyonel altyapısına dair bazı adımlar atılan “ekonomi yönetimi koordinasyonu” düşüncesi ve amacının, 2000’li yıllarda da sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Söz konusu amaç doğrultusunda 1980-2000 arası dönemde; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşler Başkanlığı ile Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Ardından, 2000-2017 döneminde ise sırasıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey, Ekonomi Koordinasyon Kurulu, Finansal İstikrar Komitesi’nin oluşturularak bu amaç desteklenmiştir. Bununla birlikte, 2007 yılından itibaren Başbakan yardımcılarına, 2016 yılından sonra ise Başbakan’a “ekonomik konularda genel koordinasyonun sağlanması” görevi tanımlanmıştır.

Ekonomi yönetimi konsepti; Bakanlıklar ve diğer kurumların zaman zaman bölünmesi, birleştirilmesi veya yeni isimler almasıyla mikro ve makro düzeylerde yeniden tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de makroekonomik yönetim ve koordinasyon süreci de benzer trendi izlemiştir. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilmesiyle, ekonomi yönetimine ilişkin süreçler yeniden yapılandırılmıştır. Tezin esas amacı da bu süreçte ekonomi yönetimine dair model önerisi sunmaktır.

Ekonomi yönetimi ve koordinasyon sistemine duyulan ihtiyaç bir dizi faktöre bağlı bulunmaktadır. En önemli bileşen gruplarından biri, makroekonomik kapasite ve performansın artışı sağlamaktır. Dikkate alınması gereken bir diğer bileşen grubu da, makroekonomik strateji haritasıyla ilgilidir. Son olarak, iyi işleyen ekonomi yönetimi ve koordinasyon planlama ve hedef zincirinin her aşamasındaki karar ve uygulamaların kalitesini artırmaktır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ekonomi yönetimi ve koordinasyona yaklaşımının temel bileşenleri, kararnameler, kararlar ve genelgelerle şu şekilde tanımlanmaktadır; bu dönüşümle birlikte ekonomi içerikli bakanlık sayısı azaltılmış; yeni bakanlıkların teşkilat yapısı ve işlevleri genişletilmiş, bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluş sayısı da artmıştır. Bu şekilde bir yapılanma, ekonomi yönetiminin önemini artırmakta ve bakanlık düzeyinde ve söz konusu birimler arasında yönetim ve koordinasyon gerekliliğini zorunlu kılmaktadır.

Makroekonomik kapasiteyi artırmak ve performansı iyileştirme perspektifiyle bakıldığında; icra edilen tüm ekonomik içerikli iş, işlem ve faaliyetlerin kümülatif sonucunu izleyen ve değerlendiren bir organizasyonunun (koordinasyon kurulu) veya sorumlunun bulunması (ekonomi ve finanstan sorumlu başkan yardımcısı vb.) ülkenin ekonomi yönetimi açısından özel önem taşımaktadır.

Tez kapsamında, Türkiye’de koordinasyon kurulunun faaliyette bulunduğu 2009-2018 dönemi ile diğer yıllardaki makroekonomik performansı karşılaştırmak amacıyla son kısımda ekonometrik analiz uygulanmıştır. Türkiye’nin 1986-2018 yılları arasındaki enflasyon ve faiz oranı ile döviz kuru verilerinin yer aldığı ekonomik performans indeksi (EPI) oluşturulmuş, birim kök testleri uygulandıktan sonra ARIMA yaklaşımı ile model tahmin edilmiştir. Ayrıca, ARCH LM analizi uygulanmış ve Üstel GARCH (EGARCH) modeli tahmin edilmiştir.

Gerçekleştirilen ekonometrik analizler neticesinde elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; Türkiye’nin makroekonomik performansında 2000’li yıllardan itibaren olumlu bir sürece girildiği; bununla birlikte, Ekonomi Koordinasyon Kurulu’nun faaliyete geçtiği 2009 yılından itibaren performansın daha yüksek ve istikrarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu istikrarın korunması ve sürdürülmesi için ise Türkiye’nin ekonomi yönetimi açısından koordinasyonu sağlayacak ve geliştirecek politik ve kurumsal mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim, bu durum ekonometrik analiz sonucunda yapılan tahmin çerçevesinde de doğrulanmıştır. Bu durum, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nde, ekonomi yönetimi bakımından koordinasyon altyapısını oluşturması ve geliştirmesi gerekliliğini göstermektedir.

Türkiye’de uygulanması önerilen yeni istikrar konsepti, “kalkınmayla istikrarın sağlıklı, kalıcı ve yaygın özellikler içereceği” prensibine dayanmaktadır. Kalkınmayla istikrar sağlama, sürdürülebilir reel refah açısından en önemli ekonomi politik tercihi yansıtmaktadır. Sürdürülebilir reel refah için şirketler kesimi, reel mal ve hizmet üretim mekanizması esas alınmaktadır. Ekonomik açıdan devletin görev, yetki ve sorumluluğunda bulunan “yönetim ve koordinasyon sağlama”, aynı

zamanda şirketler kesimi, finans sektörü ve işgücü piyasasının entegre ve uyumlu bir şekilde işlediği modeli gerektirmektedir.

Dolayısıyla, yeni büyüme ve kalkınma modeli; istihdam imkânları daha yüksek olan işgücü piyasası, küresel mukayeseli rekabete dayalı reel katma değer üretebilen ve daha yüksek rekabet gücüne sahip şirketler kesimi, ihtiyaca uygun finansal ürün ve hizmet arz edebilen finans sektörü ile koordinasyon rolü ve yönetim görevi üstlenecek ve daha işlevsel kamu kesimi bileşenlerin entegrasyonundan oluşmaktadır.

Kamu kesimi tarafından üstlenen ekonomi yönetimi ve koordinasyon sürecinin aşamalarının belirli kriterleri esas alması gerekmektedir. Bu kriterler ise; optimizasyon, etkinlik, verimlilik, alternatif maliyet ve ekonomi politiktir. Optimizasyon, paydaşların mevcut karar ve uygulamalardan sonraki konumlarını dikkate almayı ifade etmektedir. Etkinlik, karar ve uygulamalarda doğru işleri yapmayı; verimlilik ise karar ve uygulamalarda işleri doğru yapmayı gerektirir. Ayrıca, alternatif maliyet açısından, alınan karar ve gerçekleştirilen uygulamalar sonucunda vazgeçilen tercihlerin de gündemde tutulması önem arz etmektedir. Ekonomi politik ise karar ve uygulamalarda iç ve dış paydaşlarla iletişime önem vermeyi gerektirir. Ekonomi yönetimi ve koordinasyon sürecinin bu kriterlere göre dizayn edilmesi ve uygulanması, amaçlara ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş sonucunda oluşturulan yeni ekonomi yönetimi yapısı, makroekonomik kapasiteyi artırmak ve performansı iyileştirme perspektifiyle incelendiğinde, icra edilen tüm ekonomik içerikli iş, işlem ve faaliyetlerin kümülatif sonucunu izleyen ve değerlendiren bir organizasyonun (Koordinasyon Kurulu) veya sorumlunun bulunması (ekonomi ve finansal sorumlu Başkan yardımcısı vb.) gerektiği anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adamski, Dariusz : “Economic Polic Coordination as a Game Involving Economic Stability and National Sovereignty”, **European Law Journal**, C: 22, S: 2, 2016, ss. 180-203.
- Ağır, Hüseyin; Selvi Yıldırım : “Türkiye ile BRICS Ekonomilerinin Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimsel Bir Analiz”, **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C: 12, S: 2, 2015, ss. 39-66.
- Akça, Yusuf : **Bütçe ve Devlet Muhasebesi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1998.
- Akgül, Işıl : **Zaman Serilerinin Analizi ve ARIMA Modelleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2003.
- Alpaydın, Yusuf : “Giriş: 2000 Sonrası Temel Dinamikler”, **2000 Sonrası Türkiye İktisadının Değişimi**, Ed: Yusuf Alpaydın, Halil Tunalı, İstanbul, İTO Yayınları, 2011, ss. 21-24.
- Antonakakis, Nikolaos; Gabriele Tondl, : “Does Integration and Economic Policy Coordination Promote Busines Cycle Synchronization in The EU?”, **Empirica**, S: 41, 2014, ss. 541-575.
- Arby, Muhammad Farooq; Muhammad Nadeem Hanif : “Monetary and Fiscal Policies Coordination: Pakistan’s Experience”, **State Bank of Pakistan Research Bulletin**, C: 6, S:1, 2010, ss. 3-13.
- Aysan, Mustafa : “Etkenlik”, **Ak İktisat Ansiklopedisi**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1973, ss. 292.
- Bade, Robin; Micheal Parkin : **Foundations of Microeconomics**, Boston, Addison Wesley, 2002.
- Banca D’Italia : “About Us”, (Çevrimiçi) <http://www.bancaditalia.it/chi-siamo/index.html>, 15 Haziran 2018.

- Barber, William J. : **İktisadi Düşünce Tarihi**, 3. Bs., Çev: İhsan Durdu, İstanbul, Şule Yayınları, 1999.
- Barro, Robert : “Rational Expectations and The Role of The Monetary Policy” **Journal of Monetary Economics**, S:2, 1976, s. 1-32.
- Barro, Robert : “Reagen vs. Clinton: Who’s The Economic Champ?”, **Business Week**, 22.02.1999, (Çevrimiçi) https://scholar.harvard.edu/barro/files/99_0222_reaganclinton_bw.pdf, 28 Temmuz 2018
- Başar, Haşmet : **Terminology of Economics, Finance and Human Resource Management**, İstanbul, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 1998.
- Baumol, Wiliam; J. Alan S. Blinder : **Macroeconomics: Principles and Policies**, 12. Bs., South Western, Cengage Learning, 2012.
- Baykal, Murat : “Hukuk-Ekonomi İlişkisi ve Ekonomi Hukuku Üzerine”, **Ankara Barosu Dergisi**, C: 66, S: 4, 2008, ss. 76-87.
- Beaud, Michel; Dostaler, Gilles : **Economic Thought Since Keynes**, London, Routledge, 1997.
- Begg, David; Stanley Fisher; Rudiger Dornbusch : **Economics**, 4. Bs., England, McGraw-Hill Book Company, 1994.
- Begg, Iain; Dermot Hodson; Imelda Maher, : “Economic Policy Coordination in The European Union”, **National Institute Economic Review**, S: 183, 2003, ss. 66-77.
- Blakeley, T.A.; S.C.D. Collings; J. Atkinson : “Unemployment and suicide. Evidence for a causal association?”, **Journal of Epidemiology and Community Health**, C: 57, S: 8, 2003, ss. 594-600.
- Blanchard, Olivier; David R. Johnson : **Macroeconomics**, 6. Bs., Boston, Pearson, 2012.
- Box, George E. P.; Gwilym M. Jenkins : **Time Series Analysis Forecasting and Control**, San Francisco, Holden- Day, 1976.

- Bozkurt, Cuma; Pelin Karatay Göğöl : “Para ve Maliye Politikalarının Koordinasyonu”, **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, C:2, S: 2, 2010, ss. 27-44.
- Brazil Government News : “Federal Executive Branch”, (Çevrimiçi) <http://www.brazilgovnews.gov.br/federal-government/how-the-government-works/federal-executive-branch>, 19 Haziran 2018.
- Brazil Government News : “Ministers”, (Çevrimiçi) <http://www.brazilgovnews.gov.br/presidency/ministers>, 19 Haziran 2018.
- Brue, Stanley L.; Randy R. Grant : **The Evolution of Economic Thought**, 8. Bs., USA, South-Western Cengage Learning, 2013.
- Burnham, Peter : “The Politics of Economic Management in 1990s”, **New Political Economy**, C: 4, S: 21, 1999, ss. 37-54.
- Butev, Sevgi : “Türkiye Ekonomisinde İstihdamsız Büyüme Sürecinin Ekonomik Analizi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Cantore, Cristiano; Paul Levine; Giovanni Melina; Joseph Pearlman : “Optimal Fiscal and Monetary Policy, Debt Crisis and Management”, **IMF Working Paper, WP/17/18**, 2017.
- Carranza, Luis : “Current Account Sustainability”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chorng-Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, ss. 98-138.
- Case, Karl E.; Ray C. Fair; Sharon M. Oster : **Ekonominin İlkeleri**, 9. Bs., Çev: Selahattin Bekmez, Ed: Ertuğrul Deliktaş, Metin Karadağ, Mehmet Güçlü, Ankara, Palma Yayıncılık, 2011.

- Cacheux, Jacques : “How to Herd Cats: Economic Policy Coordination in the Euro Zone in Tough Times”, **European Integration**, C: 32, S: 1, 2010, ss. 41-58.
- Charbit, Yves : “The Political Failure of an Economic Theory: Physiocracy”, **Population-E**, Çev: Arundhati Virmani, 2002, C: 57, S: 6, ss. 855-884.
- Chowdury, Anis : “Political Economy of Macroeconomic Management: The Need of Institutional Change”, **International Journal of Social Economics**, Sayı: 26, 1999, ss. 389-401.
- Colander, David : **Economics**, 6. Bs., Boston, McGraw-Hill Irvin, 2006.
- Cukadar, Pınar Özdemir; Neşe Algan : “Türkiye’de İktisat Politikasında Kurumsal Değişim ve Politika Koordinasyonu”, **Business and Economics Research Journal**, C: 9, S: 3, 2018, s. 513-529.
- Çabuk, Hasan Altan; Mehmet Özmen; Arzu Kökcen : “Koşullu Varyans Modelleri: İMKB Serileri Üzerine Bir Uygulama”, **Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi**, C: 15, S: 2, 2011, ss. 1-18.
- Çaşkurlu, Eren; Dağlaroğlu, Tolga : **Global Kredi Krizinin Gelişmekte Olan Piyasa Ekonomilerine Etkileri ve Politika Seçenekleri**, İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2010.
- Çımat, Ali; Ozan Bahar : “Türkiye’de 1990 Sonrası Kurulan Ekonomik ve Mali Kurumlar”, **Mevzuat Dergisi**, C:6, S: 70, 2003, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuatdergisi.com/2003/10a/03.htm>, 20 Temmuz 2018.

- Çoban, Hilmi : “Ekonomi Koordinasyon Bağlamında Enflasyon Hedeflemesi ve Mali Disiplin İlişkisi: Türkiye Örneği”, **Sosyoekonomi**, C: 23, S: 26, 2015, ss. 215- 228.
- Çoban, Hilmi;
Fatih Deyneli : “Ekonomik Koordinasyon ve Türkiye’de Ekonomi Koordinasyon Kurullarına Bakış”, **Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C: 10, S:1, 2014, ss. 13-26.
- Çolak, Yusuf : “Türkiye’nin Makroekonomik Değişkenleri ile Kredi Notları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Moody’s Örneği”, **Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi**, Sayı: 1, 2017, ss. 61-74.
- Department of
Commerce – India : “Organisation Setup and Function”, (Çevrimiçi) <http://commerce.gov.in/InnerContent.aspx?Id=9>, 25 Haziran 2018.
- Department of Industrial
Policy and Promotion -
India : “About Us”, (Çevrimiçi) <http://dipp.nic.in/about-us/role-and-functions-department-industrial-policy-promotion>, 25 Haziran 2018.
- Department Trade and
Industry – South Africa : “Overview of the Department of Trade and Industry”, (Çevrimiçi) http://www.thedti.gov.za/about_dti.jsp, 22 Haziran 2018.
- Dickey, David A.;
Wayne A. Fuller : “Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root”, **Journal of the American Statistical Association**, C:74, S: 366, 1979, ss. 427-431.
- Dixit, Avinash K. : “Economic Governance”, **The New Palgrave Dictionary of Economics**, 2. Bs., Ed: Steven N. Durlauf, Lawrence E. Blume, New York, Palgrave Macmillan Publisher Ltd., 2008, C. 2, ss. 667-674.

- Do, Houyang; Ye Guo; Xuan Liu : “How does the timing of markets affect optimal monetary and fiscal policy in sticky price models?”, **Economic Modelling**, S: 72, 2018, ss. 237-248.
- Drazen, Allan : **Political Economy in Macroeconomics**, Princeton, Princeton University Press, 2000.
- Eatwell, John : “Institutions, Efficiency, and the Theory of Economic Policy”, **Social Research**, C: 61, S: 1, 1994, s. 35-53.
- Eğilmez, Mahfi : “Hazine ve Maliye Politika Politikaları: 1980-2010 Dönemi Türkiye Deneyimi Neler Söylüyor?”, **Ekonominin Güncel Sorunları**, Ed: Kenan Mortan, Ahmet Tiryaki, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 166-199.
- Eğilmez, Mahfi : **Makroekonomi**, 6. Bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 2014.
- Eğilmez, Mahfi; Ercan Kumcu : **Ekonomi Politikası: Teori ve Türkiye Uygulaması**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2004.
- Ekren, Nazım : “Ekonomi Yönetiminin Performansı: Stratejik Değişim ve Yenilenme İhtiyacı”, **Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – II**, İstanbul, Grant Thornton, 1999, ss. 7-13.
- Ekren, Nazım; Elçin Aykaç Alp; Metehan Yağmur : “Makro İktisadi Dinamiklerin Bir Gösterge ile Analizi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:14, S:28, 2015, ss. 267-277.
- Ekren, Nazım; Elçin Aykaç Alp; Metehan Yağmur : “Macroeconomic Performance Index: A New Approach to Calculation of Wellbeing”, **Applied Economics**, C: 49, S: 53, 2017, s. 5462-5476.

- Ellion, Samuel : “Definition and Effect of Productivity on Corporate Performance”, **OMEGA International Journal of Management Science**, C: 15, S: 5, 1987, ss. 381-390.
- El-Khoury, Samir : “Fiscal Policy and Macroeconomic Management”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chorng-Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, ss. 201-228.
- Erarslan, Cemil; Mehmet Emin Timurtaş : “Avrupa Borç Krizinin Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerindeki Etkileri”, **Gazi İktisat ve İşletme Dergisi**, C: 1, S: 2, 2015, ss. 17-54.
- Erdem, Kasım : “Yarı-Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Yarı-Başkanlık Sistemi: Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri**, 2. Bs., Ed: Semra Gökçimen, Ankara, TBMM Yayınevi, 2017, ss. 1-21.
- Erdem, Kasım : “Yarı-Başkanlık ya da Süper Başkanlık: Rusya Federasyonu Örneği”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Yarı-Başkanlık Sistemi: Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri**, 2. Bs., Ed: Semra Gökçimen, Ankara, TBMM Yayınevi, 2017, ss. 185-243.
- Ergeç, Etem Hakan : “Para Politikasının Yürütülmesi ve Para Politikası Araçları”, **Para Politikası**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 74-103.
- Ergin, Fuat : “Optimum”, **Ak İktisat Ansiklopedisi**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1973, ss. 727.
- Ertek, Tümay : **Makroekonomiye Giriş**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.

- Euromonitor : “India Country Factfile”, (Çevrimiçi)
<https://www.euromonitor.com/india/country-factfile>, 05 Mayıs 2018.
- European Central Bank – Germany : “Tasks”, (Çevrimiçi)
<https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.en.html>, 09 Haziran 2018.
- European Commission : “Convergence Criteria for Joining”, (Çevrimiçi)
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en, 10 Mayıs 2018.
- European Commission : “From 6 to 28 Members”, (Çevrimiçi)
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/from-6-to-28-members_fr, 10 Mayıs 2018.
- Federal Ministry for Economic Cooperation and Development – Germany : “Principles and Objectives”, (Çevrimiçi)
<http://www.bmz.de/en/ministry/principles/index.html>, 09 Haziran 2018.
- Federal Ministry for Labour and Social Affairs – Germany : “Tasks and Structure of the Federal Ministry for Economic Affairs and Energy”, (Çevrimiçi)
<https://www.bmwi.de/Navigation/EN/Ministry/Tasks-and-Structure/tasks-and-structure.html>, 06 Haziran 2018.
- Federal Ministry of Finance – Germany : “About”, (Çevrimiçi)
https://www.bundesfinanzministerium.de/Web/EN/About/Minister_and_State_Secretaries/minister_and_state_secretaries.html, 06 Haziran 2018.
- Federal Ministry of Labour and Social Affairs – Germany : “Functions of the Federal Ministry of Labour and Social Affairs”, (Çevrimiçi)
<https://www.bmas.de/EN/Ministry/functions.html>, 09 Haziran 2018

- Friedman, James W. : “Introduction and Overview”, **Problems of Coordination in Economic Activity**, Ed: James W. Friedman, New York, Springer Science & Business Media, 1994, ss. 3-15.
- Friedman, Milton : **Essays in Positive Economics**, Chicago, The Chicago University Press, 1953.
- Friedman, Milton : “The Quantity Theory of Money – Restatement”, **Studies in The Quantity Theory of Money**, Ed: Milton Friedman, Chicago: Chicago University Press, 1956, ss. 3-21.
- Friedman, Milton : **Dollars and Deficits: Inflation, Monetary Policy and The Balance of Payments**, New Jersey: Prentice Hall, 1968.
- Friedman, Milton; Anna Schwartz : “Money and Business Cycles”, **The State of Monetary Economics**, Ed: NBER, New York, Arno Press, 1975, ss. 32-78.
- Gandolfo, Giancarlo; Maria Luisa Petit : “Optimization in Continuous Time and Policy Design in the Italian Economy”, **Annales d'Économie et de Statistique**, S: 6/7, 1987, ss. 311-333.
- Gartner, Manfred : **Macroeconomics**, 2. Bs., Essex, Pearson Education Limited, 2006.
- Government of United Kingdom : “Ministers”, (Çevrimiçi) <https://www.gov.uk/government/ministers>, 05 Haziran 2018.
- Guttman, Joel M.; Yochanan Shachmuro : “Dynamic optimization of political popularity in an empirical macroeconomic model”, **Public Choice**, S: 66, 1990, s. 51-66.

- Gül, Hüseyin;
İhsan Kamalak;
Songül Sallan Gül : “Amerikan Başkanlık ve Fransız Yarı-Başkanlık Sistemleri Işığında Türkiye’nin Yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi”, **Strategic Public Management Journal**, C: 3, 2017, ss. 101-120.
- Hagen, Jürgen von;
Susanne Mundschenk : “The Political Economy of Policy Coordination in the EMU”, **Swedish Economy Policy Review**, Sayı: 8, 2001, ss. 107-137.
- Halaç, Umut : “Türkiye’de Para ve Maliye Politikalarının Koordinasyonu”, **İktisat, İşletme ve Finans**, C: 22, S: 254, 2007, ss. 31-46.
- Hall, Robert E.;
Marc Lieberman : **Macroeconomics: Principles and Applications**, 6. Bs., South Western, Cengage Learning, 2013.
- Heckscher, Eli : **Mercantilism- Volume 1**, New York, Routledge, 1994.
- Hephaktan, Erdem;
Serkan Çınar;
Özlem Dündar : “Türkiye’de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Dış Ticaret ile İlişkisi”, **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, C: 3, S: 5, 2011, ss. 62-82.
- HM Treasury – United Kingdom : “Our Ministers”,
<https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury>, 06 Haziran 2018.
- Hunt, E.K.;
Mark Lautzenheiser : **History of Economic Thought: A Critical Perspective**, 3. Bs., New York, M. E. Sharpe Inc., 2011.
- ILO : “Employment,”
(Çevrimiçi) https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470295/lang--en/index.htm, 20 Eylül 2018.

- ILO : “Labour Force”,
(Çevrimiçi) https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470304/lang--en/index.htm, 20 Eylül 2018.
- ILO : “Labour Underutilization”,
(Çevrimiçi) https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/statistics-overview-and-topics/WCMS_470306/lang--en/index.htm, 20 Eylül 2018.
- IMF : “Frequently Asked Questions – World Economic Outlook”,
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/faq.htm>,
(Çevrimiçi) 06 Mayıs 2018.
- IMF : “Major Advanced Economies”, (Çevrimiçi)
[https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/weoselco.aspx?g=119&sg=All+countries+%2f+Advanced+economies+%2f+Major+advanced+economies+\(G7\)](https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/02/weodata/weoselco.aspx?g=119&sg=All+countries+%2f+Advanced+economies+%2f+Major+advanced+economies+(G7)), 12 Mayıs 2018.
- IMF : “About The IMF”, (Çevrimiçi)
<http://www.imf.org/en/About>, 12 Nisan 2017.
- IMF : “Capacity Development Training”, (Çevrimiçi)
<http://www.imf.org/external/np/ins/english/training.htm>, 12 Nisan 2017.
- IMF : “General Government Gross Debt, Percent of GDP”,(Çevrimiçi)
http://www.imf.org/external/datamapper/GGXWD_G_NGDP@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/CHN/USA, 15 Mayıs 2018.
- Işığışık, Özlem : **İstihdam ve İşsizlik**, 2. Bs., Bursa, Dora Yayınları, 2014.

- İlgün, Miraç Fatih : “Para ve Maliye Politikaları Arasında Koordinasyonun Konjonktürel Dalgalanmalar Üzerindeki Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- İnan, Şükrü;
Yakup Doğan : “Ekonomik İstihbaratın Uluslararası Ekonomik Güvenlik ve Güç İlişkilerine Etkileri”, **Journal of Strategic Research in Social Science**, C: 4, S: 1, 2018, ss. 41-56.
- İncekara, Ahmet : **Türkiye Ekonomisi**, 2. Bs., İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2015.
- İpek, Evren;
Özlem Ayvaz Kızılgöl, : “Türkiye Ekonomisinde Üçüz Açık”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, C: 16, S: 3, 2016, ss. 425-442.
- Junankar, Raja : **Economics of the Labour Market: Unemployment and the Costs of Unemployment**, New York, Palgrave Macmillan, 2016.
- Kaplan, Stephen B. : “The Political Economy of Macroeconomic Poicymaking: Economic Crises and Technocratic Governance”, **Working Paper 2014-18**, The George Washington University, Institute for International Economic Policy, 2014, s. 1-2. (Çevrimiçi)
<https://www2.gwu.edu/~iiep/assets/docs/papers/2014WP/KaplanIIEPWP201418.pdf>, 15 Mayıs 2017.
- Kaya, Mehmet : “Türkiye’de Cari Açık Sorunu ve Nedenleri”, **Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 6, S: 10, 2016, ss. 51-75.
- Keech, William R. : “Elections and Macroeconomic Policy Optimization”, **American Journal of Political Science**, C: 24, S: 2, 1980, s. 345-367.

- Keynes, John Maynard : **The General of Employment, Interest and Money**, 4. Bs., New York, Cambridge University Press, 2013.
- Khan, Mohsin S.;
Saleh M. Nsouli,
Chorng Huey Wong : “Macroeconomic Management: An Overview”,
Macroeconomic Management: Programs and Policies, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli,
Chorng Huey Wong, Washington, IMF Institute,
2002, ss. 1-9.
- Kıran, Burcu : “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda İşlem
Hacmi ve Getiri Volatilitesi”, **Doğuş Üniversitesi
Dergisi**, C:11, S:1, 2010, ss. 98-108.
- Koçak, Konur Alp : “ABD Başkanlık Sistemi: “Ayrı” ama “Birlikte”
Çalışan Organlar”, **Karşılaştırmalı Hükümet
Sistemleri Başkanlık Sistemi: ABD, Arjantin,
Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri**, Ed:
Semra Gökçimen, 2. Bs., Ankara, TBMM
Basımevi, 2017, ss. 21-81.
- Korkmaz, Adem;
Adnan Mahiroğulları : **İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası
Politikaları: Türkiye ve AB Ülkeleri**, 2. Bs.,
Bursa, Ekin Yayınları, 2007.
- Koethenbuerger, Marko : “How do local governments decide on public
policy in fiscal federalism? Tax vs. expenditure
optimization”, **Journal of Public Economics**, S:
95, 2011, s. 1516-1522.
- Krugman, Paul;
Robin Wells : **Macroeconomics**, 2. Bs., New York, Worth
Publishers, 2006.
- Krugman, Paul;
Robin Wells;
Kathryn Graddy : **Essentials of Economics**, 2. Bs., New York, Worth
Publishers, 2011.
- Landreth, Harry;
David C. Colander : **History of Economic Thought**, 4. Bs., Boston,
Houghton Mifflin Company, 2001.

- Laurens, Bernard; Enrique G. Piedra : “Coordination of Monetary and Fiscal Policies”, **IMF Working Paper WP/98/25**, 1998, (Çevrimiçi)
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9825.pdf>, 01 Haziran 2017.
- Leshem, Dotan : “Oikonomia Redefined”, **Journal of the History of Economic Thought**, C: 35, S: 1, 2013, ss. 43-61.
- Lewis, Glyn; Andy Sloggett : “Suicide, deprivation, and unemployment: record linkage study”, **British Medical Journal**, S:317, 1998, s. 1283-1286.
- Lipsey, Richard G.; Paul N. Corant, Christopher T.S. Ragan, : **Economics**, 12. Bs., Boston, Addison-Waley, 1999.
- Lovell, Know; Jesus T. Pastor; Judi A. Turner : “Measuring Macroeconomic Performance in the OECD: A Comparison of European and non-European Countries”, **European Journal of Operational Research**, S: 87, 1995, s. 507-518.
- Lucas, Robert : “Expectations and The Neutrality of Money”, **Journal of Economic Theory**, S: 4, 1979, ss. 103-124.
- Magnusson, Lars G. : “Mercantilism”, **A Companion to The History of Economic Thought**, Ed: Warren J. Samuels, Jeff E. Biddle, John B. Davis, Oxford, Blackwell Publishing, 2003, ss. 46-60.
- Malthus, Thomas Robert : **An Essay on the Principle of Population as It Affects the Future Improvement of Society**, Londra, St. Paul’s Church Yard, 1798.
- Malthus, Thomas Robert : **Principles of Political Economy**, London, John Murray, 1820.
- Mankiw, Gregory : **Principles of Economics**, 2. Bs., Fort Worth, Harcourt Publishers, 2001.

- McMannus, Richard; Gülçin Özkan : "Who does better for the economy? Presidents versus parliamentary democracies", **Discussion Papers in Economics**, (Çevrimiçi) <https://www.york.ac.uk/media/economics/documents/discussionpapers/2017/1703.pdf>, 20 Mayıs 2018.
- Medema, Steven; Warren Samuels : **The History of Economic Thought: Reader**, London, Routledge, 2004.
- Minister of Finance and Economic Planning of Rwanda Republic : "Macroeconomic Management", (Çevrimiçi) <http://www.minecofin.gov.rw/index.php?id=64&L=data%3A%2F%2Ftext%2Fplain>., 12 Nisan 2017.
- Ministere du Travail – France : "Les missions du ministère du Travail", (Çevrimiçi) <http://travail-emploi.gouv.fr/ministere/le-ministere/article/missions-du-ministere-du-travail>, 10 Haziran 2018.
- Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali – Italy : "Ministero", (Çevrimiçi) <http://www.lavoro.gov.it/ministro-e-ministero/Il-ministero/Pagine/default.aspx>, 16 Haziran 2018.
- Ministero dell'Economia e delle Finanze – Italy : "Role and Functions of Ministry", (Çevrimiçi) <http://www.tesoro.it/en/ministero/ruolo/index.html>, 16 Haziran 2018.
- Ministero dello Sviluppo Economico – Italy : "Ministero", (Çevrimiçi) <http://www.sviluppoeconomico.gov.it/index.php/it/ministero>, 16 Haziran 2018.
- Ministry of Cooperation and SMEs – Republic of Indonesia : "About Ministry", (Çevrimiçi) <http://www.depkop.go.id/tentang-kementerian/kementerian-koperasi-dan-ukm/>, 23 Haziran 2018.

Ministry of Corporate Affairs – India	:	“About MCA”, (Çevrimiçi) http://www.mca.gov.in/MinistryV2/about_mca.html , 25 Haziran 2018.
Ministry of Economy, Trade and Industry – Japan	:	“About METI”, (Çevrimiçi) http://www.meti.go.jp/english/aboutmeti/index.html , 09 Haziran 2018.
Ministry of Finance – India	:	“About Ministry”, (Çevrimiçi) https://www.finmin.nic.in/about-ministry# , 25 Haziran 2018.
Ministry of Finance – Japan	:	“About MOF”, (Çevrimiçi) https://www.mof.go.jp/english/about_mof/index.html , 09 Haziran 2018.
Ministry of Finance – Republic of Indonesia	:	“Frequently Asked Questions”, (Çevrimiçi) https://www.kemenkeu.go.id/en/faq/ , 23 Haziran 2018.
Ministry of Finance of the People’s Republic of China	:	“Division”, (Çevrimiçi) http://www.mof.gov.cn/index.htm , 18 Haziran 2018.
Ministry of Industry – Republic of Indonesia	:	“Key Assignments and Functions of the Ministry of Industry”, (Çevrimiçi) http://www.kemenperin.go.id/tugas-pokok-fungsi-kementerian-perindustrian , 23 Haziran 2018.
Ministry of Industry – Republic of Indonesia	:	“Main Duty”, (Çevrimiçi) http://www.kemendag.go.id/en/about-us/task-and-function , 23 Haziran 2018.
Ministry of Labour - South Africa	:	“About Us”, (Çevrimiçi) http://www.labour.gov.za/DOL/about-us , 22 Haziran 2018.
Ministry of National Development Planning – Republic of Indonesia	:	“Role and Function of Bappenas”, (Çevrimiçi) https://www.bappenas.go.id/en/profil-bappenas/tupoksi/ , 23 Haziran 2018.

- Ministry of Health, Labour and Welfare – Japan : “Policy Information”, (Çevrimiçi) <https://www.mhlw.go.jp/english/index.html>, 09 Haziran 2018.
- National Government of South Africa : “Department: Economic Development”, (Çevrimiçi) <https://nationalgovernment.co.za/units/view/13/department-economic-development-edd>, 22 Haziran 2018.
- National Portal of India : “Indian Parliament”, (Çevrimiçi) <https://www.india.gov.in/my-government/indian-parliament>, 22 Haziran 2018.
- Nellis, Joseph G.; David Parker : **Principles of Macroeconomics**, Harlow, Pearson Education Limited, 2004.
- Newbold, Paul : **İşletme ve İktisat için İstatistik**, 5. Bs., Çev: Ümit Şenesen, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2006.
- O’Sullivan, Arthur; Steven M. Sheffrin, Stephen J. Perez : **Macroeconomics: Principles**, Applications and Tools, 7. Bs., Boston, Prentice Hall, 2012.
- OECD, : **Ekonomik Büyümeyi Anlamak**, İstanbul, TÜSİAD Yayınları, 2005.
- Office of Management and Budget : “Office of Management and Budget”, (Çevrimiçi) <https://www.whitehouse.gov/omb/>, 21 Mayıs 2018.
- Office of the United States Trade Representative : “About Us”, (Çevrimiçi) <https://ustr.gov/about-us/about-ustr>, 20 Mayıs 2018.
- Oktay, Ertan : **Makro İktisat Teorisi ve Politikası**, 3 Bs., İstanbul, Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, 2002.
- Okun, Arthur : **The Political Economy of Prosperity**, Washinton D.C.: The Brookings Institution, 1970.
- Önder, Hüseyin; Özçelik, Özer : **Türkiye’de Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği: Ampirik Bir Uygulama**, İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2011.

- Önder, İzettin : “Maliye Politikası: Kavramlar, Etkinliği ve Sınırları”, **Maliye Politikası 1**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2016, ss. 2-29.
- Özden, Ünal : “İMKB Bileşik 100 Endeksi Getiri Volatilitésinin Analizi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:7, S: 13, 2008, ss. 339-350.
- Özyılmaz, Ayfer : “Para ve Maliye Politikaları Arasındaki Koordinasyonun Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkinliği”, **Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences**, C: 2, S:1, 2016, ss. 28-34.
- Parasız, İlker : **Modern Büyüme Teorileri: Dinamik Makro Ekonomiye Giriş**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 1997.
- Parliament of the Republic of South Africa : “Ministers”, (Çevrimiçi) <https://www.parliament.gov.za/ministers>, 21 Haziran 2018.
- Parliament of Canada : “The Ministry (Cabinet)”, (Çevrimiçi) <http://www.ourcommons.ca/Parliamentarians/en/ministries?page=1>, 15 Haziran 2018.
- Payne, John W.; James R. Bettman : “When Time is Money: Decision Behavior under Opportunity-Cost Time Pressure”, **Organizational Behavior and Human Decision Process**, C: 66, S: 2, 1996, ss. 131-152.
- Perçin, Önder : “Ekonomi Hukuku: Hukukun Sınıflandırmasında Paradigma Kayması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 59, S: 2, 2010, ss. 277-307.
- Phillips, Peter C. B.; Pierre Peron : “Testing for a Unit Root in Time Series Regression”, **Biometrika**, C: 75, S: 2, 1988, ss. 335-346.

- Prokopenko, Joseph : **Verimlilik Yönetimi**, Ankara, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 2003.
- Reserve Bank of India : “About Us”, (Çevrimiçi) <https://www.rbi.org.in/Scripts/AboutusDisplay.aspx#EP>, 22 Haziran 2018.
- Ricardo, David : **On The Principles of Political Economy and Taxation**, Londra, John Murray, 1817.
- Rodden, Jonathan; Erik Webbels : “Beyond The Fiction of Federalism: Macroeconomic Management in the Multitiered Systems”, **World Politics**, 2002, S: 54, ss. 494-531.
- Rutherford, Donald : “Optimization Problem”, **Dictionary of Economics**, New York, Taylor&Francis, 2005, ss. 297.
- Sakakibara, Eisuke : “Dynamic Optimization and Economic Policy”, **The American Economic Review**, C: 60, S:5, 1970, s. 826-836.
- Salvatore, Dominick; Ulugene A. Diulio : **İktisat: İlkeler ve Kavramlar**, Çev: Osman Aslan vd., Ed: Cem Alpar, Ankara, Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, 1983.
- Samuels, Warren J. : “Introduction”, **Neoclassical Economic Theory, 1870 to 1930**, Ed: Warren J. Samuels, Boston, Kluwer Academic Publishers, 1990, ss. 1-12.
- Sargent, Thomas; Neill Wallace : “Rational Expectations, The Optimal Monetary Instrument, and The Optimal Money Supply Rule”, **Journal of Political Economy**, S: 83, 1975, ss. 241-254.
- Savaş, Vural Fuat : **Politik İktisat**, 6. Bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2008.
- Say, Jean-Baptiste : **A Treatise on Political Economy**, New York, Augustus M. Kelly Publishers, 1971.

- Saygılı, Şeref;
Cengiz Cihan,
Hasan Yurtoğlu : **Türkiye Ekonomisinde Sermaye Birikimi, Verimlilik ve Büyüme (1972-2003)**, İstanbul, TÜSİAD Yayınları, 2005.
- Screpanti, Ernesto;
Stefano Zamagni : **An Outline of The History of Economic Thought**, New York, Oxford University Press Inc., 2005
- Sehovic, Damir : “General Aspects of Monetary and Fiscal Policy Coordination”, **Journal of Central Banking Theory and Practice**, S: 3, 2013, ss. 5-27.
- Serper, Özer : **Uygulamalı İstatistik**, 7. Bs., Bursa, Ezgi Kitabevi, 2014.
- Sevüktekin, Mustafa;
Mehmet Nergeleşkenler : **Zaman Serileri Analizi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2005.
- Sharma, Soumitra : “The Evolution of Macroeconomic Management”, **Macroeconomic Management**, Ed: Soumitra Sharma, Londra, Macmillan Press Ltd., 1995, ss. 1-21.
- Skare, Marinko;
Danijela Rabar : “Measuring Sources of Economic Growth in OECD Countries”, **Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics**, C: 28, S: 4, 2017, ss. 386-400.
- Skousen, Mark : **The Big Tree in Economics**, New York, M.E. Sharpe, 2007.
- Small Business
Development – South
Africa : “About Us”, (Çevrimiçi)
<http://www.dsbd.gov.za/#About>, 22 Haziran 2018.
- Smith, Adam : **An Inquiry Into The Nature and Causes of The Wealth of Nations**, Chicago, University of Chicago Press, 1977.
- Snowdon, Brian;
Howard R. Vane : **Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State**, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 2005.

- Solak, Mehmet : “İstikrarsız Hükümetler ve Sürekli Reform Arayışı: İtalya’da Parlamenter Sistem”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem**, Ankara, TBMM Baimevi, 2015, ss. 239-284.
- Stratejik Düşünce Enstitüsü : “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Teşkilat Şeması Nasıl Olacak?”, (Çevrimiçi) <http://www.sde.org.tr/siyaset/cumhurbaskanligi-hukumet-sisteminde-teskilat-semasi-nasil-olacak-haberi-5647>, 12 Temmuz 2018.
- Steiner, Philippe : “Physiocracy and French Pre-Classical Political Economy”, **A Companion to The History of Economic Thought**, Ed: Warren J. Samuels, Jeff E. Biddle, John B. Davis, Oxford, Blackwell Publishing, 2003, s. 61-77.
- Stewart, Micheal : **Keynes and After**, 3. Bs., London, Penguin, 1986.
- Suntum, Ulrich Van : **The Invisible Hand: Economic Thought Yesterday and Today**, Çev: Caroline Heminway, Berlin, Springer-Verlag, 2005.
- Swiss State Secretariat for Economic Affairs : “Economic Governance: A Stronger Economy Through Better Economic Governance”, (Çevrimiçi) <https://www.seco-cooperation.admin.ch/dam/secocoop/de/dokumente/strategie/transverale-themen/economic-governance.pdf.download.pdf/Economic%20Governance.pdf>, 13 Nisan 2017
- Şanlısoy, Selim; Mehmet Çetin : “Türkiye Ekonomisinde Politik İstikrarsızlık-Makro Ekonomik Performans İlişkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C: 32, S: 2, 2017, ss. 207-237.

- Şimşek, Nevzat : “Maliye Politikası ve Makro Ekonomi Yönetimi: Temel Kavramlar ve İlişkiler”, **Prof. Dr. Aytaç Eker’e Armağan, Kamu Maliyesinde Seçme Yazılar**, Ed.: Tolga Saruç, Temel Gürdal, Nurullah Altun, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2010, ss. 161-223.
- Taban, Sami : **İktisadi Büyüme: Kavram ve Modeller**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008.
- TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı : **Ekonomik Kavramlar ve Göstergeler: Kamu Maliyesi**, Ankara, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, 1997.
- TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı : **Ekonomik Kavramlar ve Göstergeler: Ödemeler Dengesi**, Ankara, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, 1997
- TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı : **Ekonomik Kavramlar ve Reel Göstergeler: Reel Ekonomi**, Ankara, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, 1997.
- TCMB : “Döviz Kuru Politikası”, (Çevrimiçi) <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Doviz+Efektif>, 22 Mayıs 2018.
- TCMB : “Ödemeler Dengesi İstatistikleri”, (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>, 20 Mayıs 2017.
- TCMB : “Kurumsal Yapılanma”, (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Finansal+Istikrar/Kurumsal+Yapilanma>, 09 Ağustos 2018.

- Tezel, Yahya Sezai : **İktisadi Büyüme**, Ankara, Ankyra Yayıncılık, 1997.
- The Federal Government – Germany : “Ministries”, (Çevrimiçi)
https://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/EN/FederalGovernment/Ministries/_node.html;jsessionid=962EB791B5103080C1B1DFEA7995B7D0.s1t1,
05 Haziran 2018.
- The Library of Congress : “Official US Executive Branch Web Sites”, (Çevrimiçi)
<https://www.loc.gov/rr/news/fedgov.html>, 20
Mayıs 2018.
- The Portal of Economy Finance Action and Public Accounts - France : “The Ministers”, (Çevrimiçi)
<https://www.economie.gouv.fr/ministeres>, 10
Haziran 2018.
- The Russian Government : “Ministries and Agencies”, (Çevrimiçi)
<http://government.ru/en/ministries/>, 20 Haziran
2018.
- The State Council of the People’s Republic of China : “Ministers”, (Çevrimiçi)
http://english.gov.cn/state_council/2018/03/19/content_281476082788622.htm, 17 Haziran 2018.
- The World Bank : “History”, (Çevrimiçi)
<http://www.worldbank.org/en/about/history>, 12
Nisan 2017.
- The World Bank : “Managing Macroeconomic Risk: Building stronger institutions for better policy outcomes”,
Risk and Opportunity: Managing Risk for Development, Washington D.C., World Bank, 2013, ss. 225-247.
- The World Bank : **World Development Report 1983: Management in Development**, New York, Oxford University Press, 1983.

- Törüner, Yaman : “ABD’de ekonomi yönetimi nasıl çalışıyor?”, **Milliyet Gazetesi**, 6 Mayıs 2013, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/yaman-toruner/abd-de-ekonomi-yonetimi-nasil-calisiyor--1704690/>, 25 Mayıs 2018.
- Tunalı, Halil : “Sonuç ve Değerlendirme: 2000 Sonrasında Türkiye Ekonomisinin Dönüşümü”, **2000 Sonrası Türkiye İktisadının Değişimi**, Ed: Yusuf Alpaydın, Halil Tunalı, İstanbul, İTO Yayınları, 2011, ss. 357-368.
- Tunalı, Halil; Seren Özkaya : “Türkiye’de İşsizlik-İntihar İlişkisinin Analizi”, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C: 5, S: 2, 2016, ss. 56-70.
- Tunçkaşık, Halit : “Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar”, **Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Başkanlık Sistemi: ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri**, Ed: Semra Gökçimen, 2. Bs., Ankara, TBMM Basımevi, 2017, ss. 1-18.
- Türkay, Metin : “Optimizasyon Modelleri ve Çözüm Metodları”, (Çevrimiçi) <http://home.ku.edu.tr/~mturkay/indr501/Optimizasyon.pdf>, 22 Temmuz 2017.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı : “Fransa’nın Siyasi Görünümü”: (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/fransa-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 17 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı : “Almanya Federal Cumhuriyeti’nin Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/almanya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 09 Haziran 2018.

- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/amerika-birlesik-devletleri-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 08 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 05 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Brezilya'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/brezilya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 19 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Çin Halk Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 17 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Endonezya'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/endonezya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 23 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Güney Afrika'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/guney-afrika-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 21 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Hindistan'ın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/hindistan-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 22 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “İtalya'nın Siyasi Görünümü”, <http://www.mfa.gov.tr/italya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 15 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı : “Japonya'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/japonya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 07 Haziran 2018.

- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı : “Kanada’nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/kanada-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 15 Haziran 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı : “Tarihçe” <https://www.hazine.gov.tr/tarihce>, 17 Temmuz 2018.
- Unay, Cafer : **Makro Ekonomi**, 8. Bs., Bursa, Vipaş A.Ş., 2001.
- United States Government : “A-Z Index of U.S. Government Departments and Agencies”, (Çevrimiçi) <https://www.usa.gov/federal-agencies/d>, 20 Mayıs 2018.
- Unay, Cafer : **Makro Ekonomi**, 8. Bs., Bursa, Vipaş A.Ş., 2001.
- Uras, Ömür : “Türkiye’de İstihdamsız Büyümenin Analizi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Ülgener, Sabri : **Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986.
- Ünsal, Erdal : **İktisadi Büyüme**, Ankara, İmaj Yayıncılık, 2007.
- Vaggi, Gianni; Peter Groenewegen : **A Concise History of Economic Thought: From Mercantilism to Monetarism**, New York, Palgrave Macmillan, 2003.
- Varçın, Recep : **İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2004.
- Vural, Burçak Müge : “Kurumsal Koordinasyonun Ekonomik Büyümeye Etkileri”, **İşletme Fakültesi Dergisi**, C: 8, S: 1, 2007, s. 1-29.
- Wallerstein, Immanuel : **Mercantilism and The Consolidation of The European World-Economy 1600-1750**, California, California University Press, 2011.

- Walsh, Carl E. : “New Views of The Business Cycle: Has The Past Emphasis on Money Been Misplaced?”, **Business Review**, S: January/February 1986, 1986, ss. 3-12.
- Wang, Chia-Nan; Anh Luyen Le : ”Measuring the Macroeconomic Performance among Developed Countries and Asian Developing Countries: Past, Present, and Future”, **Sustainability**, C: 10, S: 10, 2018, s. 1-18.
- Wildavsky, Aaron : “The Political Economy of Efficiency: Cost-Benefit Analysis, System Analysis, and Program Budgeting”, **Public Administration Review**, C: 26, S: 4, 1966, s. 283-292.
- Wong, Chorng-Huey : “Adjustment and Internal-External Balance”, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chorng-Huey Wong, Washington, IMF Institute, 2002, ss. 10-37.
- Yaşar, Süleyman : **Global Ekonomide Makro Ekonomi Yönetimi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2005.
- Yıldıran, Mustafa : **Küresel Finans Krizinde Gelişen Ülke Ekonomileri: Çözülenler ve Yükselenler**, İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 2010.
- Yükçü, Süleyman; Gülşah Atağan : “Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 23, S: 4, 2009, ss. 1-13.
- Yüksel, Mehmet : “Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 3, 2000, ss. 145-160.
- Zaim, Sabahaddin : **Çalışma Ekonomisi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997.

- Zivot, Eric; : “Further Evidence on the Great Crash , the Oil-
Donald W. K. Andrews, Price Shock, and the Unit-Root Hypothesis”,
Journal of Business & Economic Statistics, C:
10, S:3, 1992, ss. 251-270.
- “Maliye Bakanlığının : md. 2., (Çevrimiçi)
Teşkilat ve Görevleri
Hakkında Kanun
Hükmünde Kararname” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.178.pdf>, 20.06.2017.
- “Türkiye Cumhuriyet : md. 4., (Çevrimiçi),
Merkez Bankası
Kanunu” http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4b4d0592-f3e1-46d2-9814-11e0ad94ab7c/TCMB_Kanun.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-4b4d0592-f3e1-46d2-9814-11e0ad94ab7c-m4fukXa,
20.06.2017.

ÖZGEÇMİŞ

Ömür URAS, İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun olduktan sonra lisans eğitimini, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde İngilizce İktisat ve Ekonometri (çift anadal) bölümlerinde 2009 yılında tamamlamıştır. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı İktisat Politikası Anabilim Dalı'nda yüksek lisans derecesini alan URAS, aynı zamanda 2012 yılından beri İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Ulusal ve uluslararası indeksler tarafından taranan dergilerde yayınları bulunan URAS, iyi düzeyde İngilizce bilmektedir.